

ФОНДАЦИЈА ТЕМПУС - EUROGUIDANCE ЦЕНТАР
БЕОГРАДСКА ОТВОРЕНА ШКОЛА

КАРИЈЕРНО ВОЂЕЊЕ И САВЕТОВАЊЕ

ПРИРУЧНИК
ЗА НАСТАВНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

Влада Републике Србије
Министарство просвете, науке
и технолошког развоја

B( )Š Beogradska
otvorena
škola

Erasmus+

Фондација Темпус – Euroguidance центар

Београдска отворена школа

КАРИЈЕРНО ВОЂЕЊЕ И САВЕТОВАЊЕ

ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

Београд, 2014.

КАРИЈЕРНО ВОЂЕЊЕ И САВЕТОВАЊЕ - ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

Издавачи:

Фондација Темпус – Euroguidance центар
Београдска отворена школа

Адреса:

Фондација Темпус
Ресавска 29,
11000 Београд, Република Србија
Тел/фах: 011/33 42 430, 33 42 432
www.erasmusplus.rs
www.euroguidance.rs
euroguidance@tempus.ac.rs

Београдска отворена школа

Масарикова 5/16
11000 Београд, Република Србија
<http://www.bos.rs>
bos@bos.rs

Уређивачки одбор:

Марко Банковић, Јелена Манић Радоичић,
Марија Филиповић Ожеговић, Милена Шкалџац

Аутори текстова:

Јадранка Лилић, Мирко Марковић, Маја Светозаревић,
Мирјана Китановић, Биљана Ђорђевић, Тамара Кљајић,
Јелена Манић Радоичић, Александра Ђуровић

Лектура:

Јасна Димитријевић

Тираж: 1000 примерака

Штампа: Зим плус, Крагујевац
новембар 2014. године

Електронска верзија

Електронску верзију публикације „Каријерно вођење и саветовање – приручник за наставнике средњих школа“, као и појединачне активности каријерног вођења и додатне прилоге и датотеке можете бесплатно преузети са сајта Euroguidance центра:

<http://euroguidance.rs/resursi/prirucnik>

Садржај приручника Каријерно вођење и саветовање - приручник за наставнике средњих школа издаје национални центар Euroguidance мреже који у Србији функционише у оквиру Фондације Темпус – Еразмус+ канцеларије за Србију) у сарадњи са Београдском отвореном школом (БОШ). Иницијативу за објављивање приручника је покренуло Министарство просвете, науке и технолошког развоја (МПНТР) у процесу планирања активности националног Euroguidance центра за 2014. годину. Објављивање ове публикације је финансијски подржано кроз програм Еразмус+ Европске комисије (ЕК).

Сви текстови у приручнику представљају ауторско дело наведених аутора и Euroguidance центар, БОШ, МПНТР и ЕК не могу бити одговорни за ставове изнесене у појединачним текстовима. Аутори текстова носе пуну одговорност за садржаје и примере наведене у тексту.

Аутори текстова су наставници у средњим школама из Републике Србије који су се пријавили на јавни конкурс за израду приручника који је објављен у јуну 2014. године на сајту Euroguidance центра. Аутори су у својим текстовима представили примере активности каријерног вођења које успешно изводе у средњим школама у којима раде, као примере добре праксе које могу користити наставници у другим средњим школама.

Садржај

Увод	5
Каријерно вођење и значај планирања каријере	7
Каријерно вођење у средњим школама	9
Стратешки и законски оквир.....	9
Програм каријерног вођења и саветовања	10
Активности каријерног вођења и саветовања	12
Каријера	13
Професија, професионални идентитет и каријера	13
Каријера у контексту савременог доба (традиционално и модерно схватање каријере, аспекти каријере, утицаји на каријеру).....	17
Карактеристике доброг-лошег мајстора (радионице за ученике стручних школа)	23
Јачање међупредметних компетенција ученика – радионица Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	30
Самопроцена	33
Поново ради биоскоп – филм као подстицајно средство у циљу самоистраживања, истраживања и професионалног планирања	33
Писмо каријерном саветнику.....	37
Ко сам ја – самопроцена знања и вештина	43
Ко сам ја – самопроцена интересовања	49
Ко сам ја – самопроцена вредносних ставова	53
Селф концепт: разумевање себе	59
Информисање	64
Моја самопроцена информисаности	64
БОШ каријера – корак по корак до избора занимања.....	66
Извори информисања.....	69
Израда плана прикупљања информација.....	72
Упознавање света рада	75
Истраживачки задаци – истраживање занимања и/или школа.....	81
Израда постера/картица занимања.....	83
Интернет слалом	86
Претплата на успех (RSS) – креирање личног информативног пулта.....	90
Сенка на послу (<i>job shadowing</i>).....	96
Припремна радионица за реалне сусрете	101

Планирање и доношење одлука	106
Жеље, животна мисија и улоге (времеплов - повратак у будућност - мапа ума).....	106
Животни избори (живот као низ избора)	109
Постављање циљева	113
Планирање у функцији остварења циља	119
С речи на дела - акција	123
Управљање собом	126
Планирање буџета	131
Представљање послодавцима	135
Мој профил – лична промоција на друштвеним мрежама	135
CV / резиме / биографија	138
Мотивационо (и пропратно) писмо	145
Интервју	149
Активности школског тима за каријерно вођење	155
Активности тима за каријерно вођење	155
Како мотивисати ученике за активности каријерног вођења и саветовања у средњој школи?	163
Школски сајам каријерних могућности	168
Индивидуални рад	173
Разговор о вођењу каријере са ученицима	173
Смернице за вођење индивидуалног разговора о каријери са ученицима из осетљивих група	176
Разговор са родитељем о развоју каријере ученика/ца	183
Ресурси и корисни материјали	186
О нама	189
Аутори	189
Euroguidance - Европска мрежа за подршку каријерном вођењу и саветовању	189
Београдска отворена школа	190
Фондација Темпус – Еразмус+ канцеларија	191

Увод

Приручник *Каријерно вођење и саветовање* – приручник за наставнике средњих школа настао је као резултат сарадње националног центра Euroguidance – Европске мреже за подршку каријерном вођењу и саветовању и Београдске отворене школе, а на иницијативу Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Активности каријерног вођења и саветовања (КВиС), након недавних измена сета закона из области образовања, заузимају све значајније место у програмима рада гимназија и средњих стручних школа. Стога је идентификована потреба да се за наставнике и стручне сараднике припреми приручник који би садржао примере конкретних активности које могу реализовати.

Циљ оваквог приручника је да обједини и представи примере добре праксе који би наставницима били водилца у осмишљавању сопствених активности прилагођених конкретној ситуацији, потребама ученика и окружењу. Након анализе тренутног стања и потреба наставника, као и постојећих приручника из ове области, дошли смо до закључка да би најефикаснији приступ у припреми оваквог приручника био да се читаоцима представе примери активности које њихове колеге већ успешно спроводе у другим школама. Стога смо одлучили да путем јавног конкурса пружимо шансу наставницима који већ имају доста искуства у успешној реализацији активности КВиС у својим школама да поделе своја искуства и примере добре праксе са својим колегама. Овај приступ „од наставника за наставнике“ нагласак ставља на конкретне активности, пружа практичне савете за припрему наставника и, пре свега, представља оне активности које су се показале успешним у досадашњој пракси.

Надамо се да ће управо због тога бити корисни наставницима и да ће моћи да их са успехом реализују у својим школама и прилагоде конкретним потребама ученика и окружења.

Аутори текстова о активностима КВиС у приручнику су: Миљана Китановић, стручни сарадник, психолог у Гимназији „Душан Васиљев“ у Кикинди; Маја Светозаревић, професор грађанског васпитања и психологије у Угоститељско-туристичкој школи, Медицинској школи „Др Миленко Хаџић“ и средњој школи „Прокоповић“ у Нишу, стручни сарадник, психолог у средњој школи „Прокоповић“ у Нишу; Мирко Марковић, наставник филозофије и грађанског васпитања у Гимназији „Вук Караџић“ у Лозници; Јадранка Лилић, професор педагогије у Средњој техничкој школи „Миленко Брзак – Уча“ у Руми и Биљана Ђорђевић – професор српског језика и књижевности у Економској школи „Ђука Динић“ у Лесковцу, док су аутори уводног поглавља о каријерном вођењу и саветовању и месту КВиС у средњошколском образовању Јелена Манић Радоичић, Тамара Кљајић и Александра Ђуровић из Београдске отворене школе.

Објављивање овог приручника видимо као још један корак у развоју система каријерног вођења и саветовања на средњошколском нивоу у Републици Србији. Надамо се да ће ова иницијатива подстаћи наставнике да заједно направе и наредне кораке и да наставе размену идеја и примера добре праксе. Стога очекујемо и да ће електронска верзија овог приручника, која је објављена на сајту Euroguidance центра (<http://www.euroguidance.rs>) као својеврсна база примера добре праксе, у наредном периоду бити обогаћивана новим примерима активности које се успешно реализују у средњим школама широм Србије.

Каријерно вођење и значај планирања каријере

Тамара Кљајић, Јелена Манић Радоичић

Појам каријерног вођења је у широкој употреби од почетка седамдесетих година, мада се тек у последње време инсистира на свеобухватном приступу вођења каријере током читавог живота, који је настао као потреба услед бројних промена кроз које као друштво пролазимо и последица у виду мењања система образовања, запошљавања и тржишта рада које те промене носе са собом.

Каријерно вођење и саветовање, поред психолошке процене радних потенцијала, обухвата и много више активности од самог избора занимања, што се везује за професионалну оријентацију. Раније се сматрало да каријера почиње првим послом, а завршава се одласком у пензију. Успешним пословним људима сматрани су само они који су били запослени у престижним организацијама или институцијама, на високим позицијама, са „добрим“ платама и перцепирани као део елите. Каријера се везивала се за напредовање на хијерархијској лествици, па је то био симбол успеха и успешне каријере. Данас се схватање каријере у некој мери променило. Каријера је данас динамичнија и не обухвата само посао и новац, већ и учење, породицу, слободно време. Каријера више није праволинијски процес (особа се запосли, ради, оде у пензију и завршава каријеру), већ целоживотни процес који почиње школовањем (када појединац постаје свестан света који га окружује, својих жеља и интересовања) и траје до краја активног живота. Обухвата све активности, школовање, курсеве, обуке, волонтерске активности, праксе, хобије, чак и оно што се учи кроз искуство – код куће, међу породицом, пријатељима... Успех је оно што свакој појединачној особи пружа личну и професионалну сатисфакцију.

Према томе, каријеру имају сви који су задовољни собом, својим послом и животом, и она није везана само за вертикално напредовање. У томе се крије улога каријерног вођења и саветовања: да оснажи појединца да учи како да се прилагоди све динамичнијим животним условима и усклади своје многобројне животне улоге, које нису везане искључиво за посао. Активности каријерног вођења обухватају каријерно информисање, саветовање, образовање за каријеру, вођење и праћење каријере, обуке у вези са планирањем и управљањем каријером и многе друге активности везане за каријерни развој појединца.

Млади се током средњошколског образовања спремају за веома важну одлуку која се тиче даљег развоја њихове каријере – да ли ће наставити своје образовање или кренути на тржиште рада. Имајући у виду динамичне промене на тржишту рада и настанак нових занимања, та одлука није лака и често је не могу донети сами. Најчешће питање које млади данас постављају каријерним саветницима, наставницима, родитељима и свима осталим којима се обраћају за савет, јесте да ли да упишу оно што воле, или да ипак одустану од сопствених жеља и упишу нешто са чиме је већа вероватноћа да пронађу посао једног дана. То свакако није лако питање и не постоји прави одговор. Добра страна је што млади очигледно све више схватају реалност света у коме се налазе, као и изазове и одговорности који их надаље очекују. Развија им се свест о јазу који постоји између света образовања и тржишта рада и њихова очекивања и амбиције постају флексибилније.

Како би били у кораку са временом, неопходно је да стално прикупљају информације, доносе одлуке и преиспитују исте, праве планове и по потреби их прилагођавају. При томе морају да имају у виду утицаје које на њихове одлуке имају и средински (спољашњи) и психолошки (унутрашњи) фактори. На спољашње чиниоце, као што су економска ситуација у држави, ситуација на тржишту рада, у друштвеној заједници, они сами углавном немају утицај и често се због тога осећају фрустрирано и не знају одакле да крену. Из тог разлога понекад забораве колико им сопствени унутрашњи фактори, као што су црте личности, интересовања, способности, мотивације, вредности, могу помоћи у формирању слике о себи и својим могућностима у контексту будућег посла и рада. Сви ови фактори могу да збуне младу особу која се налази пред великом одлуком и коју чека период важне транзиције из средњошколског света у свет даљег образовања или на тржиште рада.

Циљ каријерног вођења није да неко други донесе одлуку уместо ученика, већ да му помогне да упозна себе и своје могућности, да разуме сопствене циљеве и аспирације, да донесе одлуке засноване на темељним информацијама, посвети се активностима, управља променама у својој каријери и преузме одговорност за своје одлуке. Ученику треба помоћи да развије своје способности и остале квалитете до граница својих могућности, да развије сопствену одговорност за прикупљање и коришћење информација о себи и занимањима, да се укључи у одговарајућу школу ради стицања стручног образовања или на одговарајуће радно место, да на основу праћења свог професионалног развоја, доноси одлуке и предузима мере које ће допринети његовој даљој адаптацији. Каријерно вођење заснива се на истицању значаја и потребе самосталности ученика у доношењу каријерних одлука.

Планирање каријере представља важан сегмент управљања каријером, који представља веома значајан први корак ка постизању каријерног циља. Постављање циљева такође је вештина која се учи, а у основи постизања сваког циља налази се мотивација. Ученицима треба помоћи да схвате да је од велике важности имати јасну слику о правцу у ком желе да управљају својом каријером, како би могли да се оспособе за коришћење адекватних техника за доношење одлука о даљем учењу и развоју каријере, да разумеју свет рада и образовања, као и да разумеју која се то знања, вештине и способности данас захтевају. Из тог разлога је битно планирање мањих корака који ће водити до коначног циља. Наравно, увек ће бити успона и падова и треба им указати да имати план не значи и држати га се по сваку цену, већ да план може послужити као користан алат и подсетник где желе да буду једног дана и како да тамо стигну. Успех после сваког испуњеног мањег корака ученику ће пружити осећај самопоуздања и позитивног искуства. Планирање треба да се одвија у складу са реалним могућностима које су наметнуте спољашњим околностима, али и могућностима самог ученика.

Важност упознавања себе огледа се у развијању свести о себи. На тај начин ученици могу да упознају и прихвате сопствене квалитете и мане, интересовања, склоности, афинитете, области које добро и брзо савладавају, у којима се сигурно крећу и добро осећају. Такође, упознају и своје недостатке и ограничења, шта им заправо не иде добро и за шта можда нису талентовани. Процес прикупљања информација може помоћи приликом развијања свести о реалним могућностима и разумевању структуре света рада или образовања у који желе да уђу, захтеве пред које ће наићи када се у тај свет упусте итд. Уколико прикупе што више информација о опцијама које их интересују, а везане су за њихову будућност и каријеру, могу да планирају даље кораке. Развијена свест о себи и својим способностима, као и довољан број информација, чине доношење одлуке лакшим процесом и ученици ће спремније и самопоузданије дочекати период транзиције. Наставници и стручни сарадници могу и те како да помогну средњошколцима у овом процесу.

Каријерно вођење у средњим школама

Јелена Манић Радоичић, Александра Ђуровић

Значај каријерног вођења и саветовања за младе средњошколског узраста препознат је у бројним стратешким документима које је усвојила Влада Републике Србије. Влада и надлежно Министарство просвете, науке и технолошког развоја, конкретним мерама дали су јасан сигнал школама да је потребно да у своје редовне активности уврсте и оне које би се односиле на каријерно вођење и саветовање младих.

Стратешки и законски оквир

Стратегија каријерног вођења и саветовања у Републици Србији,¹ усвојена 2010. године на предлог Министарства омладине и спорта, каријерно вођење и саветовање дефинише као „низ активности које оспособљавају појединце било ког узраста, у било ком тренутку њихових живота, да идентификују сопствене способности, компетенције и интересе, да донесу одлуке које се тичу њиховог образовања, оспособљавања и професије и да управљају токовима својих живота у области учења, рада и других области у којима могу да стекну и примене способности и компетенције“ (дефиниција преузета из резолуције Савета министара ЕУ из 2004). Акциони план за примену Стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији, усвојен на период 2010–2014 године, предвидео је специфичне циљеве и активности које се односе на све нивое образовања, па тако и на средње образовање:

- х Израду и примену Националног програма каријерног вођења и саветовања.
- х Стручно усавршавање и оспособљавање наставника, педагога и психолога из средњих школа за каријерно вођење и саветовање.
- х Обучавање средњошколаца за активно и ефикасно управљање својом каријером.

Стратегија каријерног вођења и саветовања је такође поставила оквире стандарда програма каријерног вођења и саветовања за ученике узраста од 15 до 18 година, тако да се они односе на:

1. Лични развој појединца:

- х разумевање сопственог развоја, постигнућа и способности у односу на потенцијалне образовне и професионалне изборе и могућности;
- х успостављање и анализирање личних циљева и планова у области каријере;
- х разумевање образовних и професионалних избора и доношење одлука у складу са тим.

2. Истраживања могућности за учење и запошљавање:

- х идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и објективно разликовање и формирање сопственог става о томе.

3. Планирање и управљање властитом каријером:

- х оспособљавање за коришћење адекватних техника за доношење одлука о даљем учењу и професионалној каријери;
- х разумевање и оспособљавање за процедуре пријављивања, конкурисања како за свет рада тако и за даље образовање;
- х разумевање захтева послодаваца у погледу знања, вештина и способности запослених.

Примена Стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији осигурана је успостављањем Радне групе за спровођење Стратегије каријерног вођења и саветовања Републике Србије. Ова Радна група оформљена је у априлу 2011. године са циљем предлагања мера за

¹ Службени гласник Републике Србије, бр. 16/10.

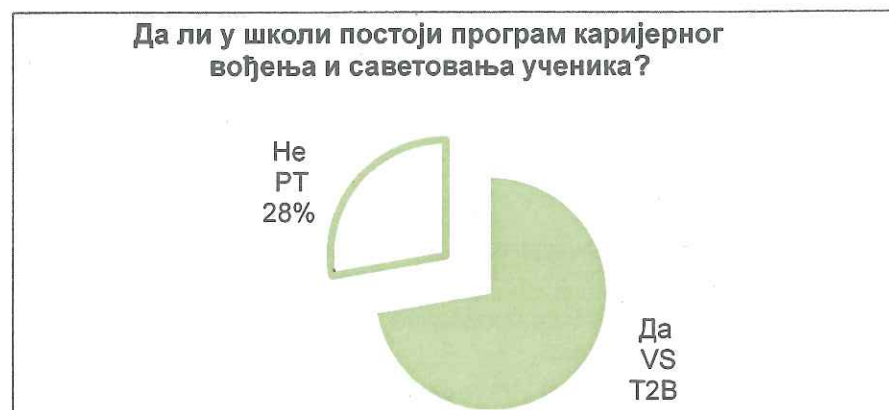
усаглашавање рада на спровођењу Стратегије и Акционог плана, праћења и оцењивања спровођења и извештавања Влади. Радну групу чине представници кључних министарстава: омладине и спорта, просвете, науке и технолошког развоја, рада, запошљавања, борачких и социјалних питања, финансија и привреде, Националне службе за запошљавање, Привредне коморе, Конференције универзитета Србије, Сталне конференције градова и општина и Београдске отворене школе. Сарадња представника различитих министарстава, институција и организација цивилног друштва довела је до низа нових мера и пројеката које су подржавале даљи развој система каријерног вођења и саветовања у образовању.

Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године² која је израђена и усвојена на предлог Министарства просвете, науке и технолошког развоја предвиђа каријерно саветовање на свим нивоима образовања. Каријерно вођење и саветовање посебно је наглашено у делу који се односи на средње образовање, где се истиче да би наставници и психолози/педагози требало да буду обучени за каријерно вођење и саветовање у свакој од средњих школа, као и у контексту образовања одраслих, са првенственим циљем олакшавања прелаза између различитих нивоа образовања и укључивање на тржиште рада. Раније усвојена Стратегија развоја стручног образовања у Републици Србији³ предвиђа да ће каријерно вођење бити постепено развијано у средњим стручним школама.

Стратешки постављене правце испратила су и законска решења. У Закону о средњем образовању и васпитању, члан 15,⁴ обавезује школе да развијају Програме каријерног вођења и саветовања ученика. Школе су такође овим Законом постале обавезне да формирају стручни тим за каријерно вођење, прате развој ученика и информишу се о занимањима, образовним профилима, условима студирања и потребама тржишта рада.

Програм каријерног вођења и саветовања

По доношењу новог Закона о средњем образовању 2013. године школе су се сусреле са обавезом доношења Програма каријерног вођења и саветовања. Према истраживању које је спровела Београдска отворена школа током 2014. године у оквиру пројекта „Каријерно вођење и саветовање у средњим школама – снимак стања и наредни кораци“, на узорку од 134 средње школе из Србије, добијени су подаци да 72% школа има програм каријерног вођења и саветовања, док 28% школа наводи да још увек нема израђен овакав програм. Као разлоге за недостатак програма школе наводе недостатак знања и вештина запослених у школи (17 школа), недостатак времена запослених у школи (15 школа), отежана сарадња са релевантним институцијама и организацијама (13 школа), незаинтересованост запослених у школи (12 школа) и незаинтересованост ученика за ову врсту активности (11 школа).

² Службени гласник Републике Србије, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – 72/12.

³ Службени гласник Републике Србије, бр. 55/05 и 71/05 – исправка.

⁴ Службени гласник Републике Србије, бр. 55/2013.

Исто истраживање показало је да, што се тиче Тима за каријерно вођење и саветовање, 45 школа, од укупно 123 које су одговориле на ово питање, наводе да га оне нису основале (36,6%).

Имајући у виду наведене податке, може се закључити да је одређеном броју средњих школа потребна додатна подршка при увођењу програма и формирању тимова за каријерно вођење и саветовање који би радили са ученицима и родитељима.

Препоруке за развој програма каријерног вођења и саветовања у средњим школама су:

- х Изради Програма требало би да претходи формирање школског тима за каријерно вођење и саветовање. Пожељно је да чланови овог тима прођу акредитовану обуку за каријерно вођење и саветовање.
- х Програм каријерног вођења и саветовања треба засновати на претходно утврђеним потребама ученика и родитеља у вези са информисањем, саветовањем и подршком у планирању и развоју каријере, као и изласку на тржиште рада.
- х Пожељно је да Програм каријерног вођења и саветовања дефинише активности које би биле спровођене у школи, као и носиоце реализације одређених активности у предвиђеним временским оквирима.
- х Како би се осигурала реалистичност извођења активности које програм предвиђа, пожељно је, као један од елемената самог програма, проценити који би то били неопходни ресурси. Под ресурсима се подразумевају материјални ресурси (опрема за рад, радни материјали, простор, средства за обуку, итд.) као и људски ресурси и неопходна партнерства за реализацију појединих активности (на пример, са локалном филијалом Националне службе за запошљавање или канцеларијама за младе и удружењима).
- х Тим који спроводи активности каријерног вођења и саветовања требало би да предвиди и евалуацију тих активности, служећи се адекватним методама и техникама, како би добило повратну информацију ученика о степену задовољства и корисности. Подаци добијени евалуацијом могу да послуже и као основа за унапређење школског Програма каријерног вођења.

Шаблон за израду Програма каријерног вођења и саветовања, заједно са примерима програма појединачних школа, може се пронаћи на веб-сајту Београдске отворене школе, тачније на интернет адреси <http://www.bos.rs/cqcc/publikacije>

Активности каријерног вођења и саветовања

Каријера

Професија, професионални идентитет и каријера

Миљана Китановић

Кинеска пословица каже: *Благо ономе ко ради оно што воли, цео живот проведе у забави.*

Резиме: Улагање у себе је увек добра инвестиција. Узимајући у обзир да је професија значајан сегмент идентитета сваке особе, избор правог професионалног пута и развоја каријере у контексту променљивих животних околности представља могућност претварања сопствених снова у реалност. Своје снове претворио је у реалност познати словеначки гимнастичар Мирослав Церар у спорској дисциплини коњ са хватаљкама. Он је на разним такмичењима освојио велики број медаља и постигао завидан успех у каријери. Међутим, мало њих зна да је овај гимнастичар као дете оболео од дечије парализе и да је лекар препоручио његовим родитељима да се Мирослав бави спортом како би развијао своје мишиће. Мирослав Церар је развио не само своје мишиће, него је изградио свој професионални идентитет и успешну каријеру...

Циљ радионице:

Разумевање појмова професија, професионални идентитет и каријера и разумевање њиховог односа.

Задачи:

- x Идентификовање различитих аспеката идентитета кроз лични доживљај.
- x Разумевање сличности и различитости у односу на друге – као сви, као неки, као ниједан.
- x Упознавање ученика са појмовима професија, професионални идентитет, каријера.
- x Истраживање односа између наведених појмова.

Исходи:

- x Ученици препознају различите аспекте идентитета.
- x Ученици су разумели важност постојања и развијања професионалног идентитета.
- x Ученици правилно користе и препознају термилошке разлике између појмова професија, професионални идентитет и каријера.

Професија – хирург

Чувени бечки хирург рекао је својим студентима да су сваком хирургу неопходна два дара: да не буде гадљив и да уме добро да запажа. Затим је умочио прст у неку одвратну течност и олизао га, а затим је позвао студенте да ураде то исто. Студенти су скупили храброст и урадили оно што је тражио хирург. Смејући се хирург је објаснио: „Господо, честитам вам што сте прошли први тест, али жао ми је што нисте прошли и други. Нико од вас није приметио да прст који сам олизао није био онај који сам умочио у течност.“

СЦЕНАРИО/ОПИС АКТИВНОСТИ:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Уводна активност – „Ти си као сви, али нико није као ти“ – 5 минута

Облик и технике рада: индивидуални рад, групни рад, самопроцена, групна дискусија, усмено излагање наставника

Опис активности: Пре активности наставник/ца на поду учионице, уз помоћ траке, учртава круг довољне величине да у њега могу да стану сви ученици.

Наставник/ца кратко образложи циљ часа и наводи назив теме која ће се обрадити на часу.

Прва активност почиње тако што наставник/ца даје инструкцију ученицима да стану сви у обележени круг и објашњава да ће читати реченице којима се наводе неке особине личности. Реченице ће увек почињати навођењем заменице *Ја*.

Нпр. „Ја сам причљива особа“, „Ја умем лепо да певам“, „Ја сам ученик“, „Ја сам Србин“, „Ја сам женско“, „Ја ћу да будем лекар“, „Ја сам леп/а“, „Ја припадам групи тинејџера“...

Ученици добијају инструкцију да треба да искораче из круга, на коју год хоће страну, када процене да се прочитана реченица односи на њих. Сваки пут када се ученици разврстају, наставник/ца инструише ученицима да погледају где се налазе у датом моменту у односу на друге.

2. Ја, па ја, па ја... - – 10 минута

Облик и технике рада: Рад у пленуму, групна дискусија

Опис активности: Након завршене активности ученици се враћају на своја места и наставник/ца покреће дискусију. Предлог питања: Како сте се осећали у овој вежби? Шта сте запазили? По којим особинама смо као сви, по којим као неки, а по којим смо јединствени, другачији? Да ли је постојала нека особина када су сви искорачили из круга? Да ли је постојала особина када нико није искорачио из круга? Како сте се осећали када сте били у мањини у односу на изговорену тврдњу? Шта укључује употреба заменице *Ја*? Шта се подразумева када кажемо „Ја“ или „Ја сам“? Да ли сте препознали шта је био циљ ове вежбе?

Наставник/ца уобличава причу о идентитету и набраја различите врсте идентитета наглашавајући постојање професионалног идентитета. Истиче да се често мешају појмови – професија, професионални идентитет, каријера. На тај начин се прави увод за следећу активност.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 25 минута

1. Дефинисање појмова – „Мудре речи ја ћу рећи...“ – 5 минута

Облик и технике рада: индивидуални и групни рад, мождана олуја

Опис активности: На три радна паноа, који су окачени по зидовима учионице, исписани су појмови „Професија“, „Професионални идентитет“, „Каријера“. Наставник/ца подстиче ученике да прошетају од постера до постера и да упишу све асоцијације, мисли, размишљања, осећања, изреке, све оно чега се сете у вези са наведеним појмовима. Након спроведене активности, наставник/ца дели ученике на три групе. Свака група добија по један радни пано са задатком да опишу појам:

*Прва група – на основу онога што је написано на пануу на којем пише „Професија“, ученици имају задатак да осмисле ТВ репортажу

*Друга група – на основу исписаних речи на пануу на којем пише „Професионални идентитет“, ученици имају задатак да илуструју цртежом

*Трећа група – на основу исписаних речи на пануу на којем пише „Каријера“ ученици треба да осмисле мапу пута до земље „Каријера“.

2. Презентација радова и рефлексивна дијалог – 20 минута

Облик и технике рада: презентација и рефлексивни дијалог

Опис активности: Свака група презентује свој рад. Наставник/ца подстиче ученике на размену утисака и на анализу радова група. Ученици дискутују о сличностима и разликама између наведених термина и доводе их у везу са свакодневним животним искуствима.

Предлог питања током размене између ученика: Шта је професија? Да ли професија исто што и посао? Да ли су професија и професионални идентитет једно исто? Да ли је професионални идентитет део личног идентитета? Да ли је важно да је професионални идентитет јачи од личног идентитета да би особа била успешна у послу? Која је разлика између професије и каријере? Шта значи бити успешан у каријери? Зашто је важно управљати каријером?

Након размене наставник/ца уобличава дискусију истичући наведене појмове, њихово појмовно одређење и разлике међу њима. Посебно наглашава зашто је важно за особу да управља својом каријером.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

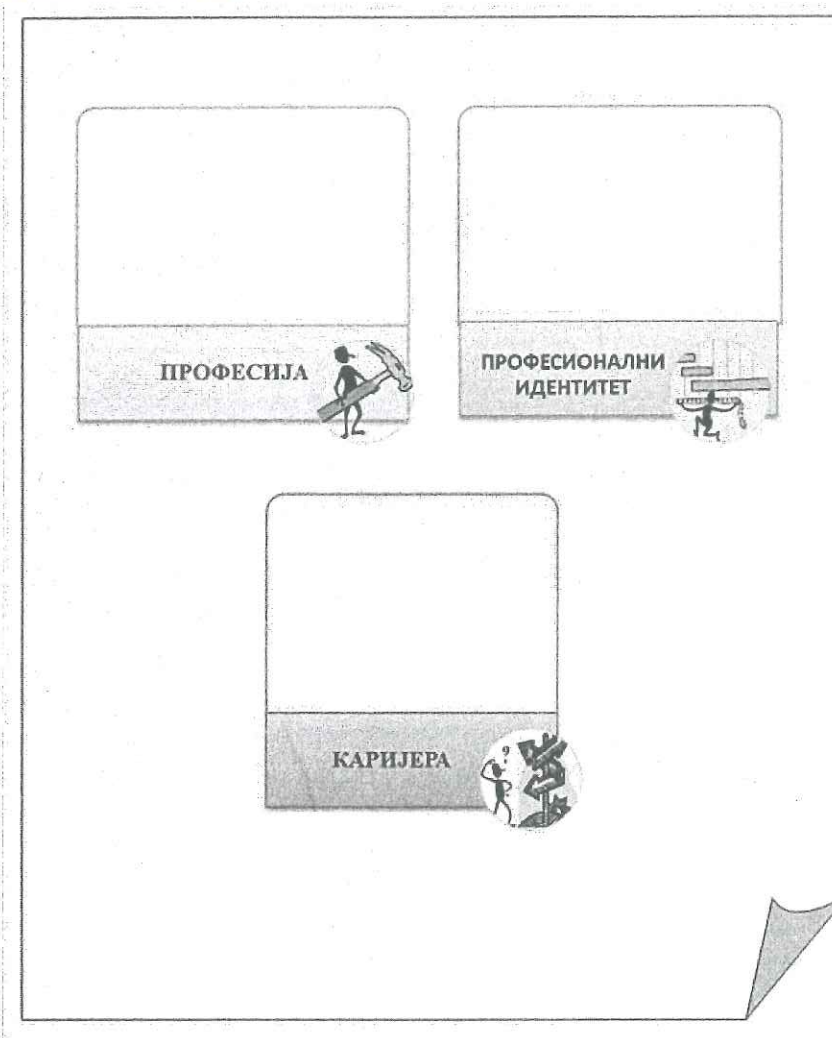
1. Евалуација – „Нај... утисак“

Облици и технике рада: индивидуални рад, процена активности

Опис активности: Наставник/ца подели ученицима по два стикера и тражи од ученика да напишу шта је на њих оставило најјачи, а шта најслабији утисак са радионице. Када ураде задатак, ученици лепе стикере на припремљеном пануу „Нај... утисак“, пано је подељен на два дела: + и –.

Материјал за рад: лепљива трака, пак-папири (7 комада), стикери, фломастери

Прилог 1: Предлог за израду паноа

Прилог 2 за наставнике – Мали речник појмова

* **ПРОФЕСИЈА** (лат. *professio*) – занимање, позив или делатност. Професија је скуп послова и радних задатака који су, својим садржајем и врстом, организацијски и технолошки толико сродни и међусобно повезани да их обавља један извршилац који поседује одговарајућа знања, способности и вештине. У државној статистици занимање подразумева посао (радно место) који обавља особа ради стицања средстава за живот (национална класификација занимања). Према Википедији „професија је израз којим се описује нечији посао, вокација или занимање за чије је обављање потребно специфично стручно образовање и оспособљавање“. Особе које обављају такав посао зову се професионалцима. У овој дефиницији нагласак се ставља на занимање као основно средство стицања новца и на специфично стручно образовање и оспособљавање.

* **ПРОФЕСИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ** (лат. *identitas*) – истоветност. Питање идентитета је питање саме човекове суштине. У психолошком смислу идентитет је доживљај јединства и континуитета, свест о томе да смо ми у различитим ситуацијама и у различитим временима увек иста особа. То је све оно што нас чини другачијим у односу на друге, оно по чему нас други препознају. Идентитет је осећај да наше мисли, осећања и искуства која смо имали у прошлости и која имамо сада припадају нама. Постоје различити аспекти идентитета. Идентитет се формира од рођења. Идентитет који подразумева полни, родни, социјални, професионални, национални или религијски аспект једне личности, доживљава своју експанзију у адолесценцији. Када се говори о идентитету најчешће се спомиње лични и социјални идентитет. Када употребљавамо заменицу „ја“ да бисмо описали своје мисли, осећања и понашања, говоримо о личном идентитету. Међутим, људи не могу да живе без постојања других, па се на тај начин гради и социјални идентитет. Лични и социјални идентитет су међусобно повезани и испреплетени, што указује да се развој личности одвија под утицајем социјалних фактора. Део социјалног идентитета је професионални идентитет и осећај јединства које појединци имају са осталим члановима струке, као и степен до којег појединци себе дефинишу оним што раде у оквиру своје струке.

* **КАРИЈЕРА** – професионални животни пут, односно напредовање, стручно оспособљавање и усавршавање, пут или напредак кроз живот. Каријера се обично дефинише као „низ занимања и других животних улога које се комбинују да би изразиле приврженост појединца послу у његовом или њеном укупном образцу саморазвоја“. (Super, 1977, str. 295, према Coertse and Scherpers, 2004.) Каријера је резултат активности појединца у животу. Реч је о путу развоја на коме појединац наступа активно, прави изборе и доноси одлуке, међу којима и оне које се односе на његово занимање. Каријером треба да се активно бавимо, да је планирамо, водимо, пратимо, а не да седимо скрштених руку очекујући да ћемо један посао радити читавог живота.

Каријера у контексту савременог доба (традиционално и модерно схватање каријере, аспекти каријере, утицаји на каријеру)

Миљана Китановић

Ниједан посао нема будућност! Будућност има човек који добро ради тај посао!

Г. Кран

Резиме: Каријера представља континуирано и целоживотно учење као одговор на промењене захтеве у друштву које се стално мења. Каријера је „власништво“ особе, те је за управљање каријером и њен развој највише одговоран појединац.

Циљ радионице:

Разумевање каријере у контексту савременог доба кроз целоживотно учење и компетенције које развија.

Задаци:

- х омогућити ученицима да кроз вежбе прошире своје знање и ближе одреде појам каријере;
- х сагледати разлике између традиционалног и савременог схватања каријере;
- х упознати ученике са фазама у развоју каријере;
- х указати на могућност планирања и управљања каријером.

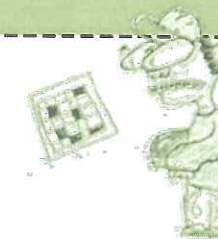
Исходи:

- х Ученици разумеју значај термина каријера у контексту савременог доба.
- х Ученици су подстакнути на критичко размишљање и разликују традиционално од савременог схватања појма каријере.
- х Ученици разликују фазе у развоју каријере.
- х Ученици су уочили могућност планирања и управљања каријером.

Како препознати занимање које је предодређено човеку?

- х Човеку треба дати да ухвати слона, а затим га по приказаном понашању сврстати у једно од понуђених занимања:
- х Математичар оде у Африку, одбаци све што није слон, а онда улови оно што је преостало.
- х Искусни математичар покуша доказати постојање барем једног слона пре него што приступи наведеном поступку.
- х Инжењер оде у Африку, хвата све сиве животиње случајним избором и задржава ону чија је маса у распону од плус/минус 15% тежине просечног слона.
- х Економиста не хвата слонове јер верује да ће се они сами похватати само ако им се довољно плати.
- х Статистичар ухвати прву животињу коју види *n* пута и потом је назове слоном.
- х Консултант не лови слонове, нити их је икада ловио, али ће радо објаснити онима који лове како се то ради.
- х Политичар такође не лови слонове, али ће све слонове које неко други ухватио поделити са свима који су гласали за њега.
- х Трговац не лови слонове, али прима поруџбине за њих са загарантованим роком
- х Испоруке два дана пре него што је сезона лова уопште почела...

Одломак: Олсен, П. (1989.) "Како препознати занимање предодређено човеку?"

СЦЕНАРИО/ОПИС АКТИВНОСТИ:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Уводне активности – Укрштеница

Облик и технике рада: индивидуални рад, укрштене речи, усмено излагање наставника, дискусија

Опис активности: Наставник/ца на припремљеном пану великим словима напише реч „КАРИЈЕРА“. Објашњава ученицима да ће сви заједно покушати да саставе укрштеницу на основу задате речи. Задатак ученика је да асоцијације које им се јаве на реч каријера уписују на пано, тако да асоцирану реч уклопе у слова која су написана на пану. У почетку ће речи уписивати само усправно, али како буде текао процес, на основу асоцираних и написаних речи, ученици могу своје асоцијације да пишу и хоризонтално покушавајући да „сложе“ укрштеницу. По завршетку активности наставник/ца прочита наведене асоцијације и резимира заједно са ученицима шта је то каријера (позива се и на искуство са претходне радионице).

СРЕДИШЊИ ДЕО – 25 минута

1. Ко о чему... ми о каријери... – 15 минута

Облик и технике рада: групни рад – картице и текст-водич, Венов дијаграм, мапа ума, илустрација цртежом, интервју

Опис активности: Наставник/ца подели ученике у четири групе. Свака група добија инструкције и ради на једном задатку:

* Прва група добија картице са изјавама које се односе на традиционално и савремено схватање каријере. Задатак групе је да разврста картице – традиционално и савремено схватање каријере – а онда да то представи путем Веновог дијаграма (сличности и разлике).

* Друга група добија текст-водич у којем су описане фазе у развоју каријере. Задатак групе је да описане фазе представи помоћу мапа ума.

* Трећа група има за задатак да на основу текст-водича издвоји кораке у планирању и управљању каријером, а затим да изради плакат за Сајам образовања за своје вршњаке.

* Ученици из четврте групе имају задатак да замисле да су новинари и да су добили задатак од своје медијске куће да интервјуишу једну познату, успешну особу од које треба да сазнају шта значи бити успешан у каријери.

2. Презентовање радова и уобличавање садржаја – 10 минута

Техника рада: презентација и дискусија, усмено излагање наставника

Опис активности: Представници група презентују урађене задатке. Остали ученици допуњују излагања својим утисцима и размишљањима, питањима, коментарима... Наставник/ца сумира дискусију и наглашава најважније закључке у складу са циљевима часа.

ЗАВРШНИ ДЕО – 10 минута

1. Шта смо научили?

Облик и техника рада: рад у пленуму, индивидуални рад, техника 3–2–1

Опис активности: Наставник/ца поставља пано са насловом *Шта смо научили?* Пано је подељен на три дела (3–2–1). Ученици добијају цедуљице на којима треба да запишу:

- х Три ствари, појма, утиска... које су научили на часу.
- х Две ствари, два појма, информације које ће пренети својим вршњацима.
- х Једну ствар, утисак, информацију коју ће применити.

Након извршеног задатка ученици лепе цедуљице на пано, а наставник/ца изсплистава најчешће одговоре за све три ставке. Наставник/ца заокружује цео процес давањем општег закључка у складу са темом часа.

Материјал за рад: пак-папири (хамери – 6 комада), фломастери, папири А4 за рад, цедуљице за записивање одговора (стикери)

Прилог за наставнике/це

Традиционално и савремено схватање каријере

Савремени свет је захваћен убрзаним променама. У 21. веку индустријска технологија уступа место информационим технологијама. Услови посла и радни задаци се мењају, а самим тим и захтеви који се постављају пред појединца. Концепт каријере данас се знатно изменио у односу на ранији период. Према традиционалном схватању, појам „каријера“ објашњавао се тзв. моделом мердевина. Професионални пут је обухватао завршетак школе или факултета, запошљавање у фирми на најнижој позицији и постепено напредовање у рангу и плати до пензије. Већина људи почињала је и завршавала свој радни век у једној радној организацији. Термин каријера користио се за послове, а праву каријеру имали су пилот, доктор или неки човек од политике. Традиционална каријера називала се и организационом каријером. У традиционалном смислу каријере су биле сигурне, предвидљиве, линеарне, са минималним степеном мобилности. Тако је некада било. Ни добро, ни лоше, само у складу са друштвеним околностима. У савременом свету битно је промењен концепт каријере. Каријера представља животни пут особе и почиње још током школовања, а траје до краја живота. У концепту традиционалног схватања каријере било је важно „знати како“, а у савременом концепту каријере запослени морају „знати зашто“ и „знати коме“. Данашње организације су флексибилне, покретљиве, с непредвидљивом будућношћу и не нуде дугорочно напредовање у каријери. Данас нема традиционалних схватања каријере која су заснована на хијерархијском напредовању према плановима организације. Појам каријере данас се не употребљава само за оне људе који су успешни у послу. Свака особа има каријеру. Каријера се не односи само на елиту у друштву. Каријера почиње током школовања, када почињемо да доносимо прве одлуке које ће после утицати на нашу каријеру, професију и послове које ћемо радити. Одговорност за каријеру данас у највећој мери сноси сама особа. Успешност каријере мери се стандардима које особа постави, а не неким стандардима који су наметнути од споља. Каријера је динамична, односи се на све што човек ради, а не само на посао и не подразумева само напредовање на послу. Каријера се не завршава одласком у пензију како је то некад било. Многе особе данас раде након пензионисања пошто осећају да су још увек радно способне и желе да раде. Савремени концепт каријере подразумева више модела, као нпр. протејска каријера (континуирано прилагођавање појединца променама), каријера без граница (промена занимања да би се обезбедио континуитет посла), портфолио каријера (систематизовање знања и вештина које особа може да понуди послодавцу), интелигентна каријера (подстицање квалитета који су неопходни за успешно обављање посла)...

Каријеру можемо описати као неко путовање, направљено по личном сценарију, са разним променама, прекидима, са успонима и падовима. Многи људи су принуђени да мењају послове услед околности или личне жеље. Оно што је занимљиво је да услед великих и брзих дешавања на тржишту рада, особа има већи избор и може да мења своју каријеру у складу са својим интересовањима. Чак и ако се негде забуне, или погрешно, може кренути испочетка. Каријера је данас дугорочна животна и временска перспектива коју одређује појединац који настоји да обједини личне потребе и интересовања са захтевима посла.

Литература:

1. Максимовић, И. *Водич за каријерне саветнике*, USAID пројекат, Београд 2012. године
2. www.milosnikolic.org.rs, *О развоју индивидуалне каријере*

Корисни линкови:

<http://www.karijera.bos.rs>

<http://www.infostud.com/>

<http://www.nsz.gov.rs/>

<http://www.razvojkarijere.bg.ac.rs>

<http://www.razvojkarijere.kg.ac.rs>

<http://www.razvojkarijere.uns.ac.rs/>

<http://www.karijera.ni.ac.rs/>

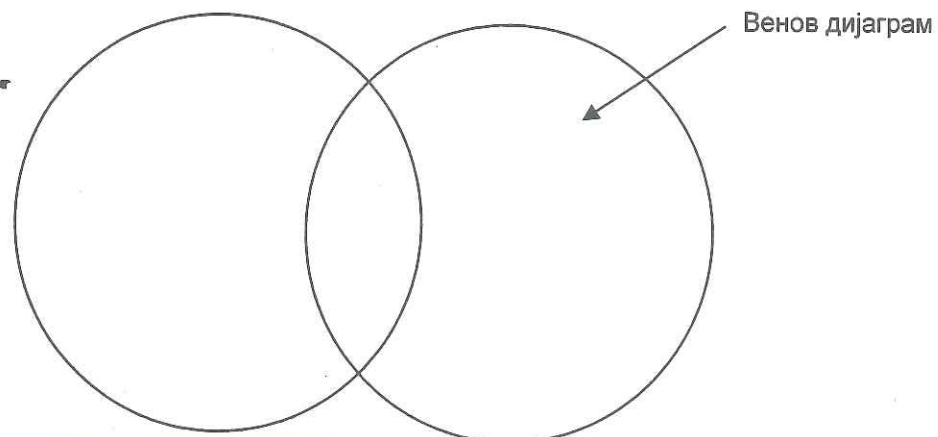

1. Прилози за ученике:

*Прилог 1 – прва група /картице са изјавама

Каријера почиње запошљавањем, а завршава се одласком у пензију.	Сви људи имају каријеру.
Каријера је плаћени посао.	Каријера је све што се ради цео живот.
Каријера је динамична.	Симбол успеха у каријери је напредовање у послу.
Каријера траје читав живот.	Каријера је исто што и посао.
У погледу каријере људи могу бити инертни, она се развија сама од себе.	Инвестиција у образовање запослених је беспотребни трошак организације.
Каријера је статична.	Старији људи не могу да имају каријеру.
За сваку особу постоји само једна права каријера.	Каријеру има онај ко ради вредно.

Упутство за рад: Ваш задатак је да пажљиво прочитате картице са тврдњама и да покушате да их разврстате према томе шта мислите да се односи на традиционално, а шта на савремено схватање каријере. Након тога, анализирајте тврдње и помоћу Веновог дијаграма представите сличности и разлике између традиционалног и савременог схватања каријере.

* Прилог 2 – друга група/текст-водич

Фазе у развоју каријере: Развој каријере представља процес међусобно повезаних индивидуалних и организационих активности којима појединац и организација заједнички доприносе унапређивању и развоју индивидуалне каријере.

Најчешће се разликују четири фазе у развоју каријере:

1. Фаза истраживања и успостављања каријере – обухвата период између 18. и 25. године и почиње уласком појединца у организацију и добијањем првог посла. У овој фази особа се уводи у посао, навикава се на радну средину, учи, процењује своје способности и прилагођава се. Истраживања су показала да је од момента када се особа одлучи за неку каријеру потребно шест до осам година да се она успостави. Проблеми који се могу јавити су: неадекватна процена себе, несклад у погледу добијања информација о каријери, нереална очекивања.

2. Фаза напредовања у каријери – почиње између 30. и 35. године и траје до 40. или 45. године. Ово је фаза најкреативнијег периода професионалног развоја. У овом периоду доноси се одлука о давању приоритета послу или породици. Током овог периода особа процењује своје могућности, стиче сигурност и стабилизује своју каријеру. Организације подржавају особе које постављају високе циљеве. Проблеми који могу да се јаве у овом периоду односе се на преиспитивање сопствених амбиција и очекивања у односу на посао и каријеру.

3. Фаза одржавања каријере обично траје од 40. и 45. године и траје до 50. или 55. године. Особа у овом периоду врши поновну анализу и процену својих постигнућа. Већина особа у овом периоду повезана је са радном организацијом и има добар професионални статус и стабилну каријеру коју настоји да одржи. У овом периоду могуће су и велике промене у области посла, каријере и приватног живота. На каријеру у овом периоду често утичу породични проблеми, егзистенцијални и безбедносни услови живота и друге околности које могу довести до промена у послу и каријери.

4. Фаза касне каријере – траје од 50. или 55. године, па до одласка у пензију. У овом периоду особа почиње да постаје свесна да јој слаби физичка енергија и утицај у организацији. Особа постаје свесна да је неке ствари у оквиру каријере урадила, али да неке професионалне циљеве никада неће моћи урадити. Особа се у овој фази полако повлачи и припрема за одлазак у пензију. Запослени преноси знања својим млађим колегама и припрема се за пензију. дешава се да неки запослени тешко прихватају одлазак у пензију. То нарочито важи за оне којима су посао и каријера били стил и начин живота.

Упутство за рад: Ваш задатак је да пажљиво прочитате текст и да на основу њега, на пану, представите фазе у развоју каријере мапом ума.

1. Лојић, Р. *Планирање и развој каријере*, Војно дело 2/2009.
2. Група аутора, *Развој каријере и пословних вештина*, Универзитет Сингидунум, Београд, 2013.
3. Максимовић, И. *Водич за каријерне саветнике*, Београд, 2012.

Прилог 4 – четврта група

Упутство за рад: Чланови ваше групе имају задатак да се уживе у улогу новинара одређене медијске куће. У складу са тим, ви треба да осмислите питања за анкету којом ћете испитати неку познату личност да бисте утврдили као је она успела у каријери и које особине она поседује. Направите симулацију ТВ емисије у којој у студију разговарате са особом која је веома успешна у каријери.

Кораци у планирању и управљању каријером

Планирање и управљање каријером представља континуиран процес, помоћу којег појединац идентификује, предузима и усмерава неопходне мере и активности за остваривање професионалних циљева. Каријера се развија читавог живота, па је планирање и управљање каријером саставни део свих професионалних и личних одлука које су везане за каријерне ситуације у животу појединца. Процес управљања каријером подразумева упознавање себе и својих потенцијала, прикупљање релевантних информација, доношење одлука и прављење плана. Процес каријерног планирања обухвата неколико корака који се надовезују један на други.

У првој фази појединац упознаје своје способности, учи и упознаје своја интересовања и могућности користећи различите изворе и информације. То могу бити различите врсте упитника, тестова или неких других инструмената којима каријерни саветник може помоћи особи да идентификује своје способности, друге особине личности, вредности и интересовања.

Друга фаза јесте она у којој појединац генерише различите могућности. Особа тада самостално, а често и са одређеним стручњаком идентификује каријерне опције које су у складу са извршеним тестирањем и разговором.

Онда следи фаза прикупљања информација. Појединац у овој фази самостално или са каријерним саветником долази до свих неопходних информација које су везане за услове уписа на факултет, потребе и могућности запошљавања, услова за обављање професије, могућности за напредовање, висину плате и осталих услова рада. У овој фази разматрају се услови за упис на даље школовање, односно анализирају се услови за одређена занимања и области рада. За ову сврху често се користе картице занимања у којима су описани захтеви за одређена занимања, стандарди квалификација, описи услова рада и начина обављања посла, специфични захтеви, контраиндикације, подручја рада... До ових информација може се доћи претраживањем различитих сајтова, проучавањем публикација, приручника, прикупљањем информација преко сајтова Националне службе за запошљавање или Центара за професионално информисање.

Након прикупљених релевантних информација о одређеном занимању или школовању, особа улази у једну веома осетљиву фазу која се односи на доношење одлуке о даљем професионалном развоју. Особа може да анализира различите могућности и опције, да консултује стручњаке из одређених домена посла; али терет саме одлуке „пада“ на појединца, пошто он мора да преузме одговорност за донету одлуку. Сваки избор занимања је лични, индивидуални чин. Општеважећег рецепта нема. Слобода у избору занимања и даљег школовања значи нужно и личну одговорност за све последице те и такве одлуке. Појединац на основу активности које је остварио у претходним фазама анализира могуће одлуке и решења и утврђује даљи статус одлуке коју је донео.

На крају, појединац планира и предузима наредне кораке у својој академској или професионалној каријери.

Упутство за рад: Задатак ваше групе је да проучите текст, да идентификујете фазе планирања и управљања каријером и да осмислите плакат за Сајам образовања који ћете приказати својим вршњацима.

1. Лојић, Р. *Планирање и развој каријере*, Војно дело 2/2009.

2. Група аутора, *Развој каријере и пословних вештина*, Универзитет Сингидунум, Београд, 2013.

3. Максимовић, И. *Водич за каријерне саветнике*, Београд, 2012.

Карактеристике доброг-лошег мајстора (радионице за ученике стручних школа)

Јадранка Лилић

Ученици, вођени сугестијама наставника, праве листу карактеристика доброг мајстора у свом занату, и тиме се припремају за успешнији излазак на тржиште рада.

Циљ радионице:

Ова радионица има за циљ да ученици стекну увид у значај усвајања одређених професионалних карактеристика ради што успешнијег обављања заната/струкe за који се оспособљавају.

Задаци:

- х развијање свести о значају заната/занимања за који се оспособљавају;
- х развијање код ученика/ученица мотивације за стицање позитивних професионалних вештина;
- х подстицање ученика/ученица на сарадњу и комуникацију у групи, развијање и неговање социјалних вештина;
- х подстицање ученика/ученица да исказују своје мишљење;
- х информисање ученика/ученица о сопственим потенцијалима, али и непожељним особинама које морају кориговати како би успели у свом приватном бизнису или радећи за другог предузетника;
- х оспособљавање ученика/ученица да препознају евентуалне конфликтне ситуације у будућем позиву и да се оспособе да пронађу најбоље решење проблема;
- х информисање о могућностима али и препрекама које их чекају након завршене средње школе;
- х што боља припремљеност младих за излазак на тржиште рада након завршене средње стручне школе;

Исходи:

- х ученици наводе и образлажу битне карактеристике које треба да поседују да би били успешни у свом занату/занимању;
- х ученици оспособљени за рад у групи;
- х савесно, одговорно и прецизно обављају поверени задатак;
- х ефикасно организују време;
- х испољавају позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима;

Материјал за рад:

- х флипчарт табла и флипчарт папир;
- х текстуални материјал;
- х листови папира А3, по један за сваку групу, или А4 по два листа за сваку групу;
- х хамер (А0);
- х маркери и фломастери за ученике.

Облик рада: радионички рад

Сценарио

Први корак (10 минута)

Наставник поздравља ученике/ученице и замоли их да седну на столице које су постављене у круг. Подсећа их да постоје народне пословице, али и народна приповетке о значају познавања заната или неког практичног занимања или вештине. Истиче да ће им прочитати народну приповетку *Све, све, али занат*, коју је Вук Стефановић Караџић забележио и објавио у Бечу 1821. године. Указује да ће им се она можда учинити сувише детињаста за њихов узраст, али их замоли да се сконцентришу и да је пажљиво саслушају, пошто је веома поучна за све узрасте.

Наставник чита или препричава ученицима народну приповетку (у прилогу). Затим поставља питање и подстиче дискусију:

Како би свет изгледао да не постоји њихово занимање/занат?

Ученици одговарају, а наставник на табли записује њихове одговоре.

Други корак (25 минута)

Наставник објашњава ученицима да ће бити подељени у четири групе помоћу картица на којима су приказани алат или прибор занимања за који се школују (фризер: маказе, чешаљ, фен, огледало; електроинсталатер: одвијач, кофер за алат, вијак, ознака за струју; електротехничар рачунара: миш, тастатура, лаптоп, диск; трговац: вага, новчаница, каса, фискални рачун; медицинска сестра: топломер, шприц, фластер, здравствена књижица). Ови појмови се могу исписати на картице, нацртати или се фотографије могу скинути са интернета. Ученици се у групе деле у зависности од броја ученика/ученица. Најоптималније је да у групи буде 5–6 ученика/ученица. Наставник упознаје ученике/ученице са задацима за рад пре поделе у групе, пошто га тад пажљивије слушају. Даје јасне и прецизне инструкције.

Укратко објашњава:

- х свака група ће добити лист папира А3 формата;
- х на средини папира написаће назив заната (занимање) за који се оспособљавају;
- х доле, са леве стране отвориће колону „добар“, а са десне стране „лош“.
- х у колони „добар“ испишу афирмативне, а у колони „лош“ негативне карактеристике мајстора (погледати „Прилог за ученике“).

Појасни им се да је њихов задатак да напишу карактеристике доброг/ лошег мајстора заната, односно образовног профила за који се школују, тако што ће јасно и прецизно навести пожељно понашање приликом обављања одређеног посла (нпр. „тачан, на време долази на посао“).

Упознаје ученике колико имају времена за рад.

Затим наставник дели ученике/ученице у групе помоћу припремљених картица. Обилази групе и подстиче ученике како да реше задатак. Може им сугерисати неке од предлога користећи „Листу карактеристика доброг/лошег мајстора“ (у Прилогу за наставнике). Упућује ученике/ученице да напишу карактеристику одређеног занимања у једном облику (афирмативном или негативном), а наспрам ње супротну карактеристику, у зависности од тога како им је лакше да се изразе. Потом им предлаже да украсе своје радове ликовним решењима, тако што ће нацртати карикатуру мајстора или нешто што је специфично за то занимање, и да од тога направе постер.

Трећи корак (20 минута)

Представници сваке групе износе своје постере и упознају одељење са својом листом карактеристика доброг/лошег мајстора. Могу се подстицати да објасне зашто неке карактеристике сматрају битним. Постере лепе и постављају на видљиво место да би касније поредили решења.

Четврти корак (15 минута)

Након презентације свих група, усваја се заједничка листа тако што наставник на хамеру, уз помоћ ученика, испишу листу карактеристика доброг мајстора на основу онога што су поједине групе исписале. Прво наводи карактеристике које су заједничке за све групе. Овим прави заједничку листу која представља њихов заједнички кодекс понашања доброг мајстора њихових заната или занимања. Предложи да неко од ученика који је талентован за локовну културу, или наставник ликовне културе, дода ликовна решења овом Кодексу. Постер поставити на зид учионице где се реализује пракса или у хол школе.

Прилози:

Прилог 1: Народна приповетка *Све, све, али занат*

(Вук Стефановић Караџић, *Приповетке*, Беч, 1821. године)

Пође некакав цар са својом женом и са кћери да се шета по мору на лађи. Кад мало одмакну од бријега, онда дуне вјетар, па га баца чак у некаку земљу, где се о његову царству ништа и не чује (као ни он о овоме што до сад ништа није чуо ни знао). Кад изиђу на суво, он није смијо ни казати да је цар, а новаца нијесу имали са собом ништа, а не знајући никака заната, нијесу се могли друкчије ранити, него се он најми да чува сеоска говеда.

Пошто ту преживе тако неколике године, угледа син цара од оне земље његову кћер, која је била врло лијепа и већ дорасла до удаје, па каже свом оцу и мајци да се другом никаком ђевојком неће оженити до кћери говедара из тога и из тога села! Отац и мати, и други дворани, стану га одвраћати да се прође те срамоте; како би он, царски син, узео говедарску кћер, код толики други царски и краљевски кћери итд. Али све залуду! Он каже: „Ја њу, ја ниједну!“ Кад већ виде да друкчије не може бити, онда цар пошље једнога свог везира да јави говедару да ће цар да му узме кћер за сина.

Кад везир отиде и јави то говедару, а говедар га запита: „Ка кав занат зна царев син?“ Везир се упропасти: „Бог с тобом, човече! Како ће царев син знати занат? Што ће занат цареву сину? Занате људи уче да се ране њима, а царев син има земљу и градове.“ Говедар каже опет: „Е! Ако не зна никаква заната, ја му не дам моје кћери.“ Везир се врати те каже цару шта говори говедар.

Сад постане чудо још веће. Они су мислили да ће то за говедара бити највећа милост и чест што му царски син узима кћер; а он пита какав занат зна царев син! Цар пошље другога везира; али говедар каже једно те једно: „Док царев син не научи какав гођ занат, и не донесе ми своју рукотворину, дотле нема ништа од пријатељства!“ Кад се и овај везир врати, те каже да говедар не да ђевојке док царев син не научи занат какав гођ (само нек је занат); онда царев син зађе по чаршији да гледа какав је занат најлакше научити. Ходајући од дућана до дућана, и гледајући како различни мајстори раде, дође на дућан где се плету рогожине, и то му се учини најлакши занат; па га почне учити, и научи за неколико дана; па онда оплете сам једну рогожину, те је однесу говедару, и кажу му, да је царев син научио занат, и да је то његова рукотворина.

Говедар узме рогожину у руке, те је загледа са свију страна, па онда запита: „Колико то вриједи?“ А они му кажу: „Четири паре.“

„Е, добро! Четири паре данас, четири сјутра, то је осам, а четири прекосјутра, то је дванаест итд. Да сам ја тај занат знао, не бих данас чувао сеоски говеда.“ Па им онда каже ко је он, и како је ту дошао; а ови се онда обрадују још већма (што узимају ђевојку од цара, а не од говедара), и с највећим весељем вјенчају момка и ђевојку и проведу свадбу; па онда даду овоме цару лађе и војску, те отиде преко мора и нађе своју земљу.

2. Прилог за ученике

Мајстор (предузетник)

техничар

(фризер, пекар, аутоелектричар и сл.)

ДОБАР

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

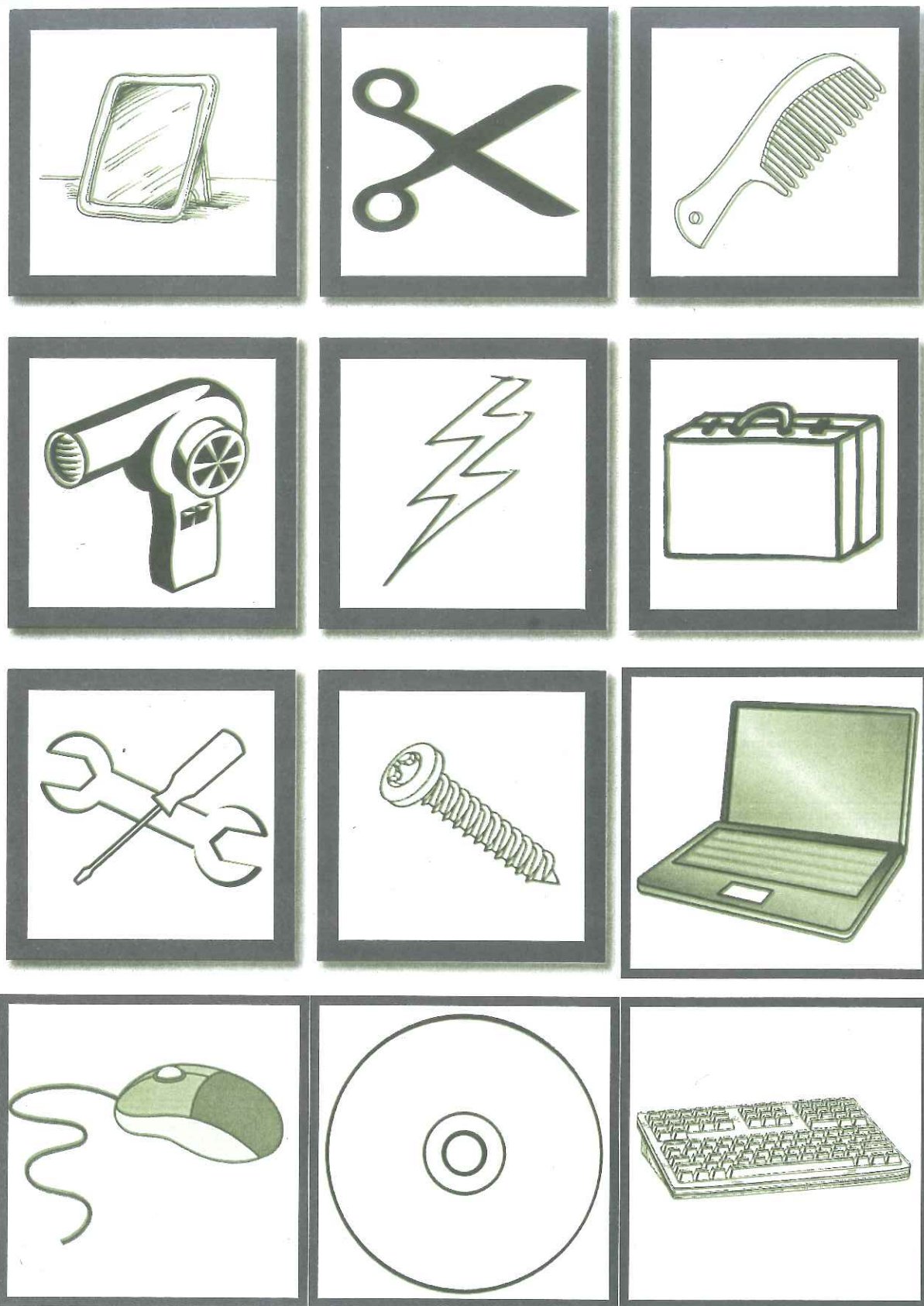
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

ЛОШ

3. Листа карактеристика доброг/лошег мајстора за наставника

ДОБАР	ЛОШ
Добро познаје свој посао, стручан је.	Јако мало зна, импровизује.
Воли свој посао, мотивисан је за рад.	Није заинтересован за посао, отаљава га.
Држи се испланираног радног времена, на посао долази и одлази на време.	Касни на посао и/или раније завршава.
На посао долази пристојно обучен, уредан и одморан.	На посао долази непристојно обучен, неуредан и уморан.
Муштерије (клијенте) прима према договореном распореду и посао завршава према договору.	Не држи се договореног распореда, конфузан је у раду.
Радни простор му је уредан и на радној површини му је само алат са којим тренутно ради.	Радни простор му је неуредан, претрпан непотребним алатом и незавршеним пословима.
Има добар и квалитетан алат за рад.	Нема сав потребан алат, стално позајмљује од колега.
Према свим муштеријама је пристојан (не псује, не вређа муштерије).	Арогантан је, дрзак, нељубазан према муштеријама.
Анализира ефекте свог рада и узроке неуспеха.	Никад не анализира свој рад.
Има окачен ценовник услуга и њега се придржава.	Муштеријама наплаћује произвољно, нема истакнут ценовник.
Не упушта се у ризичне финансијске подухвате.	Упушта се у финансијске ризике, купује крадену робу и потрошни материјал.
Сарађује са својим колегама, учлањује се у занатску задругу.	Не комуницира са колегама, са свима је у конфликту.
Прихвата аргументовану критику клијената на свој рад и рекламацију.	Не прихвата рекламацију на свој рад и сматра да је увек у праву.
Труди се да се стално стручно усавшава и прати напредак свог заната.	Не прати напредак свог заната.
Прави приоритете у послу.	Ради стихијски, шта му прво дође под руку.
Служи се бар једним страним језиком.	Не зна ниједан страни језик.
Пажљиво слуша клијенте док му се обраћају.	Сувише прича, стално прекида саговорника, псује, прегласно прича.

- по 4 картице за три занимања (фризер, електроинсталатер и електротехничар рачунара)

Додатна упутства:

- x Погледајте на интернету: 11 правила за успех којима вас неће научити у школи, <http://www.blic.rs/Vesti/Svet/385203/Ovo-je-Bil-Gejts-koji-je-zaista-napisao-11-pravila-koje-necete-nauciti-u-skoli>
- x Погледајте на интернету: Кодекс српских занатлија из 1911. <http://www.okradio.rs/vesti/specijali/u-fokusu/zanatlijski-kodeks-iz-1911-39466.html>

Евалуација:

Упитник за ученике

1. Тема радионице била је корисна:

- x у потпуности се слажем
- x нити се слажем, нити се не слажем
- x никако се не слажем

2. Начин рада био је интересантан:

- x у потпуности се слажем
- x нити се слажем, нити се не слажем
- x никако се не слажем

Јачање међупредметних компетенција ученика – радионица Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Маја Светозаревић

Малим корацима до успешног предузетника/це

Циљ радионице:

Јачање компетенције предузимљивости, иновативности, организационих вештина и предузетништва ученика/ца.

Задаци:

- x Проширити знања ученика/ца о континуираним променама тржишта рада и јачати његове капацитете за функционално праћење динамике света рада стручним усавршавањем, информисањем, целоживотним учењем.
- x Мотивисање ученика да се лично ангажују, идентификују своје способности, знања, вештине, ставове, да пишу CV, мотивационо писмо, да стекну преговарачке вештине и вештине вођења разговора са послодавцем.
- x Упознавање ученика/ца са појмом предузетништва и значајем у савременим токовима света рада и грађењу каријере.
- x Оснаживање ученика/ца да препознаје ресурсе, планира и предвиђа трошкове и ризике, дефинише и усредређује се на циљеве.

Исходи:

- x Ученик/ца разуме функционисање тржишта рада, схвата нужност праћења и сталног личног усавршавања и целоживотног учења.
- x Ученик/ца схвата важност иницијативе, предузимљивости, активне партиципације, личног ангажовања у упознавању потреба тржишта рада, индикација и контраиндикација занимања, захтева послодаваца.
- x Ученик/ца уме да напише личну биографију CV, мотивационо писмо; уме да води разговор са послодавцем, да преговара, заступа своје идеје и ставове.
- x Ученик/ца схвата појам предузетништва, уме да препозна ресурсе (знање, вештине, новац, технологије и сл.), управља њима, предвиђа могуће ризике, дефинише и реализује циљеве.

Материјал за рад:

- x Флипчарт папир – 5, празан А4 папир – 30, фломастери, оловке, лепљива трака, маказе
- x Картице за поделу у групе (за сваког ученика по једна)

Облик рада: групни

Циљна група: ученици/це

Сценарио / опис активности:

Наставник дефинише појам предузетништва (усмерена делатност на покретање, организовање, иновирање предузећа у циљу остварења добити (материјалне и духовне) и стварања новог тржишта; развија креативност, иновативност, предузимљивост). Наставник истиче важност предузимљивости и значај развоја компетенције предузетништва за каријерно остварење личности. Наставник наглашава два значења појма предузетник – предузетник као власник компаније и као запослено лице у некој фирми које има слободу креативног и самосталнијег деловања. (Временска динамика 5 мин.)

Први корак

Наставник на креативан и подстицајан начин дели ученике/це у пет група. Сваки ученик/ца извлачи картицу са именом познатог предузетника (предлог: Марк Закерберг, Мекдоналдс, Бил Гејтс, Хенри Форд, Стив Џобс) и формира групу са ученицима/ца који имају картицу са истим именом и презименом познатог предузетника. (Временска динамика 5 мин.)

Други корак

Наставник даје свакој групи инструкцију за рад, по један флипчарт папир, фломастере, оловке, лепљиву траку, маказе.

Прва група има задатак да представи свет рада и функционисање тржишта рада у окружењу: дефицитарна занимања, суфицитарна, популарна, заборављена занимања, занимања 21. века, контраиндикације и индикације занимања, могућности запошљавања, напредовања и грађења каријере у свету рада.

Друга група има задатак да идентификује своје способности, вештине, знања, компетенције и објективно их презентује кроз писање биографије и мотивационог писма – сваки ученик пише свој CV и мотивационо писмо; на флипчарту праве заједнички колаж биографија.

Трећа група прави припрему за комуникацију са послодавцем вештине комуникације, преговарања, конструктивног решавања проблема, кооперативности, самопоузданог изношења ставова, иновативности и предузимљивости.

Четврта група презентује очекивања, захтеве послодавца: особине личности, знања, вештине, способности, неопходне компетенције за рад и запошљавање.

Пета група добија задатак да се идентификује са предузетником и направи акциони план активности своје компаније, идентификује ресурсе, предвиди ризике, рокове, буџет, приход.

Наставник као прилог даје шему за рад „малих предузетника“

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МАЛЕ ПРЕДУЗЕТНИКЕ

ЦИЉ	ЗАДАЦИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА – РОКОВИ	СРЕДСТВА – РЕСУРСИ	МОГУЋИ РИЗИЦИ	ИЗВЕШТАЈ – ЕВАЛУАЦИЈА

Наставник обилази групе, прати, усмерава, мотивише рад група. (Временска динамика 20 мин.)

Трећи корак

Презентација група, пленарно. Групе редом презентују своја постигнућа, сви активно прате и након презентација дају своје предлоге, сугестије, идеје. Наставник даје позитивну повратну информацију, похваљује продукте рада, сублимира продукте свих група заједно са ученицима/цама. Након рефлексije на постигнућа група, иновативност, креативност, амбиције, вештине преговарања, препознавања потреба тржишта и послодаца, предузимљивост ученика/ца, велики потенцијал ученика/ца за предузетништво и освајање тржишта, сумира да је предузетништво важна компетенција за развој каријере и професионално напредовање и остварење и да је значајно даље усавршавање ученика/ца и континуирано целоживотно учење како би били успешни предузетници/це. Наставник наглашава важност развоја предузетничких знања и вештине због лакшег запошљавања, функционалнијег сналажења у свету рада, лакшег обављања радних задатака, већих могућности напредовања и шире примене компетенција предузетника. (Временска динамика 10 мин.)

Прилози:

- x Акциони план за мале предузетнике
- X Општи стандарди постинућа за крај општег средњег образовања и васпитања и средњег стручног образовања и васпитања у делу општеобразовних предмета.

Додатна упутства:

- x Препоручена литература: Drucker F., Peter (1991). *Inovacije i preduzetništvo*. Beograd: Privredni pregled; Penezić, N. (2003). *Kako postati preduzetnik*. Beograd.
- x Самостално истражити професионални пут и грађење каријере познатих предузетника.
- x За вршњачки КВС тим: Размислите о могућностима формирања ученичких компанија тј. предузећа у школи.

Евалуација:

- x Шта је тржиште рада и како функционише?
- x Шта су вештине преговарања, јавног говора, иницијативности и предузимљивости?
- x Знам да решавам конфликте на конструктиван начин и постигнем сарадњу.
- x Који су захтеви послодавца у савременом свету рада?
- x Умем да напишем CV и мотивационо писмо.
- x Шта је предузетништво?
- x Које су знања, вештине, ставове треба да има успешан предузетник/ца?
- x Знам зашто су важна предузетничка знања и вештине.

(Временска динамика 5 мин.)

Прилог 1

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МАЛЕ ПРЕДУЗЕТНИКЕ

ЦИЉ	ЗАДАЦИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА – РОКОВИ	СРЕДСТВА – РЕСУРСИ	МОГУЋИ РИЗИЦИ	ИЗВЕШТАЈ – ЕВАЛУАЦИЈА

Самопроцена

Поново ради биоскоп – филм као подстицајно средство у циљу самоистраживања, истраживања и професионалног планирања

Мирко Марковић

Филм као подстицајно средство у циљу самоистраживања, истраживања и професионалног планирања

Циљ радионице:

Мотивисати ученике да активно размишљају о односу садашњости и будућности у контексту индивидуалног развоја и остварења личних и каријерних планова.

Задаци:

- x организовати филмску пројекцију;
- x припремити ученике за рецепцију филма;
- x подстицајним питањима отворити дијалог о односу садашњости и будућности и начинима остварења личних планова;
- x развијати свест код ученика о потреби планирања каријере;
- x унапређивати вештину тимског рада.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити мотивисани да размишљају о сопственој будућности; да преиспитују сопствене планове; да размишљају о квалитетима сопствених знања и вештина и о путевима развијања и унапређења истих.

Материјал за рад:

- x компјутер, пројектор (смарт ТВ);
- x ДВД *Упознати Форестера* (филм је могуће изнајмити у ДВД-клубу; наручити преко интернета онлајн – цена преузимања варира од сајта до сајта и углавном је реч о малим износима; или позајмити из приватне колекције);
- x радни листови (Прилог 1);
- x постери, фломастери;
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада:

Групни (може бити затворена пројекција за једно одељење, или отворена за заинтересоване ученике, али не преко 30 гледалаца)

Циљна група:

Ученици свих разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

Наставник организује припремну активност тако што ангажује групу ученика да израде постер који најављује пројекцију филма *Упознати Форестера*. Постер садржи обавештење да поново ради биоскоп, затим који се филм приказује, када је пројекција и ко може да присуствује. Ученици могу користити једноставан електронски алат за израду постера – који се налази на адреси <http://edu.glogster.com/>, док информације о овом филму могу преузети са сајта (који је специјализован за филмску уметност): <http://www.imdb.com/title/tt0181536/>. Постер може да се штампа, или, још једноставније, да се постави на школски сајт и подели преко друштвених мрежа.

Наставник: окупља и организује ученике; даје упутства за рад; надгледа и усмерава активности ученика; интервенише и помаже током израде постера.

Ученици: прикупљају информације о филму; истражују алат за израду постера; сарађују са члановима групе; размењују идеје и договарају се о финалном изгледу; објављују постер.

Други корак

На почетку пројекције наставник се обраћа окупљеним ученицима, износећи основне податке о филму:

- Филмско остварење познатог редитеља Гаса Ван Санта Упознати Форестера доноси узбудљиву причу о животним искушењима средњошколца Џамала, који уз помоћ свог ментора успева да оствари себе на личном и професионалном плану. Филм је настао 2000. године, а насловну улогу Џамаловог ментора (Форестера) игра Шон Конери. Упознати Форестера освојио је бројна признања, а критика га је веома високо оценила. Поред овог остварења, редитељ је познат и по филмовима као што су Добри Вил Хантинг, Милк, Мој приватни Ајдахо и други. Током гледања филма обратите пажњу на однос људи из Џамаловог окружења према његовим настојањима да себи постави високе циљеве, али и да их оствари.

(Уколико у школи није могуће организовати пројекцију филма, наставник може основне информације о филму и мотив за гледање штампати и поделити ученицима, а они гледање филма сами организовати у кућним условима. Онда би наставник разговор о филму и групни рад реализовао у школи.)

Наставник: саопштава основне информације о филму и аутору; одговара на питања ученика.

Ученици: припремају се за пројекцију; слушају уводно предавање; постављају питања.

Трећи корак

Следи приказивање, а после пројекције филма наставник покреће краћи разговор о личним доживљајима у вези са филмом. Разговор је усмерен подстицајним питањима:

– Како сте ви лично доживели ову причу? – Да ли сте се препознали у неким ситуацијама? – Да ли можете да опишете емоционалне доживљаје које је Џамал имао, пролазећи кроз различите животне ситуације? – Како бисте ви поступали кад бисте се нашли у сличним околностима?

Кључне одговоре, ставове и гледишта ученика наставник записује на табли/постеру као тезе. Неке од исказа може записивати у облику који су ученици саопштили, а оне уопштене или неспретно исказане треба да преформулише. На тај начин ће се формирати листа доживљаја којима се филмско остварење може тумачити, објашњавати и вредновати. Ученицима ће овај преглед указати на методичност у разматрању доживљајног контекста уметничког дела и његову важност у разумевању.

Наставник: води рачуна о техничким детаљима везаним за приказивање филма (тон, слика, светло); пази на ред и дисциплину током пројекције; води разговор и усмерава дискусију, записује најважније тезе.

Ученици: критички прате радњу филма; износе своје доживљаје после приказивања.

Четврти корак

Наставник дели ученике на групе (тако да свака група има пет до шест чланова) и уручује за сваког ученика по један радни лист са задатком (Прилог 1).

Постоји више начина поделе ученика на групе, али треба водити рачуна да се у у свакој од њих нађу ученици различитих могућности, предзнања и способности, како би квалитет рада група био уједначен. Наставник треба да испољи посебну спретност у подели ученика на групе и да на ову активност не троши непотребно време. Зато треба изабрати онај метод поделе ученика на групе којим се успешно економише временом. Такође, свакој групи треба омогућити одговарајући радни простор, настојати да групе буду у простору одвојене, засебне, да једни друге не ометају у раду.

Ученицима се саветује да заједнички раде и сарађују, да дају предлоге и формулишу ставове и одговоре на постављене радне налоге. Свакој групи биће препоручено да изабере једног представника који ће у њихово име реферисати о резултатима рада. Поред наставних листова на којима су објављени садржаји радних налога, радне групе добијају по један постер и фломастере. Ученици се обавештавају о временском року израде задатка (оквирно, потребно им је петнаест минута), а сугерише им се да излагање представника групе не сме бити дуже од три минута. Ученицима се наглашава важност придржавања временских рокова, а затим се позивају да приступе раду.

Током рада наставник прилази свакој групи, али се не укључује у њихов рад. У посматрању рада групе наставник треба да обрати пажњу на то како ученици међусобно комуницирају, са каквом озбиљношћу приступају раду, како тече подела задужења, јесу ли сви укључени у рад или неки преузимају водећу позицију и тако омогућавају другима да се пасивно односе према раду. Наставник треба да подстакне ученике на озбиљнији приступ, уколико је то потребно, и да их подсећа на временске оквире који су им задати за израду радних налога, те да на тај начин изврши координацију рада свих група.

Наставник: дели ученике на групе; надгледа и усмерава њихов рад.

Ученици: решавају задатак у оквиру своје групе; сарађују са другим ученицима.

Пети корак

Када радне групе у оквиру планираног времена заврше свој рад, наставник истиче израђене постере у центру визуелне пажње целог одељења (најчешће лево или десно од табле или на бочном зиду, односно на посебно израђеном панелу). Затим се позивају представници група да у договореном временском року представе достигнућа свога рада. Током излагања представника група наставник подстиче ученике да буду пажљиви слушаоци, а и сам сконцентрисано прати излагања, по потреби и записује нека од својих запажања која након реферата представника група може да прокоментарише.

Уколико је рад појединих група био слабији, наставник може помоћи у експликацијама представнику групе, али у мери која групни рад не приказује неуспешним, већ као сарадник који настоји да свака група буде подједнако успешна у раду. У кратком осврту након реферата ученика наставник треба да прокоментарише рад група на начин који ће указивати и на вредност обављених задатака. Овој активности не треба посвећивати превише времена, али треба водити рачуна о томе да ученици с правом очекују од наставника повратну информацију и да им је стало до сваког вредновања обављеног рада, посебно ако је задата активност била сложенија, а њени резултати добри.

Наставник: организује презентацију радова ученика; пружа подршку ученицима при излагању; упућује повратну информацију о квалитету реферисања ученика.

Ученици: представљају резултате групног рада; пажљиво прате излагања осталих ученика.

Шести корак

Завршна активност у којој наставник треба да сумира најважније ставове који су изнети, а тичу се критичког поимања сопствених знања, вештина и интересовања, који могу бити од пресудне важности за планирање каријере и остварења постављених циљева. На основу реализованих активности, очекивано је да ће наставник извести ове (или сличне закључке):

- x Имај активан однос према животу и својој каријери!
- x Спознај себе како би боље разумео своје потребе и интересовања!
- x Прикупљај информације које могу бити значајне за планирање будућности!
- x Консултуј се и саветуј са свима, а одлуке доноси самостално!
- x Направи свој план успеха и прати како се остварује!

После тога наставник дели листиће за евалуацију, а ученици их попуњавају и предају. Такође наставник подстиче ученике да самостално истражују и проналазе филмове који се баве сличном темом.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе.

Ученици: слушају; бележе; врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

Енциклопедија филма на интернету – сајт који ученици могу да посете, претражују и проналазе филмове које се баве сличним темама, а подстичу на размишљање о будућности и нашим плановима за будућност: <http://www.imdb.com/>.

Прилог 1

– Размисли колико је значајно активно размишљати о будућности и планирању каријере? – Да ли добра информисаност о различитим могућностима за школовање и рад доприноси реалистичном планирању каријере? – Колико учење и рад доприносе развоју каријере? – Од колико је значаја помоћ и подршка других људи? – Да ли одлуке о професионалној будућности треба свако за себа да доноси или то треба препустити старијима који су искуснији? – Да ли унапређењем сопствених знања и вештина отварамо себи веће могућности за успех у учењу и раду? – Да ли планирање каријере траје читав живот или је то само за средњошколце?

– Припреми се да своја запажања понудиш као предлог могућих одговора својој радној групи. Пажљиво саслушај и одговоре других ученика у групи, критички их размотри и упореди их са својим гледиштима. – Настој да заједнички формулишете што боље одговоре, јасног и прецизног значења, како би ваша група што боље представила свој рад.

– Осмисли најбољи начин да се на постеру прикажу главне карактеристике размишљања ваше групе о односу садашњости и будућности. – Осмисли заједно са другим ученицима у групи графички и текстовни облик којим ћете осталим ученицима у одељењу приказати рез ултате свога рада. Сугериши представнику групе како да на најбољи начин представи резултате рада целе ваше групе.

Евалуација:

Упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

– Гледање филма може бити добар начин да се покрену размишљања о важним питањима.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

– Ова активност ми се свидела и волео/ла бих да и друге теме у школи овако обрађујемо.

– После оног што сам чуо/ла, мислим да би требало озбиљније да се позабавим планирањем своје каријере.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Писмо каријерном саветнику

Мирко Марковић

Шта су моје јаке стране и у чему постижем највише успеха, а шта је оно што треба да усавршим и унапредим

Циљ радионице:

Развијање аналитичких способности средњошколаца кроз разумевање личног односа према школи, учењу, усавршавању, планирању и људима из непосредног окружења.

Задаци:

- x градити код ученика модерно схватање појма каријере;
- x развијати вештину личног представљања;
- x унапредити и развијати вештине објективне процене добрих и недовољно развијених карактеристика личности.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити охрабрени да у комуникацији са другима представљају себе и своје потенцијале, али и да аналитички процењују своје квалитете за учење и рад.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1, Прилог 2, Прилог 3);
- x стикери, фломастери;
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: Индивидуални

Циљна група: Ученици првог и другог разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

Наставник уводну активност почиње тако што дели ученицима фломастере и пет стикера на којима ученици треба да напишу пет појмова на који их асоцира реч *каријера*. Ученици пишу асоцијације, а наставник дели таблу на три дела. Када заврше писање, ученици читају своје асоцијације, а наставник лепи стикере на таблу тако да:

- на првом делу табле буде све оно што асоцира ученике у вези са каријером, а тиче се садашњости;
- на другом све оно што се односи на транзицију – прелазак из садашњости у будућност;
- а на трећем асоцијације које се односе на будућност и жељено постигнуће.

Рецимо, појам *учење* наставник може сместити у прво поље, *информисање о пријемном* у друго поље, док у треће може залепити *упис на факултет*. Како год наставник да распореди асоцијације, битно је истаћи да између садашњости и будућности стоји транзиција и да сва три аспекта морају бити међусобно усаглашена.

Наставник: организује активност; разврстава одговоре; истиче најважније.

Ученици: излистављају асоцијације; прате разврставање; коментаришу и постављају питања.

Други корак

Ученици добијају радни задатак са упутством (Прилог 1). Док ученици индивидуално раде, наставник их обилази и прати њихове активности. Уколико је потребно – интервенише. Након пет минута ученици реферишу а наставник сумира њихова запажања и у облику теза записује на табли:

- x Само стручно саветовање може бити корисно!
- x У свакој школи постоји каријерни саветник који може пружити помоћ и подршку!
- x Каријерни саветник може помоћи средњошколцима у успешном планирању каријере!

Наставник: даје упутства за рад; усмерава активности на задатку; сумира и у облику теза записује на табли резултате рада.

Ученици: прате упутства за рад; раде на задатку и реферишу.

Трећи корак

Ученици добијају по један примерак писма каријерном саветнику које треба да анализирају (Прилог 2). Наставник их позива да пажљиво прате његово читање, затим да још једном прочитају, па онда да покушају да одговоре на следећа питања:

– Да ли девојчица Емилија схвата школу као инвестицију за будуће успехе? – Да ли Емилија има радне навике? – Како процењујете квалитет њеног учења? – Какве су њене комуникацијске вештине? – Има ли развијене вештине сарадње и тимског рада? – Да ли критику доживљава као напад или као шансу да исправи недостатке у раду? – Да ли су Емилијини планови за будућност у складу са њеним начином живота, учења и рада? – Да ли ће Емилија успети да оствари своје планове? – Ако сумњате да хоће, ко би јој могао помоћи? – Шта бисте ви урадили да сте на њеном месту?

Сасвим је сигурно да ће ученици лако увидети све недостатке у понашању, раду и мишљењу које Емилија показује. Задатак наставника је да јасно истакне да је за каријерни успех веома важно објективно сагледавање својих добрих карактеристика, али и оних недовољно развијених.

Наставник: дистрибуира задатак; изражајно чита; даје упутства за рад; води дискусију.

Ученици: активно слушају; критички читају; дискутују.

Четврти корак

Наставник објашњава ученицима да ће они сада бити у прилици да пишу свом каријерном саветнику, као и то да ће садржај њиховог писма бити и остати поверљива ствар – између њих и њиховог каријерног саветника. Сваки ученик добија по један формулар писма (Прилог 3). Ученици самостално пишу, а по потреби долазе до наставника да се консултују и разреше могуће дилеме током писања.

Наставник: објашњава задатак; по потреби помаже.

Ученици: пишу писмо.

Пети корак

У завршници ове радионице наставник позива ученике да написано форматирају електронски тако што ће на Гугловом диску креирати документ који ће делити са својим каријерним саветником. За ову активност је потребно да ученици (а и каријерни саветник) имају отворен налог (своју електронску адресу) на Цимејлу, а упутство за креирање документа могу наћи на линку: <http://www.google.rs/intl/sr/about/products/>. Док чекају одговор / коментар, своја размишљања могу мењати и допуњавати.

Предност оваквог начина асинхроне комуникације није само у томе што каријерни саветник може олакшано комуницирати са ученицима и ван школског времена, већ и у томе што може пратити све измене (корекције у мишљењу) које ученик прави у писму. Наиме, овај електронски алат за сарадњу

чува све измене у документу, тако да се види на шта се корекција односила. С друге стране, опција за коментаре пружа могућност саветнику да ученику посебно укаже на нека размишљања у писму.

Поред овог, наставник даје завршни коментар активности, дели евалуационе листиће и охрабрује ученике да посете виртуелни сајам занимања, као и електронску базу високообразовних институција.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе.

Ученици: слушају; бележе; врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

– Виртуелни сајам занимања који је креирала Београдска отворена школа – мултимедијална презентација која има за циљ да боље представи поједина занимања. Видео-презентације приказују како изгледа један радни дан: адвокатице, хемичарке, дизајнера ентеријера, фотографа, глумца, фармацеутске техничарке, менаџерке фармеорганских производа, винара-виноградара, инжењера фармацеутске технологије, фармацеуткиње у апотеци, менаџера у гастрономији, социјалне раднице, нутриционисте-дијететичарке, менаџерке у туризму. Ученици сајам могу да посете на адреси: <http://karijera.bos.rs/sajam/>

- База државних и приватних факултета и високих школа струковних студија налази се на интернет адреси: <http://karijera.bos.rs/obrazovanje/>

Евалуација:

Упитник за ученике

Пажљиво прочитај следеће тврдње и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора, изрази колико се слажеш са наведеним!

- Ова радионица ми се није пуно свидела, јер не волим другима да причам о својим плановима.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- После ове радионице ми је јасније које су моје лошије стране и шта треба да унапредим.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Ова активност ми се свидела јер на примеру размишљања других могу боље да планирам своју каријеру.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Прилог 1

Пажљиво погледај и анализирај ситуацију представљену у стрипу, а потом одговори на постављена питања:

"KARIJERA"

– Шта мислиш о оваквом саветовању?

– Ако је неке потребна помоћ у планирању каријере, коме би се могао обратити у школи?

– Да ли је планирање каријере озбиљан и важан задатак сваког младог човека?

– Може ли се добар успех постићи без брижљивог планирања?

Прилог 2

Емилија Волк

ученица II-3

Средња школа „Бранко Миљковић“, Прокупље

ПИСМО МОМ КАРИЈЕРНОМ САВЕТНИКУ

Драги саветниче,

Радује ме што с тобом могу искрено да разговарам. Прво сам мислила да писмо уопште и не пишем, али кад је разредни рекао да ће то бити поверљиво и да нико други не сме да га чита – онда сам одлучила да то урадим. Са мојим другарима у школи се одлично слажем. Можда зато што смо заједно од основне. Понекад ме нервирају они штребери што стално уче и имају све петице. Са њима се ретко дружим. Иначе, већина професора су стварно супер. Рецимо, професорка ликовног ми је омиљена, она је царица. Она никад не даје јединице. Нису ни други лоши, само понекад умеју да смарају – како треба да се слуша на часу, како је учење важно и сл. Стварно волим да идем у школу, мада, признајем, побегнем са неких часова кад знам да ме неће уписати.

У основној школи сам била одлична, сад сам врло добра. Наиме, још од првог разреда средње имам проблема са професорима физике и математике. Остали предмети ми одлично иду и ту сам супер. Али за професора физике сам убеђена да ме не воли, вероватно што пуно причам и зато што ме због тога опомиње. И ове године сам на тромесечју добила један из физике. Стварно не знам шта треба да се догоди па да заволим физику и математику. То тако смара! Волим ликовно, јер ту не морамо ништа да радимо. Са учењем немам проблема, кад неки професор закаже контролни, ја седнем и све научим. Од осталих предмета волим српски и историју, то ми добро иде још од основне, па не мора м пуно да учим. Нисам сигурна да разумем то са учењем у групи. Ја највише волим пред оцењивање да све научим сама. Помаже ми мајка, она ме преслишава и кад каже да сам све запамтила – никад не оманем, увек буде тројка или четворка. Иначе, да се не лажемо, сви учимо за оцене. Какво знање, брате, оцене су битне. Па то само рачунају и за факултет!

Мојима нисам још рекла, али планирам да упишем Факултет политичких наука. Желим да будем позната новинарка и да снимам емисије са неким супер ликовима. Мислим да је то за мене. Не мора пуно да се ради, а супер зарађујеш. Мислим да је најважније спремити пријемни за факултет, а тамо се ваљда учи све шта је потребно за тај посао. Мама ми стално говори да сам најјача у причи и да је моја увек последња, а то је у новинарству најважније. Ја мислим да сам супер и да могу да постанем новинарка. Једва чекам да се то деси!

Ема -

Име и презиме: _____

Разред и одељење: _____

Школа: _____

ПИСМО МОМ КАРИЈЕРНОМ САВЕТНИКУ

Драги саветниче,

Уводни део (Опиши свој однос према школи, вршњацима и професорима тако што ћеш одговорити на следећа питања: Да ли волиш да идеш у школу или гледаш како да се извучеш са часова? Да ли се дружиш само са другарима које познајеш из основне школе или си стекао/ла нове пријатеље у средњој школи? Дружиш ли се само са онима из твог одељења или склапаш пријатељства и са осталима? Шта мислиш о свом односу према професорима? Да ли радо разговараш са њима и о темама које нису само везане за лекције из уџбеника? Да ли су твоји професори захтевни, да ли очекују да вредно учиш и радиш? Како подносиш њихову критику – љутиш се или размишљаш како да се промениш?)

Централни део (Опиши свој однос према предметима, учењу и раду тако што ћеш одговорити на следећа питања: Који су твоји омиљени предмети у школи? Наведи бар три разлога који то објашњавају. Због чега остале предмете „не волиш“? Шта би требало да се промени па да их „заволиш“ – да почнеш и њих да учиш? Какав је био твој успех у основној школи, а какав је сад? Да ли редовно учиш или само кад је тромесечје / полугодиште? Имаш ли проблема у учењу? Да ли пратиш предавање на часу или лекцију читаш код куће? Да ли ти је лакше ако неки школски задатак решаваш у групи или више волиш да радиш сам/а? Шта би требало да се промени па да твоје учење постане ефикасније, а успех бољи? Да ли је важније имати знање или добре оцене?)

Завршни део (Опиши свој однос према будућности: Да ли си размишљао/ла о томе шта после средње школе? Имаш ли неке планове? Да ли си донео/ла одлуку шта ћеш радити или студирати? Да ли је то твоја лична одлука или је неко утицао на тебе? Шта мислиш, да ли си имао/ла довољно информација о послу/факултету који си изабрао/ла? Да ли твој садашњи начин живота доприноси остварењу тих планова? Да ли поседујеш довољно знања, вештина и способности за будући посао/факултет? Које су твоје јаке стране, а шта треба да унапредиш? Да ли си спреман/на за будућност?)

Потпис ученика:
_____

Ко сам ја – самопроцена знања и вештина

Мирко Марковић

Компетенције за 21. век

Циљ радионице:

Самопроцена знања и вештина потребних за учење и рад

Задаци:

- x подстаћи ученике да аналитички размишљају о квалитету сопствених знања и вештина као и о њиховој усаглашености за компетенција потребним за обављање одређеног посла;
- x развијати свест код ученика о потреби планирања каријере.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити упознати са компетенцијама које се сматрају кључним у 21. веку и моћи ће да јасно повезују занимања са одређеним знањима и вештинама.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1, Прилог 2, Прилог 3);
- x постери, фломастери;
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: индивидуални / групни

Циљна група: ученици свих разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

У уводном делу ове радионице наставник организује игру у којој *занимање* треба да пронађе свој *опис*. Односно, сваки ученик добија цедуљу на којој се налази назив неког занимања или његов опис. Игра је готова када сваки ученик пронађе опис свог занимања, тј. повеже опис неког занимања са одговарајућим називом. Циљ активности је да се кроз игру ученици уведу у тему, па сходно томе наставник може бирати нека необична занимања и креативне описе. У Прилогу 1 дат је предлог могућих занимања за ову игрицу.

Наставник: окупља и организује ученике; даје упутства за игру.

Ученици: комуницирају и истражују однос занимања и описа.

Други корак

Централни део ове радионице посвећен је компетенцијама потребним за учење и рад. Наставник ученицима уручује упитник са инструкцијом за рад (Прилог 2). Упитник садржи пет колона. Прва колона односи се на списак знања и вештина које се сматрају важним за учење и рад. Како би се отклониле евентуалне дилеме око садржаја ових компетенција, у другој колони дат је њихов опис. Када ученици прочитају име и опис једне компетенције, онда прелазе на трећу колону у којој се са *да* или *не* изјашњавају о њеном значају за будуће занимање. Затим, у четвртој колони процењују да ли поседују одређене компетенције – док у петој анализирају да ли има простора за унапређивање сопствених знања.

Ученици могу имати дилеме у вези са повезаношћу неког знања и будуће професије, а улога наставника је да им у томе помогне. Пружити помоћ не значи и дати одговор. Често ће бити потребно додатно информисање и прикупљање података о неком послу – што и јесте циљ активности. Оно што би могао бити проблем је став да неко поседује одређену компетенцију, а да не сматра да има потребе да је даље развија. Ту би наставник требало да скрене пажњу ученицима на принцип целоживотног учења.

Наставник: уручује задатак; даје упутства; пружа подршку и подстиче каријерно информисање.

Ученици: раде на задатку; анализирају своје добре и мање добре стране; планирају додатно информисање.

Трећи корак

Ослањајући се на претходну активност и табелу у којој су описане компетенције, ученици добијају задатак да проуче три занимања, а затим и да одреде која су знања и вештине неопходна за њихово обављање (Прилог 3). Ученици раде у групама, а после групне дискусије, реферишу и упоређују резултате рада.

Наставник: уручује задатак; даје упутства; координира активности група.

Ученици: раде на задатку; реферишу; анализирају.

Четврти корак

Завршна активност у којој наставник сумира све активности, посебно водећи рачуна да још једном нагласи да постоји стална потреба унапређења сопствених знања и вештина – јер је то оно што послодавци цене, односно плаћају.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе.

Ученици: слушају; врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

- Наставник усмерава ученике да истражују знања и вештине потребне за обављање неког посла, тако што ће се додатно информисати и видети како је то уређено у свету рада земаља Европске уније: [https://ec.europa.eu/ploteus/sr/search/site?f\[0\]=im_field_entity_type:97](https://ec.europa.eu/ploteus/sr/search/site?f[0]=im_field_entity_type:97).

- Такође, ученици могу корисне податке о својим будућим занимањима наћи и на страницама сајта Београдске отворене школе: <http://karijera.bos.rs/zanimanja/>.

Прилог 1

КАРТИЦЕ ЗА ИГРИЦУ

ЗАНИМАЊЕ	ОПИС
Ронилац	Увек је маскиран и ћути док ради.
Сладолеџија	Посао му је добар, јер га деца воле – ради више лети, нешто мање зими.
Балерина	Врти се ко чигра – и рукама и ногама зна да прича.
Димничар	Изгледа ко рудар, а не ради у руднику.
Астронаут	Ради на великим висинама – до којих се брзо пење, а још брже спушта.
Ковач	Игра се са ватром, а у руци чекић има.
Министарка	Има извршну реч и у кући и ван куће.
Абаџија	Свима меру узима.
Кловн	Не пије, а нос му је црвен. Не смеје се, а има осмех на лицу.
Гуслар	Има меморисане све аудио-записе националне историје.
Таксиста	Тај многе превезе, и жедне и гладне – а сви га на крају награде.
Бабица	Сви се са њом на почетку упознају, али је се никад не сећају.

Прилог 2

Прво размисли које би могло бити твоје будуће занимање, а потом обрати пажњу на први ред у табели испод. Свака компетенција има свој опис, а твој задатак је да размислиш, а затим и да заокружиш да ли је важна за твој будући посао или не, да ли је поседујеш и да ли би могао/ла још да је унапредиш.

Моје будуће занимање: _____

Компетенција	Опис	Важно је за посао		Ја је поседујем		Треба да развијам	
Матерњи језик	Систем знакова који омогућава комуникацију међу људима, односно изражавање мисли и осећања.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Страни језик/ци	Систем знакова који омогућава развијање друштвеног живота са људима изван заједнице матерњег језика.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Централни наставни предмети	Група школских предмета важних за неко занимање, полагање пријемног или студирање.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Критичко мишљење и решавање проблема	Подразумева: аргументовање, разликовање битног од небитног, тачног од нетачног, предвиђање последица, сагледавање проблема из свих углова, вредновање, анализу, синтезу, решење проблема, постављање питања, закључивање, класификовање.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Финансијска, економска и пословна писменост	Вођење личних финансија, доношење пословних одлука, разумевање улоге економије у друштву.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Демократија и грађанска права	Свест о основама и принципима функционисања демократски уређеног друштва са разумевањем положаја појединца у заједници равноправних.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Здравствена просвећеност	Одржавање личне хигијене, нега тела, здрави животни стилови (исхрана, рекреација, заштита од полно преносивих болести, превенција)	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Креативност и иновација	Подразумева примену сопствених идеја и оригиналних решења на сложене проблеме.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Комуникација	Подразумева способност креирања поруке неким системом знакова, њено преношење одговарајућим каналом комуникације, као и примање исте са разумевањем и одговор на њу.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Сарадња и тимски рад	Односи се на вештине као што су преговарање, решавање конфликта, договор у вези са оним што мора да се учини, подела задатака, слушање идеја других и интеграција идеја у кохерентну целину.	Да	Не	Да	Не	Да	Не

Дигитална писменост	Укључује самоуверену и критичку употребу информационо-комуникационих технологија за учење, рад, комуникацију и у слободно време.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Медијска писменост	Познавање различитих медија, схватање њихове улоге, разумевање и вредновање медијских порука, креирање медијске поруке;	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Флексибилност и прилагодљивост	Прихватања датих услова, туђих мишљења, превазилажење сопствених предрасуда, прихватање постојећих услова рада.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Кроскултурне вештине	Свест о културним различитостима, познавање и уважавање других културних образаца.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Знање о томе како се учи	Свест о методама и техникама које омогућавају самостално усвајање знања са разумевањем, целоживотно учење.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Лидерство и одговорност	Облици понашања појединца који усмеравају активности неке групе у правцу остварења заједничког циља.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Мобилност	Покретљивост, како територијална, тако и професионална.	Да	Не	Да	Не	Да	Не
Предузимљивост, предузетнички дух, лични менаџмент	Планска реализација неког подухвата са циљем да се оствари нека врста добити; управљање сопственим потенцијалима.	Да	Не	Да	Не	Да	Не

Прилог 3

Шта раде и које су им радне обавезе

Пажљиво прочитајте описе наведених занимања, па затим покушајте да одредите које су све компетенције потребне за обављање ових послова.

Грађевински/а инжењер/ка

Грађевински инжењери планирају, дизајнирају, разрађују и управљају пројектима за изградњу или поправку зграда, земљаних радова, трафостаница, путева, аеродрома, железница, инфраструктуре за брзи транспорт (брзе пруге, метро), мостова, тунела, канала, брана, лука и пратеће инфраструктуре, као и система који се тичу услуга превоза, ауто-путева, дистрибуције воде и система за одлагања смећа и отпадних вода. Грађевински инжењери могу, такође, бити специјализовани за анализу темеља, инспекцију зграда и инфраструктуре, процену, геоматику, и општинско планирање.

Васпитач/ца

Васпитачи планирају и организују активности за децу предшколског узраста, предводе децу у активностима да би стимулисали и подстакли њихов интелектуални, физички и емоционални развој. Предводе децу у активностима кроз причање прича, учење песмица, демонстрацију употребе једноставних музичких инструмената, припрему материјала за ручни рад и демонстрацију њихове употребе, омогућавање прилика за креативно изражавање кроз медије уметности, сценски наступ, музику и физички покрет / фитнес. Они су запослени у центрима за негу деце, обдаништима, предшколским установама, боравцима, школама, школама за рано образовање, агенцијама за изузетну децу (децу са посебним потребама и надарену децу).

Систем администратор/ка

Систем администратори одржавају, решавају настале проблеме и администрирају употребу компјутерских мрежа локалних (LAN) и мрежа ширег домета (WAN), сервера и мрежа, компјутерске станице, конекцију на интернет и периферну опрему. Процењују и инсталирају компјутерски хардвер, софтвер за мрежу, софтвер за оперативне системе и софтверске апликације. Управљају главним конзолама да би надгледали функционисање компјутерских система и мрежа. Обезбеђују услуге решавања проблема корисницима мреже. Инсталирају, одржавају, решавају проблеме и унапређују хардвер и софтвер мрежног сервера. Спроводе тестирање и изводе контроле сигурности и квалитета.

(Описи занимања наведени према: *Human Resources and Skills Development Canada* www.hrsc.gc.ca)

Евалуација:

Упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Пре доношења одлуке о будућој професији требало би истражити и открити које су компетенције неопходне за успех у раду.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- После оног што сам чуо/ла, мислим да би требало озбиљније да се позабавим планирањем своје каријере.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Свидела ми се игрица на почетку ове активности, волео/ла бих да их буде и на другим радионицама.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Ко сам ја – самопроцена интересовања

Мирко Марковић

Лична интересовања у функцији остварења каријерних циљева

Циљ радионице:

Самопроцена интересовања ученика у вези са избором будућег занимања / студијске групе.

Задачи:

- х подстаћи ученике да аналитички размишљају о својим интересовањима као и о њиховој повезаности са будућом професијом;
- х развијати свест код ученика о потреби планирања каријере.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће боље разумевати своја интересовања и њихов значај за професионалну оријентацију.

Материјал за рад:

- х радни листови (Прилог 1, Прилог 2);
- х постер/табла;
- х евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: Индивидуални

Циљна група: Ученици свих разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

У уводном делу радионице ученици се баве анализом једног случаја. Добијају на радним листовима (Прилог 1) причу о Филипу, коју треба да пажљиво прочитају и анализирају:

- На основу приче коју си чуо/ла о Филипу покушај да креираш профил интересовања који би могао да одговара овом случају. Наведена питања могу ти у томе помоћи:

- Какав је Филип био ученик у школи? – Да ли је ишао на неке секције? – Који су му били омиљени предмети? – Да ли је кампањски учио? – Да ли је лекције знао напамет? – Како је проводио слободно време? – Које књиге мислиш да је читао? – Да ли је често излазио? – Да ли је волео више кафиће или позориште? – Какав је однос имао према пријатељима? – Да ли им је стално сређивао компјутере?

Ученици наводе могућа интересовања, а наставник их бележи и групише. Груписање интересовања треба извршити према сферама интересовања која су у вези са: школом, кућом и породицом, друштвеним животом и слободним временом.

Наставник: саопштава задатак; одговара на питања ученика; бележи и групише одговоре ученика.

Ученици: пажљиво читају и анализирају случај.

Други корак

После уводног дела наставник кроз мини-предавање о интересовањима уводи ученике у тему.

- Интересовања су све оне активности које волимо да упражњавамо, која нам иду од руке, а не доживљавамо их као терет или обавезу. Могу бити главна или додатна активност, део радних и школских задатака, или забава и хоби, али су увек врло битна за прављање каријерних планова и важно је да их добро упознамо.

Основно обележје по којем можемо да препознамо да је реч о нашим аутентичним интересовањима је то што не очекујемо никакву другу награду осим личног задовољства које осећамо у вези са датом активношћу.

За младе људе најважније је да препознају промену у сфери интересовања која наступа преласком из основне у средњу школу. Наиме, период развоја у основној школи обележен је неспецифичним – широким спектром интересовања за све и свашта. Преласком у средњу школу почиње нова фаза у развоју која је карактеристична по томе што млади почињу да се испробавају у одређеним ужим областима интересовања.

Слободно време је најчешће испуњено нашим изабраним интересовањима, тако да представља важан сегмент личног идентитета, али, исто тако, игра значајну улогу у избору будућег занимања.

Наставник: држи предавање; одговара на питања.

Ученици: активно слушају; постављају питања.

Трећи корак

Ученици добијају упитник за самопроцену интересовања (Прилог 2). Наставник их позива да обрате пажњу на различите сфере интересовања и њихове описе, па затим да одреде шта је оно што њих привлачи и што им иде од руке.

Наставник: дели упитник; објашњава задатак; пружа подршку.

Ученици: попуњавају упитник; консултују се са наставником.

Четврти корак

На крају ове активности, наставник још једном подвлачи да интересовања играју значајну улогу у нашим животима, а посебно у избору будуће професије. Такође, позива ученика да даље истражују своја интересовања и упућује их на додатне изворе.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе.

Ученици: слушају; бележе; врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

Постоје различити сајтови који могу помоћи ученицима да боље одреде и разумеју своја интересовања. Један од таквих сајтова је портал БОШ каријера на следећој адреси: <http://karijera.bos.rs/testovi/>. Пре отварања упитника потребно је отворити кориснички налог – а за то је потребно неколико минута.

Евалуација: упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Раније нисам размишљао/ла о значају интересовања за посао.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Сад боље разумем своја интересовања.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Прича о Филипу ме је подстакла да више размишљам о интересовањима која су важна за моју будућу професију.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Прилог 1

Ово је Филип, он се бави графичким и веб-дизајном.

Филип је у Београду завршио Високу школу струковних студија за дизајн. После завршене школе није желео да се врати у свој родни град, па је покушао у Београду да нађе посао у некој доброј фирми.

У међувремену је радио неке повремене послове због којих је почео више да се интересује за фотографију, анимацију и илустрацију.

Како није успео да нађе стални посао, закључио је да га неће ни наћи, па се окренуо истраживању својих каријерних могућности. Прво је мислио да покрене приватни бизнис и да се бави осмишљавањем и уређивањем сајтова за фирме које се рекламирају на интернету. Сматрао је да је то добра перспектива за њега, али је брзо схватио да је на тржишту то скромно плаћено.

Са овим сазнањем, Филипови планови нису пали у воду. Само је почео да размишља шире и да своје могућности сагледава глобално. Кад већ у Србији није могао да нађе тржиште где би понудио своје услуге, онда се окренуо светском тржишту.

Претражујући интернет странице које нуде разне пословне могућности, пронашао је доста сајтова који окупљају слободне дизајнере и повезују их са фирмама из целог света. Тако је Филип са једним од сајтова

(<http://www.istockphoto.com/>) почео да сарађује озбиљно. Додуше, прошао је мукотрпни пут од сарадник до ексклузивног аутора, али се исплатило. После неколико месеци упорног рада морао је да отвори девизни рачун, јер су прве уплате почеле да стижу.

Филип данас живи на приморју. Заључио је да су становање и живот у Београду прескупи, а инспирација слаба. Зато је своју „канцеларију на коленима“ спаковао у торбу и отпутовао на море. Каже да су тамо трошкови мањи, а инспирација већа.

Ако сте помислили да се обогатио – погрешили сте. Он је од посла хтео само две ствари: да зарађује пристојно и да ужива у ономе што ради. Да, и успео је у томе! Јер успешан је онај човек који је задовољан собом, својим послом и својим животом.

Сфере интересовања	Активности	Мене привлачи
Школа	<ul style="list-style-type: none"> x предмети (природни, друштвени, уметнички, занатски, стручни, језици...) x секције (рецитатори, глумци, еколози, научници...) x излети (природа, градови) x екскурзије („домаћи терен“, иностранство,) x посете (галерије, музеји, позоришта...) x спортске активности 	
Кућа и породица	<ul style="list-style-type: none"> x распремање и уређење (чишћење, кречење, уређење дворишта) x уређаји, апарати, машине (одржавање аутомобила, поправка кућних уређаја...) x куповина (набавка намирница и других потроштина) x припрема хране (посластице, роштиљ...) x нега биљака (собне биљке, украсне биљке, воћњак, башта) x породична окупљања (организовање и припремање рођендана, породичних ручкова...) x животиње (кућни љубимци, домаће животиње) 	
Друштвени живот	<ul style="list-style-type: none"> x изласци, дружења x волонтирање (Црвени крст, вршњачка едукација...) x политика x културни догађаји (концерти...) x невладине организације x религиозне заједнице 	
Слободно време	<ul style="list-style-type: none"> x телевизија (емисије, филмови, музика, спорт...) x књиге (лектира, популарне) x часописи (забавани, специјализовани...) x интернет (друштвене мреже, игрице, филмови, музика, образовни садржаји...) x рекреација (шетња, вожња бицикла, ролери...) x тренинзи/теретана x путовања (планине, реке, бање) 	

Ко сам ја – самопроцена вредносних ставова

Мирко Марковић

Индивидуални вредносни систем и његова улога у избору будуће професије

Циљ радионице:

Самопроцена система вредности и његова повезаност са избором будућег занимања / студијске групе

Задаци:

- x подстаћи ученике да критички размишљају о вредносним оријентацијама;
- x развијати свест код ученика о индивидуалном вредносном систему и његовој повезаности са будућом професијом.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити упознати са основним категоријама које детерминишу вредносни систем.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1, Прилог 2, Прилог 3);
- x компјутер, пројектор, звучници;
- x носач звука (Zaz – Je Veux <https://www.youtube.com/watch?v=3HzfoQGx3U4>)
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: Индивидуални / групни / у пару

Циљна група: Ученици свих разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

У уводном делу радионице наставник најављује игрицу која се зове „Шта ми је важније“. На почетку игре сви ученици стоје на средини учионице, а наставник поставља питање и ставља их пред дилему – шта ми је важније:

1. знање или новац;
2. срећа или моћ;
3. здравље или власт;
4. лепота или доброта;
5. част или сласт.

Ученици се опредељују за једну од понуђених вредности, тако што на сваку постављену дилему формирају две групе. Игрица траје док се не заврши изјашњавање на свих пет питања. Ученицима треба објаснити да није дилема *шта није важно*, већ *шта је важније*, односно која вредност има већи интензитет за њих. Циљ ове активности је стварање повољне атмосфере за рад и отварање теме на занимљив начин.

Наставник: окупља и организује ученике; даје упутства за игру;

Ученици: активно учествују.

Други корак

У следећој активности наставник држи кратко предавање о вредностима и вредносним системима.

- *Вредности су наши животни орјентирани којима тежимо и који одређују наше понашање. Вредности су наша уверења да су неки облици понашања добри, а неки лоши. Најчешће се формирају још у*

раним годинама живота под утицајем породичног васпитања. Током одрастања вредности се потискују у подсвест и људи често држе до одређених вредности а да тога нису ни свесни.

Свака вредност има свој садржај и свој интензитет. Садржај се односи на оно *шта* се сматра важним, а интензитет нам говори *колико* је то важно. Када се вредности неког човека поређају по важности и повежу, добијамо индивидуални вредносни систем. То представља, не само списак пожељних и непожељних облика понашања, већ говори и о томе које су вредности већег, а које мањег интензитета.

Тако дефинисан индивидуални вредносни систем одређује правце понашања појединца у датим околностима. Проблем настаје онда када неки вредносни систем није у складу са временом и објективним животним приликама. Тада лична уверења постају највећа препрека развоју и напредовању појединца.

Због тога је веома важно да будемо свесни оних вредносних оријентација које дефинишу наше понашање, да их критички сагледавамо и разумевамо у духу времена у којем живимо.

У теоријском смислу, све вредности могу се груписати у шест категорија. То су: Теоретске вредности • Економске вредности • Естетске вредности • Друштвене вредности • Политичке вредности • Религиозне вредности

Након предавања ученици могу да постављају питања и да дискутују. Наставник им дели Прилог 1, који представља сажети опис категорија које одређују вредносни систем. Наставник и ученици заједно читају и анализирају материјал.

Наставник: држи предавање; одговара на питања; коментарише радни материјал; дискутује са ученицима;

Ученици: слушају предавање; постављају питања; анализирају вредносне категорије.

Трећи корак

У покушају да се ученици наведу да критички и свеобухватно мисле о категоријама које дефинишу индивидуалне вредносне системе, наредна активност их ставља у положај да покушају да одреде вредносне системе за припаднике одређених занимања (Прилог 2). Ученици раде у пару, а наставник им помаже и води рачуна о радној атмосфери.

Наставник: објашњава задатак; надгледа рад;

Ученици: раде на задатку у паровима.

Четврти корак

Узевши у обзир, претходно реализоване активности, ученици су припремљени да процењују индивидуални вредносни систем и да га повезују са будућим занимањем (Прилог 3). Наставник треба ученика да охрабри да критички сагледавају своје вредности, да им укаже да је то процес који захтева време, а често и додатни разговор са каријерним саветником.

Наставник: објашњава задатак; надгледа рад;

Ученици: индивидуално раде на задатку.

Пети корак

На крају ове радионице наставник пушта популарну песму групе Заз „Желим“ (Zaz – Je Veux). Уз песму ученици добијају и превод (Прилог 4), а наставник њихову пажњу и размишљање усмерава на индивидуални вредносни систем који песма промовише.

Наставник: пушта песму за крај; сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе;

Ученици: слушају песму са преводом; врше евалуацију активности;

Прилог 1

Категорије које одређују вредносни систем

Теоретске вредности – доминирају у оним активностима које важност придају процесу сазнавања истине кроз рационално и критичко мишљење. Доводимо их у везу са оним професијама где је нагласак на сталном учењу и напредовању.

Економске вредности – везујемо их за професионалне активности где је најважнија зарада, односно карактеристичене су за оне послове где као циљеви доминирају практичност и корисност.

Естетске вредности – на прво место их стављају људи који се баве уметношћу или занимањима (занатима) која укључују уметничке форме. У оквиру таквих професија високо се цени креативност, као и форма и склад.

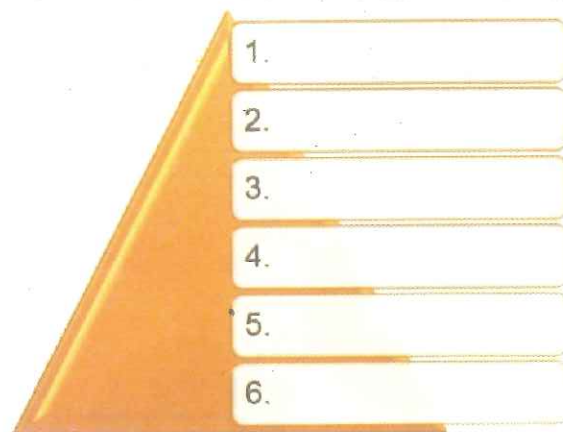
Друштвене вредности – препознајемо у свим оним занимањима у којима је за успешност претпостављена саосећајност и љубав према људима. Препознатљиве су оквиру области рада везаних за васпитање, образовање, социјалну и здравствену заштиту.

Политичке вредности – нису у вези са политичким партијама и опредељењима, већ са свим оним позицијама у свету рада где по изражаја долази моћ и утицај. Карактеристичне за позиције руковођења и управљања.

Религиозне вредности – истакнуто место заузимају у оним активностима где се посебна важност придаје духовности и духовним искуствима.

Прилог 2

Свако занимање или сваки човек има неки препознатљив вредносни систем. Размисли о хијерархији вредности за: трговце, лекаре и фотографе – па их затим распореди по важности.

1.

2.

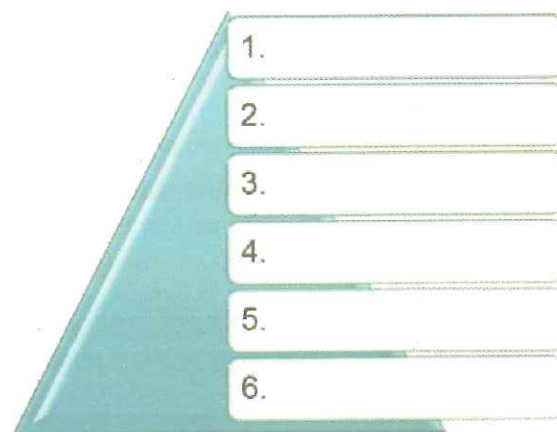
3.

4.

5.

6.

Трговац/киња

1.

2.

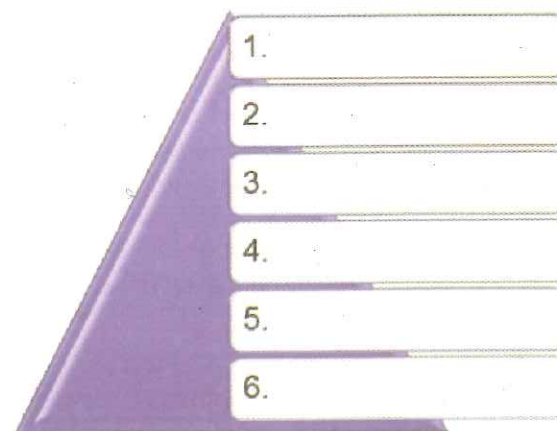
3.

4.

5.

6.

Лекар/ка

1.

2.

3.

4.

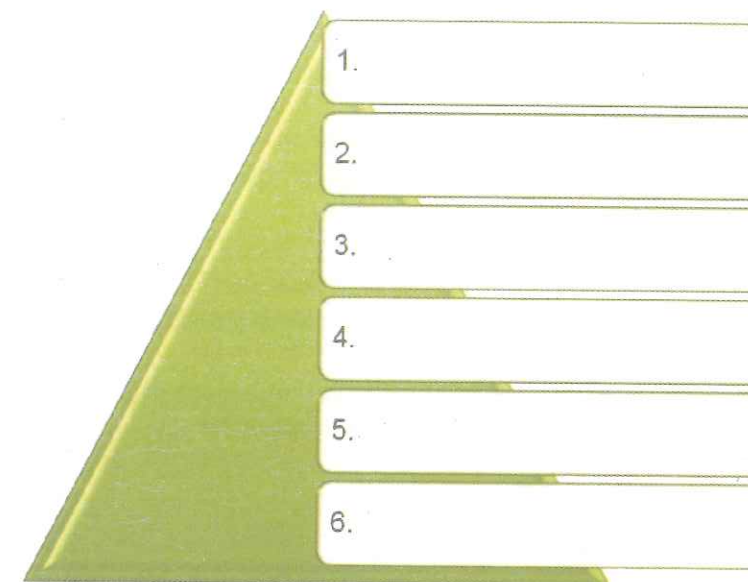
5.

6.

Фотограф/киња

Прилог 3

Пирамида мојих вредности

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Шест основних категорија које дефинишу вредносни систем распореди тако да на врху пирамиде поставиш ону вредност која је за тебе најважнија – и све тако редом, док на крају не поставиш ону која за тебе има најмањи значај. Тако распоређене вредности представљају твој лични вредносни систем који треба да стоји у директној вези са изабраним занимањем.

Списак вредносних категорија: • Теоретске вредности • Економске вредности • Естетске вредности • Друштвене вредности • Политичке вредности • Религиозне вредности

Када распоредиш шест основних вредносних категорија тако да добијеш лични вредносни систем, размисли да ли је то у складу са твојим постављеним професионалним циљевима. Да ли би лични систем вредности могао да претрпи корекције, или би требало редефинисати постојеће планове за будућност, или је све хармонично – па си миран/на и спокојан/на?

Прилог 4

Желим

Ако ми дате апартман у Рицу, не желим га
Шанелов накит, не желим га
Ако ми дате лимузину, шта да радим са њом
Ако ми понудите особље, шта да радим са њима
Вилу у Нојшателу, то није за мене
Ако ми понудите Ајфелову кулу, шта да радим са њом

Ја желим љубав, радост, добру вољу
Ваш новац ме неће учинити срећном
Желим да умрем са руком на срцу
Хајде да заједно откријемо моју слободу
Заборавите све своје предрасуде
Добро дошли у моју стварност

Доста ми је ваших лепих манира, то је сувише за мене
Ја једем рукама и таква сам каква сам
Говорим гласно и искрена сам, извините ме
Хајде да престанемо са лицемерјем, мени га понестаје
Доста ми је бесмислица
Погледајте ме, чак нисам ни љута на вас, ја сам једноставно таква

Ја желим љубав, радост, добру вољу
Ваш новац ме неће учинити срећном
Желим да умрем са руком на срцу
Хајде да заједно откријемо моју слободу
Заборавите све своје предрасуде
Добро дошли у моју стварност
(Наведено према: <https://www.youtube.com/watch?v=3HzfoQGx3U4>)

Додатна упутства:

Самостални истраживачки рад за ученике:

Коју музику ви слушате? О чему певају „ваше“ песме? Направите листу пет омиљених песама, а затим размислите које вредности су промовисане.

Евалуација: упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Пре доношења одлуке о будућој професији требало би истражити и открити индивидуални вредносни систем.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Све што човек ради и ствара израз је његових вредносних оријентација.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Раније нисам размишљао/ла о вредностима које музика коју слушам промовише.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Селф концепт: разумевање себе

Миљана Китановић

Људска бића се не рађају једном за свагда на дан када им мајке подаре живот, него их живот обавезује да константно изнова рађају себе.

Г. Г. Маркес

Резиме: Свест о себи представља основу за развијање идентитета, интегритета и особености неке личности. То је „кормило“ које управља нашим животима. О важности сазнавања и разумевања себе и слике о себи сведочи и позната сентенца „Спознај себе!“ која је стајала изнад врата античког пророчишта у Делфима.

Циљ радионице:

Освестити важност познавања и разумевања себе и својих различитих аспеката идентитета за успешно функционисање у различитим животним ситуацијама.

Задаци:

- х Указати на утицај различитих чинилаца, посебно других људи, на формирање слике о себи.
- х Подстаћи ученике да издвоје што већи број особина и информација о себи и да их доведу у везу са процесом стварања слике о себи.
- х Идентификовати и описати различите димензије селфа.
- х Указати на значај познавања и разумевања себе ради бољег функционисања на личном и професионалном плану.

Исходи:

- х Ученици су разумели концепт појма о себи.
- х Ученици разликују димензије селфа и повезују са сопственим искуством.
- х Ученици су подстакнути на размишљање о важности познавања и разумевања себе као предуслова за успешно остварење како на личном, тако и на професионалном плану.

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 5 минута

1. Уводне активности - 5 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, усмено излагање наставника/це

Опис активности: Радионицу наставник/ца започиње кратким излагањем о циљевима радионице у којој ће ученици учествовати. Наставник/ца наглашава да ће бити речи о селф-концепту или слици о себи, о њеним аспектима, улози и значају у животу сваког од нас.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 35 минута

1. Изазивање личног доживљаја – активност „Огледалце моје...“ – 10 минута

Облици и технике рада: рад у паровима, куглични лежачеви, илустрација цртежом

Опис активности: Наставник подели ученицима папире А4 формата и они добијају инструкцију да у доњем десном углу папира напишу своје име. Након тога наставник/ца распоређује ученике у два концентрична круга, тако да сваки ученик има свог пара и да стоје један наспрам другог. Наставник/ца каже ученицима да папир са својим именом дају пару испред себе. Ученици тада добијају инструкцију да нацртају облик лица особе у пару. Након урађеног задатка, сваки ученик узима папир са својим именом и помера се за једно место удесно при чему се образује нови пар. Парови размењују папире.

Ученици добијају инструкцију да нацртају уши свог пара. Када ураде задатак, узимају опет папир са својим именом и померају се за једно место удесно. Размењују папире и имају сада задатак да нацртају очи, уста и нос особе са којом су у пару. Поступак се понавља. Следећи пар има задатак да нацрта косу особе у пару. Када заврше, узимају папир са својим именом и померају се удесно за једно место. Последња инструкција је да свака особа нацрта нешто што је специфично на особи која је са њом у пару. Након извршеног последњег задатка сваки ученик узима цртеж са својим ликом и враћа се на место.

2. Размена информација, уобличавање личног доживљаја – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, групна дискусија

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике на размену информација и уобличавање личног доживљаја да би се представио утицај који други имају на нашу представу о себи, нарочито у адолесцентном периоду. Предлог питања: Како сте се осећали у овој вежби? Да ли сте задовољни портретом из угла других? Колико вам је важно шта други мисле о вама и како вас други виде? Да ли су вам важније информације о себи које добијате од других или оно што заиста мислите о себи? Шта је то слика о себи/селф-концепт? Шта је чини? Чему служи? Наставник/ца уобличава дискусију у правцу одређивања појма о себи и могућих утицаја на формирање слике о себи. Истиче и даје кратко објашњење основних димензија селфа.

3. Идентификовање димензија слике о себи – активност „Део по део и селф је цео“ – 15 минута

Облици и технике рада: индивидуални рад, групна дискусија, скала процене

Опис активности: Наставник/ца започиње активност представљањем радног паноа „Део по део и селф је цео“. Пано је подељен на три дела (димензије селфа): 1. знање о себи; 2. очекивања од себе; и 3. вредновање себе (у облику скале процене са најнижом категоријом „ниско вреднујем себе“ до највише категорије „високо вреднујем себе“) – Прилог 1.

Наставник/ца даје ученицима инструкцију да на стикерима опишу себе у терминима пола, висине, тежине, особина личности, социјалног статуса, интересовања, личног укуса у различитим подручјима... Ученици стикере лепе на пано у делу „Ко сам ја?“ – знање о себи. Наставник/ца издваја и коментарише све што су ученици навели и заједно са ученицима групише наведене карактеристике, одређујући поједине аспекте идентитета сваке особе који је саставни део слике о себи. Након тога ученици добијају инструкцију да на стикерима испишу шта желе да постигну и стикере лепе на делу паноа „Какав треба да будем?“ – очекивања од себе. Наставник/ца анализира и коментарише оно што су ученици написали и истиче значај сагледавања односа између стварног и очекиваног „ја“. На крају, ученици добијају задатак да означе место на скали процене, на паноу, у односу на то како себе вреднују. Наставник/ца анализира и коментарише скалу процене повезујући ову димензију са самопоштовањем и посебно наглашава значај свесности себе и адекватног формирања слике о себи за функционисање особе и успешност у реализацији постављених циљева. На крају, наставник/ца сумира, даје кратак резиме, осврт на претходну активност и „враћа“ ученицима „обрађен“ садржај уз отворен простор за њихов коментар.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

1. Завршна активност – евалуација – 5 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, индивидуални рад, „једна реч“

Опис активности: Наставник/ца прочита причу ученицима (Прилог 2), размени доживљај приче и изведе закључак. Од ученика тражи да помоћу једне речи изразе свој доживљај радионице.

Материјал за рад: папири А4 за сваког ученика, фломастери, лепљива трака, хамер (пак папир), стикери.

Прилог 1 – „Део по део и селф је цео“ (могући изглед паноа)

Прилог 2

Прича „Ко сам ја?“

„Ко сам ја?“, упита младић старог мудраца.
 „Ти си оно што мислиш“, одговори старац. „Објаснићу ти једном причом. Једног дана, поред градских зидина, у сумрак су се могле видети две силуете које се грле.“
 „То су тата и мама“, мисли невино дете.
 „То је двоје пријатеља који се нису видели дуги низ година“, мисли човек који живи сам.
 „То су заљубљени“, мисли девојка која сања о љубави.
 „То су два трговца који су склопили добар посао“, мисли човек похлепан за новцем.
 „То су двојица који се боре на смрт!“, мисли убица.
 „То су љубавници“, мисли човек разуздане маште.
 „Ко зна зашто се грле?“, мисли ускогруди човек.
 „Како је лепо видети две особе да се грле“, мисли племенит човек.
 „Ето“, закључи старац. „Свако мисли у зависности од тога ко је он.“
 Проникни у своје мисли: оне ти највише могу рећи о томе ко си ти.

Непознати аутор

Селф-концепт – разумевање себе

Сваки човек поседује селф-концепт или слику о себи. Селф-концепт је ментална слика о самом себи која одражава наше веровање о томе каква смо особа. Када се родимо, ми не поседујемо свесност о себи нити менталну представу свог постојања и своје различитости од других. Слика о себи постепено се изграђује под утицајем нашег искуства, успеха и неуспеха, али и под утицајем мишљења које други имају о нама. Формирана слика о себи утиче на све што радимо, од наизглед баналних ствари као што је избор одеће, па до битних животних одлука као што је избор професије и изградња каријере.

Димензије појма о себи су знање о себи, очекивања од себе и вредновање себе.

* **Знање о себи** – поседовање информација о сопственим карактеристикама, о томе какви јесмо и какви бисмо желели да будемо. Знање о себи је нужно када желимо да мењамо оно што нам се не допада, што није добро. Најчешће питање које се везује уз знање о себи је: „Ко сам ја?“ Важно је себе видети реално, какви стварно јесмо, јер једино тако можемо и да се мењамо.

* **Очекивања од себе** – односи се на особине за које особа сматра да треба да их поседује. С једне стране, ми имамо представу о томе какви стварно јесмо, али и представу о томе желимо да будемо. Очекивања од себе могу да се појаве као „идеално ја“ и „реално ја“. Идеално ја подразумева представу о томе какви бисмо желели да будемо, наше снове, надања и жеље. Реално ја укључује оне особине за које особа или људи око ње верују да их поседује. Очекивано ја укључује оно што особа сматра да би требало да буде.

* **Вредновање себе** – обухвата наше процене онога што јесмо и какви бисмо желели да будемо. Ове процене утичу на наше самопоштовање. Уколико су процене негативне, развија се ниско самопоштовање и обрнуто. Самопоштовање подразумева, с једне стране осећај личне вредности и наша уверења како заслужујемо успех, љубав и срећу. С друге стране, самопоуздање је показатељ наше способности да доносимо одлуке, да бирамо, да смо спремни да савладамо препреке и да стигнемо до циља.

Селф-концепт утиче на наш живот, пошто одређује шта ћемо у животу сматрати добрим, а шта лошим, те у складу са тим и шта ћемо предузимати да остваримо постављени циљ и да ли ћемо тиме бити задовољни.

Литература:

1. Ријавец, М. Миљковић, Д. *Разговори са огледалом*, СЗГР Графонин, Чачак, 2008.
2. Олпорт, Г. *Склоп и развој личности*, Култура, Београд, 1969.

Слика о себи – како ме други виде (једно виђење)

Информисање

Моја самопроцена информисаности

Миљана Китановић

Јуче сам био паметан. Стога сам желео мењати свет. Данас сам мудар. Стога мењам себе.

Ш. Чинмој

Резиме: За успешно решавање проблема и доношење одлука Едвард де Боно је развио идеју о шест типова мишљења које је метафорички представио са шест шешира. Први у низу је бели шешир који се односи на прикупљање информација и чињеница. Дакле, пре него што кренете у акцију ставите бели шешир на главу и поставите себи следећа питања: Које информације имам? Које информације ми недостају? Које информације бих хтео/ла имати? Како да добијем потребне информације?

Циљ радионице:

Испитивање сопствене информисаности и спремности ученика да активно учествују у прикупљању информација о свету рада и занимања.

Задаци:

- x Процењивање сопственог нивоа информисаности о занимањима и свету рада на духовит начин.
- x Истраживање нивоа информисаности кроз игру откривања.
- x Стицање нових увида и сазнања преко личне рефлексije и личног доживљаја.
- x Подстицање ученика да уче и претражују и самостално прикупљају информације о занимањима, школовању и запослењу.

Исходи:

- x Ученици су сагледали ниво своје информисаности.
- x Ученици су разменили искуства и информације о појединим занимањима.
- x Ученици су увидели значај информисања о занимањима и захтевима посла за лични и професионални развој.
- x Ученици су подстакнути на истраживање и аналитичко размишљање.

СЦЕНАРИО/ОПИС АКТИВНОСТИ:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Уводна активност – Временска прогноза

Облици и технике рада: рад у пленуму, индивидуални рад, усмено излагање наставника, скала процене у форми метеоролошког извештаја.

Опис активности: Наставник/ца кратко упознаје ученике са темом о којој ће се дискутовати на часу, а затим каже ученицима да имају задатак да размисле и да покушају да процене степен своје информисаности о свету рада и занимања, образовним могућностима, каријерним путевима, трендовима, стању на тржишту рада... Своју процену информисаности треба да изразе путем метеоролошког извештаја. (Нпр. „променљиво облачно са кратким сунчевим интервалима“ уколико сматрају да нису довољно информисани, али да ипак поседују одређене информације, или „сунчано“ уколико сматрају да имају доста информација...) Ученици извештај сликовито представљају на папиру и дају вербални опис своје процене информисаности, а затим лепе извештаје на припремљен пано са називом *Моја самопроцена информисаности*.

Наставник/ца сумира и наглашава закључак о нивоу информисаности ученика у виду временске прогнозе.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 25 минута

1. Игра *На челу ми пише...* – 15 минута

Облици и технике рада: Колективни рад, индивидуални рад, постављање питања – Откривалица

Опис активности: Наставник/ца подели ученицима стикере и даје инструкцију да сваки ученик треба да на стикеру напише једно занимање, посао, професију – лекар, месар, новинар, учитељ... Ученици записују занимања на стикерима, водећи рачуна да други не виде то што су записали. Сваки ученик стикер са написаним занимањем лепи на чело ученику са десне стране. Ученици седе у кругу и сваки ученик треба да има на челу стикер са одређеним занимањем. Наставник/ца констатује да у кругу има лекара, правника, мајстора... читајући шта је написано на стикерима, а затим објашњава начин рада. Ученици треба да открију које је њихово занимање тако што ће постављати питања. (Да ли је за мој посао потребно високо образовање? Да ли мој посао захтева спретност прстију? Да ли посао којим се бавим укључује рад са новцем?) На постављена питања одговарају остали ученици из круга. Ученик који погађа занимање има право да поставља питања све док остали ученици одговарају са „да“ на његово постављено питање. Када ученик добије одговор „не“, право на постављање питања добија следећи ученик и тако редом. Наставник/ца прекида игру када два до три ученика погоде „своје занимање“ (водити рачуна о временском оквиру).

2. Лични доживљај и рефлексija – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, групна дискусија

Опис активности: Наставник/ца подстиче питањима ученике на дискусију. Предлози питања: Како сте се осећали у овој вежби? Да ли је било тешко смишљати питања о карактеристикама занимања која су вам исписана на челу? Да ли сте на овај начин открили нешто ново у вези са занимањем које је споменуто у кругу? Да ли мислите да имате довољно информација о занимањима која вас интересују? Да ли мислите да треба да се додатно информишете о занимањима? Да ли имате идеју о томе како бисте могли да се боље информишете? Да ли треба да се информишете само о занимањима која вас интересују или и о другим занимањима? Да ли мислите да се ваш ниво информисаности променио након ове активности? Да ли се „временска прогноза“ поправила?

Наставник/ца се ослања на запажања ученика сумирајући и коментаришући да је циљ ове активности био да се истражи ниво њихове информисаности о различитим занимањима.

ЗАВРШНИ ДЕО – 10 минута

1. Питам се, питам те – 5 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, усмено излагање наставника, истраживачки домаћи задатак – интервју

Опис активности: Наставник/ца упућује ученике на мини-истраживање о информисаности младих дајући им оријентациона питања за истраживање. Њихов задатак је да до следећег часа интервјуишу своје вршњаке и да забележе и анализирају:

- x Како се млади најчешће информишу о образовању, усавршавању и запошљавању?
- x Који извори информисања су најпопуларнији, најдоступнији, најпоузданији, најкориснији...?
- x Које информације недостају младима у вези са планирањем каријере?
- x Шта је функционално, корисно за младе када су у питању институције које пружају потребне информације? Шта недостаје?
- x Које мере треба предузети за побољшање информисаности младих?

2. Евалуација *Излазница* – 5 минута

Облици и технике рада: индивидуални рад, евалуација

Наставник/ца подели ученицима картице „излазнице“. Ученици треба да напишу своје утиске о одржаној радионици Своје „излазнице“ дају наставнику/ци приликом одласка из учионице.

Материјал за рад: папири А4 формата, фломастери, пак папир (1 комад), стикери

Прилог 1 – излазница

Најјачи утисак са радионице...	• _____
Најкориснија информација...	• _____
Најдосаднији део...	• _____

БОШ каријера – корак по корак до избора занимања

Тамара Кљајић, Јелена Манић Радоичић

Циљ радионице:

Оспособљавање ученика за коришћење онлајн-инструмента за каријерно информисање и планирање наредних корака у развоју каријере.

Задаци:

- х Ученици прво треба да се региструју на портал, а затим да ураде три теста: тест личности, вештина и интересовања;
- х Након добијања резултата тестова, ученици треба да прочитају описе занимања која су добили, од којих треба да изабере два или три која их највише интересују;
- х У бази образовања ученици треба да се информишу о образовним могућностима везаним за занимања која су добили у складу са резултатима тестова;
- х Ученици треба да истраже сајтове образовних институција и да се упознају са планом и програмом студирања;
- х За домаћи задатак ученици треба да након свих прикупљених информација направе свој каријерни профил и да креирају свој ЦВ на ЦВ билдеру.

Исходи:

Након радионице млади би требало да:

- х Буду способни да самостално користе онлајн-систем БОШ каријера;
- х Разумеју важност бављења самим собом и препознавања својих особина, интересовања, вештина и могућности;
- х Идентификују институције које им могу пружити одговарајуће образовање;
- х Развију свој лични каријерни план;
- х Осмисле и креирају свој ЦВ.

Онлајн систем БОШ каријера

Београдска отворена школа је осмислила и развила БОШ каријеру (www.karijera.bos.rs), први бесплатан онлајн-систем који младима помаже да самостално и промишљено одаберу своју каријеру. Пошто се региструју, млади имају могућност да ураде три теста: тест личности, тест вештина и тест интересовања. На основу резултата тестова добијају препоруке о потенцијалним занимањима која би могла да им одговарају. Такође, имају могућност да погледају описе сваког занимања и да добију информације о факултетима на којима могу да студирају смерове везане за дата занимања, јер портал садржи базу образовања у којој могу да пронађу информације о свим државним и приватним факултетима у Републици Србији. Уколико су им потребна додатна појашњења о одређеним занимањима или факултетима, могу анонимно да се обрате саветници за каријеру путем електронског формулара. Поред тога, систем пружа могућност прављења сопственог каријерног профила који обухвата лични план развоја каријере и креирање ЦВ-ја путем ЦВ билдера. На порталу могу још пронаћи и савете како да развију своју каријеру као предузетници, корисне публикације о развоју каријере и актуелности које се тичу конкурса које објављује Београдска отворена школа. На Виртуелном сајму занимања могу да погледају мултимедијалне презентације које приказују како изгледа један радни дан са представницима одређених занимања.

Материјал за рад:

- x Рачунар или мобилни уређај за сваког ученика;
- x Интернет конекција.

Облик рада: може бити групни (нпр. у информатичком кабинету) или индивидуални.

Циљна група: ученици трећег и четвртог разреда средње школе.

Сценарио/опис активности:

Први корак:

Наставник/ца ученицима представља БОШ каријеру и упознаје их са могућностима које овај онлајн-систем пружа. Наглашава важност упознавања себе и прикупљања информација приликом процеса доношења одлука о даљем развоју каријере.

Други корак:

Наставник/ца даје упутства ученицима како да се региструју. Након тога даје објашњења зашто је важно упознати себе, свој тип личности, интересовања и вештине које поседују и како то утиче на каријерни пут. Такође објашњава шта могу да очекују након урађених тестова. Наставник/ца води ученике кроз тестове које они самостално попуњавају.

Трећи корак:

Када ученици ураде сва три теста, наставник/ца их упућује да прочитају описе занимања које су добили као резултате тестова. Од наведених занимања ученици треба да изаберу два или три која их највише интересују, како би сузили свој избор и како не би превише лутали.

За домаћи задатак могу да истраже и остала занимања која су добили као препоруку на основу резултата тестова.

Четврти корак:

Наставник/ца упућује ученике да у бази образовања на порталу налазе институције у којима могу да стекну образовање у складу са жељеним занимањима. Затим посећују сајтове образовних институција како би прочитали детаљније информације о плану и програму студијског програма. Циљ је да прикупе све информације које им могу помоћи при доношењу одлуке. Наставник/ца помаже уколико је то потребно.

Пети корак:

На крају свих активности наставник/ца води дискусију са ученицима о њиховим утисцима, да ли процењују да занимања која су им сугерисана по попуњавању тестова заиста одговарају њиховим интересовањима, како им изгледају програми студија и да ли су за корак ближи доношењу коначне одлуке или им је потребно још нешто, и шта.

Шести корак:

Наставник/ца ученицима даје за домаћи задатак да на порталу направе свој каријерни профил и ЦВ путем ЦВ билдера.

Прилози и додатна литература:

Ученицима су на порталу доступне публикације Београдске отворене школе.

Евалуација:

Наставници ученицима по завршетку часа треба да задају упитник са неколико питања којима ће оценити колико су исходи учења заиста остварени и да ли им овај начин самоупознавања и истраживања могућности користи.

Извори информисања

Миљана Китановић

Једна памет је добра, али две су боље.

Достојевски

Резиме: Легенда која говори о грчком војнику и гласнику Фидипиду који је претрчао 42.195 метара дуг пут да би својим сународницима јавио вест о победи Атињана над Персијанцима и да би упозорио Атину на долазак персијске флоте, сведочи о великој пожртвованости и истрајности, али и о значају информације у животу људи, као и о једном, најстаријем извору информисања који се најчешће користи данас.

Циљ:

Стицање знања о различитим изворима информисања и оспособљавање за активно и самостално прикупљање и коришћење расположивих информација.

Задаци:

- x Упознати ученике са кључним изворима информација и критичким односом према њима.
- x Идентификовати могућности и ограничења наведених извора информисања.
- x Сагледати сопствени однос према појединим изворима информисања.

Исходи:

- x Ученици су информисани о главним изворима информисања.
- x Ученици препознају карактеристике и улоге различитих извора информисања.
- x Ученици су разумели значај добре процене извора информисаности.
- x Ученици су учили мере за побољшање информисаности младих у погледу рада и занимања.

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Тајни обожавалац

Облици и техника рада: индивидуални рад, колективни рад, размена порука путем писама
Опис активности: Наставник/ца припреми писма за ученике. У сваком писму налази се име неког ученика из групе. Када ученици добију писмо са именом имају задатак да замисле да су тајни обожаваоци особе чије су име добили у писму. Не смеју ником да кажу име те особе. Њихов задатак је да тој особи напишу неки комплимент. (Нпр. „Код тебе ми се допада то што...“ Или: „Ти си најлепша особа коју сам упознао/ла...“) Након урађеног задатка, наставник/ца покупи писма и подели их адресираним особама. Наставник/ца подстиче ученике да размењују поруке и продискутују свој доживљај вежбе. Предлог питања: Како вам се допала ова вежба? Да ли сте сазнали неке нове информације о себи које нисте знали? Колико често користите писма за размену информација? Који

Три сита

Један човек је дотрчао до Сократа да му пренесе најновије вести.

„Стани! Да ли си просијао оно што ми желиш рећи кроз три густа сита?“, упита Сократ.

Човек расколочи очи: „Каква три сита?“

„Видим да ти није познато. Дакле, прво сито је **ИСТИНОЉУБИВОСТ**. Да

ли си проверио истинитост онога што ми желиш рећи?“, запита Сократ.

„Па, чуо сам...“, одговори човек.

Сократ настави: „Да ли си пропустио кроз друго сито? То је **ДОБРОТА**.

Да ли је оно што ми желиш рећи заиста добро?“

„Па, нисам баш сигуран...“, рече човек.

„Пређимо на треће сито. Да ли је **НУЖНО** да ми баш то испричаш?“, настави Сократ.

Након краћег оклевања, човек рече: „Па и није баш нужно.“

На то грчки мудрац закључи:

„Ако нешто није истинито, ако није добро и ако није нужно, немој овим причама узнемиравати ни мене, ни себе, ни остале.“

извори информација данас постоје? Које изворе информација млади најчешће користе? Наставник/ца питањима усмерава ученике ка следећој активности.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 30 минута

1. „Од извора сто путаћа...“ – 15 минута

Облици и техника рада: групни рад, израда постера

Опис активности: Наставник/ца уводи ученике у тему наглашавајући да је информисање полазна тачка за прављење многих избора у животу, а поготову професионалног пута који ће ученици одабрати. Након тога наставник/ца проверава колико је ученика урадило истраживачки домаћи задатак. По том принципу формира четири групе, водећи рачуна да се у свакој групи нађе подједнак број ученика који су урадили домаћи задатак. Свака група добија припремљен радни лист са задатком и наставник/ца даје додатна упутства за рад (Прилог 1). Ученици треба да наведу изворе информисања, као и позитивне и негативне стране сваког од наведених извора, а затим да наведу и предлог мера за побољшање информисања младих. Наставник/ца подстиче ученике да израде што интересантнији постер.

2. „Сад се види сад се зна колико вреди информација“ – 10 минута

Облици и техника рада: групни рад, презентација радова – изложба, групна дискусија

Опис активности: Групе презентују своје радове тако што своје продукте каче на зид. Размењују се мишљења и коментари. Наставник/ца сумира сазнања до којих су ученици дошли на основу продуката група набрајајући изворе информисања и њихове могућности истичући важност информисања као полазне основе за доношење важних животних одлука међу којима је и изградња каријере.

3. Нај... извор – 5 минута

Облици и техника рада: индивидуални рад, рад у пленуму, гласање и прављење ранг-листе, рад у пленуму

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да на основу искуства које су стекли, процене изворе информисања тако што ће одредити који извор је Нај... популарнији, који је Нај... поузданији, који Нај... доступнији, а који Нај... кориснији. Гласање се остварује у пленуму. Наставник/ца на радном пану бележи резултате гласања ученика.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

1. Улов

Облици и техника рада: индивидуални рад, скала процене

Опис активности: Ученици треба да процене радионицу тако што ће на стикерима у облику рибе написати оцену и закачити на „рибарску мрежу“ која је окачена на зиду учионице.

Материјал за рад: Писма за сваког ученика, картице за писање порука, хамери/пак-папири (за сваку групу и радни пано), фломастери, рибарска мрежа, стикери у облику рибе.

Литература:

1. Максимовић, И. *Водич за каријерне саветнике*, USAID пројекат, Београд, 2012.
2. Група аутора, *Брошура о вршњачком каријерном информисању*, Бош, Београд, 2011.
3. Информатор *Будуће занимање – мој избор*, 2009.
4. Европска повеља о информисању младих *Принципи информисања младих путем интернета*, 2009.
5. Рот, Н. *Основи социјалне психологије*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1980.
6. Рот, Н., Радоњић, С., *Психологија*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003.

Упутство за рад – задатак за рад у групама

Ваш задатак је да на основу сазнања до којих сте дошли путем истраживачког домаћег рада или путем личног искуства, креирате постер тако што ћете на пост еру представити:

- изворе информисања које млади људи могу да користе бирајући професију, посао или каријеру;
- позитивне и негативне стране наведених извора информисања;
- мере за побољшање информисаности вршњака.

Техника коју ћете користити за представљање је ствар слободног избора и договора унутар групе. (Стрип, цртеж, репортерски извештај, интервју...)

Прилог за наставнике

Извори информисања

Информација је специфичан друштвени однос, важна потреба људи и услов друштвене размене. Квалитетна информација може бити кључ за решавање бројних проблема. Систем информисања у данашњем смислу речи почиње да се ствара са појавом средстава масовног информисања, са развојем науке и технике. Циљ информације је да пружи одређено сазнање о појави, да подстакне на одређену акцију или да је заустави. Функција информације је сазнајана (ширење знања), мобилизаторска (покреће људе на активност), интегративна (јединство, повезивање у акцији различитих актера), инструментална (проналажење начина и средстава да се оствари циљ).

Извори информисања могу да буду различити. Постоје различити критеријуми за њихово класификовање. Једна подела је на формалне и неформалне изворе. У формалне изворе спадају средства јавног информисања, штампа, радио, ТВ, Национална служба за запошљавање... За неформалне изворе информисања често се употребљава назив умрежавање (ширење мреже информисања преко људи око нас - познаника, пријатеља, рођака...).

* Средства јавног информисања:

- х штампа (дневни и недељни листови, илустровани часописи) доноси информације о занимањима и образовању кроз различите приче, репортаже или разговоре са стручњацима или мајсторима заната.
- х радио - путем унапред припремљених или контакт емисија даје чињенице о свету рада и занимања, као и школама и факултетима
- х телевизија - речима и сликом саопштава информације о професијама, образовању и раду, што је предност овог медија над осталима
- х Веб сајтови и портали - за већину младих људи најпопуларнији је интернет. Друштвене мреже попут Фејсбука, Твитера и сличних могу бити одлично место за проналажење података. Интернет омогућава истраживање професија, компанија и различитих врста занимања, успостављање директног контакта са организацијама, компанијама, појединцима, службама за људске ресурсе.
- х специјализовани штампани материјали - брошуре и књиге са описима занимања, публикације, леци, плакати, билтени, водичи
- х специјализовани фото и видео материјали - дијафилмови, фотографије и фото - изложбени материјали, фото - албуми о занимањима, средњим школама, факултетима...

* Сајмови - омогућавају директно повезивање корисника и послодаваца. У зависности од намене могу бити Сајмови каријере или Сајмови запошљавања, Сајмови образовања, волонтерски Сајмови... Овај облик организовања и пласирања информација помаже у проналажењу праксе, запослења, али и добијању информација о образовним институцијама, о компанијама, специфичним областима привреде и секторима

* Национална служба за запошљавање - можда не тако популаран извор информисања последњих година, али свакако да вреди погледати огласне табле у локалној Служби и поразговарати са саветницима за занимање. Ова институција је задужена за професионално информисање о занимањима, могућностима запошљавања, посредовању у запошљавању, провођењу програма запошљавања, обуке, дообуке...

Израда плана прикупљања информација

Миљана Китановић

Добар план обликује добре одлуке. Ово је разлог зашто добро планирање помаже да се остваре и неухватљиви снови.

Л. Бител

Резиме: Постоји изрека: „Ако не успете да планирате, испланирали сте неуспех.“ Планирање је активност коју предузимате да бисте од тачке на којој се тренутно налазите дошли до тачке до које желите да стигнете. Планирање је процес којим особа може да истражи, усмерава и предузима неопходне активности и мере како би остварила постављене професионалне циљеве.

Циљ радионице:

Омогућити ученицима да стекну увид у значај процеса планирања приликом прикупљања информација о образовању и усавршавању, занимању и каријери.

Задачи:

- х Повезати ранија сазнања са новим информацијама.
- х Указати ученицима на корисност планирања приликом прикупљања информација.
- х Представити елементе израде плана прикупљања информација.
- х Осмислити начине коришћења ресурса различитих извора информисања.
- х Иницирати испитивање сопствене спремности за активно укључивање у прикупљање информација о даљем школовању и могућностима запошљавања.

Исходи:

- х Ученици су информисани о изворима информисања.
- х Ученици су разумели значај планирања, посебно планирања информисања.
- х Ученици су разумели основне елементе за израду сопственог плана информисања.
- х Ученици су подстакнути на размишљање о важности планирања приликом информисања на путу остварења постављених професионалних циљева.
- х Ученици преводе на лични ниво проживљено искуство у групи.

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 5 минута

1. Уводна активност: Враћање уназад – 5 минута

Облици и техника рада: рад у пленуму, понављање, размена

Опис активности: Радионица почиње тако што наставник/ца на занимљив начин подстиче ученике да се сете онога што је рађено на претходној радионици. Предлог активности са ученицима:

- х изаберите ученика који ће за 15 секунди да наброји што већи број извора информисања;

Тридесет – у сваком случају

„Дакле, планирате да магистрирате да бисте могли постићи у каријери оно што желите?“, упита менаџер младу девојку с којом је обављао разговор везан за њен посао.

„Да, планирам да упишем магистарски, али кад боље размислим, док успем да магистрирам, већ ћу имати тридесет година. Не могу дозволити себи да толико чекам са каријером!“

„Планирали или не планирали, тридесет година ћете имати и без магистарског“, рече послодавац

М. Ријавец, Д. Миљковић | У потрази за чаробном светилком

- х изаберите једну особу која треба да наведе две мере за побољшање информисаности младих;
  - х наведите кључне речи којима бисте описали претходну радионицу.
- Наставник/ца сумира оно што је речено и уводи ученике у следећу активност.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 35 минута

1. Израда плана информисаности – 15 минута

Облици и техника рада: групни рад, излагање наставника

Опис активности: Наставник/ца дели ученике у четири групе простим разбрајањем 1, 2, 3, 4. Након тога наставник/ца даје инструкцију ученицима да замисле да су запослени у једној организацији младих КИС (Каријерно информисање и саветовање). Добили су задатак да осмисле план активности прикупљања информација за младе у вези са запошљавањем и даљим школовањем. План активности треба да ураде на пану са свим елементима који су им дати у Прилогу 1. Особе задужене за односе са јавношћу из њихове организације треба да презентују урађени план на конференцији за медије.

2. Конференција за медије – 20 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, симулација конференције и презентација, групна дискусија

Опис активности: Наставник/ца припреми амбијент и рпостор за одржавање конференције за медије. Сцена је постављена, рефлектори спремни, микрофони укључени...

Свака група, односно особе задужене за односе са јавношћу, представља свој рад, а остали ученици имају улогу новинара који постављају питања представницима организације младих КИС. Наставник/ца се налази у улози новинара и поставља питања подстичући ученике на активно учествовање.

Након завршене „конференције за медије“, наставник уобличава активност наглашавајући да је важно да ученици проживљено искуство рада у групи пренесу на лични ниво приликом израде сопственог плана прикупљања информација. наставник/ца истиче да је битно да ученици препознају шта могу сами да ураде када је у питању информисање, за које активности им је потребна помоћ других и шта не зависи од њих, на шта они не могу да утичу.

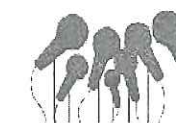
ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

Облици и технике рада: индивидуални рад, гласање

1. Гласам за...

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да подизањем руку изразе свој став о радионици. Нпр. „Нека подигну руку сви они који мисле да је радионица била интересантна“, или: „Нека подигну руку сви они који сматрају да је радионица била корисна“, или: „Нека подигну руку сви ученици који сматрају да су дали значајан допринос данашњој радионици.“ Наставник/ца на крају резимира све активности које су реализоване на радионици и истиче циљ радионице.

Материјал за рад: хамери/пак-папири (4 комада), папири А4 формата, фломастери

Прилог 1

Упутство за рад у групама:

Ви сте представници организације младих КИС. Бавите се каријерним информисањем и саветовањем. Ваш задатак је да израдите план активности прикупљања информација о школовању и усавршавању, каријери и занимањима, како би помогли младима да се што боље информишу и донесу адекватне одлуке везане за њихов професионални пут.

Ваш акциони план треба да садржи следеће елементе:

- x * Циљ који желите да остварите
- x * Активности које планирате да спроведете ради бољег информисања младих
- x * Начин реализације активности
- x * Сараднике – особе и институције које могу помоћи у реализацији активности
- x * Временски оквир, време реализације активности

Особе из ваше организације које су задужене за односе са јавношћу треба да представе ваш план на конференцији за медије.

Упознавање света рада

Миљана Китановић

Рад крепи младост, весели старост, краси срећу, а несрећи пружа утеху.

Цицерон

Резиме: Некада давно, пре више стотина хиљада година, негде на неком великом копну, вероватно у жарком појасу, живео је човеков животињски предак. Његово тело било је прекривено длаком, ходао је четвороношке, имао је браду и шиљате уши, веровао се по дрвећу и живео у чопору. А онда... једног дана... Вероватно под утицајем великих климатских промена, човеков животињски предак почео је да користи предње удове да би обезбедио себи храну... И тако је све почело... Настао је „савршени човек“. Због тога се данас често каже: Рад је створио човека! Рад је био и остао мерило људске вредности. Питање следи: Шта ће се десити уколико човек не буде радио?

Циљ радионице:

Повећање мотивисаности ученика на истраживање и упознавање различитих занимања у оквиру света рада.

Задаци:

- x Указати ученицима на значај рада у животу човека.
- x Подстаћи ученике да наведу што већи број занимања.
- x Упознати ученике са карактеристикама појединих врста занимања из света рада.

Исходи:

- x Ученици разумеју значај значај рада у животу човека.
- x Ученици поседују информације о различитим врстама занимања у свету рада.
- x Ученици су мотивисани за истраживање света рада и занимања.

Сценарио/опис радионице:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Шта ће бити с Гашом...?

Облици и технике рада: рад у пленуму, читање песме и групна дискусија

Опис активности: Наставник/ца ученицима прочита песму Ј. Јовановића Змаја „Лењи Гаша“ (Прилог 1). Следи размена у групи, утисци и коментари о песми. Наставник/ца усмерава дискусију ка истицању значаја рада за људску врсту и истиче да постоје различита занимања у свету рада.

Предлог питања за дискусију: Да ли вам је позната ова песма? О чему се говори у песми? Која је основна порука песме? Шта би било када човек не би радио? Да ли је човек по својој природи лењо биће? Која се све занимања спомињу у песми?

Прича о цврку и мраву

Била два пријатеља: цврчак и мрав. Мрав је цело лето вредно радио, градио кућу и прикупљао храну за зиму. Цврчак је исмејавао мрава, певао и предано уживао у чарима лета. Дошла је зима. Пао је први снег. Мрав је уживао у плодовима свог рада. Седео је у топлој кућици са довољно хране за целу зиму. Цврчак се смрзавао. Није имао склониште и био је гладан. Покуцао је на врата кућице свог пријатеља мрава. Када је мрав отворио врата, цврчак га је замолио да га прими у кућицу. Мрав је прво искритиковао цврка због његове лењости и нерада, а онда се ипак сажалио и примио свог пријатеља у кућицу.

Поука: Ко ради, не боји се глади. Будите одговорни! Радите вредно!

Л. Фонтејн

СРЕДИШЊИ ДЕО – 25 минута

2. Квиз „Колико познајемо занимања?“ - 25 минута

Облици и технике рада: групни рад, квиз

Опис активности: Наставник/ца подели ученике у две групе, два тима (А и Б) који ће учествовати у такмичењу. На почетку наставник/ца даје детаљно упутство ученицима о начину рада (Прилог 2). Суштина игре/квиза састоји се у томе да ученици треба да открију о ком занимању се ради на основу серије описа (тврдњи) које наставник чита, а затим картоне са описима лепи на таблу, један испод другог. Описи занимања поређани су од најопштијег до најконкретнијег описа. У складу са тим, тимови освајају одређени број бодова који су одређени за сваки опис. Тим који освоји више бодова добија награду – наставник/ца одређује коју врсту награде ће доделити победничкој групи.

3. Преглед и анализа активности – 5 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, групна дискусија и размена

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике на размену и анализу претходне активности. Предлог питања: Како вам се допала претходна активност? Да ли сте сазнали нешто ново у вези са занимањима о којима је било речи? Да ли мислите да је потребно упознати све захтеве неког занимања пре доношења коначне одлуке о избору занимања којим ћете се у животу бавити? Да ли је то могуће? Шта је по вама кључни параметар приликом избора занимања? Можете ли да процените на основу претходне активности колико познајете свет рада и занимања? Који је то проценат?

Наставник/ца уобличава дискусију и истиче оно што сматра најважнијим у вези са темом.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

4. „Обојени став“

Облици и технике рада: индивидуални рад, процена радионице

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да изразе свој став према одржаној радионици тако што ће бирати картончић одређене боје – црвени, уколико радионица није била добра; жути, уколико је радионица добра, али су потребне одређене измене; и зелени, уколико је радионица била одлична. Изабране картоне ученици убацују у унапред припремљену кутију.

Материјал за рад: црвени, жути и зелени картончићи, мања кутија, фломастери и папири, припремљене папирне траке са описима занимања.

Прилог 1 – „Лењи Гаша“, Ј. Јовановић Змај

Гашо, Гашо, тужан Гашо,
Шта ће с тобом бити?
Гаша хтеде столар бити
Тежак му је сврдо.
После хтеде ковач бити
Гвожђе му је тврдо.
Он је хтео и ткач бити
Кидају се конци.
И лончар је хтео бити
Ал' му смрде лонци.
Затим хтеде кројач бити
Ал' га игла боде.
Што год Гашан почне радит,
Све натрашке оде!
Гашо, Гашо, лењи Гашо,
Шта ће с тобом бити?

Гашо, Гашо, тужан Гашо,
Шта ће с тобом бити?
Гаша хтеде пекар бити
Вреле су му пећи.
Гаша хтеде месар бити
Ал' је тешко сећи.
Прохте му се чизмар бити
Ал' удара чирис,
Још и ратар хтеде бити
Ал' му смета кириш,
Тад ћурчија хтеде бити
Опет игла боде
што год Гашан почне радит,
Све суноврат оде!
Гашо, Гашо, лењи Гашо,
Шта ће с тобом бити?

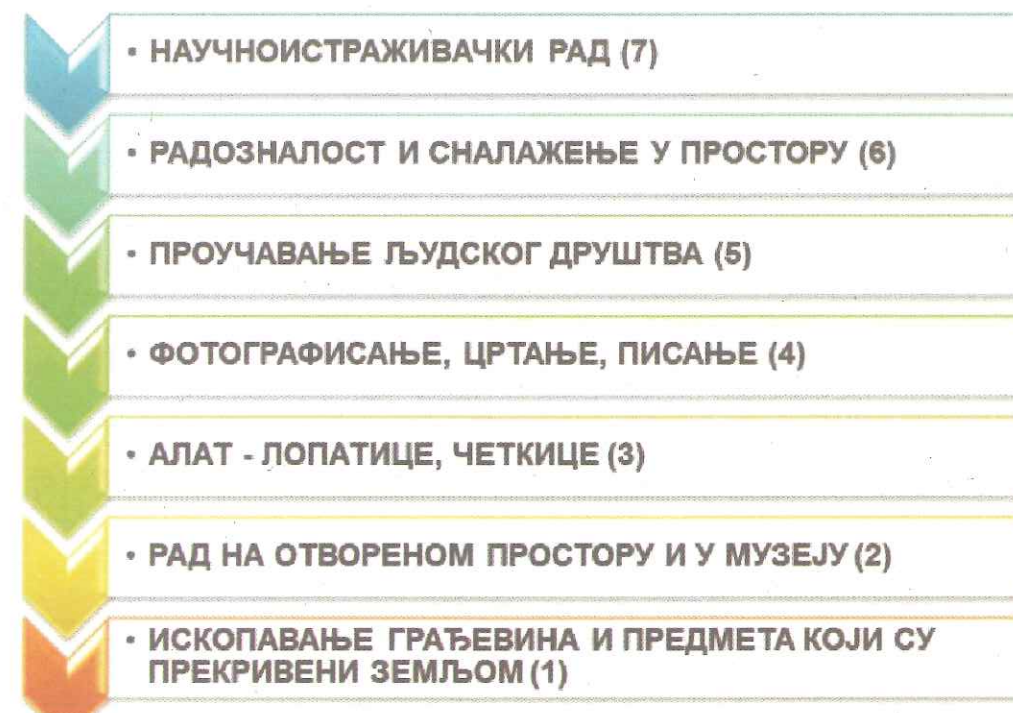
Гашо, Гашо, тужан Гашо,
Шта ће с тобом бити?
Гаша ј' много започињо,
Ал' ниједно не дочињо.
Е, тако су лета прошла
Гаши старост дошла.
Сад гладује и јауче,
Плаче, виче, хуче
„О, младости, лепо доба,
Лудо ли ти прође,
Куку, леле, тужан Гашо,
До чега ли дође!“
Тешко сваком који не зна
Рада и заната.
Гладовање, јадовање
Нераду је плата.

Прилог 2 – Квиз „Колико познајемо занимања?“

Упутство за рад: Наставник/ца подели ученике у две групе (два тима) – А и Б. Ученици имају задатак да открију занимање о којем говори наставник/ца. Описи занимања поређани су по општости – од најопштијег и најапстрактнијег описа занимања, до најспецифичнијег и најконкретнијег. Наставник/ца чита описе редом. Кад прочита опис занимања, залепи га на таблу. Картоне са описима занимања лепи један испод другог. Ученици после сваког описа погађају о ком се занимању ради. Група делегира представника који говори у име групе. Активност најпре почиње група А; уколико група не погоди о ком се занимању ради, право на погађање добија група Б – код првог занимања. Код другог занимања, поступак је исти, само што са погађањем почиње група Б. Сваки опис носи одређени број бодова. Највише бодова група може да освоји уколико погоди о ком занимању се ради када наставник/ца прочита први опис, па тако редом... На крају се сабира број бодова за обе групе и проглашава се победник...

Наставник/ца може да користи ППТ презентацију за приказ занимања.

Занимање 1: АРХЕОЛОГ

Занимање 2: НОВИНАР

- ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНО ОБРАЗОВАЊЕ (7)
- ОБЈЕКТИВНОСТ И КОМУНИКАТИВНОСТ (6)
- ПОЗНАВАЊЕ НАЈМАЊЕ ЈЕДНОГ СТРАНОГ ЈЕЗИКА (5)
- ПИСМЕНО И УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ(4)
- ПРИКУПЉАЊЕ ИНФОРМАЦИЈА (3)
- ОДРЕЂИВАЊЕ ПРИОРИТЕТА ИЗМЕЂУ РАЗЛИЧИТИХ ВЕСТИ (2)
- РЕДАКЦИЈЕ НОВИНА, РАДИО И ТВ СТАНИЦА (1)

Занимање 3: ЕКОНОМИСТА

- АНАЛИЗА ДОГАЂАЈА (7)
- ИЗРАДА ТАБЛИЦА И ГРАФИЧКИХ ПРИКАЗА (6)
- ОБАВЉАЊЕ ПОСЛА У КАНЦЕЛАРИЈИ И ВАН ЊЕ (5)
- РАСПОДЕЛА И ПОТРОШЊА ПРОИЗВЕДЕНИХ РОБА И УСЛУГА (4)
- СМИСАО ЗА ПРЕЦИЗАН РАД СА БРОЈЕВИМА (3)
- КРЕИРАЊЕ И ПРИМЕНА ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ (2)
- ПРЕДУЗЕЋА, БАНКЕ, ОСИГУРАВАЈУЋА ДРУШТВА (1)

Занимање 4: СТОМАТОЛОГ

- СМИСАО ЗА РАД СА ЉУДИМА (7)
- ДОБРО ЗДРАВЉЕ - ДОБАР ВИД НА БЛИЗИНУ(6)
- ПОСТАВЉАЊЕ ДИЈАГНОЗЕ(5)
- ХИРУШКИ ЗАХВАТИ(4)
- АЛАТИ - ОГЛЕДАЛА, СОНДЕ, КЉЕШТА(3)
- СПРЕЧАВАЊЕ БОЛЕСТИ УСНЕ ШУПЉИНЕ(2)
- ЛЕЧЕЊЕ ЗУБА, ПЛОМБИРАЊЕ, ВАЂЕЊЕ(1)

Занимање 5: ПСИХОЛОГ

- РАД СА ЉУДИМА, КОМУНИКАТИВНОСТ(7)
- ЕЛОКВЕНТНОСТ, ДОБРЕ ВЕРБАЛНЕ СПОСОБНОСТИ(6)
- ИСТРАЖИВАЊЕ И ОБРАДА ПОДАТАКА СТАТИСТИЧКОМ АНАЛИЗОМ(5)
- ЕМПАТИЧНОСТ, ЕМОЦИОНАЛНА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА(4)
- ПРОУЧАВАЊЕ ПАТОЛОШКИХ ОБЛИКА ПОНАШАЊА(3)
- ПОМАЖУЋА ПРОФЕСИЈА(2)
- САВЕТОДАВНИ РАД И ПСИХОТЕРАПИЈА (1)

Занимање 6: ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧ

- ДОБРА ФИЗИЧКА КОНДИЦИЈА (7)
- ОДЛИЧНЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ СПОСОБНОСТИ(6)
- КОМУНИКАТИВНОСТ И РЕЧИТОСТ(5)
- ПОЗНАВАЊЕ ВИШЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА(4)
- ПРУЖАЊЕ ИНФОРМАЦИЈА О ИСТОРИЈСКИМ ДОГАЂАЈИМА И ЛИЧНОСТИМА(3)
- ПРИКАЗИВАЊЕ ЗНАМЕНИТОСТИ ОДРЕЂЕНИХ ПРЕДЕЛА (2)
- ОРГАНИЗАЦИЈА ПУТОВАЊА И БРИГА О ТУРИСТИМА (1)

* **НАПОМЕНА:** Наставник/ца може да изабере друга занимања, по сопственој жељи, са сајта <https://poslovi.infostud.com/zanimanje/>

Истраживачки задаци – истраживање занимања и/или школа

Миљана Китановић

Ко хоће нешто да учини, нађе начин. Ко неће ништа да учини, нађе оправдање.

П. Пикасо

Резиме: Највиша форма живота је човек. Смисао људске егзистенције је стално истраживање и откривање света који постоји у нама и око нас. Човек копа кроз наслаге мрака и незнања да би доспео до искре која светли у њему, до истине.

„С времена на време, у ретким тренуцима, велики дух открића силази на земљу, да саопшти неку тајну која треба да унапреди човечанство. Бира најбоље припремљеног, најзаслужнијег, и шапуће му тајну на ухо. Драгоцену сазнање долази као блесак светлости... То је велика идеја!“ (Никола Тесла)

Да ли имате идеју? Да ли сте спремни на истраживање? Ако нисте, шта чекате? Нико неће посао урадити уместо вас!

Циљ радионице:

Подстаћи код ученика жељу за истраживањем и упознавањем са различитим врстама занимања и професионалног образовања.

Задаци:

- x Упознати занимања/школе на занимљив начин уз помоћ невербалних комуникационих знакова.
- x Информисати ученике о начину израде анкете и потребним елементима које треба да садржи.
- x Подстаћи ученике да припреме анкету за истраживање на терену.

Исходи:

- x Ученици располажу већим бројем информацијама о занимању/школи.
- x Ученици поседују знање и самостално израђују анкету за теренско истраживање.
- x Ученици су припремљени за рад на терену.

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Погоди ко сам – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, игра пантомиме

Опис активности: Наставник/ца подели ученицима папириће на којима сваки ученик треба да напише неко занимање или школу. Папирићи се помешају и сваки ученик извлачи по једну цедуљицу са занимањем/школом. Наставник/ца позива ученике да представе пантомимом занимање/школу које се налазе на њиховој цедуљици. Остали ученици погађају о ком се занимању/школи ради. Наставник/ца размени са ученицима утиске о реализованој активности и усмерава их ка следећем задатку.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 30 минута

1. Припрема за истраживање – 20 минута

Облици и технике рада: рад у паровима, израда анкете

Марфијев, врло познати закон: Ништа није тако лако као што изгледа, све траје дуже него што си очекивао, а ако ишта може кренути лоше, то ће се догодити у најгорем могућем тренутку.

Маквелов, још недовољно познати закон: Ништа није тако тешко као што изгледа, све носи већу добит него што си очекивао, а ако ишта може кренути добро, то ће се догодити у најбољем могућем тренутку.

М. Ријавец; Д. Миљковић,
У потрази за чаробном светилком

Опис активности: Наставник/ца сугерише ученицима да образују парове према сопственом избору. Ученици добијају задатак да у пару одаберу занимање које ће истраживати и боље упознати (бирају занимања са цедуљице коју су добили). Након образовања парова и избора занимања која ће ученици истраживати (елиминисати занимања која се понављају) наставник/ца даје ученицима објашњење како ће изгледати њихови истраживачки задаци на терену. Сваки пар ученика треба да састави анкету помоћу које ће анализирати радно место одређеног занимања или школу/школовање за одређено занимање. Анкета треба да садржи десет до петнаест питања којима ће ученици испитати занимање (образовни профил) – локација радног места, опис радног процеса, ритам рада, најважнији захтеви занимања (социјални захтеви, психолошки фактори, физички напори и физиолошке функције...). Наставник/ца прати рад ученика и даје додатна објашњења и идеје.

2. Анализа анкете, сугестије и предлози – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, усмено излагање наставника

Опис активности: Наставник/ца на основу увида у рад ученика даје кратку анализу сопствених запажања и сугестије и упутства за израду финалне форме анкете. Ученици добијају задатак да на основу упутства наставник/ца уобличи анкету код куће и да теренским истраживањем изабраног занимања/школе прикупе што више података о томе. Прикупљене податке са спроведеним резултатима анкете треба да донесу на наредни час да би могли да реализују активност која је предвиђена за следећу радионицу.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

1. Ни мање, ни више

Облици и технике рада: индивидуални рад, рад у пленуму, метод три речи

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да свој доживљај радионице опишу са три речи – нпр. *радионица је интересантна* или *сморила сам се...* Наставник/ца бележи утиске на припремљеном панелу. На крају активности уобличава утиске са радионице.

Материјал за рад: цедуље, папири А4, фломастери

Израда постера/картица занимања

Миљана Китановић

Најважнија ствар за цели живот је избор занимања, а најчешће је то плод случајности.

Б. Паскал

Резиме: Према статистичким подацима Светске здравствене организације стрес је постао саставни део свакодневног живота. Сваки човек свакодневно доживи, у просеку, бар двадесет стресних ситуација. Стрес изазива губитак косе, главобољу, депресију, анксиозност, болест срца, дијабетес... Застрашујуће, зар не? Али, то није све! Светска здравствена организација прогласила је стрес на радном месту светском епидемијом. Око 80 % запослених осећа велики стрес на послу, а преко 50 % њих сматра посао највећим узроком њихових здравствених проблема. Уколико се узме у обзир да човек проведе 2/3 свог живота на послу, онда треба имати на уму да „човек треба да буде паметан у животу два пута – једном када бира будуће занимање, а други пут када исправља начињену грешку...“ (анонимни аутор).

Циљ радионице:

Упознавање ученика са широким репертоаром занимања путем самосталног истраживања и представљања.

Задаци:

- х Побољшати информисање ученика о појединим врстама занимања.
- х Указати на значај самосталног истраживања света рада и занимања за избор будућег позива.
- х Приказати поједина занимања на креативан начин.
- х Организовати изложбу радова на тему *Свет рада и занимања*.

Исходи:

- х Ученици су увидели значај самосталног истраживања света рада и занимања.
- х Ученици су путем истраживачког рада стекли нова сазнања о различитим занимањима.
- х Ученици су разменили сазнања о појединим врстама занимања.

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Бинго

Облици и технике рада: индивидуални рад, интервју и попуњавање листића

Опис активности: Наставник/ца подели сваком ученику „бинго-листић“ дајући инструкцију за рад (Прилог 1). На тикету бинго-листића налазе се одређени захтеви неопходни за различита занимања. Ученици интервјуишу један другог, а када открију да нека особа испуњава неки захтев са картице, поред тог захтева уписује име те особе. Ученик који први попуни цео тикет оглашава игру завршеном тако што узвикује: „Бинго!“ Тај ученик затим прочита шта је записано на картици и добија награду.

СНОВИ

„Зашто сте одабрали баш овај факултет?“, упита професор кандидата на испиту на Пољопривредном факултету.

„Сањам о томе како ћу као пољопривредник постати милионер, као мој отац“, одговори студент.

„Ваш отац се тако обогатио земљорадњом?“, упита професор са неверицом.

„Не“, одговори студент, „али одувек је о томе сањао.“

Након завршене активности наставник/ца размењује са ученицима искуство које су прошли на овај начин.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 30 минута

1. Колажирање – 20 минута

Облици и технике рада: рад у паровима, израда колажа

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да у паровима анализирају податке које су добили на основу анкетног истраживања. Ученици имају задатак да на основу добијених података израде колаж или постер занимања које су истраживали и да смисле што креативнији начин представљања. На располагању имају различите часописе, дневну штампу, публикације...

2. Изложба постера – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, презентација радова

Опис активности: Ученици излажу своје радове на зидовима учионице. „Поставља“ се изложба постера занимања. Наставник/ца са ученицима анализира постере и за свако занимање издвајају се најважније карактеристике.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

1. Листа (не)охрабрујућих речи

Облици и технике рада: индивидуални рад, рад у пленуму, процена

Опис активности: Наставник/ца позива ученике да свој став о радионици изразе тако што ће фломастером у боји означити (заокружити) исписану реч на радном пану (Прилог 2).

Материјал за рад: Пак-папири (хамери) – по један за пар ученика, фломастери, папири А4, селотејп, новине, брошуре...

Прилог 1 – Бинго

нађи особу
која...

... има добру просторну оријентацију	... има добре нумеричке способности	... има снажну и отпорну телесну конституцију
... причљиву, елоквентну	... уме лепо да пева	... има смисао за обликовање
... памти добро ликове и речи	... отпорну на стрес	... има развијену спретност прстију
... воли математику	... преферира групни рад	... воли промене, акцију

Прилог 2 – Моје осећање у вези са радионицом...

Празна поља – простор за креативно уписивање својих утисака

РАДОСНО	ПОНОСНО	НЕРВОЗНО
РАДОЗНАЛО	ОЧАЈНО	ЗАБРИНУТО
БЛАЖЕНО	ТУЖНО	ИЗЕНАЂЕНО
ДОСАДНО	СРЕЋНО	ЗАХВАЛНО
ЉУТИТО	ЈАДНО	КОНФУЗНО
СТИДЉИВО	ОДУШЕВЉЕНО	ОХРАБРЕНО

Интернет слалом

Мирко Марковић

Проналажење и прикупљање информација значајних за планирање каријере

Циљ радионице:

Развијање вештина и знања потребних за прикупљање информација на основу којих се доносе каријерне одлуке.

Задаци:

- x развијати код ученика информатичку и информациону писменост;
- x унапређивати вештине потребне за тимски рад.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити у стању да активно и критички користе ресурсе са интернета за учење и рад.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1);
- x компјутери, мобилни уређаји (идеално би било да се радионица одржи у рачунарској учионици, али могуће је ослонити се и на мобилне уређаје које ученици поседују – потребно је само да за ту прилику ученици добију шифру за приступ школској вај-фај мрежи);
- x кутија шибица;
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: групни

Циљна група: ученици свих разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

Радионица почиње игрицом „Група лица тражи кутију шибица“. Наставник дели ученике у две групе. Ученици добијају задатак да се окупе испред учионице, где ће свака група за себе направити стратегију како да прикупи што већи број шибица које наставник, у међувремену, распореди по учионици. Ученицима је посао отежан, а игра занимљивија, зато што наставник неким палидрвцима откине сумпорни врх. Побеђује она група која за пет минута скупи што већи број целих палидрваца.

После проглашења победника, наставник кратко са ученицима продисутује о примењеним стратегијама сакупљања валидних шибица.

Наставник: окупља и организује ученике; даје упутства за игру.

Ученици: договарају стратегију; учествују у игри.

Други корак

После уводне игрице следи кратко предавање о информатичкој и информационој писмености:

- Под информатичком и информационом писменошћу обично се подразумева базично техничко разумевање информационе технологије, затим способност коришћења рачунара и софтверских пакета, као и претраживање и прикупљање информација из различитих извора и њихово обрађивање и вредновање.

Како интернет представља непрегледно поље података различитог сазнајног квалитета, од кључне је важности (као и у игри са шибицама) да имамо припремљену стратегију за прикупљање

информација које ћемо даље користити у учењу и раду. У противном се може догодити да у мноштву понуђених информацијама не можемо да препознамо оне које су нама важне.

Због тога је веома важно да, када препознамо нашу потребу за информисањем, односно када одредимо област интересовања, будемо у стању да направимо одговарајући избор извора које ћемо користити. Даље, да процењујемо квалитет извора, као и то колико су сами садржаји важни за нас и тему којом се бавимо. Из тих разлога извори морају бити различити, информације веродостојне и међусобно усаглашене.

Наставник: обраћа се ученицима; одговара на питања ученика.

Ученици: активно слушају; постављају питања.

Трећи корак

Пошто ученике треба подстицати да одговарајуће електронске базе података користе као садржаје информисања, посебна пажња тада се посвећује њиховој обуци да дођу до жељених података. Истраживачки задаци су ваљан методички инструмент преко кога се ученици мотивишу за коришћење информационих садржаја и којим се руководе њихове сазнајне активности. Као подстицаји, по могућности саопштени у облику радних налога и низа проблемских задатака, они треба мотивацијски да усмеравају ученике како би добијене информације обрадили, анализирали или протумачили, али и на одговарајући начин приказали и стваралачки применили у конкретним ситуацијама.

Неопходно је и да наставник развија код ученика критичку и информатичку писменост, тако да ученици буду у стању да: информације процењују ефикасно и успешно – у смислу лоцирања извора и налажења информација у извору; вреднују информације критички и компетентно, тј. да праве разлику између чињеница, становишта и мишљења; користе информације ефективно и креативно, односно користе информације у критичком мишљењу и решавању проблема, као и да информације сами продукују и преносе их даље у одговарајућим форматима.

Ученици раде у мањим групама (4–5 чланова) а истраживачки задатак добијају у писаној форми (Прилог 1). Како су у прилогу дата три истраживачка задатка, онда је могуће да неке групе добију исте задатке. То би била интересантна ситуација, јер онда би до изражаја дошли различити приступи у реализацији, а квалитет прикупљеног материјала би се боље процењивао.

Наставник: формира групе за рад; усмерава и надгледа активности.

Ученици: анализирају задатак; тимски истражују.

Четврти корак

Завршна активност током које представници група реферишу и представљају резултате тимског рада. Говоре о својим искуствима. Наводе проблеме и изазове са којима су се суретали, као и начине њиховог превазилажења. Остали ученици пажљиво слушају и износе своје коментаре.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе.

Ученици: реферишу; слушају; коментаришу; врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

Користите интернет за учење и усавршавање тако што ћете посетити домаћу интернет телевизију и пронаћи прилоге који вам могу користити планирању каријере: <http://www.linkedu.tv/karijera>

Евалуација: упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова, поред једног од понуђених одговора, изрази колико се слажеш са наведеним!

-Током ове радионица сам сазнао/ла доста корисних и важних ствари за моју каријеру.

а) у потпуности се слажем

б) делимично се слажем

в) делимично се не слажем

г) у потпуности се не слажем

-Задовољан/а сам резултатима нашег истраживачког рада.

а) у потпуности се слажем

б) делимично се слажем

в) делимично се не слажем

г) у потпуности се не слажем

- Тимски рад је сложен, али су резултати бољи од појединачног рада.

а) у потпуности се слажем

б) делимично се слажем

в) делимично се не слажем

г) у потпуности се не слажем

Прилог 1

Црвени тим: Како да студирам у иностранству

-Ваш истраживачки задатак је да прикупите информације на основу којих би неко могао да донесе одлуку да студира у иностранству. Дакле, ваш задатак је да истражите какве су шансе да неко после завршене средње школе у Србији упише и студира у некој европској држави.

-Задатак треба да реализујете у три фазе:

1. претраживање и прикупљање информација
2. вредновање и селекција података
3. обрада и објављивање садржаја

-Почните од начина пријављивања и полагања пријемних испита. Затим наставите са истраживањем о трошковима студирања и живота у иностранству. У том смислу, треба истражити све могућности за стипендирање, као од стране домаћих фондова, тако и земље домаћина. Исто тако, треба да обратите пажњу на усавршавање званичног језика у земљи студирања.

-Истраживачки задатак треба да реализују тимски, а то подразумева одређена правила понашања која обавезу сваког појединца у тиму. Сви чланови тима заједнички раде на остварењу постављених циљева. Унутар тима су јасно подељене улоге и одговорности, а акције које се предузимају су међусобно усклађене. Сваки члан може имати свој предлог за неку активност, али је потребно да буде спреман да од предлога одустане када се бира најбоље решење.

-Када посећујете одговарајуће сајтове који су релевантни за тему вашег истраживања, критички их процењујте на основу следећих стандарда: шта је извор информација – да ли се ради о академском, владином, невладином, комерцијалном, или неком другом сајту; шта се зна о квалитетима аутора садржаја представљених на сајту; да ли су информације објективно презентоване или садрже нека ограничења у виду субјективности, предрасуда и сл.; када је сајт ажуриран; колико има посетилаца; да ли информације са сајта доприносе вашем раду на истраживачком пројекту.

-Прикупљене информације вреднујте према садржају и значају за ваш рад. – Издвојте и анализирајте оне информације (текстове, цртеже, слике, графиконе, фотографије и сл.) које су битне, а затим их спојте у једну целину и припремите за објављивање. Резултати вашег рада могу бити у електронском или папирном облику. У оба случаја реч је о постеру, с тим што се папирни прави помоћу лепка и маказа, а електронски уз употребу електронског алата на адреси <http://edu.glogster.com/>

Бели тим: Како да се преквалификујем

- Ваш истраживачки задатак је да прикупите информације на основу којих би неко могао да донесе одлуку да се после завршене гимназије преквалификује и заврши неку стручну школу.

-Задатак треба да реализујете у три фазе:

1. претраживање и прикупљање информација
2. вредновање и селекција података
3. обрада и објављивање садржаја

- Почните од разјашњења појма преквалификација – шта то у формалном смислу значи. Откријте да ли се признају предмети из гимназије. Шта са стручним предметима и праксом, како се они полажу? Колико треба времена да би се неко преквалификовао. Да ли је то могуће за годину дана? Колико новца је потребно? Да ли се све одмах плаћа или sukcesивно? Истражите тржиште рада тако што ћете открити дефицитарна занимања и фирме које траже раднике тих профила.

- Истраживачки задатак треба да реализују тимски, а то подразумева одређена правила понашања која обавезу сваког појединца у тиму. Сви чланови тима заједнички раде на остварењу постављених циљева. Унутар тима јасно су подељене улоге и одговорности, а акције које се предузимају међусобно су усклађене. Сваки члан може имати свој предлог за неку активност, али је потребно да буде спреман да од предлога одустане када се бира најбоље решење.

- Када посећујете одговарајуће сајтове који су релевантни за тему вашег истраживања, критички их процењујте на основу следећих стандарда: шта је извор информација – да ли се ради о академском, владином, невладином, комерцијалном, или неком другом сајту; шта се зна о квалитетима аутора садржаја представљених на сајту; да ли су информације објективно презентоване или садрже нека ограничења у виду субјективности, предрасуда и сл.; када је сајт ажуриран; колико има посетилаца; да ли информације са сајта доприносе вашем раду на истраживачком пројекту.

- Прикупљене информације вреднујте према садржају и значају за ваш рад. – Издвојте и анализирајте оне информације (текстове, цртеже, слике, графиконе, фотографије и сл.) које су битне, а затим их спојте у једну целину и припремите за објављивање. Резултати вашег рада могу бити у електронском или папирном облику. У оба случаја реч је о постеру, с тим што се папирни прави помоћу лепка и маказа, а електронски уз употребу електронског алата на адреси <http://edu.glogster.com/>.

Плави тим: Како да добијем место у студентском дому

-Ваш истраживачки задатак је да прикупите информације на основу којих би неко знао шта треба све да уради / постигне / припреми како би добио место у студентском дому.

-Задатак треба да реализујете у три фазе:

1. претраживање и прикупљање информација
2. вредновање и селекција података
3. обрада и објављивање садржаја

- Почните од начина пријављивања и полагања пријемних испита. Да ли је за место у дому нужно бити на буџету? Ко све може да конкурише за студентски дом? Када се конкурише и када се објављују резултати конкурса? Пронађите и наведите која све документа треба приложити уз конкурсну пријаву. Како изгледа живот у дому и какав је кућни ред. Колика је месечна надокнада за студентску собу?

- Истраживачки задатак треба да реализују тимски, а то подразумева одређена правила понашања која обавезују сваког појединца у тиму. Сви чланови тима заједнички раде на остварењу постављених циљева. Унутар тима јасно су подељене улоге и одговорности, а акције које се предузимају међусобно су усклађене. Сваки члан може имати свој предлог за неку активност, али је потребно да буде спреман да од предлога одустане када се бира најбоље решење.

- Када посећујете одговарајуће сајтове који су релевантни за тему вашег истраживања, критички их процењујте на основу следећих стандарда: шта је извор информација – да ли се ради о академском, владином, невладином, комерцијалном, или неком другом сајту; шта се зна о квалитетима аутора садржаја представљених на сајту; да ли су информације објективно презентоване или садрже нека ограничења у виду субјективности, предрасуда и сл.; када је сајт ажуриран; колико има посетилаца; да ли информације са сајта доприносе вашем раду на истраживачком пројекту.

- Прикупљене информације вреднујте према садржају и значају за ваш рад. – Издвојте и анализирајте оне информације (текстове, цртеже, слике, графиконе, фотографије и сл.) које су битне, а затим их спојте у једну целину и припремите за објављивање. Резултати вашег рада могу бити у електронском или папирном облику. У оба случаја реч је о постеру, с тим што се папирни прави помоћу лепка и маказа, а електронски уз употребу електронског алата на адреси <http://edu.glogster.com/>.

Претплата на успех (RSS) – креирање личног информативног пулта

Мирко Марковић

Лични информативни пулт

Циљ радионице:

Креирање личног информативног пулта уз помоћ информационо-комуникационе технологије.

Задаци:

- x указати на значај каријерног информисања;
- x развијати личну одговорност за информисање;
- x овладати електронским алатима за праћење садржаја са корисних веб-локација;

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити оспособљени да користе електронске алате за праћење информација које су од значаја за учење и рад.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1, Прилог 2, Прилог 3);
- x компјутери, мобилни уређаји (идеално би било да се радионица одржи у рачунарској учионици, али могуће је ослонити се и на мобилне уређаје које ученици поседују – потребно је само да за ту прилику ученици добију шифру за приступ школској вај-фај мрежи);
- x маказе и лепак;
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: индивидуални

Циљна група: ученици свих разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

Уводна игрица за загревање у овој радионици зове се „Насловна страна“. Ученици имају задатак да направе насловну страну каријерног информатора (Прилог 1), тако што ће од понуђених информација одабрати оне за које сматрају да су најзначајније (Прилог 2). Циљ игре је развијање свести о потреби адекватне информисаности и преузимања одговорности за личну обавештеност. Ученици задатак реализују у мањим групама (5–6 ученика), а наставник им се обраћа на следећи начин:

- Ваш задатак је да тимски осмислите насловну страну стручне публикације за средњошколце која се бави каријерним информисањем. Како сте и ви средњошколци, онда пођите од оног што ви сматрате да је значајно и да вам може користити. Задатак реализујете тимски, па водите рачуна о сарадњи, подели улога и усаглашавању предлога.

Наставник: даје упутства за рад; надгледа и усмерава активности ученика.

Ученици: тимски реализују задатак.

Други корак

Након реализованог задатка, односно креирање насловне стране Каријерног информатора, ученици престављају резултате свог рада. После тога, следи размена искустава коју наставник подстиче следећим питањима:

– Да ли сте задовољни оним што сте урадили? – Како процењујете квалитет рада других група? – Да ли је било тешко да направите избор информација за насловну страну? – Шта је пресудило дилемама, које сте критеријуме користили за селекцију информација? – Шта мислите: да ли они који нас информишу могу увек да погоде наше потребе? – Како би ми сами могли да се информишемо, а да не зависимо од избора других?

Наставник: организује активност; разврстава одговоре; истиче најважније.

Ученици: износе своја размишљања и запажања.

Трећи корак

Наставник истиче значај каријерног информисања и објашњава шта је RSS протокол.

- У свету данашњице, могли бисмо слободно да кажемо: информисаност – то је све! Онај ко располаже информацијата је у значајној предности у односу на друге, па би сходно томе (уместо оног „Знање је моћ“) могло да буде: „Информисаност је моћ.“

Или замислимо да смо неинформисани, да не отварамо Фејсбук данима, да не добијамо обавештења шта наши пријатељи раде и како се забављају. Колико бисмо онда занимљивих информација пропустили.

Исто тако, када је реч о корисним информацијама. Ако смо необавештени – колико смо онда важних ствари за наш пословни и професионални успех пропустили?

Онако како пратимо занимљивости у вези са пријатељима на Фејсбуку, могуће је пратити корисне и важне информације за нашу каријеру. Постоје одговарајући електронски алати и интернет протоколи који то омогућавају.

RSS је интернет протокол који омогућава да на једноставан начин аутоматски преузимамо информације са веб-локација које смо раније идентификовали као корисне за наше каријерно информисање.

Користећи електронски алат за преузимање жељених садржаја, сваки ученик који се бави планирањем каријере требало би да креира лични информативни пулт.

Наставник: држи предавање; одговара на питања.

Ученици: активно слушају; постављају питања.

Четврти корак

У оквиру ове активности: наставник ученицима излаже задатак који је заснован на индивидуалном ангажману ученика ради креирања личног информативног пулта (Прилог 3). У том смислу, било би најцелисходније да се ова радионица одвија у кабинету за информатику, како би сваки ученик имао приступ интернету. Алтернатива је да се користи један рачунар са пројектором, па би се онда групно креирао један информативни пулт – као пример онога што ученици треба код куће да обаве.

Наставник: даје упутства рад; прати и усмерава активности ученика.

Ученици: прате упутства за рад; раде на задатку.

Пети корак

Након свих активности, у завршном делу радионице, наставник разговара са ученицима како би непосредно сазнао: шта су научили, какав утисак носе са собом, да ли су представљени садржаји оцењени као корисни, да ли има нешто што би волели да је другачије реализовано и сл.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе.

Ученици: слушају; коментаришу; врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

Истражите свој онлајн читач тако што ћете откривати његове могућности, на адреси:
<http://www.bloglines.com/help/faq/>

Евалуација:

Упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Креирање насловне стране било је занимљиво и поучно.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Лични информативни пулт веома је ефикасан начин за информисање.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Научио/ла сам доста корисних ствари у овој радионици.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Прилог 1

КАРИЈЕРНИ ИНФОРМАТОР

НАЈВАЖНИЈЕ ВЕСТИ ЗА СРЕДЊОШКОЛЦЕ СВАКЕ СРЕДЕ НА КИОСЦИМА

Прилог 2

ФИЛМСКО ВЕЧЕ

Филмско остварење познатог редитеља Гаса Ван Санта *Упознати Форестера* доноси узбудљиву причу о животним искушењима средњошколца Џамала, који уз помоћ свог ментора успева да оствари себе на личном и професионалном плану. Филм је настао 2000. године, а насловну улогу Џамаловог ментора (Форестера) – игра Шон Конери. *Упознати Форестера* освојио је бројна признања, а критика га је веома високо оценила. (2. стр.)

САЈАМ ЗАНИМАЊА

Мултимедијална презентација која има за циљ да боље представи поједина занимања. Видео презентације приказују како изгледа један радни дан: адвокатице, хемичарке, дизајнера ентеријера, фотографа, глумца, фармацеутске техничарке, менаџерке фармеорганских производа, винара-виноградара, инжењера фармацеутске технологије, фармацеуткиње у апотеци, менаџера у гастрономији, социјалне раднице, нутриционисте-дијететичарке, менаџерке у туризму. Адреса: <http://karijera.bos.rs/sajam/>.

ТЕСТОВИ

Постоје различити сајтови који могу помоћи да се боље одреде и разумеју интересовања. Један од таквих сајтова је на следећој адреси: <http://karijera.bos.rs/testovi/>. Пре отварања упитника потребно је отворити кориснички налог – а за то је потребно неколико минута.

ЈЕДАН ДАН НА ПОСЛУ

Сенка на послу је активност младих који, у оквиру каријерног информисања, упознају одређена занимања у реалним околностима. Односно, сенка на послу омогућава средњошколцима да проведу један радни дан са представником неке професије. (4. стр.)

- Прикупљај информације које могу бити значајне за планирање будућности!

- Спознај себе како би боље разумео своје потребе и интересовања!

- Имај активан однос према животу и својој каријери!

ШТА РАДЕ ВАСПИТАЧИ

Васпитачи планирају и организују активности за децу предшколског узраста, предводе децу у активностима да би стимулисали и подстакли њихов интелектуални, физички и емоционални развој. Предводе децу у активностима кроз причање прича, учење песмица, демонстрацију употребе једноставних музичких инструмената, припрему материјала за ручни рад, омогућавање прилика за креативно изражавање кроз медије уметности, сценски наступ, музику и физички покрет / фитнес.

ВРЕДНОСНИ СИСТЕМ

Свака вредност има свој садржај и свој интензитет. Садржај се односи на оно шта се сматра важним, а интензитет нам говори колико је то важно. Када се вредности неког човека поређају по важности и повежу, добијамо индивидуални вредносни систем. То представља не само списак пожељних и непожељних облика понашања, већ говори и о томе које су вредности већег, а које мањег интензитета.

ЕМИНО ПИСМО

Планирам да упишем Факултет политичких наука. Желим да будем позната новинарка и да снимам емисије са неким супер ликовима. Мислим да је то за мене. Не мора пуно да се ради, а супер зарађујеш. Мислим да је најважније спремити пријемни за факултет, а тамо се ваљда учи све шта је потребно за тај посао. Мама ми стално говори да сам најјача у причи, а то је у новинарству најважније. Ја мислим да могу да postanем новинарка. Једва чекам да се то деси! (5. стр.)

ИНТЕРЕСОВАЊА

То су све оне активности које волимо да упражњавамо, која нам иду од руке, а не доживљавамо их као терет или обавезу. Могу бити главна или додатна активност, део радних и школских задатака, или забава и хоби, али увек су врло битна за прављење каријерних планова и важно је да их добро упознамо. Основно обележје по којем можемо да препознамо да је реч о нашим аутентичним интересовањима је то што не очекујемо никакву другу награду, осим задовољства које осећамо у вези са датом активношћу.

СТРАТЕГИЈА ИНФОРМИСАЊА

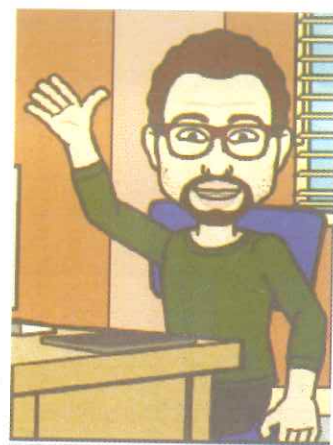
Како интернет представља непрегледно поље података различитог сазнајног квалитета, од кључне је важности (као и у игри са шибицама) да имамо припремљену стратегију за прикупљање информација које ћемо даље користити у учењу и раду. У противном се може догодити да у мноштву понуђених информацијама не можемо да препознамо оне које су нама важне.

ПОСАО СНОВА

Истражите и погледајте описе разних занимања:

<https://nationalcareersservice.direct.gov.uk/Pages/Home.aspx>

ИНТЕРВЈУ СА ФИЛИПОМ
 – Како сте се одлучили за посао који сада радите? – Да ли је неко утицао на Вас или сте одлуку самостално донели? – Које образовање сте стекли како бисте обављали садашњи посао? – Како изгледа један дан на Вашем радном месту? – Шта је оно због чега волите Ваш посао? – Да ли постоји нешто што Ваш посао

чини тешким? – Који си професионални изазови са којима се најчешће сусрећете? (3. стр.)

ШТА ЈЕ БУЏЕТ
 Појам који потиче из француског језика и некада је то био израз за кожна кесу за новац. Данас је то финансијски план трошења новца у држави, али и у породици – па се сходно томе можемо говорити о државном или породичном буџету. У оба случаја реч је о планираним приходима и расходима у неком одређеном времену. Међутим, како се прави план трошења новца у држави или породици, тако се може планирати и лични буџет за усавршавање, студирање...

СТИПЕНДИРАЊЕ
 Како је мали број оних који не морају да воде рачуна о финансирању образовања и усавршавања, зато се пуно пажње посвећује пружању помоћи и подршке кроз различите видове стипендирања. Истражи своје могућности за стипендију претражујући доступне ресурсе на адреси: <http://www.stipendije.rs/>

ТРЕНИНГ

Координатор Канцеларије за младе позива све заинтересоване средњошколце да се пријаве за тренинг програм Београдске отворене школе – *Припрема за интервју с послодавцем*. Интервју за посао је врста разговора у којој послодавац усмерава разговор низом питања – како би се ближе упознао са кандидатом. Сваки кандидат требало би да посебну пажњу посвети припреми за интервју. (5. стр.)

ПОСЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА

Пропратно писмо је облик пословне комуникације који од нас захтева да поштујемо формални облик обраћања послодавцу или некој институцији. Оно је најчешће пратећи документ који шаљемо уз CV. Пропратно писмо треба да буде стилски једноставно написано – без много украса и непотребних детаља. Оно подразумева да јасно и сажето кажемо шта желимо, али исто тако да будемо и љубазни.

Изглед пропратног, али и мотивационог писма, такав је да у горњем десном углу пишемо наше личне податке, а испод тога на левој страни назив организације којој се обраћамо. У следећем ред у, испод тога, датум писања, а после почињемо писмо са обраћањем: „Поштовани/на...“ Садржај пропратног писма има за циљ да додатно објасни оне делове биографије који су суштински важни за позицију за коју конкуришемо. Такође, у пропратном писму наводи се за коју позицију се аплицира, из којих разлога, и додатно се представљају особине због којих бисте могли бити изабрани.

Иако се по изгледу не разликују много, мотивационо у поређењу са пропратним писмо карактерише нешто слободнији и личнији стил. Суштина је да у мотивационом писму објаснимо шта нас конкретно мотивише да радимо на месту за које конкуришемо.

КАКО НАПИСАТИ БИОГРАФИЈУ / CV

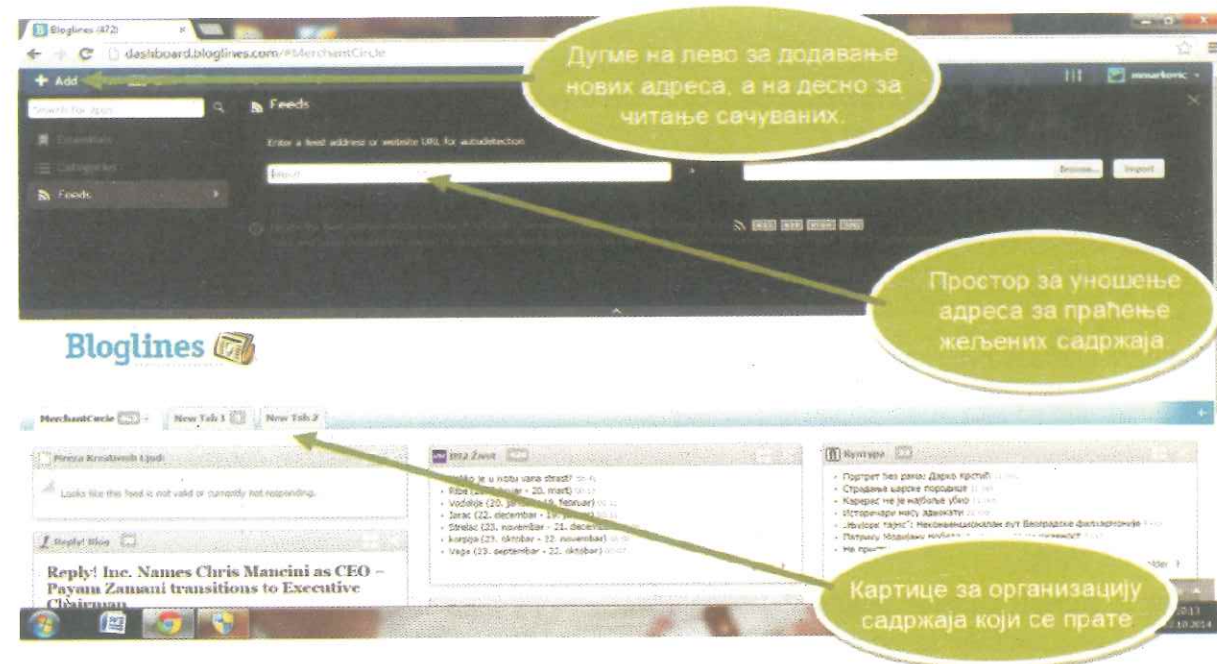
CV најчешће садржи следеће рубрике: лични подаци, образовање, радно искуство, рад на рачунару, страни језици, вештине, интересовања и остало. Распоред рубрика не мора бити овакав и не мора обухватити све поменуте. У сваком случају, садржај треба да буде у складу са траженим информацијама, односно усклађен са конкурсним захтевима. (2.стр.)

ЛИНКЕДИН

Највећа социјална мрежа за успостављање професионалних контаката.

Прилог 3

Лични информативни пулт

Први корак: Постоје различити електронски алати за онлајн читање садржаја на које се можемо прет-платити – отворите налог на једном таквом, тако што ћете посетити адресу: <http://www.bloglines.com/> и затим се регистровати помоћу важеће имејл адресе. Када унесете трежене податке за регистрацију, онда ће вам на имејл стићи верификациони код за приступ вашем налогу.

Други корак: Након извршене регистрације користимо наш налог тако што адресе корисних веб-сајтова (треба да имају овакву иконицу) уносимо у простор за додавање садржаја за праћење. Уколико нека веб-страница не садржи RSS протокол, читач ће нас о томе обавестити, па са те локације нећемо моћи да добијамо најновије вести. Са свих осталих сајтова ћемо редовно добијати најновија обавештења – која ће нам од сада бити доступна на једном месту. С обзиром на различита интересовања, можемо отворити посебне картице и тако за сваку област имати по један одељак.

Трећи корак: Редовно посећујте ваш онлајн читач најновијих вести са сајтова које пратите, како се не би догодило да нешто важно пропустите. Исто тако, редовно допуњавајте ваш читач са адресама оних сајтова који су важни за ваше каријерно информисање.

Сенка на послу (*job shadowing*)

Мирко Марковић

Како изгледа бити запослен

Циљ радионице:

Упознавање ученика са жељеном професијом у реалним околностима одређених занимања.

Задачи:

- x анкетирати ученике и идентификовати интересовања за *job shadowing*;
- x остварити комуникацију са родитељима и обезбедити подршку;
- x успоставити комуникацију са послодавцима и мотивисати их да прихвате ученике на *job shadowing*;
- x креирати одговарајућу презентацију активности.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити оспособљени да реално сагледају свакодневне радне активности у оквиру одређених занимања.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1, Прилог 2, Прилог 3);
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: индивидуални

Циљна група: Ученици трећег и четвртог разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

Сенка на послу – или према енглеском оригиналу *job shadowing* – активност је младих који, у оквиру каријерног информисања, лично упознају одређена занимања у реалним околностима. Односно, сенка на послу омогућава заинтересованим средњошколцима да проведу један радни дан са представником неке професије и директно сазнају како изгледа бити запослен и бавити се одговарајућим занимањем.

Ова могућност посебно је важна зато што средњошколци своја будућа занимања најчешће сагледавају кроз димензију школовања и образовања, али не и у реалном контексту обављања послова у фабрикама, радњама, институцијама, организацијама итд.

Из тог разлога било би оправдано организовати за ученике завршних разреда овакве посете послодавцима. Координатор тима за каријерно вођење требало би, заједно са члановима тима, да сачини акциони план за спровођење овог вида каријерног информисања. Пример једног таквог плана дат је у Прилогу 1.

Други корак

Како је акционим планом предвиђено, одељењске старешине требало би уз подршку Тима за каријерно вођење и саветовање да информишу ученике завршних разреда о томе шта је сенка на послу, а потом и да их анкетирају и провере њихову заинтересованост и мотивисаност (Прилог 2а).

Како није лако усагласити жеље и интересовања ученика са бројем и врстама радних места која ће бити доступна, Тим за каријерно вођење и саветовање може направити селекцију ученика на основу изражене мотивације и наведеног разлога за учествовање у активности.

Наставник: информише ученике; анкетира; обрађује податке и формира листу ученика.

Ученици: попуњавају анкетни листић.

Трећи корак

Сенка на послу је идална прилика за Савет родитеља да покаже спремност да активно учествује у животу и раду школе. Сходно томе, директор школе би – уз подршку координатора Тима за каријерно вођење – требало да обавести Савет о планираним активностима и да му предложи доношење одлуке у вези с тим. Савет родитеља би могао да донесе одлуку да сви запослени родитељи подрже акцију тако што ће понудити да на свом радном месту приме по једног ученика и да га упознају са својим свакодневним обавезама. Одељењске старешине свих разреда би о томе обавестиле родитеље и спровеле анкету (Прилог 2б). Родитељима треба нагласити да ће, после њиховог пристанка, школа затражити дозволу и од послодавца. Тако би сви родитељи који су у могућности дали свој допринос каријерном информисању ученика, а школа би добила базу података за такве акције у будућности.

Четврти корак

Поред заинтересованих ученика потребни су и заинтересовани послодавци који би прихватили ученике и дозволили њихов боравак. Могуће је да послодавци без додатног објашњења неће аутоматски прихвати учествовање у акцији. Из тог разлога је препорука да се прво оствари непосредна комуникација са послодавцима како би се објаснио значај акције, па тек онда упутити и формални допис. У Прилогу 3 дат је пример како би то могло да изгледа.

Послодавцима треба скренути пажњу да подршком чине друштвено значајну ствар и да се такво понашање уклапа у модел друштвено одговорног пословања – као и то да су садашњи ученици њихови будући запослени. Поред тога, подршком и учествовањем у организовању програма *сенка на послу* стварају позитивну рекламу за себе.

Пети корак

Припрема ученика за одлазак у посету запосленима који обављају послове који су ученицима интересантни треба да обухвати следеће:

- x информисање ученика о датуму, послодавцу и запосленом који ће прихватити ученика;
- x упознавање ученика са правилима одевања, понашања и обавезама које проистичу из специфичности радног места које посећују;
- x након посете ученици би требало да сачине извештај о томе шта су видели, закључили и какве утиске су понели.

Шести корак

Чланови Тима за каријерно вођење и саветовање требало би у синхронизованој акцији да испрате ученике до радних места која посећују, а по могућности и да их током радног времена обиђу.

С обзиром на чињеницу да због специфичности обављања неких послова није могуће организовати сенку на послу, алтернатива томе је организовање јавног интервјуа са представником такве професије.

Заинтересовани ученици би тако били у прилици да непосредно разговарају и из прве руке сазнају све оно што их интересује. Тим за КВС организовао би такав сусрет, а поред основних информација о интервјуисаној личности, током разговра могу бити постављена и следећа питања:

– *Како сте се одлучили за посао који сада радите?* – *Да ли је неко утицао на Вас или сте одлуку самостално донели?* – *Које образовање сте стекли како би обављали садашњи посао?* – *Како изгледа један дан на Вашем радном месту?* – *Шта је оно због чега волите Ваш посао?* – *Да ли постоји нешто што Ваш посао чини тешким?* – *Који си професионални изазови са којима се најчешће сусрећете?* – *Да ли је било потребно да се и после завршеног формалног образовања и даље усавршавате?*

Поред припремљених питања, требало би планирати и довољно времена за теме које ће ученици у својим питањима отворати.

Седми корак

Након спроведене активности, ученици би требало да припреме кратак извештај о својој пости, а Тим за КВС да их све обједини и објави (на школском сајту или на зидним новинама).

Исто тако, анкетирати ученике који су учествовали у активности, како би се прикупили подаци од значаја за сличне акције у будућности.

Наставник: анкетира ученике; упућује на додатне изворе.

Ученици: извештавају; врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

Посетите Британски национални центар за кријеру, истражите и погледајте описе разних занимања: *What's your dream job?* <https://nationalcareersservice.direct.gov.uk/Pages/Home.aspx>

Мингл Job Shadowing http://old.mingl.rs/karijera/job_shadowing.php

Евалуација:

Упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Задовољан/на сам оним што сам видео/ла и научио/ла током ове активности.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- У оквиру радног места које сам посетио/ла сазнао/ла сам информације које раније нисам знао/ла.

- а) у потпуности се слажем

- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Према мени су, током посете, били љубазни и покушали су да одговоре на сва моја питања.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Прилог 1

Акциони план за реализацију програма *job shadowing*

Активност	Време реализације	Носиоци посла	Критеријум успешности	Евалуатор
Информисање ученика – шта је <i>сенка на послу</i>	септембар	одељењске старешине	сви ученици завршних разреда обавештени	координатор Тима за КВС
Анketирање ученика – где би провео радни дан	октобар	чланови Тима за КВС	30% заинтересованих ученика	координатор Тима за КВС
Подршка родитеља за организовање програма <i>job shadowing</i>	новембар	директор, одељењске старешине	30% родитеља спремних да помогну	координатор Тима за КВС
Комуникација са послодавцима	децембар	директор, координатор Тима за КВС	обезбеђена <i>сенка на послу</i> за већину ученика	Тим за КВС
Један дан на послу – <i>job shadowing</i>	март – април	чланови Тима за КВС	сви ученици провели један дан на послу	ученици – учесници активности
Извештавање	мај	ученици, чланови Тима за КВС	написани и објављени извештаји	Тим за КВС

Прилог 2а

Анкетни листић за ученике

Име и презиме:	
Разред и одељење:	
Волео/ла бих да проведем један дан на послу и да се упознам са следећим радним местима (навести највише три):	1. 2. 3.
Разлог због којег желим да учествујем у овој активности и некоме будем <i>сенка на послу</i> је:	

Анкетни листић за родитеље

Име и презиме:	
Број телефона:	
Имејл:	
Занимање:	
Запослен/а у:	
Радно место:	
Сагласан/на сам да ученик кога школа упуту проведе један дан са мном на послу.	Потпис:

Прилог 3

Меморандум школе

НАЗИВ ИНСТИТУЦИЈЕ / ОРГАНИЗАЦИЈЕ / ПОСЛОДАВЦА

Поштовани,

У нашој школи постоји и ради Тим за каријерно вођење и саветовање чији је задатак да помогне ученицима у избору будућег занимања, односно у планирању каријере.

У склопу активности које предузимамо како би олакшали нашим ученицима доношење одлуке о сопственој будућности, планирали смо организовање посете пословним субјектима, тј. једну активност која се зове *сенка на послу*. *Сенка на послу (job shadowing)* је програм који омогућава средњошколцима да проведу један радни дан са представником одређене професије и сазнају како изгледа бавити се неким послом.

У том смислу, молили би смо Вас да __. __. 20__ год. у периоду од __ до __ часова примите и распоредите _____ ученика/е наше школе код неког од Ваших запослених који су показали спремност и разумевање за овај програм.

Ученици који учествују у овом програму обавезни су да се понашају у складу са пословном политиком институције / послодавца који их буде примио поменутог дана.

Унапред се захваљујемо на разумевању и надамо се доброј сарадњи и у будућности.

С поштовањем,

Директор:

Припремна радионица за реалне сусрете

Јадранка Лилић

Састављање листе питања која ће ученици постављати експертима при стручној посети њиховим предузећима или компанијама.

Циљ радионице:

Ова радионица има за циљ да ученике припреми за реалне сусрете (разговор) са особама које обављају одређено занимање, али може да послужи и за бољу припремљеност ученика да прате презентације виших школа и факултета.

Задаци:

- x Припремити ученике за реални сусрет са експертом одређеног занимања;
- x Указати ученицима на то шта све треба да знају о занимањима која их интересују;
- x Развити код ученика свест да не постоји идеалан избор занимања, али може бити добар и лош избор професије.

Исходи:

- x ученици наводе и образлажу битне области на које треба да обрате пажњу при избору будућег занимања;
- x ученици стичу јаснију представу о захтевима одређеног занимања;
- x савесно, одговорно и прецизно обављају поверени задатак;
- x ефикасно организују време;
- x испољавају позитиван однос према неопходности усклађивања жеља и могућности при избору занимања;

Материјал за рад:

- x флипчарт табла и флипчарт папир,
- x картице за поделу у групе (4 групе, више или мање, у зависности од броја ученика, оптимално по 4-5 ученика у групи),
- x папири А4 формата на којима су одштампани *Прилог за ученике* (8 примерака),
- x маркери,
- x хамер-папир А0,
- x 4 самолепљива листића.

Облик рада: радионички рад.

Циљна група: ученици средњих стручних школа и гимназија

Сценарио/опис активности:

Први корак (10 минута)

Наставник поздравља ученике/ученице и замоли их да седну на столице које су постављене у круг. Укратко објашњава ученицима да је циљ ове радионице да се припреме за сусрете са стручњацима одређених занимања. Који ће то бити стручњаци зависи од тога за које су професије највише заинтересовани. Указује да ће се потрудити да договори сусрете са што више стручњака.

Предложиће експертима да они дођу у школу или да их ученици посете на њиховим радним местима. Такође, уколико је неки ученик заинтересован, школа ће упутити писмену молбу да тај ученик један дан волонтира у том предузећу и посматра цео радни дан послове одређеног радног места. Истиче да ће ученици имати користи од реалних сусрета са експертима једино ако се добро припреме и знају

унапред шта да их питају. Објашњава ученицима да је неопходно да у пракси провере да ли захтеви одређеног занимања одговарају њиховим представама и личним претпоставкама, пошто адолесценти често идеализују жељени позив и немају реалан поглед на њега.

Наставник предлаже ученицима да заједно изаберу четири занимања о којима ће разговарати на овој радионици, тако што ће одиграти једну игру. Сваки ученик треба да смисли три занимања, једно за које намерава да се школује, а друга два која су му тотално неинтересантна. Замоли да неко од ученика започне игру тако што ће навести три професије које је смислио, а ученик са његове десне стране погађа која му се од наведених професија свиђа или за коју намерава да се школује. Ученик који је навео професије негира или потврђује избор свог друга. Затим, ученик који је погађао наводи „своје“ три професије, а ученик са његове десне стране погађа његову жељену професију. И тако се игра наставља у круг, док се не дође до ученика који је први започео игру. Док ученици размењују своје предлоге занимања, наставник их записује на табли.

Други корак (20 минута)

Наставник заједно са ученицима издваја четири најпожељнија занимања. Код сваког занимања поставља ученицима питање да ли неко има блиску особу која обавља то занимање. Ученика који се добровољно јави наставник замоли да глуми експерта тог занимања тако што ће давати одговоре на постављена питања о том занимању. Када издвоји четири ученика и четири занимања, остале ученике подели у четири групе, након што им да инструкције (број група зависи од броја ученика у одељењу и предложених занимања, оптимално је да у групи буде 4–5 ученика).

Осталим ученицима даје се инструкција да су они новинари који ће вршити интервјуисање особа одређених занимања, односно она четири која су изабрали. Покаже им се *Прилог за ученике* (без написаног занимања), који ће добити свака група и објасни им се да је њихов задатак да у оквиру групе напишу питања која желе да поставе експерту у вези са одређеним занимањем, али им се пружа и могућност да попуне и колону очекиваних (предвиђених) одговора за свако своје постављено питање. Уколико немају одговор или не знају, ту рубрику треба да прескоче. Ученицима се сугерише да се у оквиру групе договарају која ће питања поставити. Указује им се да је неопходно да су сви активни и да се узајамно слушају и сарађују. Наставник потом на сваки лист папира исписује по једно од изабраних занимања. Тек сад следи подела ученике у групе помоћу унапред припремљених картица. Када се формирају групе, по један представник сваке групе извлачи лист за рад на коме је наставник дописао једно од понуђених занимања (*Прилог за ученике*).

И ученици „експерти“ добијају по једну листу (*Прилог за ученике*) да се припреме за евентуална питања и смисле одговоре које ће одглумити.

Наставник обиклази групе и даје инструкције ученицима да напишу питања која су у вези са одређеним занимањем. На почетку их пусти да сами смишљају питања. Може им сугерисати следећа питања:

- х Шта се ради у том занимању?
- х Које су способности неопходне?
- х Која интересовања?
- х Коју школу (факултет) је потребно завршити?
- х Који су све захтеви занимања?
- х Колика је потражња за тим занимањем?
- х Могућност зараде?
- х Број незапослених?
- х Чекање на тржишту рада?
- х Опис занимања?
- х Потребне основне вештине?
- х Здравствено стање као фактор избора струке?

Наставник сугерише ученицима да се договоре ко ће постављати питања експертима, али да и други из групе могу да поставе питање. Када све групе заврше са састављањем листе питања, следи конференција за штампу.

Трећи корак (30 минута)

Ученици-експерти седну за катедру, сваком експерту се налепи налепница са називом његовог занимања, а ученици из група постављају унапред припремљена питања. Иде се редом, једна група – један експерт, с тим што и ученици из других група могу да поставе питање том експерту. Наставник води радионицу, координира рад, представља експерте и подстиче дискусију. Пожељно је, уколико је могуће, цео ток интвјуа снимити мобилним телефоном или видео-камером и погледати снимак после реалног сусрета са експертима.

Наставник за то време попуњава унапред припремљену листу учесталости постављених питања за свако занимање, која су груписана у неколико области. Ову листу треба исписати на хамеру или флипчарт папиру (*Прилог за наставнике*).

Четврти корак (20 минута)

Након тога следи анализа постављених питања. Дискутује се о томе шта нам је битно да питамо експерте о одређеном занимању и да ли је свака група обухватила све области које је наставник предвидео да би се добила што јаснија слика о занимању. Анализирају се и питања које наставник није предвидео, а за које ученици сматрају да су важна за бирано занимање. Ученицима се предложи да сачувају своје листе питања, али и очекиване одговоре, и да након реализованих сусрета са експертима упореде одговоре експерата и своје одговоре.

Прилог за наставнике

ПИТАЊА УЧЕНИКА	Занимање	Занимање	Занимање	Занимање
1. Образовање за занимање (који факултет/школа, колико траје?)				
2. Које способности и особине личности су битне?				
3. Садржај рада, који се послови обављају?				
4. Услови рада, где се ради?				
5. Могућности за запослење?				
6. Зарада?				
7. _____				
8. _____				
9. _____				
10. _____				

1. Прилог за ученике

(занимање)

Питање	Очекиван одговор
N	
2.	
P.	
4.	
R.	
S.	

Евалуација: (5 минута) Упитник за ученике

1. Тема радионице била је корисна :

- у потпуности се слажем
- нити се слажем, нити се не слажем
- никако се не слажем

2. Начин рада био је интересантан:

- у потпуности се слажем
- нити се слажем, нити се не слажем
- никако се не слажем

3. Допало ми се _____

4. Волео бих да радионички обрадимо и занимање _____

5. Оцена радионице (атмосфера, динамика) 1 2 3 4 5

6. Оцена рада наставника 1 2 3 4 5

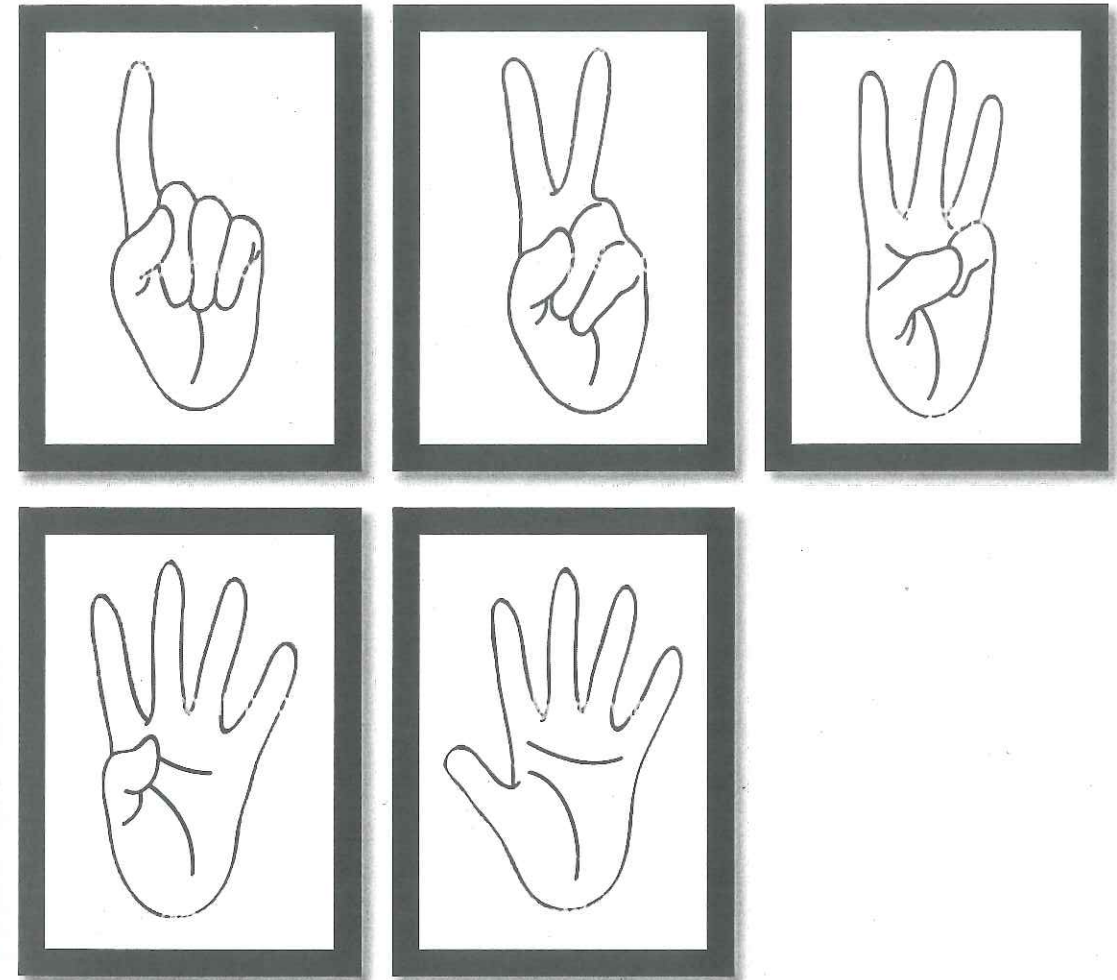
Додатна упутства: (5 минута)

- Погледати филм *The Giver* (Давалац), 2014. Глумци: Џеф Бриџиз, Мерил Стрип, Брендон Твејтс. Режија: Филип Нојс.

- прочитати текст на сајту ИТ академије „Девет критеријума за избор најбоље школе“

(ученицима се одштампа текст и подели по групама по два или три критеријума да прочитају).

За то време наставник прегледа евалуационе листове и прави листу експерата са којима ће уговорити реалне сусрете.

Картице за поделу у групе (умножити)

Планирање и доношење одлука

Жеље, животна мисија и улоге (временлов - повратак у будућност - мапа ума)

Миљана Китановић

Ко смисао живота није тражио, тај није ни живео.

Ј. Дучић

РЕЗИМЕ: Познати психијатар Виктор Франкл је тврдио да живот има смисао и да се тај смисао одржава без обзира на околности и услове који се човеку често чине тешким и неиздрживим. Он сматра да сваки човек има свој позив и своју животну мисију. Да ли сте се некад запитали: Зашто живим и шта заправо желим? Шта радим на овом свету? Шта покушавам да учиним са својим животом? Која је моја животна мисија?

Циљ радионице:

Осветити важност сопственог постојања и креирања своје животне мисије приликом дефинисања свог животног пута.

Задачи:

- x усмерити ученике да направе разлику између жеља и потреба;
- x подстаћи ученике путем вођене фантазије да прошире свесност о себи и да одреде своју животну мисију и сврху свог постојања;
- x помоћи ученицима да разјасне и разумеју сопствени систем вредности;
- x сагледати повезаност жеља, животне мисије и животних улога, као и њихов утицај на успешност функционисања сваке особе.

Исходи:

- x Ученици разумеју разлику између жеља и потреба.
- x Ученици разумеју важност постојања животне мисије, као и повезаности између животне мисије и животних улога.
- x Ученици препознају свој систем вредности и разумеју како вредности помажу особи приликом одређивања приоритета и доношења одлука.

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 5 минута

1. Уводна активност - Мени је потребно... Ја желим... (5 минута)

Облици и технике рада: рад у пленуму, недовршена реченица – мозгалица

Опис активности: Наставник/ца даје инструкцију ученицима да спонтано у кругу један ученик заврши реченицу: „Мени је потребно...“, а потом други ученик да заврши реченицу „Ја желим...“ Неколико ученика који желе да се укључе размењују ове реченице. Након завршене активности наставник/ца анализира са ученицима њихов утисак и њихове доживљаје приликом изговарања сваке реченице. Наставник/ца наглашава да је веома важно да ученици направе разлику између онога што им стварно

Желим просветљење

Ученик је седео поред реке са својим учитељем. Говорио му је како већ много година медитира и жели наћи просветљење, али никада му се није ни приближио.

„Шта морам учинити да бих доживео просветљење?“, упита учитеља.

Учитељ га ухвати за главу и потопа под воду. Држао га је тако неко време. Ученик се грчевито борио док није успео извући главу. Панично се борио за ваздух.

„Зашто си ми то учинио?“, био је збуњен ученик.

„Када твоја жеља за просветљењем буде тако јака као жеља за ваздухом, тада ћеш бити спреман“, рече учитељ.

треба и онога што су им жеље, што би волели да остваре. Овим путем наставник/ца уводи ученике у следећу активност.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 35 минута

1. Путовање кроз време (5 минута)

Облици и технике рада: индивидуални рад, вођена фантазија

Опис активности: Наставник/ца од ученика тражи да се удобно сместе и да прате инструкцију: „Опустите се. Затворите очи. Удахните неколико пута. Покушајте да замислите да сте ушли у временску машину и да путујете кроз време. Враћате се у прошлост. Ваше рођење, ваше детињство, ваш развој. Будите мало са тим... Сада фокусирајте вашу свесност на значајне догађаје у вашем животу. Затим се запитајте ко сте ви, одакле долазите, куда идете, која је ваша животна мисија... Допустите вашој фантазији да се развија неко време... Сада покрените временску машину... Време је да се вратите у садашњост... Сада полако отворите очи и будите свесни свог окружења. Будите у контакту са групом.

2. Изађи на црту... – 15 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, индивидуални рад, описивање, демонстрација процеса, структурирана дискусија

Опис активности: Наставник/ца на поду, уз помоћ лепљиве траке, нацрта „Линију живота“ (уздужном траком означава животну линију почев од рођења до садашњег тренутка, а попречним кратким тракама означава периоде живота у размаку од годину дана). Наставник/ца подстиче ученике да поделе свој доживљај из претходне вежбе са осталим члановима у групи. Ученик који жели излази и стаје на „линију живота – црту“ и пратећи своје кључне животне догађаје креће се по линији живота причајући своју животну причу, подстакнут доживљајима проживљеним кроз вођену фантазију. Наставник/ца подстиче ученике да дефинишу своју животну мисију. Уколико се ученици устежу и не желе да изађу, наставник/ца демонстрира процес како би их подстакнуо/ла на учествовање. Наставник/ца подстиче ученике на дискусију. Предлог питања: Како сте се осећали у овој вежби? Колико често себе запитате који је ваш смисао живота? Шта је то што желите да ост варите у животу? Шта је ваш циљ? Шта покушавате да урадите са својим животом? Да ли знате шта желите за себе у животу? Која је ваша улога у животу? Да ли имате јасно одређену животну мисију? Наставник/ца уобличава дискусију наглашавајући да је живот стално кретање и промена и да је важно да на нашем животном путу одредимо разлоге нашег постојања и нашу животну мисију која нам сваки дан чини вредним живљења. Наставник/ца постепено уводи ученике у следећу активност.

3. Када кажем вредност, помислим на... – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, усмено излагање наставника, излистивање вредности, групна дискусија

Опис активности: Наставник/ца истиче да је за сваку особу важно да приликом одређивања себе, и онога што жели да постигне у животу, идентификује и разуме систем вредности који је усвојила. Вредности нам омогућују да управљамо својим емоцијама, одлукама, понашањем. На основу вредности ми дефинишемо своју животну мисију, а затим и преузимамо одређене улоге везане за своје изборе. Након кратког увода, наставник/ца подстиче ученике да наведу вредности које они сматрају да су за њих важне. Наставник/ца бележи на припремљеном пану вредности које ученици наводе, а затим проанализира наведене вредности и истиче да је веома битно да особа зна шта јој је важно у животу. Када су у питању вредности, значајно је да их свака особа препозна и разуме, али да треба да зна да вредности не познају границе и лимите и да се оне мењају како се особа креће кроз живот. Наставник/ца илуструје примерима. Нпр. у периоду младалаштва за особу најважнија може да буде каријера. Тада ће особи бити важна професионална улога и успех ће мерити друштвеним статусом и новцем, то ће јој бити приоритет. Касније, када особа добије породицу, вредности ће бити промењене, а самим тим и животне улоге. Наставник/ца повезује животну мисију особе са животним улогама наводећи да животна мисија одређује наше улоге и да им даје енергију за остваривање постављених циљева.

4. Визитка за живот – 10 минута

Облици и технике рада: индивидуални рад, усмено излагање наставника, мозгалица, групна дискусија

Опис активности: Наставник/ца подели ученицима картончиће (у виду визиткарти) за које им каже да су визитке за њихов даљи живот. Подстиче ученике да на картончићима напишу своју животну мисију, затим да на основу животне мисије дефинишу своје животне улоге, а затим да одреде пут којим иду – свој циљ/циљеве. Као илустрацију наставник/ца наводи свој пример: Моја животна мисија је да пружам подршку развоју личности младих људи. У складу са тим моја улога је улога психолога, а оно што желим да постигнем јесте да млади људи спознају себе, да прихвате себе како би лакше решавали животне проблеме на које свакодневно наилазе.

Након завршене активности наставник/ца подстиче ученике да прочитају оно што су написали. Ученици који желе, прочитају шта су написали и о томе се поведе дискусија. Наставник/ца сумира дискусију наглашавајући кључне тачке радионице.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

1. Шта ја мислим о томе? (5 минута)

Облици и технике рада: индивидуални рад, лични однос према радионици – процена

Опис активности: Наставник/ца подели ученицима стикере и замоли ученике да на стикерима запишу своје мишљење о одржаној радионици. Стикере лепе на припремљен пано *Шта ја мислим о томе?*

Материјал за рад: лепљива трака, пак-папир (хамери) – 3 комада, фломастери, картончићи

Литература:

1. Требјешанин, Ж. *Психологија за други разред гимназије*, Завод за уџбенике, Београд, 2011.
2. Ријавец, М. Миљковић, Д. *У потрази за чаробном светиљком*, ИЕП, Загреб, 2002.

Прилог за наставнике

Жеље, животна мисија и улоге – мини-речник појмова

Човек је биће које стално нешто чини. Његово понашање је детерминисано одређеним динамичким диспозицијама као што су мотиви, потребе, жеље, интересовања, ставови, вредности...

*Потреба – стање психолошког или физиолошког недостатка нечега што је неопходно или пожељно за добро функционисање организма или осећање постојања неког вишка којег морамо да се ослободимо како бисмо успоставили равнотежу. Психолошке потребе су нпр. потреба за љубављу, потреба за личним развојем, а органске потребе су потреба за храном, за одмором.

* Жеља – психичка тежња која подстакнута представом привлачног објекта тежи ка његовом достизању на стваран или имагинативан начин.

* Вредности – изразито позитиван и трајан однос према стварима које су нам важне, лична веровања о томе шта нам је најважније у животу, шта је добро, а шта лоше. Наши циљеви, снови и жеље само су средства којима покушавамо остварити вредности. Вредности се виде у сваком нашем понашању. Оне утичу на нашу мотивацију.

* Животна мисија – разлог нашег постојања и главна одредница нашег животног пута. Уколико имамо јасну животну мисију, то ће нам помоћи да одредимо којим путем ћемо ићи. Животна мисија одређује које ћемо улоге преузимати у животу, а у складу са тим и које ћемо циљеве остваривати.

* Животне улоге – прихватање одређеног понашања у вези са позицијом коју имамо. Један од снажних импулса код људи је жеља за припадањем. Из тог разлога људи преузимају различите улоге пошто оне дају осећање припадности некоме или нечему. Све улоге које преузимамо имају јасно дефинисана правила понашања, па у том смислу знамо и шта ћемо да радимо у животу.

Сваком човеку се у животу указују добре прилике. Неко их види, а неко не. Уколико особа жели да искористи пружену прилику и да буде срећна у животу, важно је да процени своје потребе и препозна своје жеље. Након тога може да дефинише своју животну мисију. Животна мисија нам помаже да откријемо смисао и значење свог живота. Када одреди животну мисију, човек одређује и улоге које ће да преузме. Овако дубока повезаност са мисијом даје нашим улогама енергију да нешто чини. Свака улога која произлази из мисије неке особе је важна. Међутим, сваки појединац мора да успостави добру равнотежу између различитих улога. То значи да у животу треба да поставимо приоритете, да будемо свесни онога што нам је у датом моменту важно. Тиме улазимо у процес постављања циљева које желимо да остваримо.

Свака особа је центар свог „универзума“. У складу са тим, важно је да особа изграђује свој универзум према сопственим плановима и жељама, на сопственој животној сцени.

Погледајте више о теми у књизи:

Ријавец, М., Миљковић, Д. *У потрази за чаробном светиљком*, ИЕП, Загреб, 2002.

Животни избори (живот као низ избора)

Миљана Китановић

Ја нисам оно што ми се догодило. Ја сам оно што бирам да постанем.

К. Г. Јунг

Резиме: Бог је ставио стабло спознаје добра и зла у Еденски врт како би Адаму и Еви дао избор – послушати га или га не послушати. Адам и Ева могли су да учине шта год су хтели, али једино нису смели да једу плодове са стабла спознаје добра и зла. (*Постање 2, 16–17*). У Случају да Бог Адаму и Еви није дао могућност да бирају, они би били роботи, који раде оно за шта су програмирани. Међутим, Бог је створио Адама и Еву као слободна бића која су способна да мисле, да праве изборе и доносе одлуке... Да би људи били слободни, морају да имају избор... Сви ми непрекидно бирамо. Наш живот је резултат избора које непрекидно правимо...

Циљ радионице:

Разумевање значаја прављења избора и доношења одлука везаних за важне аспекте живота сваке особе, посебно приликом избора свог професионалног пута и прихватање одговорности за сопствени живот.

Задаци:

- х освестити код ученика значај препознавања различитих животних могућности и прављења избора;
- х упознати ученике са процесом доношења одлука кроз лични доживљај;
- х омогућити ученицима да развијају вештине и компетенције потребне за самостално и
- х одговорно прављење избора и доношење одлука, посебно у вези са избором даљег професионалног развоја;
- х подстаћи ученике да уоче реалне препреке које могу онемогућити адекватно доношење
- х одлука и остварење циља током професионалног развоја.

Исходи:

- х Ученици су навели примере доношења одлука у свакодневним животним ситуацијама.
- х Ученици су препознали компетенције неопходне за самостално и одговорно доношење одлука.
- х Ученици су постали свесни одговорности које са собом носи правилан избор и одлучивање у различитим животним ситуацијама, посебно када је у питању избор даљег образовања или професионалног пута

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Уводна активност – Тамни вилајет

Облици и технике рада: рад у пленуму, усмено излагање, наратија, групна дискусија

Избор увек постоји, али...

На суђењу је Јохан Икстрим спремно признао да је у концентрационом логору ножем убио једног затвореника.

„Нисам имао другог избора“, бранио се.

„Чувар ми је уперо пиштољ у главу и запретио да ће ме убити ако то не учиним.“

„Али, то није истина!“, одговорио је тужилац. „Имали сте избора. Могли сте да умрете.“

М. Ријавец; Д. Миљковић, *Разговори са огледалом*

Опис активности: Наставник/ца исприча ученицима причу *Тамни вилајет* (Прилог 1) и подстиче ученике да продискутују о свом доживљају приче. Предлог питања: Како вам се допала прича? Која је порука ове приче? Владар вилајета присиљава посетиоце да направе избор и да донесу одлуку. Да ли сте и ви били у сличној ситуацији – да будете присиљени на избор и да донесете неку одлуку? Како је то изгледало? Како сте се осећали у вези са тим? Да ли можете да наведете ситуацију када сте морали да направите избор, а најрадије не бисте бирали? Које су наше могућности избора? Ко је одговоран за наше изборе? Ми или други људи?

Наставник/сумира дискусију наглашавајући да сваког дана и сваког тренутка ми правимо неке изборе и тиме одређујемо сопствену будућност. Пут који у животу изаберемо резултат је низа одлука које смо до тог момента донели и реализовали.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 25 минута

1. Њено величанство „Одлука“

Облици и технике рада: рад у пленуму, игра улога, групна дискусија, излагање наставника

Опис активности: Наставник/ца објашњава ученицима да ће заједно проћи кроз једну животну причу и процес доношења одлука. Ради се о једној девојци, Ромкињи, која жели да настави школовање, а истовремено се бори са традицијом и обичајима свог народа и притисцима од стране родитеља. Прича са улогама се налази у Прилогу 2. Сваки ученик добија по једну улогу. Ученици имају задатак да се уживе у улогу коју су добили и да из те улоге одговарају на постављена питања – да из своје улоге одреде своја осећања у односу на причу коју буду чули, да дефинишу проблем и препреке, анализирају могућности и да покушају да донесу адекватну одлуку. Након проживљеног искуства, наставник/ца подстиче ученике на дискусију. Предлог питања: Како вам се допала ова вежба? Да ли сте могли да се уживите у улогу коју сте добили? Који је најтежи моменат у овој причи? Шта бисте ви урадили да сте на месту ромске девојке?

Наставник/ца сумира дискусију наводећи на које начине можемо да правимо изборе и доносимо одлуке, које су то фазе у доношењу одлука. Посебно наглашава значај доживљаја себе као носиоца доношења одлуке и њеног спровођења.

ЗАВРШНИ ДЕО – 10 минута

1. ОПС.... (Одреди приоритете сад!) – 5 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, недовршене реченице, усмено излагање наставника/це

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да завршавајући реченицу: „Ја бирам...“, наведу своје приоритете који се тичу њиховог даљег живота – школовања, посла, каријере, породице, животног стила, односа са људима, сексуалне оријентације... Наставник/ца сумира све активности и наглашава значај избора у животу сваке особе и преузимања одговорности за сопствене изборе.

2. Семафор доживљаја са радионице – 5 минута

Облици и технике рада: индивидуални рад, скала процене

Опис активности: Наставник/ца припреми радни пано на којем је нацртан семафор. Ученици имају задатак да свој доживљај радионице изразе тако што ће да ставе неки свој знак код боја на семафору – црвено, уколико је радионица била досадна, жуто, уколико је радионица била подстицајна, а зелено уколико је радионица била занимљива и поучна. (Прилог 3)

Материјал за рад: припремљен текст *Тамни вилајет*, текст са улогама. фломастери, пак-папир (1 комад)

Прилог 1 Тамни вилајет

Приповеда се како је некакав цар, дошавши с војском на крај света, пошао у тамни вилајет где се никад ништа не види. Не знајући како ће се натраг вратити, остави онде ждребад од кобиле да би их

кобиле из оне помрчине извеле. Кад су ушле у тамни вилајет и ишли по њему, све су под ногама осећали некакво ситно камење, а из мрака нешто повиче: „Ко овога камења понесе, кајаће се, а ко не понесе, кајаће се.“ Где који помисли: „Кад ћу се кајати, зашто да га носим?“, а где који: „Дај барем један да понесем.“ Кад се врате из таме у свет, а то оно све било драго камење. Онда они који нису понели стану се кајати што нису, а они што су понели, што нису више.

Српска народна прича

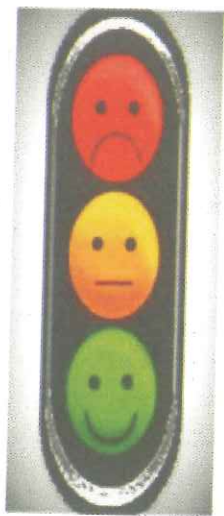
Прилог 2 - Образовање или традиција?

Упутство за рад: Сваки ученик добија по једну улогу. Треба да се уживи у улогу коју добије. Одреди се главна улога и прочита се прича четрнаестогодишње девојчице. Сваки ученик треба из своје улоге да говори о осећањима у вези са причом, о томе у чему види да је настао проблем и на крају треба да понуди решење. Асистент бележи на табли одговоре ученика.

РУЖИН ОТАЦ	РУЖИНА МАМА	РУЖИНА БАБА
РУЖИН ДЕДА	РУЖИН СТАРИЈИ БРАТ	РУЖИНА МЛАЂА СЕСТРА
ПРЕДСТАВНИК ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	РУЖИНА ДРУГАРИЦА, РОМКИЊА	ПРАВНИК ШКОЛЕ
УЧЕНИК ИЗ РАЗРЕДА, НЕ ВОЛИ РУЖУ	РУЖИН ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА	УЧЕНИК ИЗ РАЗРЕДА, МУШКАРАЦ, ЗАСТУПА ТРАДИЦИЈУ
УЧЕНИЦА ИЗ РАЗРЕДА, ИЗБЕГЛИЦА	РУЖИНА ДРУГАРИЦА	РОМСКИ АСИСТЕНТ
ПРЕДСТАВНИК УДРУЖЕЊА РОМА КОЈИ ПОШТУЈЕ ТРАДИЦИЈУ	ПРЕДСТАВНИК УДРУЖЕЊА РОМА КОЈИ СЕ ЗАЛАЖЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ	ПРЕДСТАВНИК УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА
ПРЕДСТАВНИЦА ЦЕНТРА ЗА ПОДРШКУ ЖЕНАМА	ШКОЛСКИ ПСИХОЛОГ	ДИРЕКТОР ШКОЛЕ
НАСТАВНИК ГРАЂАНСКОГ ВАСПИТАЊА	ПРЕДСТАВНИК САВЕТА РОДИТЕЉА	НАСТАВНИК ИСТОРИЈЕ
НАСТАВНИК ВЕРСКЕ НАСТАВЕ	ПРЕДСТАВНИК ТИМА ЗА БОРБУ ПРОТИВ НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА	АСИСТЕНТ

РУЖА – Ја сам ученица осмог разреда основне школе. Одличан сам ученик и волим школу. Желим даље да се образујем и да радим. Међутим, моји родитељи поштују традицију и терају ме да напустим школу и да се удам. Молила сам их да ми дозволе да наставим са школом, али они су неумољиви. Желе да ме испишу из школе и удају. Отац ме је пре неки дан тукао зато што сам му се супротставила и рекла да ћу да завршим факултет. Рекао је да ће ме избацити из куће и да ће ме се цела породица одрећи пошто је то велика срамота за касту којој ми припадамо. Не знам шта да радим.

Прилог 3 - Семафор доживљаја са радионице

Постављање циљева

Миљана Китановић

Циљеви нису судбина, они су смер! Циљеви нису наредба, они су договор! Циљеви не одређују будућност. Они мобилишу ресурсе и пословну енергију, јер праве будућност!

П. Друкер

Упознавање са техникама дефинисања циљева - формулисање циља у позитивним терминима, стављање у контекст, јасност, мерљивост...анализа "ометајућих и олакшавајућих фактора у остварењу циља)

Резиме: Некада давно грчки филозоф Еурипид рекао је да онај ко не зна у коју луку плови, њему ниједан ветар неће бити повољан. То је заиста тако... Многа психолошка истраживања то потврђују. Давне 1953. године у једној америчкој средњој школи спроведено је истраживање матураната те школе. Од њих је затражено да кажу да ли су поставили свој животни циљ и да ли имају визију своје будућности. Установљено је да је само 3% матураната имало дефинисане циљеве. Након двадесетак година истраживачи су поново анкетирали некадашње матуранте. И? Очекивања су потврђена. Само оних 3% матураната који су имали постављене циљеве имали су успешну каријеру и били су срећнији и задовољнији у односу на оних 97% матураната без јасно постављених циљева... Циљеви нас подстичу на акцију. Немогуће може постати могуће уколико знамо куда идемо...

Циљ радионице:

Подстакнути ученике на размишљање о животним циљевима и на дефинисање циљева везаних за професионални развој.

Задаци:

- х Објашњење односа очекивања и јасно дефинисаних циљева и успешности у функционисању особе.
- х Формулисање циљева у односу на изабране проблеме.
- х Упознавање ученика са карактеристикама добро постављеног циља.
- х Дефинисање сопствених циљева и груписање према сродности.

Исходи:

- х Ученици препознају значај и смисао постављања циљева.
- х Ученици формулишу циљеве у односу на постављене задатке.
- х Ученици су упознати са елементима/карактеристикама добро постављеног циља.

Прича о жабици

Била једна група жаба које су хтеле да се попну на врх високе куле. Организовале су такмичење. Скупило се много гледалаца. Међутим, нико од присутних није веровао да ће нека жабица успети да оствари задатак. Говорили су: „То је претешко! Кула је висока...“ Такмичење је почело. Жабице су кренуле. Публика је клицала: „Никада нећете успети. То је јако напорно!“ Жабице су полако почеле да посустају... и одустају... Осим једне која је пузила све више и више. Публика је наставила: „То је немогуће урадити. Нико нема снаге за то.“ Све су жабице одустале, осим оне једне која је наставила да се пење не обзирајући се на оно што је говорила публика. Није хтела да се преда. Мало-помало и жабица је остварила свој циљ – попела се на врх. Сви су се окупили око жабице да је питају како је успела. Тада су сазнали... Победничка жабица била је глува!

Поука: Не слушај друге и немој одустати од својих циљева.

СЦЕНАРИО/ОПИС АКТИВНОСТИ:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Уводна активност – Зачарани круг – 10 минута

Технике рада: недовршена реченица, групна дискусија, усмено излагање наставника

Опис активности: Наставник/ца почиње активност тако што позива ученике да замисле да су конкурисали за посао и да их је послодавац позвао да дођу сутра на разговор. Ученици треба да заврше реченицу: „Сутра имам интервју за посао, шта ако...“ Када ученици прођу ову активност, наставник/ца заједно са ученицима анализира оно што су ученици навели, утврђујући да ли су њихова очекивања тј. предвиђања била више позитивна или негативна. У складу са тим, наставник/ца сумира утиске истичући да када почнемо да очекујемо неке последице, обично се оне заиста и остваре онако како смо очекивали. Наставник/ца истиче да се овај феномен у психологији зове „Пигмалион ефекат“ (самоиспуњавајуће пророчанство), по истоименом лику из античке митологије и ученицима исприча причу. Наставник/ца уводи ученике у следећу активност наглашавајући да је много ефикасније када особа јасно дефинише циљ који жели да постигне тј. када одреди шта тачно жели, него да се бави очекивањима и брине око ствари за које не зна да ли постоје или је мала вероватноћа да се догоде.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 25 минута

1. „Немогуће је могуће, ако знам куда идем“ – 10 минута

Технике рада: студије случаја, групни рад

Опис активности: Наставник/ца подели ученике у три групе и задаје инструкцију. Свака група добије једну кратку студију случаја. Групе имају задатак да проуче и проанализирају „случај“ који су добили, а затим да одреде циљ који је описана особа поставила себи – шта је особа желела да промени, да постигне. Након тога, ученици треба да издвоје и испишу све параметре постављеног циља – мерљивост, увремененост, достижност, реалност, одређеност (Прилог 1 и Прилог 2). Своје задатке ученици треба да представе на пану у форми коју одаберу.

2. Извештавање група – 15 минута

Технике рада: презентација, структурирана групна дискусија

Опис активности: Свака група презентује свој рад. Наставник/подстиче дискусију и размену. Предлог питања за подстицање дискусије: Шта је особа у датом случају желела да постигне? Како је изгледало крајње постигнуће? Шта је покушавала да би успела? Шта је урадила да би успела? Које препреке су постојале на путу остварења постављеног циља? Које су мере успеха особе у наведеном случају? У ком временском оквиру је особа остварила постављени циљ? Колико је реалан циљ који је особа поставила? Које су предности и недостаци постигнућа које је особа остварила? Наставник/ца постављањем питања наглашава још једном критеријуме које циљ мора да задовољи да би био остварив.

ЗАВРШНИ ДЕО - 10 минута

1. Листа мојих каријерних циљева – 5 минута

Технике рада: излиставање, завршна реч наставника/це

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да размисле о сопственим циљевима и да их излистају. На радном пану *Каријерни циљеви* наставник/ца бележи циљеве ученика у вези са њиховом каријером. Након тога наставник/ца прочита циљеве, кратко их проанализира и резимира активност настојећи да сврста циљеве у одређене категорије: нпр. циљеви који се односе на испољавање личности у каријери, циљеви који се односе на моћ, новац и богатство, циљеви који се односе на углед и афирмацију у послу, циљеви који обухватају жељу за напредовањем и стручним усавршавањем (користећи идеје ученика).

2. Утисци са радионице – 5 минута

Технике рада: мета

Опис активности: Ученици оцењују радионицу тако што уцртавају свој знак на мети, на месту које изражава њихову процену

Материјал за рад: папири А4, фломастери, пак-папир (хамер) – 4 комада, радни пано *Каријерни циљеви*, радни пано „мета“

Прилог за наставнике

О животним циљевима...

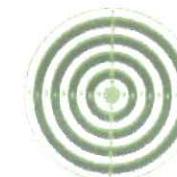
Дугогодишња истраживања људског мозга нису још увек открила мистерију његовог функционисања, али оно што је сигурно када је у питању људски мозак, јесте да он наше мисли претвара у слике и представе. Но, не може се створити слика нечега чега нема. Многи људи живе од данас до сутра, без јасно постављеног циља. Међутим, у животу ће напредовати само онај који тачно зна шта хоће. Управо томе служе циљеви. Наш *селф*, наше унутрашње ја, ствара мисли и представе, али не и акције. Оно што људе подстиче на акцију су циљеви. Циљ даје смисао животу, даје човеку снагу да се бори за остварење својих снова, жеља и потреба. Високо постављен циљ и тежња ка остварењу циља усмерава човекову енергију ка том циљу и омогућује да се оствари оно што је замишљено. Циљ је важно поставити да бисмо имали осећај за правац и сврху, да бисмо били фокусирани и да бисмо искористили енергију на прави начин.

Приликом постављања циљева треба водити рачуна да они буду постављени у позитивним терминима. Неки људи уместо да говоре о томе шта желе, говоре о томе шта не желе да им се деси. Наш мозак не може да замисли то *не*, па одбаци *не* и створи слику онога што може. (Нпр. не желим да паднем на пријемном испиту – резултат: мозак одбацује *не* и „диригује“ оно што може да се оствари.) Исто тако, циљ не постоји у вакууму, него у одређеном контексту. Општи и нејасни циљеви имаће малу шансу за остварење. Када се циљеви постављају, важно је одредити и контекст – ситуацију у којој ће се циљ реализовати.

Управљање помоћу циљева данас представља темељ у прављачких концепата. Да би људи остварили успех, неопходно је да буду мотивисани „постављањем јасних, достижних и мерљивих циљева“ (П. Друкер). Приликом постављања циљева треба водити рачуна о томе да сваки појединац треба сам да креира циљ који жели да оствари. Циљеви морају да буду јасно дефинисани и оперативни, а за сваки циљ је неопходно одредити рок и утврдити начин праћења остваривања циља. Да би се циљ успешно реализовао било би добро визуализовати циљ, проверити да ли га особа може сама остварити, утврдити да ли је циљ мерљив и које ће бити последице када се циљ оствари.

Највећи број људи не знају шта хоће, а велики број људи не знају колико могу. Најређи је случај човека који зна шта хоће и колико може. (Ј. Дучић)

* За оне који желе више: *У потрази за чаробном светилком*, М. Ријавец, Д. Миљковић, ИЕП, Загреб, 2002.

Прилог 1 Прва група – Студија случаја

Рич Ролс је, како је сам навео, дочекао четрдесети рођендан као „зарђала олупина“. Имао је четворо деце и био је запослен у осигуравајућем заводу. Добио је 25 кг у тежини и није имао храбрости да прекине бесмислени посао и каријеру службеника. Кредитна задуженост и бесперспективност су га све више притискали, што је на крају довело до спазма дисајних путева и гушења. Рич је био свестан да нешто мора да промени, али истовремено није био спреман на радикалне промене. Уместо промене посла и професионалне реафирмације, он бира „бег“ у спорт. За три месеца успео је да скине вишак килограма („поновно освојено самопоуздање“), те да традиционални начин исхране замени веганским, на опште противљење супруге и родитеља. Упоредо, креће са екстензивним бављењем спортом – примарно трчање, па онда триатлон, да би завршио као ултраспортиста. Ролсу је спорт омогућио да се реши проблема не решавајући их. Занемарио је породицу. Схватио је да у својој земљи, као промотер спорта и другачијег начина живота, може далеко више да зарађује него као службеник у осигуравајућем заводу. Постао је човек са више лица: заступник здравог начина живота кроз биљну исхрану, писац, страствени и инспиративни спортиста који се бави ултраспортовима, адвокат забавног живота, супруг и отац четворо деце... **B. N. Davidovitch** (Autumn 2013, pg 84-137, The University of Auckland Press, New Zealand.)

Упутство за рад: Пажљиво прочитајте текст, проанализирајте, идентификујте проблем који је ова особа имала и циљ који је себи поставила. Након тога издвојите све параметре постављеног циља који се налазе у Прилогу 2. Рад ваше групе представите на пану у форми која је за вас најприхватљивија.

Помоћ пријатеља: Шта је особа у описаном случају желела да постигне? Који је био њен крајњи циљ? Како је изгледало крајње постигнуће? Да ли је особа достигла постављени циљ? Шта је покушавала да би успела? Шта је урадила да би успела? Које препреке су постојале на путу остварења постављеног циља? Које су мере успеха особе у наведеном случају? У ком временском оквиру је особа остварила постављени циљ? Колико је реалан циљ који је особа поставила? Које су предности и недостаци постигнућа које је особа остварила?

Прилог 1: Друга група – Студија случаја

Пољски бирократа Томаж Волношч рођен је у околини Кракова пре скоро четрдесет година. Након „професионалног смуцања“ по југоисточној Азији и бившим совјетским републикама, долази у Варшаву где наставља експертску афирмацију. Волношч, стручњак за „бизарне стратегије управљања знањем јавних службеника“, као и за „стратегиије и приступе јачању капацитета локалних органа власти“, сударио се са свешћу о узалудности посла којим се бавио. Професионални идентитет је додатно био пољуљан неусклађеним породично-брачним животом. Волношч се окреће спортској каријери. Одабрао је друмски бициклизам, посебно се припремајући за *time-trial* и за трке издржљивости. Бављење спортом га је чинило срећним. После „протраћене прве године“, Волношч ангажује професионалну тренерску подршку, што је имплицирало фреквентне тренинге, па је професионално-породични живот био потпуно инхибиран. Но, резултати особе која се до тада никада није бавила спортом били су прилично убедљиви. Коначно, на државном првенству у *time-trial* дисциплини његов наступ био је запажен јер је освојио прво место. Ипак, извесни спортски успеси нису били довољни за озбиљне животне промене. Проблеми су се умножили. Он живи у „забораву“, пошто се не идентификује са спортистима, те губи професионални реноме због умањеног фокуса и интересовања за пословне аранжмане. Истовремено, породични односи, оптерећени неразумевањем и брачним паралелизмом, нису постали мање комплексни. Међутим, он је био срећан човек, који са ентузијазмом тренира и ужива у малим победама.

B. N. Davidovitch (Autumn 2013, pg 84-137, The University of Auckland Press, New Zealand.)

Упутство за рад: Пажљиво прочитајте текст, проанализирајте, идентификујте проблем који је ова особа имала и циљ који је себи поставила. Након тога издвојите све параметре постављеног циља који се налазе у Прилогу 2. Рад ваше групе представите на пану у форми која је за вас најприхватљивија.

Помоћ пријатеља: Шта је особа у описаном случају желела да постигне? Који је био њен крајњи циљ? Како је изгледало крајње постигнуће? Да ли је особа достигла постављени циљ? Шта је покушавала да би успела? Шта је урадила да би успела? Које су препреке постојале на путу остварења постављеног циља? Које су мере успеха особе у наведеном случају? У ком временском оквиру је особа остварила постављени циљ? Колико је реалан циљ који је особа поставила? Које су предности и недостаци постигнућа које је особа остварила?

Прилог 1: Трећа група – Студија случаја

Џули Марцениа је магистрала музика на *Ottawa State University*, али је постала стручњакиња за финансијску аналитику и антиципацију финансијских ризика у инвестиционим циклусима. Након изласка из десетогодишње емотивне везе, постало јој је јасно да „она није оно што јесте“. Емотивна неоствареност и свест о неискоришћеном уметничком таленту били су довољни да се активира комплексни механизам ескапизма. Ескапизам је „бег од стварности, од одговорности, одлазак до неких имагинарних поднебља“ (М. Матковић). Она је покушавала себе да „излечи“ од неуспеха на послу и у приватном животу тако што се посветила интензивном бављењу спортом. Џули бира „комплексни ескапизам“ одлучујући се за триатлон. Није поставила критеријуме успеха ни временски оквир за постигнуће у спорту, сматрајући да треба само напорно да тренира. То је подразумевало значајно време за тренирање и Џули је након прве године успела да победи на два олимпијска триатлона. Ескапизам је даље увео Џули у *ironman* – током 2012. године наступила је на два такмичења и освојила пето и шесто место у својој групи. Професионално, ангажман у спорту довео је до тога да је Џули уместо аналитичке прешла на управљачку функцију. Емотивно, стабилизација се десила тиме што је Џули почела суживот са својим тренером. Међутим, уметничка каријера је потпуно искључена из разматрања. В. N. Davidovitch (Autumn 2013, pg 84-137, The University of Auckland Press, New Zealand.)

Упутство за рад: Пажљиво прочитајте текст, проанализирајте, идентификујте проблем који је ова особа имала и циљ који је себи поставила. Након тога, издвојите све параметре постављеног циља који се налазе у Прилогу 2. Рад ваше групе представите на пану у форми која је за вас најприхватљивија.

Помоћ пријатеља: Шта је особа у описаном случају желела да постигне? Који је био њен крајњи циљ? Како је изгледало крајње постигнуће? Да ли је особа достигла постављени циљ? Шта је покушавала да би успела? Шта је урадила да би успела? Које су препреке постојале на путу остварења постављеног циља? Које су мере успеха особе у наведеном случају? У ком временском оквиру је особа остварила постављени циљ? Колико је реалан циљ који је особа поставила? Које су предности и недостаци постигнућа које је особа остварила?

Прилог 2: Какви циљеви треба да буду?

*МУДРО постављени циљеви

МУДРО (акроним) – скуп критеријума које циљ треба да задовољи како би се могао остварити.

М – мерљиви / Можете ли проценити напредак?

У – у времењени / Који је рок за остварење циља?

Д – достижни / Да ли је циљ у складу са трнутим могућностима особе?

Р – реални / Да ли је циљ реалан, да ли се може остварити?

О – одређени / Шта све циљ укључује?

(Темпус пројекат *Developing university counselling and advisory services*)

Планирање у функцији остварења циља

Миљана Китановић

Круг брига - избор циља и одређивање рока, анализа могућности остварења - шта могу сам, за шта ми је потребна помоћ других, на шта не могу да утичем...

Резиме: Да ли је могуће остварити циљ уколико он не постоји? - Наравно да не! То је апсурд! А да ли је могуће остварити циљ без плана? Може бити, али не мора да значи! Да бисте могли да остварите оно што желите, можете делати без плана, али доводите у пит ање крајњи резултат. Уколико желите да budete успешни, неопходно је да се добро организујете и да направите добар план реализације ваших замисли. Сетите се како је Троја десет година одолевала ахејским нападима, док Одисеј није направио фантастичан „паклени“ план да у Троју увуче одабрани ахејски одред који је био сакривен у огромном дрвеном коњу које су Ахејци саградили. Цела операција је протекла тачно према Одисејевом плану... Троја је пала...

Циљ радионице:

Указати ученицима на значај планирања приликом остваривања постављених циљева свог професионалног пута.

Задаци:

- х Анализирати лични доживљаји кроз искуство причања приче која је конструисана „ад хок“.
- х Упознати ученике са значајем планирања у свим активностима, а посебно када је у питању каријера и професионални развој.
- х Приказати кораке у планирању каријере на креативан начин.
- х Израдити лични план професионалног развоја.

Исходи:

- х Ученици су уочили значај планирања за професионални развој и каријеру.
- х Ученици су разумели и могу да наведу фазе планирања каријере.
- х Ученици су израдили свој лични план професионалног развоја.

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Уводна активност – Заједничка прича

Облици и технике рада: рад у пленуму, „говорни ланац“

Опис активности: Наставник/ца објашњава ученицима да ће заједнички саставити причу тако што ће наставник/ца почети причу једном реченицом, а ученици ће, један за другим додавати реченице и формирати причу. Наставник/ца почиње причу: „Јутрос сам кренула негде, не знам ни сама где...“, ученици настављају један за другим да додају реченице (не понављају се претходне реченице). На крају активности наставник/ца подстиче ученике да „поделе“ свој доживљај вежбе са осталим члановима групе. Предлог питања: Како сте се осећали у овој вежби? Да ли сте препознали који је циљ

Планирање

Првог дана крстарења по Карибима мушкарац средњих година опази на главној палуби згодну жену његових година. Док су се мимоилазили, она се љубазно осмехну. То га охрабри, те се побрине да за вечеру добије место за њеним столом. Разговор је након јела био све опуштенији, те он спомене како ју је видео на палуби и како му се допао њен осмех. Она се на то поново осмехну и рече: „Насмешила сам вам се јер сам одмах приметила да личите на мог трећег мужа.“ „Ах, заиста? А колико сте се пута удавали?“, упита човек радознало. Она најпре обори поглед, а затим полако подигне очи, погледа га и рече:

„Двапут.“

М. Ријавец; Д. Миљковић, У потрази за чаробном светилком

вежбе? Како је прича почела? Како се завршила? Да ли више волите да планирате активности или вам се више допада стил „од данас до сутра“? Који стил понашања је бољи? Зашто? Која је сврха планирања? Шта се постиже планирањем? Наставник/ца заокружује дискусију истичући да је планирање саставни део активности везаних за успешно функционисање особе, а да је посебно важно када је у питању професионални развој.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 30 минута

1. Планирање каријере у четири чина – 10 минута

Облици и технике рада: групни рад, атом, репортерски извештај, писање бајке, савет психолога, писање песме

Опис активности: Наставник/ца подели ученике у четири групе (по принципу технике „атом“). Свака група добија опис једне фазе планирања каријере и упутство за рад. Ученици треба да проуче описану фазу и да је представе на начин који је наведен у упутству (Прилог 1).

2. Починье представа – 15 минута

Облици и технике рада: презентација, групна дискусија

Опис активности: Свака група представља свој рад оним редом којим се одвијају фазе планирања каријере. Наставник/ца пре излагања сваке групе ставља на зид учионице припремљен натпис са називом фазе у планирању каријере. По завршетку презентација наставник/ца резимира оно што је урађено и наглашава још једном значај планирања за професионални развој и каријеру и наводи кључне фазе у планирању каријере.

3. Лични план професионалног развоја – 5 минута

Облици и технике рада: усмено излагање наставника

Опис активности: Наставник/ца даје ученицима домаћи задатак да ураде свој план професионалног развоја. Сваки ученик добија радни лист на којем треба да уради свој план професионалног развоја (Прилог 2) са упутством за рад (Прилог 3).

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

1. Завршни коментар – евалуација

Облик и технике рада: рад у пленуму, дискусија

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике који желе да прокоментаришу радионицу – шта им се допало, а шта не. Након коментара ученика наставник/ца наглашава циљ радионице која је реализована.

Материјал за рад: папири А4 формата, фломастери, пак-папири/хамери – 4 комада

Прилог 1 – Планирање каријере:

* ПРВА ГРУПА

Упутство за рад: Наведену фазу представите у форми репортерског извештаја.

1. Промисљање о себи – први корак у планирању каријере односи се на самопроцену и идентификовање личних вредности, потреба, вештина и способности које особа поседује. У првој фази је важно да особа реално одреди сопствене снаге и слабости, као и могућности и препреке током професионалног развоја. Овај корак није лак пошто увек постоји субјективност и попустљивост према себи. Самопроцена може особи да помогне да постави оријентир за деловање у будућности.

* ДРУГА ГРУПА

Упутство за рад: Ваш задатак је да наведену фазу представите у форми бајке.

2. Истраживање могућности – односи се на сагледавање потенцијалних могућности и препрека у вези са послом, образовањем и стручним усавршавањем у оквиру различитих институција или ван њих. Суштина овог корака састоји се у прикупљању информација и процени могућности за даље школовање или запошљавање. У оквиру ове фазе особа се информише о образовним институцијама и процењује радна места и могућности напредовања. Неопходно је сагледати све чињенице које утичу на каријеру и утврдити алтернативне могућности и опције.

* ТРЕЋА ГРУПА

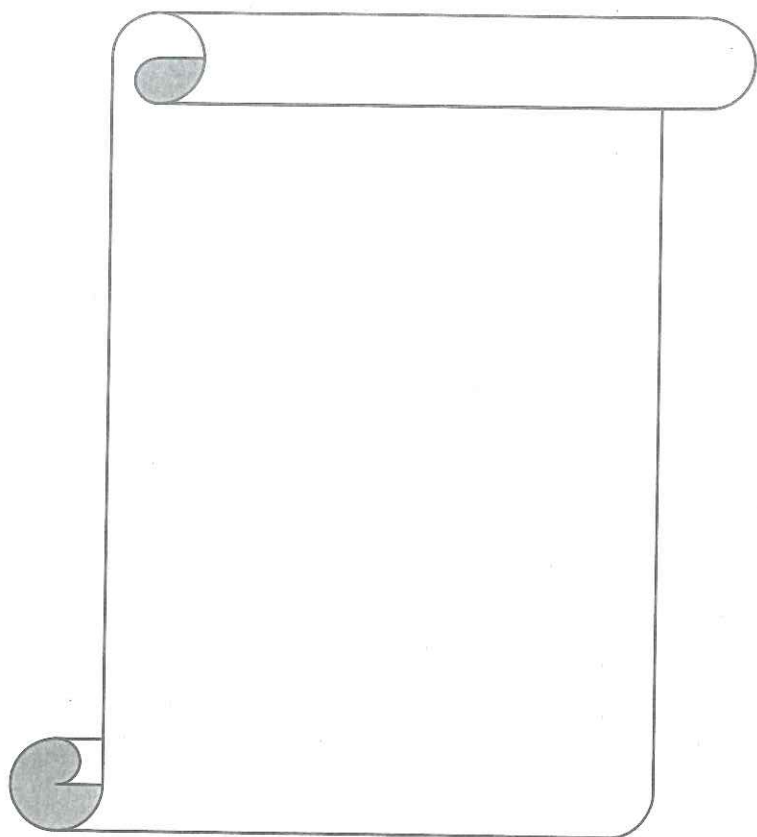
Упутство за рад: Ваша група треба да представи ову фазу у форми саветовања код психолога.

3. Доношење одлука и дефинисање циљева – у оквиру ове фазе особа треба да одреди шта жели да оствари у наредном периоду. Овде се мисли на одређивање краткорочних и дугорочних циљева. Кључни моменат ове фазе је прављење избора, доношење одлуке и доживљај себе као носиоца одлучивања и деловања.

* ЧЕТВРТА ГРУПА

Упутство за рад: Ваша група треба да напише песму о четвртој фази планирања каријере.

4. Акционо планирање и деловање – односи се на низ корака усмерених ка остварењу постављених циљева и донетих одлука. Ова фаза подразумева дефинисање свих потребних мера за реализацију планираних активности – разрада стратегије, обавеза, дужности, ресурса и начина деловања у правцу реализације планираних активности. Реализација планиране стратегије развоја каријере подразумева и стално праћење и вредновање напретка, као и корекцију планова.

Прилог 3 – Упутство за израду личног плана професионалног развоја

Планирање је саставни део активности које предузимамо током професионалног развоја и развоја каријере. Без плана наша каријера ће увек ићи у другом правцу од наше замисли и жеље.

Ваш задатак је да израдите лични план професионалног развоја. Од вас се очекује да одредите:

1. Циљ који желите да остварите (Шта?)
2. Разлоге за реализацију циља и постизање промене (Зашто?)
3. Процедуре, начине које ћете применити да бисте остварили постављени циљ (Како?)
4. Ресурсе који су вам потребни за реализацију циља (Чиме?)
5. Рокове за остварење (Када?)
6. Начине праћења реализације плана (Колико?)

С речи на дела - акција

Миљана Китановић

*Циљ се ствара три пута. Први пут кад створите представу у својој глави.
Други пут кад га учините јасним и живахним док планирате. Трећи пут – кад кренете у акцију.
Светло, камера, акција!*

Анонимни аутор

Резиме: Речи и дела треба да се преплићу. Не можете ништа постићи у животу ако не кренете у акцију, ако не постанете „ковач своје судбине“ и свог живота. О томе сведоче многе животне приче, али једна је сигурно била и остаће надахнуће и извор дивљења многих људи. Питаћу вас: Да ли знате ко је била Хелен Келер? То је жена која је померила границе људских могућности. Слепа и gluva од 19 месеци свог живота, Хелен би била затворена у свету тишине и таме да није узела активно учешће у учењу и сазнању света. Она није седела скрштених руку очекујући да се њени природни таленти у богатој средини развију сами од себе, него је храбро исцртала свој пут каријере писца, педагога и хуманисте.

Циљ радионице:

Преиспитивање спремности ученика да активно учествују у дефинисању сопствене стратегије професионалног развоја и предузимању корака за остварење постављених професионалних циљева.

Задаци:

- х Указати ученицима на значај личног ангажовања и активног учешћа у реализацији постављеног циља и професионалног развоја.
- х Освестити ралогe због којих неки људи постану успешнији у послу и каријери од других.
- х Подстаћи мотивацију ученика ка изградњи успешне каријере.
- х Изградити „круг подршке“ у реализацији постављених циљева и развоју каријере.

Исходи:

- х Ученици су разумели значај личног ангажовања и предузимања акције у реализацији постављених циљева и професионалном развоју.
- х Ученици су препознали најзначајније разлоге успеха у каријери успешних људи.
- х Ученици су одредили базу – круг подршке – у развоју каријере.

Не причај – учини

Нека жена је пронашла јаје. Сва срећна, позвала је мужа и децу и објавила имW „Дошао је крај нашим финансијским проблемима. Погледајте само: нашла сам јаје! Нећемо га појести, него ћемо га однети комшиници да нам њезина квочка излегне пиле које ће постати кокошка. Ни њу нећемо појести, него ћемо је чувати да нам снесе пуно јаја, како бисмо добили пуно кокошака, које ће снети пуно јаја, па ћемо имати кокошака и јаја напретек. Нећемо ништа јести, него ћемо све то продати и купити теле. Кад порасте, имаћемо краву, а крава ће нам дати пуно телаци, па ћемо имати стадо крава. Затим ћемо продати стадо и купити поље, онда ћемо...“

Док је говорила, махала је рукама на све стране. Јаје јој испадне и – разбије се...

М. Ријавец; Д. Миљковић! У потрази за чаробном светиљком

Сценарио/опис активности:

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. „У радише свега бише...“

Облици и технике рада: рад у пленуму, групна дискусија

Опис активности: Наставник/ца проверава ко је од ученика урадио домаћи задатак – израда личног плана професионалног развоја⁵. Подстиче ученике да своје радове окаче на зид учионице и да, уколико желе, представе оно што су урадили осталим учесницима у групи. Наставник/ца се затим фокусира на оне ученике који нису урадили задатак. Предлог питања: Хајде да чујемо шта имају да нам кажу ученици који нису урадили задатак. Како то да нисте урадили задатак? Да ли вам је задатак био тежак? Да ли сте покушали да урадите задатак? Често нешто не покушавамо да урадимо зато што нам се чини да је тешко, а то је тешко зато што и не покушавамо. Како сте спречили себе да урадите задатак? Да ли сте покушали да се мотивишете? Како се осећате у вези са тим што нисте урадили задатак? Да ли мислите да се професионални развој одвија сам по себи или га треба планирати? (Питања се постављају у складу са оним што ученици одговоре.) Наставник/ца усмерава разговор ка закључку да ниједна идеја не може да се реализује уколико се не крене у акцију, као што ниједна риба не може да буде упецана уколико пецарош (особа) не забаци штап за пецање у воду.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 30 минута

1. Ко су људи успешни у каријери? – 10 минута

Облици и технике рада: групни рад, излиставање

Опис активности: Наставник/ца подели ученике у четири групе. Свака група добија пано и упутство за рад. Ученици треба да наведу имена људи који су, по њима, успешни у каријери, као и да наведу разлоге њихове успешности и карактеристике по којима се ти људи разликују од других људи.

2. Прелиставање – 5 минута

Облици и технике рада: групни рад, презентација група, сумирање

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да излистају оно што су написали и на припремљеном радном пану бележи њихове одговоре – имена људи који су успешни у каријери, а са друге стране разлоге њихове успешности. Након тога наставник/ца кратко продискутује са ученицима оно што је написано. Предлог питања: Да ли је било тешко дефинисати критеријуме и разлоге успешности људи који имају успешну каријеру? Којим сте се принципима руководили у навођењу разлога? Које разлоге за напредовање у каријери сматрате најважнијим? Да ли постоје неке заједничке карактеристике успешних људи? Да ли сматрате да поседујете неке од наведених карактеристика успешних људи? Како бисте могли да развијете наведене карактеристике? Наставник/ца сумира оно што је речено и уводи ученике у следећу активност.

3. „Круг подршке“ – 5 минута

Облици и технике рада: групни рад, процена и рангирање

Опис активности: У оквиру ове активности наставник/ца усмерава ученике да анализирају наведене карактеристике и разлоге успешности. Њихов задатак је да покушају да процене и означе на које карактеристике и разлоге они могу да утичу сами, за које им је потребна помоћ других, као и да одреде шта је изван њиховог утицаја.

⁵ Видети радионицу *Планирање у функцији остварења циља* у Приручнику

4. Рефлексија – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, групна дискусија

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да представе оно што су урадили на нивоу група. Радови група се анализирају и размењују се утисци. Предлог питања: Како вам се допала ова вежба? Да ли је било тешко да разврстате излистане карактеристике према сугерисаним критеријумима? На шта све ми можемо да утичемо? Шта не зависи од нас? Како се односите према ономе на шта можете да утичете? Како реагујете на оне ствари на које не можете да утичете? Колико сте спремни да се борите за оно што вам је важно у животу?

Наставник/ца заокружује дискусију и даје краћи коментар на оно што је речено.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

1. Поручио/ла бих водитељу...

Облици и технике рада: индивидуални рад, писање писма

Опис активности: Наставник/ца тражи од ученика да напишу своје утиске о радионици у виду кратког писма водитељу радионице (наставнику/ци).

Материјал за рад: Пак-папири/хамери – 5 комада, фломастери, папири А4 – за сваког учесника

Управљање собом

Миљана Китановић

Боље је управљати собом него добити сто битака. Тада је победа ваша. Нико вам је не може узети, ни анђели, ни демони, ни рај, ни пакао.

Буда

Мотивисање, одрицање, дисциплина, истрајност (групни рад - анализа фактора успеха у остварењу циљева)

Резиме: Управљање собом подразумева поседовање и учење вештина саморегулације и владања собом. О значају ове вештине говори чувена теорија Marshmallow Theory, која је базирана на експерименту у коме су пред децу постављени колачи. Сваком детету је речено да ће добити још један колач уколико не поједе постављени колач у року од петнаест минута. Децу су затим остављали саму са колачем, а камера је забележила како су деца реаговала. Реакције су биле интересантне. Борба са собом била је невероватна. Многа деца нису издржала... Много година касније, истраживачи су се „вратили“ овој деци која су постала одрасли људи. Испоставило се да су много успешнија у послу и животу била она деца која су успела да контролишу себе и да не поједу колач у експерименту – једно од троје деце. Овај експеримент је поучан за оне који желе да преузму одговорност за свој живот и да управљају собом, својом каријером и успехом.

Циљ радионице:

Препознавање потребе за променом и упознавање и развој стратегија управљања собом током професионалног развоја особе.

Задаци:

- x Указати ученицима на непрекидност и неизбежност промена у животу.
- x Дефинисати интерне и екстерне разлоге промена.
- x Навести ученике да размишљају о себи и о томе шта могу да постигну у животу и идентификовање стратегија будућег професионалног развоја.
- x Издвојити основне елементе и одреднице успеха у животу кроз управљање собом – мотивисаност, одрицање, дисциплинованост и истрајност.

Исходи:

- x Ученици разумеју да је промена неизбежна и непрекидна.
- x Ученици препознају спољашње и унутрашње разлоге промена.
- x Ученици су дефинисали своје професионалне циљеве и разрадили стратегије будућег професионалног развоја.
- x Ученици разумеју да је вештина управљања собом неопходна да би особа могла успешно да оствари циљеве које постави.

Индијанска прича о два вука

Једном давно стари Чироки индијанац је свом унуку испричао поучну причу:

„Унутар сваког човека води се битка, попут борбе између два вука...”

Један вук представља зло – бес, завист, љубомору, похлепу, ароганцију, самосажалење, грех, лаж, лажни понос...

Други вук представља добро – радост, мир, љубав, наду, ведрину, понизност, љубазност, срданост, дарежљивост, истину, саосећање, веру...”

Мали унук се замисли над овом причом. На крају упита деду:

„Који вук на крају победи?!”

Стари индијанац са смешком одговори: „Побеђује онај којег храниш!”

Сценарио/опис активности

УВОДНИ ДЕО – 10 минута

1. Споља и изнутра – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, индивидуални рад, усмено излагање наставника, излиставање.

Опис активности: Наставник/ца на радном пану припреми силуету људске фигуре (Прилог 1). Радионицу почиње кратким излагањем о томе да се у друштву у којем живимо, у сваком тренутку, свуда око нас дешавају промене. Наставник/ца истиче да се у 21. веку промене дешавају невероватном брзином, тако да је важно да свака особа прихвати промене као животне чињенице и да се тим променама прилагођава. Након тога, наставник/ца позива ученике да на стикерима (различите боје) испишу спољашње и унутрашње разлоге за промене. Ученици стикере треба да поставе на радни пано – спољашње разлоге ван силуете, а унутрашње унутар силуете.

Наставник/ца прочита оно што је записано на пану и са ученицима сагледава и анализира све промене у околини и унутар нас. Усмерава дискусију у правцу извођења закључка да је промена неизбежна, и да особа треба да направи равнотежу између сопствених потреба и могућности и захтева средине, односно да научи да управља собом.

СРЕДИШЊИ ДЕО – 30 минута

1. Кључеви и благо – 10 минута

Облици и технике рада: групни рад, рад на тексту

Опис активности: Наставник/ца подели ученике у четири групе. Групе добијају инструкцију за рад (Прилог 2). Наставник/ца упознаје ученике са задатком. Ученици треба да размисле о свом професионалном развоју и циљу који желе да остваре на професионалном плану. Тај циљ наставник/ца метафорички представља као ковчег са благом. Да би благо било „откључано“ потребна су четири кључа која ученици треба да открију и опишу уз помоћ прича које су наведене у Прилогу 2.

2. „Откључавање“ – 10 минута

Облици и технике рада: презентација радова група, групна дискусија

Опис активности: Групе представљају своје радове – своје кључеве и начине на које су урадили задатак. Наставник/ца подстиче дискусију. Предлог питања: Како сте се осећали у овој вежби? Које сте „кључеве“ идентификовали као најважније за остварење постављеног професионалног циља? Колико вам је заиста важно да остварите професионалне циљеве? Чеге треба да се одрекнете да бисте то остварили? Како бисте себе могли да дисциплинујете да бисте остварили циљ? Колико сте у стању да истрајете да бисте остварили постављени циљ?

Наставник/ца уобличава дискусију у правцу издвајања одређених елемената, одредница успеха у животу који се симболично представљају кроз скраћеницу МОДИ – мотивисаност, одрицање, дисциплинованост, истрајност. Том приликом наставник/ца наглашава да су ово важни елементи које особа треба да усвоји како би овладавала вештином управљања собом, а тиме и остваривала постављене животне циљеве.

3. Десет заповести управљања собом – 10 минута

Облици и технике рада: рад у пленуму, олуја идеја

Опис активности: Наставник/ца подстиче ученике да на основу претходних активности излистају важне поруке – препоруке за успешно управљање собом и остваривање професионалних циљева. Наставник/ца идеје ученика записује на припремљен пану. Продискутује и сумира утиске.

ЗАВРШНИ ДЕО – 5 минута

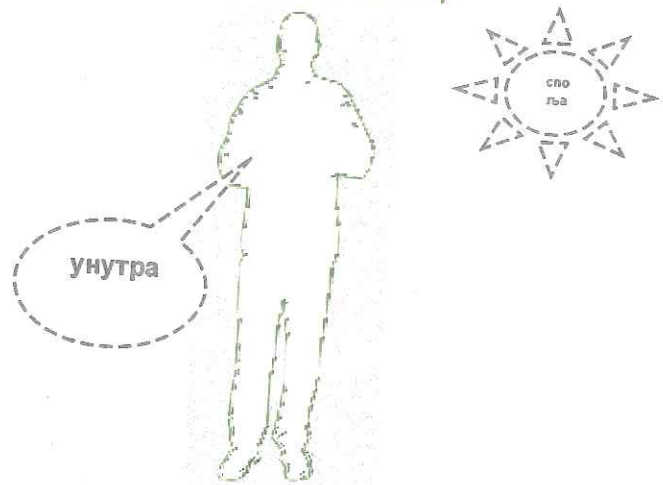
1. Евалуација – 5 минута

Облици и технике рада: индивидуални рад, скала процене

Опис активности: Наставник/ца подели ученицима писмо (Прилог 3) уз кратак коментар. Након тога, ученицима даје инструкцију да на припремљеној скали процене, нацртаној на пану, означе свој утисак о радионици (Прилог 4).

Прилог 1 – Споља и унутра (могући изглед панона)

Прилог 2 – Задатак за ученике

Упутство за рад: Ваш задатак је да на нивоу групе поразговарате о вашим професионалним циљевима. Определите се за један професионални циљ. Одредите значајне елементе („кључеве“) за постизање постављеног циља на основу прича које сте добили. Сазнања до којих сте дошли су ваши „кључеви“ за долажење до „блага“, циља који сте поставили. Ваша група треба да представи благо и кључеве на радном пану користећи технику умних мапа.

Прича 1 – Прича о магарацу и бунару

Једног дана фармеров магарац упао је у бунар. Животиња је рикала док је фармер покушавао да пронађе начин да је извуче. После неког времена и безуспешног труда фармер је помислио да не вреди да извлачи животињу пошто је стара и да је најбоље да бунар затрпа. Позвао је комшије да му помогну. Свако је узео лопату и почео да убацује земљу у бунар. На почетку, када је магарац схватио о чему се ради, почео је да риче. Након одређеног времена, смирио се. Фармер је после много лопата земље решио да завири у бунар. Био је зачуђен призором. Магарац је искочио из бунара. Фармер је схватио шта је магарац урадио. Са сваком лопатом земље која му је пала на леђа, магарац је отресао земљу са леђа и попео се на њу. Како су људи затрпавали бунар гомилом земље, магарац се све више пењао ка врху и на крају је искочио из бунара. Његова жеља за животом била је јача од препреке са којом се суочио.

Порука: Живот нас затрпава многим проблемима. Проблеми се неће решити сами од себе. Морамо бити активни у превазилажењу препрека и решавању проблема. Свака акција је заснована на мотивацији. Мотивација чини чуда. (Преузето са сајта *Дневна доза мотивације*.)

Прича 2 – Хајнцова дилема

Хајнцова жена била је на самрти од посебне врсте рака. Постојао је лек за који су доктори веровали да је може спасити. Био је то лек који је открио један научник који је годинама радио истраживања на том пољу. За малу дозу лека било је потребно много пара. Хајнц је позајмио новац од свих својих пријатеља и рођака, али успео је да скупи само део новца. Рекао је научнику да његова жена умире и тражио је да му прода лек по јефтинијој цени. Научник није на то пристао, пошто је цео живот радио на

откривању лека који жели скупо да наплати. Хајнц је био очајан. Једне ноћи је провалио у научникову лабораторију да би украо лек за своју жену. Одрекао се своје слободе да би спасио женин живот...

Порука: Живот је ствар избора. У животу често морамо нечега да се одрекнемо да бисмо остварили циљеве који су нам у датом моменту важни. Одрцање даје прави увид у наше снаге и слабости.

(Л. Колберг, *Теорија моралног развоја*)

Прича 3 – Васпитање у Спарти

Спарта је била у антици милитаристичка држава која је доминирала читавим Пелопонезом. Имала је најмоћнију војску у читавом хеленском свету. Своју моћ је градила на чврстој дисциплини, развијању животне спретности и спремности, навика и понашања деце од најранијих дана.

Чим би се дете родило, мајка би га окупала у вину да би видела да ли је јако. У случају да је слабо, убрзо би умрло. Касније би га отац однео старешинама који би пажљиво испитали новорођенче. Уколико би установили да је деформисано или слабашно, бацили би га у провалију. До седме године дете је узгајала мајка, која је морала да га специјално одева да му не би деформисала тело или га учинила нервозним, тврдоглавим и размаженим. За тих седам година од њега су склонили све што би могло да изазива страх или плач. Када би дете напунило седам година, било би одузето од мајке и дато држави. Почело би строго дисциплинско и углавном војно образовање. Децу су учили да буду дисциплиновани, покорни и неустрашиви војници. Таква дисциплинованост доводила је до самодисциплине. Овакав начин дисциплиновања деце од најранијих дана водио је ка напретку државе. Спарта је била најмоћнији грчки полис архајског доба.

Порука: Дисциплиновање духа, разумно управљање поступцима и емоцијама, управљање собом, најбољи је пут ка постизању успеха у животу.

Прича 4 – Чему служе клизальке?

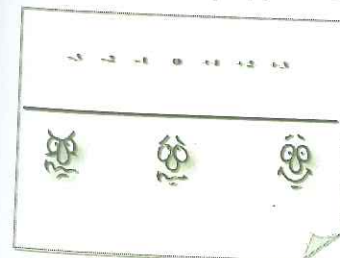
Прича се како је неки дечак желео да научи да клиза по леду, те је купио клизальке. Дошао је на клизалиште и почео да учи да клиза. Покушавао је и падао, устајао, падао и покушавао поново. Сав је већ био издеран и изгребан, али није одустајао.

Све је то гледао неки човек са стране. На крају се сажалио над дечаком. Када је дечак поново пао, он је пришао дечаку, подигао га и рекао: „Сине, зашто не одустанеш? Изубијаћеш се!“ Дечак је обрисао сузе и рекао: „Нисам купио клизальке да бих научио да одустанем. Купио сам их да бих научио да клизам.“

Порука: Истрајност увек постиже циљ.

*Питања која вам могу помоћи у изради мапа ума: Који су ваши професионални циљеви? Шта желите да постигнете у животу? Шта сте предузели да то остварите? Колико сте мотивисани да радите на остварењу постављеног циља? Чег морате да се одрекнете да би постигли тај професионални циљ? Шта вас омета у остварењу постављеног циља? Како себе дисциплинујете да бисте постигли постављени циљ? Шта вам је потребно да изградите самодисциплину? Колико сте истрајни у остварењу постављених циљева? Шта истрајност подразумева? Шта обухвата?

Прилог 4 - предлог скале процене

Драги матуранту,

Много времена сам провела смишљајући какав мудар савет да ти пренесем. То је једна од тежих ствари кад си родитељ – да одлучим шта да ти кажем, а шта да те пусти да сам откријеш. На крају сам одлучила да ти понудим мали увид у основна животна питања.

Ко? Потрајало је док нисам схватила да је ово вероватно најважније од свих питања. Одвој времена да откријеш ко си и да будеш управо то. Труди се да будеш искрен, пун поштовања и срећан. Кад си у миру са самим собом, све друго ће само доћи на своје место. Дозволи себи да растеш и мењаш се. Увек имај на уму да ниси сам – имаш своју породицу, другове, анђела чувара, бога... (Не увек тим редом!)

Шта? Откриј шта је то што пламти у теби и тера те даље, а онда то негуј. Радост коју то доноси помоћи ће ти да савладаш добар део животних потешкоћа.

Када? Немој занемарити то питање. Помоћи ће ти да сачуваш равнотежу. Неке ствари је најбоље учинити сада. Одуговлачење обично ствара више посла. Али имај на уму да за све постоји право доба и да је неке ствари боље оставити за који други дан. Уз мало вежбе, научићеш колико је задовољство када неке ствари урадиш сада и колико је дивно када друге ствари ишчекујеш и планираш.

Где? Зачудо, ово је најлакше питање. Увек ћеш имати одговор на њега. Ако будеш чувао дом у срцу и улагао срце у оно место које зовеш домом.

Зашто? Никада немој престати да се то питаш. То питање ће ти помагати да растеш даље. Нека те мало продрма када постанеш сувише задовољан. Нека те тргне када доносиш одлуке. Нека ти шапуће када изгубиш увид у то што јеси и шта желиш да будеш. Али са овим питањем мораш да будеш опрезан. Понекад одговор не стиже годинама, а понекад не стигне уопште. Свест о тој чињеници помоћи ће ти да сачуваш присебност и да можеш да наставиш даље.

Како? Е, о овом питању не могу да те посаветујем! На њега ћеш морати да одговараш сам, увек на свој начин. Само се сети да верујеш у себе. Сети се да највећа открића потичу од спотицања о питања. И молим те, имај на уму – увек – да те волим. Честитам ти на новом почетку. Извод из писма мајке сину – матуранту – јуни 1996. (Група аутора, *Мелем за тинејџерску душу*, Народна књига, Београд, 1999.)

Планирање буџета

Мирко Марковић

Буџет за тражење посла, усавршавање, студирање...

Циљ радионице:

Развијање свести о финансијским аспектима каријерног планирања

Задачи:

- х објаснити шта је буџет и који су његови елементи;
- х развијати свест о усавршавању и образовању као инвестицији за професионалну будућност.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити оспособљени да у склопу својих каријерних планова воде рачуна и о планирању финансија као важном сегменту за успех и постигнуће.

Материјал за рад:

- х радни листови (Прилог 1, Прилог 2);
- х евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: групни

Циљна група: ученици трећег и четвртог разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

На почетку радионице наставник организује активност: играње улога кроз симулацију скупштинске расправе о буџету. Наставник објашњава ученицима шта је буџет и дели картице са улогама (Прилог 1).

- Буџет је појам који потиче из француског језика и некада је то био израз за кожна кесу за новац. Данас је то финансијски план трошења новца у држави, али и у породици – па сходно томе можемо говорити о државном или породичном буџету. У оба случаја је реч о планираним приходима и расходима у неком одређеном времену. Међутим, како се прави план трошења новца у држави или породици, тако се може планирати и лични буџет за усавршавање, студирање или нешто слично.

Ваш задатак је да сходно улогама које добијате на картицама поведете расправу о могућим притерима за трошење новца на државном нивоу.

Наставник ученицима дели припремљене улоге и то тако да свако извлачи по једну картицу. Број картица је следећи: 1 – председник скупштине; 3 – представници владе; 3 – представници опозиције; 3 – скупштински извештачи; х – сви остали, народни посланици;

Наставник: објашњава задатак; организује рад ученика;

Ученици: активно слушају; проучавају задатак; постављају питања.

Други корак

Након проучавања улога и припреме за расправу, почиње симулација. Наставник позива ученике да своје улоге играју што аутентичније, али и да се придржавају правила. Како атмосфера може бити узаврела, наставник мора повести рачуна о понашању ученика, па по потреби може интервенисати и усмеравати ток расправе.

Наставник: усмерава активности;

Ученици: играју улоге.

Трећи корак

После симулације скупштинске расправе, наставник треба да поведе разговор са ученицима о њиховим доживљајима у вези са темом, али и о њиховим личним размишљањима: да ли је образовање најбоља инвестиција за будућност.

Наставник: организује и усмерава дискусију;

Ученици: износе запажања и размишљања.

Четврти корак

Све досадашње активности треба да су отвориле сагледавање образовања и усавршавања као претпоставку успеха на професионалном плану, па стога наредни корак води ка планирању личног буџета. Наставник дели ученицима образац за планирање буџета (Прилог 2) и позива их да:

- х препознају и поставе свој каријерни циљ;
- х претпоставе укупан износ трошкова за остварење каријерног циља;
- х покушају да направе план прилива и одлива новца;
- х анализирају усаглашеност буџетског календара и изведу закључак о одрживости финансијског плана.

Највероватније да ученици неће моћи прецизно да изведу укупан трошак за остварење каријерног циља, па сходно томе наставник треба да их подстакне да се додатно информишу како би прикупили све релевантне податке и накнадно направили одржив финансијски план.

Наставник: дистрибуира задатак; даје упутства за рад; подстиче каријерно информисање;

Ученици: активно слушају; планирају и развијају одржив буџет.

Пети корак

У завршној активности наставник сумира све кораке и кратко разговара са ученицима о томе колико су задовољни оним што су научили.

Наставник: сумира активности, анкетира ученике, упућује на додатне изворе;

Ученици: слушају, бележе, врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

- Како је мали број оних који не морају да воде рачуна о финансирању образовања и усавршавања, зато се пуно пажње посвећује пружању помоћи и подршке кроз различите видове стипендирања. Истражи своје могућности за стипендију, претражујући доступне ресурсе на адреси:

<http://www.stipendije.rs/>

Евалуација: упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Скупштинска расправа је била веома занимљива.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Сад разумем шта је буџет и како се планира.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Мислим да је за реализовање каријерних планова јако важно и буџетско планирање.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Прилог 1 Картице са улогама:

Улога:	Задатак:
Председник скупштине	Твој задатак је веома одговоран и тежак јер треба да руководиш расправом између Владе и опозиције, а да при томе будеш објективан и да никоме не држиш страну. Предност у образлагању буџетског предлога имају чланови Владе, а после тога наступају представници опозиције. Када и једни и други изнесу своје основне аргументе, почиње расправа о појединостима – када реч треба да додељујеш по редоследу јављања. Свакога треба да прекинеш и упозориш уколико користи непримерен речник. Расправа треба да буде аргументована – уз уважавање и поштовање различитости. Када сви изнесу своје ставове, треба да позовеш народне посланике да се подизањем руке изјасне за или против Владиног предлога. Пребројавањем гласова утврдићеш и прогласити одлуку посланика – чиме се завршава расправа.
Члан Владе	Твоја улога је да заступаш став Владе по питању скупштинске расправе о буџету. Влада стоји на становишту да, како су смањени буџетски приходи, тако Влада мора да смањи давања за образовање. Влада је имала дилему да ли да смањи социјална давања, за сиромашне, болесне, децу и труднице или да смањи давања за образовање. Пошто није могуће и једно и друго финансирати, Влада се одлучила за смањење финансија за образовање. Током расправе треба да користиш пристојан речник и да уважаваш своје неистомишљенике.
Представник опозиције	Ти имаш задатак да оспораваш Владиног предлог о буџету који подразумева смањења давања за образовање. Требало би да осмислиш аргументацију за свој став да смањења у образовању могу да изазову велике друштвене потресе. Размисли о древној мудрости која каже да је боље некога научити да пеца, него му платити ручак – јер га знање може хранити читав живот. Током расправе треба да користиш пристојан речник и да уважаваш своје неистомишљенике.
Народни посланик	Пажљиво прати скупштинску расправу о Владином предлогу новог буџета. Саслушај и једну и другу страну са њиховим аргументима. Размисли који би предлог био бољи за грађане и друштво у целини. Када председник скупштине позове народне посланике да се изјасне о предлогу, гласај у складу са оним што је твој закључак после расправе, а нека твој глас буде и глас твоје савести.
Скупштински извештач	Твој улога скупштинског извештача претпоставља да пажљиво пратиш скупштинску расправу о новом предлогу буџета. Добар начин за то би био да правиш белешке о ставовима једне и друге стране. На основу бележака требало би да саставиш извештај за гледаоце и да им укратко препричаш аргументе Владе и опозиције. Води рачуна о томе да твој задатак није да закључиш ко је био у праву, него да укратко прикажеш како је текла расправа и која је одлука донета.

Образац за планирање буџета

Каријерни циљ:

(припреме за пријемни, студије, преквалификација, курс, студијско путовање, усавршавање)

Буџет:

(укупан износ свих трошкова потребних за остварење каријерног циља – који подразумева, поред основних, и трошкове превоза, смештаја, исхране, набавке литературе, опреме и сл.)

Календар прихода:

(наведени сви извори прихода – зарада, стипендија, кредит, помоћ родитеља и сл. са приближним износима и временском динамиком прилива)

x
x
x
x
x
x
x
x
x
x

Календар расхода:

(наведени сви релевантни трошкови за остварење каријерног циља са приближним износима и временском динамиком одлива)

x
x
x
x
x
x
x
x
x

Анализа прихода и расхода:

(заснована на усаглашености календара прихода и расхода и њиховој приближној вредности)

Представљање послодавцима

Мој профил – лична промоција на друштвеним мрежама

Мирко Марковић

Лична промоција на друштвеним мрежама (Линкедин)

Циљ радионице:

Изградња јавног профила и развијање мреже пословних контаката.

Задачи:

- x обновити и продубити знања у вези са комуникацијом и начинима комуницирања;
- x објаснити значај друштвених мрежа за остварење каријерних циљева;
- x представити Линкедин као водећу пословну мрежу на интернету;
- x обучити ученике како да направе добар пословни профил на друштвеној мрежи.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће бити оспособљени да брендирају себе на интернету.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1);
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: индивидуални

Циљна група: ученици свих разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

Уводна активност почиње са кратким разговором о комуникацији и начинима комуникације. Наставник разговор започиње следећим питањима:

– Шта је за вас комуникација? – Како млади данас комуницирају? – Који су начини комуникације примерени у академском и пословном окружењу? – Да ли сте некада писали пословно писмо? – Које друштвене мреже користите? – Знате ли некога ко нема профил на Фејсбуку? – Шта пратите на Фејсбуку? – Како градите свој профил? – Какве фотографије постављате? – Које информације о себи делите са другима? – Да ли су друштвене мреже важне?

Ученици размишљају и одговарају, а очекивани одговори су: да је комуникација углавном сведена на кратке поруке и разне симболе; да млади углавном комуницирају путем друштвених мрежа; да средњошколци довољно не познају карактеристике академске и пословне комуникације; да је за већину Фејсбук омиљена дестинација на интернету; да друштвене мреже углавном користе за забаву; да се не води превише рачуна о приватности; да су друштвене мреже важне младима.

Наставник: поставља питања; усмерава разговор; језички уобличава одговоре;

Ученици: одговарају на питања; дискутују о теми.

Други корак

Наставник држи мини-предавање: шта је Линкедин?

Поред друштвених мрежа које користимо за забаву, постоје друштвене мреже које се користе у професионалне и пословне сврхе. Док је Фејсбук интернет дестинација за забаву, Линкедин је социјална мрежа за успостављање професионалних контаката. Ова мрежа данас има 313 милиона корисника у свету. Сви они су у њој пронашли могућност да ојачају и прошире мрежу својих професионалних контаката, али исто тако и да размењују знања, идеје и могућности за остварење каријерних циљева.

Заправо, Линкедин омогућава професионалну промоцију својим корисницима и њихово повезивање са потенцијалним послодавцима. Поред алата за успостављање контаката, ова мрежа нуди и низ алата за претрагу послова, изградњу и усавршавање пословних вештина итд. Посебно је значајна чињеница да Линкедин омогућава праћење оних компанија које су нам интересантне у професионалном смислу.

Профил на Линкедину је нешто као наш јавни CV који је доступан потенцијалним послодавцима. Због тога би требало пуно пажњу посветити избору фотографија и информација које постављамо у оквиру нашег профила.

Наставник: држи предавање; одговара на питања;

Ученици: прате предавање и постављају питања.

Трећи корак

У оквиру ове активности наставник ученицима излаже задатак који је заснован на индивидуалном ангажману ученика ради личне промоције на интернету, односно на креирању профила на Линкедину (Прилог 1). У том смислу, било би најцелисходније да се ова радионица одвија у кабинету за информатику, како би сваки ученик имао приступ интернету. Алтернатива је да се користи један рачунар са пројектором, па би се онда групно креирао један профил – као пример онога што ученици треба код куће да обаве.

Наставник: даје упутства рад; прати и усмерава активности ученика;

Ученици: прате упутства за рад; раде на задатку.

Четврти корак

Након свих активности, у завршном делу радионице, наставник разговара са ученицима како би непосредно сазнао шта су научили, какав утисак носе са собом, да ли су представљени садржаји оцењени као корисни, да ли има нешто што би волели да је другачије реализовано и сл.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе;

Ученици: слушају; коментаришу; врше евалуацију активности.

Евалуација: упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Научио/ла сам доста занимљивих и корисних ствари о личној промоцији.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Они који могу да се наметну – лакше пронађу посао.

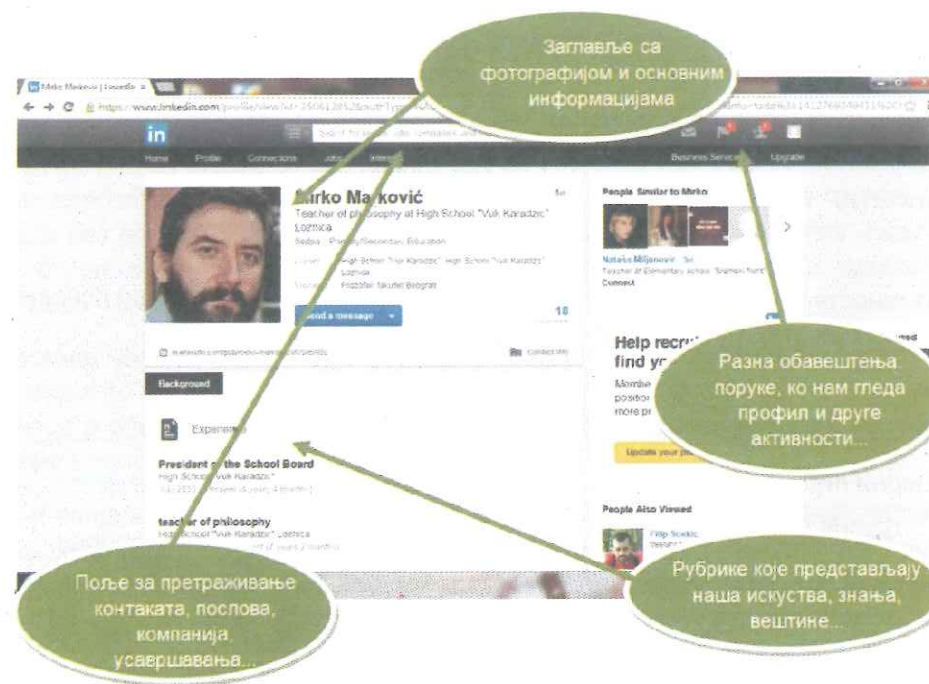
- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- После оног што сам чуо/ла, са више оптимизма размишљам о професионалној будућности.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Прилог 1

Профилна страница на Линкедину

Први корак: За креирање профила на Линкедину, за почетак, потребна вам је важећа имејл адреса и одговарајућа фотографија. Фотографија треба да буде примерена пословном контексту, па избегавајте оне – које обично „качите“ на Фејсбук профиле (приватне и неформалне). Уз вашу фотографију и име, у заглављу, треба да стоје основне информације везане за ваше занимање. Остале рубрике, које представљају искуства, знања и вештине, треба да буду пажљиво и објективно попуњене.

Други корак: Употпуните свој профил и почните са стварањем мреже професионалних контаката. За почетак претражите своје имејл контакте и откријте ко од њих има профил на Линкедину. Успоставите контакт са њима, погледајте ко је на листи њихових контаката и да ли некога познајете. Проучите како су други уредили своје профилне стране. Обратите пажњу на информације и препоруке које вам мрежа шаље. Од квалитета садржаја којима себе представљамо на Линкедину зависи употребљивост информација и препорука које добијате са мреже.

Трећи корак: Редовно ажурирајте профил и градите мрежу конекција како бисте били видљиви на Линкедину и тако повећали пословне шансе. Пратите компаније које су у сфери ваших компетенција и интересовања и користите разне могућности за усавршавање које вам мрежа нуди.

CV / резиме / биографија

Мирко Марковић

Личне карактеристике и квалификације

Циљ радионице:

Овладавање вештинама представљања личних карактеристика и квалификација кроз писање CV-ја.

Задаци:

- x указати на значај CV-ја у пословној комуникацији;
- x упознати ученике са формом CV-ја и његовим главним рубрикама;
- x објаснити СТАР технику.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће разумети значај CV-ја, знати које су његове основне рубрике и како да препознају своје карактеристике значајне за професију.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1, Прилог 2, Прилог 3, Прилог 4, Прилог 5);
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: групни / појединачни

Циљна група: ученици трећег и четвртог разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

На почетку радионице наставник дели ученике на групе, где је свака група конкурсна комисија која разматра пристигле пријаве на конкурс. Ово је активност која је заснована на симулацији ситуације у којој неко процењује квалитет пристиглих конкурсних пријава. Наставник се обраћа ученицима на следећи начин:

- Ви сте стручни сарадници Центра за каријерно вођење и саветовање. Ваш задатак је да пажљиво проучите текст конкурса који је Национална авио-компанија расписала за пријем кандидата за кабинско особље (Прилог 1). Иза тога треба да проучите пристигле радне биографије (Прилог 2, 3 и 4), односно да процените њихов квалитет и да компанији препоручите најбоље кандидате за пријем у радни однос. Да бисте објективно оценили сваки CV који је стигао на конкурс, користите образац са критеријумима за оцењивање (Прилог 5).

Ученици задатак реализују у мањим групама (5–6 ученика).

Наставник: дели ученике на групе; објашњава задатак; надгледа и усмерава групне активности;

Ученици: активно слушају; анализирају и вреднују.

Други корак

Када групе заврше са оцењивањем радних биографија, представљају своје оцене са кратким образложењем. На тај начин се додатно објективизује вредновање, али и упоређују оцене које су групе сваком кандидату појединачно дале. Наставник се обраћа ученицима:

- Молим све групе да се припреме да саопште који кандидат је добио највишу оцену. Наступајте према следећем редоследу: група 1, 2, 3... Свака група треба да изнесе своју коначну оцену, али и да за сваки критеријум каже како су оценили кандидата уз кратко образложење.

Наставник: организује активност;

Ученици: представљају резултате свог рада и образлажу оцене; прате излагања осталих група и пореде своје оцене са њиховим.

Трећи корак

Наставник објашњава шта је CV, како се пише и који је његов значај:

- CV је скраћеница од латинског израза Curriculum Vitae, што значи животни круг, а заправо је назив документа који шаљемо на конкурс – путем којег представљамо себе и сопствене квалификације. Дакле, CV је написан са наменом да заинтересује потенцијалног послодавца да нас позове на интервју, како би нас ближе упознао.

Требало би посебну пажњу посветити писању CV-ја. Прво би било корисно знати да документ путем којег се представљамо другим људима треба да садржи само тачне и објективне информације. Није без разлога настала она народна изрека: „У лажи су кратке ноге!“ Друго, треба рећи да ће наш CV неко веома пажљиво прочитати и проучити, и зато би требало све да буде беспрекорно урађено – и по форми и по садржају.

Што се тиче форме, ваљало би повести рачуна да избор фонта буде стандардан, а величина не већа од 12 и не мања од 10. Документ треба да буде поравнат и оријентисан – најчешће на лево, а рубрике истакнуте и одвојене. Језик јасан и без много фраза, уз поштовање свих граматичких и правописних норми.

Када је садржај у питању, CV најчешће садржи следеће рубрике: лични подаци, образовање, радно искуство, рад на рачунару, страни језици, вештине, интересовања и остало. Распоред рубрика не мора бити овакав и не мора обухватити све поменуте. У сваком случају, садржај треба да буде у складу са траженим информацијама, односно усклађен са конкурсним захтевима.

И на крају, CV је наша „лична карта“ која нас представља и на основу које ће неко стећи први утисак о нама. Како нећемо имати другу шансу за први утисак, то CV-ју даје огроман значај у нашим настојањима да успемо и остваримо постављени циљ.

Наставник: држи предавање; одговара на питања;

Ученици: активно слушају; постављају питања.

Четврти корак

Ученици добијају задатак да покушају самостално да скицирају свој CV тако што ће прво одредити рубрике и њихов редослед, а потом иписивати њихове садржаје. Највероватније да ученици неће моћи лако да се снађу са представљањем личних вештина, због тога наставник треба да их упуту да користе СТАР технику.

СТАР техника је мисаона активност која омогућава идентификовање индивидуалних вештина у четири корака:

- С** – ситуација: опис неког догађаја где смо, ослањајући се на неку вештину, постигли успех;
- Т** – требало је: опис радњи које је требало предузети ради постигнућа;
- А** – активности: описане и набројане активности које су довеле до остварења циља;
- Р** – резултат: описани и наведени докази постигнућа.

Ученицима треба пружити додатну подршку да разраде конкретне ситуације у којима њихове вештине долазе до изражаја.

Наставник: објашњава задатак; помаже и подржава;

Ученици: активно слушају; реализују задатак.

Пети корак

Након свих активности, у завршном делу радионице, наставник разговара са ученицима како би непосредно сазнао шта су научили, какав утисак носе са собом, да ли су представљени садржаји оцењени као корисни, да ли има нешто што би волели да је другачије реализовано и сл.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе;

Ученици: слушају; коментаришу; врше евалуацију активности

Додатна упутства:

- Европска унија је дефинисала заједнички образац за CV како би сви кандидати на конкурсима могли да се представе под једнаким условима. Истражи и откриј како изгледа образац за CV, обрати пажњу на примере који су дати, као и на могућност преузимања форме на адреси: <https://europass.cedefop.europa.eu/en/documents/curriculum-vitae>

- На сајту Београдске отворене школе налази се платформа за креирање CV-ја. Истражи и користи ресурс који је доступан на адреси: <http://karijera.bos.rs/>. Корисне публикације на ову тему се могу наћи на <http://www.bos.rs/cgcc/publikacije>

Евалуација: упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Прва степенница успеха на конкурс је добро написан CV.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Ова радионица ми је помогла да научим како да напишем добар CV.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Није важно да ли је све истинито написано – важно је да CV добро изгледа.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Прилог 1: Национална авио-компанија расписује конкурс за кабинско особље

Национална авио-компанија Републике Србије једна је од најстаријих авио-компанија у Европи, чија историја датира од 1927. године. Данас смо најзначајнија авио-компанија у региону. Наши авиони лете до свих дестинација у Европи, као и до најважнијих градова Блиског истока и Северне Америке. Наше кабинско особље су наши амбасадори, али су и лице Србије у свету.

Очекујемо од будућег особља да допринесу позиционирању наше компаније као најбоље у Европи. Од кабинског особља очекујемо да остваре безбедност наших путника, али и светске стандарде гостопримства у сваком тренутку. Исто тако, очекујемо високу мотивисаност, ентузијазам и посвећеност послу.

Минимални услови и квалификације да бисте постали део нашег персонала су:

- х држављанство Републике Србије;
- х минимум 18 година старости;
- х образовање – минимум средња школа;
- х одлично познавање матерњег и енглеског језика;
- х изражене међуљудске и комуникационе вештине;
- х да нисте кривично осуђивани;
- х да док носите униформу наше компаније немате видљиве тетоваже и пирсинг;
- х да знате да пливате;
- х да имате одличну личну презентацију.

Уколико испуњавате све наше критеријуме, а не желите да пропустите животну шансу у каријери, можете се пријавити за посао тако што ћете нам послати радну биографију (CV).

Радујемо се будућем сусрету!

Прилог 2: Први кандидат

Поштовани,

Ја се зovem Марта Савић. Имам 20 година и родом сам из Сомбора. Основну школу сам завршила у Сомбору, а средњу у Апатину. У школи сам била углавном одлична. Из српског и енглеског језика имала сам све петице.

Већ годину дана тражим посао и баш бих волела да радим као стјуардеса. Ја пуно волим да путујем и да упознајем нове крајеве и нове људе. Мислим да је то јако важно за посао за који конкуришем. Има оних који не воле посао који раде, а ја баш волим путовања.

Ми у школи нисмо учили пливање, али ја знам да пливам. Мада, признајем да не знам какве везе то има са послом стјуардесе. Пуно волим те униформе које носе стјуардесе. Иначе, моји ми никада нису дали да се тетовирам, па немам тих проблема сад. А пирсинга се плашим, па никад нисам пробала.

Једном ме је полиција зауставила док сам возила татин ауто, али ме никад нису казнили. Ту сам опрезна, сва правила поштујем.

Док сам ишла у школу, сви су ме обожавали и са свима сам била супер. Умем лепо према свакоме да се поставим и баш волим да ћаскам с људима.

Све што сам до сад радила није ми било тешко, а тек кад бих постала стјуардеса са уживањем бих ишла на посао. Мислим, летела!

И ја се радујем нашем будућем сусрету и надам се да ћете ме запослити!

Довиђења

Прилог 3: Други кандидат

БИОГРАФИЈА

Име и презиме: Јулија Киш
Датум и место рођења: 20. новембар 1987, Београд
Адреса, место: Главна улица 113, 11000 Београд
Број телефона: 099/ 123 45 67
Е-маил: j.kis@mail.rs

ОБРАЗОВАЊЕ

2002–2006. Средња техничка школа, Београд
Смер: машински техничар

РАДНО ИСКУСТВО

2007–2008. Конобарица у Хотелу Младост, Београд

ЈЕЗИЦИ

- x Српски – матерњи језик
- x Енглески – одлично познавање

ОСТАЛЕ ВЕШТИНЕ

- x Возачка дозвола: Б категорија, активни возач већ шест година

ДОДАТНО ОБРАЗОВАЊЕ

- x 2010. Курс информатичке писмености

ЛИЧНЕ ОСОБИНЕ

- x Одговорна и организована
- x Комуникативна, ведра и динамична

ИНТЕРЕСОВАЊА

- x Путовања
- x Екологија и заштита животиња
- x Пливање и шетња

Прилог 4: Трећи кандидат

CV

Андријана Димов

Адреса, место: Маршала Тита 57, Шабац

Број телефона: 099/ 76 543 21

Е-маил: a.dimov@mail.rs

Радно искуство:

Центар за стране језике *Sial*, Бијељина, Босна и Херцеговина

Наставник енглеског / Супервизор

Надзирање четири наставника страних језика

- Подучавање више од 500 ученика у енглеском језику
- Припремање наставних часова и њихова реализација; креирање различитих специфичних стилова подучавања како би се задовољиле различите старосне групе и нивои учења
- Праћење, вредновање и оцењивање резултата рада полазника курсева, попуњавање неопходне документације
- Планирање, оцењивање и ревизија наставног плана, садржаја курсева, материјала са курсева и метода предавања
- Координирање одабира и набавке материјала и залиха, као што су уџбеници и аудио-видео материјал, са члановима енглеског департмана и администрације
- Учествовање у упису ученика, регистрацији и њиховом распоређивању у групе на основу интервјуа и тестирања
- Успостављање добре комуникације и односа са полазницима курсева, уз међусобно разумевање и уважавање
- Израда превода из разних области (медицина, право, филозофија, технологија, пословна кореспонденција...)

USAG Stuttgart ACS (Центар за припреме за запошљавање), Војни гарнизон америчке војске, Штутгарт, Немачка

Асистент програм менаџера

- Планирање, развијање, организовање, имплементирање и управљање свим административним акцијама, коришћење вештине канцеларијске аутоматизације како би се помогло обављање функције управљања; развијање *Excel* прорачунских табела за праћење клијента и пружање критичког наставка тог праћења за све клијенте, обезбеђивање квалитета и упуштање контакта са послодавцима са потенцијалом запошљавања
- Успостављање система евиденције и вођења канцеларијских извештаја, испитивање и вођење рачуна о различитим облицима вербалне и писане комуникације, пријем странака
- Остварена потврда акредитационе књиге за Центар за припрему за запошљавање развијањем акредитацијске листе за проверу и обављањем темељног, методичког истраживања и претраге како би се укључила и пропратна документација

Образовање:

Northcentral Univerzitet, Долина Прескот, Аризона, САД

Докторске студије, образовање, специјализација: ESOL (енглески као други језик)

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Професор енглеског језика и књижевности

Liberty Univerzitet, Линчбург, Вирџинија, САД
Bachelor of Science Management
B.A. P.S.M. L4.MM

Liberty Univerzitet, Линчбург, Вирџинија, САД
Bachelor of Science Multidisciplinary Studies
B.A. P.UNL4.MM Дипломирала једнако: главни предмети: енглески језик и психологија

Рад на рачунару:
Microsoft Office Word, Excel, PowerPoint, Outlook Express – напредни ниво

Личне особине

Добра способност организације – сјајно управљање временом, искуство у одређивању приоритета, спремност за рад под притиском у кратким временским роковима

Спремност за рад у тимовима различите динамике и састава, као и индивидуалан рад; развијене лидерске вештине

Амбициозност, иницијативност и проактивност

Веома добре вештине у комуникацији у писаној и вербалној форми – способност комуницирања са различитим профилима људи

Прилог 5: Критеријуми за оцењивање радне биографије

Критеријуми	Потпуно остварено	Делимично остварено	Мало остварено	Није остварено
	3	2	1	0
Кандидат:				
	Оцене:			
Јасно и прегледно написано				
Садржи само битне информације које су релевантне за конкурс				
Правописне и граматичке норме су испоштоване				
Начин обраћања примерен пословној комуникацији – писано у 3. лицу				
Написано на једној страни (за почетнике) и адекватно форматирано				
Употребљен стандарни фонт (не мањи од 10 и не већи од 12)				
Садржи све важне рубрике (лични подаци, образовање, радно искуство, рад на рачунару, страни језици, вештине, интересовања,				
Укупно бодова:				

Мотивационо (и пропратно) писмо

Мирко Марковић

Комуникација у пословном окружењу

Циљ радионице:

Упознавање са принципима пословне комуникације на примерима мотивационог и пропратног писма.

Задаци:

- x организовати вежбу у којој ученици откривају професионалне мотиве и разлоге;
- x анализирати пример мотивационог писма;
- x објаснити форму и садржај мотивационог и пропратног писма.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће знати који су основни елементи потребни за писање мотивационог и пропратног писма.

Материјал за рад:

- x радни листови (Прилог 1, Прилог 2);
- x евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: индивидуални

Циљна група: ученици другог и трећег разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

Радионица почиње уводном активношћу у којој наставник ученике ставља у следећу ситуацију:

- Амбасада Краљевине Холандије организује студијско путовање за ученике средњих школа. Ученици из Србије посетиће један од најстаријих холандских градова, Мاستрихт, где ће боравити седам дана.

Поред тога што је познат као место где су европске државе потписале уговор о оснивању Европске уније, Мастрихт је познат и као универзитетски центар са доста музеја и галерија. У Мастрихту се налази и чувена мрежа пећина дуга 200 км настала исецањем слојева меког кречњака, чији су се блокови користили за изградњу кућа, цркава и двораца.

У туристичким каталозима Мастрихт се најчешће представља као прелепи град који заузима обе обале реке Мас, познат по римским и шпанским рушевинама, белгијској и француској архитектури, са мноштвом кафића и дивним старим калдрмисаним улицама.

Ученици наше школе имају пет места на располагању. Сви заинтересовани могу да се пријаве, без икаквих посебних услова. На путовање ће кренути они ученици који буду навели најубедљивије разлоге за одлазак у Холандију.

Ваш задатак је да наведете три разлога због којих би требало баш ви да посетите Мастрихт. Водите рачуна да ваше личне циљеве везане за планове у каријери ускладите са самим путовањем. Разлози које наводите треба да вас представе као јединствене особе којима је студијски боравак у Мастрихту потребан.

Наставник: објашњава задатак; одговара на питања;

Ученици: активно слушају; постављају питања.

Други корак

Наставник ученике насумице прозива да изнесу своје разлоге, водећи рачуна да се не понављају већ изнети. Ученици наводе аргументе, покушавајући да повежу своје каријерне циљеве са путовањем.

Наставник: организује и усмерава активност; помаже ученицима да уобличи своје аргументе;
Ученици: излажу разлоге.

Трећи корак

Наставник кроз кратко предавање објашњава шта су мотивационо и пропратно писмо:

- *Пропратно писмо је облик пословне комуникације који од нас захтева да поштујемо формални облик обраћања послодавцу или некој институцији. Оно је најчешће пратећи документ који шаљемо уз CV. Пропратно писмо треба да буде стилски једноставно написано – без много украса и непотребних детаља. Оно подразумева да јасно и сажето кажемо шта желимо, али исто тако да будемо и љубазни.*

Пропратно и мотивационо писмо у горњем десном углу садрже наше личне податке, а испод тога на левој страни назив организације којој се обраћамо. У следећем реду, испод тога, датум писања, а после почињемо писмо са обраћањем: „Поштовани/на...“ Садржај пропратног писма има за циљ да додатно објасни оне делове биографије који су суштински важни за позицију за коју конкуришемо. Такође, у пропратном писму се наводи за коју позицију се аплицира, из којих разлога, и додатно се представљају особине због којих бисмо могли бити изабрани.

Иако се по изгледу не разликују много, мотивационо писмо у поређењу са пропратним карактерише нешто слободнији и личнији стил. Суштина је да у мотивационом писму објаснимо шта нас конкретно мотивише да радимо на месту за које конкуришемо.

У првом делу мотивационог писма треба истаћи искуства и знања која нас препоручују и поближе одређују наше квалификације. У другом делу писма треба навести професионалне циљеве и, оно што је најважније, ускладити наше циљеве са циљевима програма или посла за који конкуришемо. Поред тога, и сам стил писања и начин обраћања треба да остави јак утисак.

Наставник: држи предавање; одговара на питања;
Ученици: активно слушају; постављају питања.

Четврти корак

У следећој активности наставник позива ученике да проуче пример једног мотивационог писма (Прилог 1), које је везано за случај с почетка радионице. Ученици треба пажљиво да га проуче и да покушају да одреде да ли су у датом примеру присутни све релевантни елементи мотивационог писма. Да би лакше извршили вредновање, ученици добијају табелу за евалуацију (Прилог 2).

Ученици задатак раде индивидуално, а затим износе своју оцену, пореде свој рад са другима и дискутују о томе.

Наставник: објашњава задатак; даје упутства за рад; води дискусију;
Ученици: активно слушају; критички читају; вреднују и дискутују.

Пети корак

Сумирајући све активности, наставник у завршној речи ученицима указује да поред ужестручних знања за обављање неког посла, велику важност има вештина комуникације у пословном окружењу. Уколико неко нема довољно знања и не познаје адекватне вештине да успостави пословну комуникацију и у њој истакне сопствене професионалне вредности, онда је његово стручно знање недовољно за успех и очекивана постигнућа.

Наставник: сумира активности, анкетира ученике, упућује на додатне изворе;
Ученици: слушају, бележе, врше евалуацију активности.

Прилог 1

Мотивационо писмо

Комисија Наставничког већа

за избор ученика за пут у

Холандију

Василиса Адамов

ученица IV-3

Број телефона: 099/ 123 45 67

Имејл: lisa@mail.rs

Поштовани,

Желела бих да на почетку истакнем да сам ученица са примерним владањем и да сам до сада имала одличан успех. Више пута сам похваљивана за остварене успехе на такмичењима из енглеског језика, а поред овог предмета, јако сам заинтересована и за географију. Од првог разреда средње школе сам члан географске секције. Комуникативна сам особа и радо покрећем иницијативу у разговору са другим људима. Због породичних прилика до сада нисам путовала у иностранство.

У будућности намеравам да студирам на Факултету политичких наука. Жеља ми је да postanем политиколог за европске интеграције. Волела бих, кад бих могла, да основне студије завршим на Београдском универзитету, а да потом упишем мастер студије на неком универзитету у Европи. Путовање у Краљевину Холандију била би одлична прилика за мене, не само да (коначно) добијем прилику да отпутујем у иностранство и видим својим очима оно што сам на часовима учила, већ и да обиђем Универзитет у Мاستрихту, да се на лицу места упознам са могућностима студирања за странце, али и да откријем како изгледа студентски живот у Холандији.

Надам се да ћу се наћи међу одабраним ученицима наше школе!

С поштовањем,

Василиса Адамов

Критеријуми за оцењивање мотивационог писма

Критеријуми	Потпуно остварено 3	Делимично остварено 2	Мало остварено 1	Није остварено 0
	Оцене:			
Јасно и прегледно написано				
Правописне и граматичке норме су испоштоване				
Написано на једној страни и адекватно форматирано				
Употребљен стандарни фонт (не мањи од 10 и не већи од 12)				
У првом делу истакнута релевантна искуства и личне карактеристике				
У другом делу наведени професионални циљеви / мотиви и доведени везу са пријавом на конкурс				
Стилски уобличено – оставља утисак на читаоца				
Укупно бодова:				

Додатна упутства:

Проучите разне примере мотивационих и пропратних писама на адреси: <http://motivacionopismo.com/>

Евалуација:

Упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Ова радионица ми је помогла да разумем шта је мотивационо писмо.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Мотивационо писмо не може нико уместо мене да напише јер нико не познаје довољно моје професионалне мотиве и циљеве.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Атмосфера за рад била је пријатна и задовољан/на сам овом радионицом.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Интервју

Мирко Марковић

Разговор са послодавцем / конкурсном комисијом...

Циљ радионице:

Разумевање интервјуа као специфичног вида пословне комуникације са нагласком на најважнијим елементима личног представљања и промоцији индивидуалних знања, вештина и способности.

Задаци:

- х анализирати један пример разговора за посао;
- х развијати знања о најзначајнијим елементима интервјуа;
- х обновити и продубити знања у вези са пословном комуникацијом;
- х указати на значај радне етике.

Исходи:

На крају ове активности ученици ће знати који су елементи разговора за посао кључни и на шта треба да обрате пажњу када се спремају за интервју.

Материјал за рад:

- х радни листови (Прилог 1, Прилог 2, Прилог 3);
- х евалуациони листићи за ученике.

Облик рада: групни / у пару

Циљна група: ученици трећег и четвртог разреда средње школе

Сценарио / опис активности:

Први корак

У уводној активности наставник скреће пажњу ученицима на стрип који треба пажљиво да погледају и прочитају (Прилог 1), а затим да се припреме да дискутују о томе.

С обзиром на то да стрип, осим текстом, комуницира са читаоцима и сликом, то му даје извесну предност тако што интеракција слике и текста развија асоцијативне везе које омогућавају додатно разумевање текста, односно теме којом се стрип бави. Такође, они који су развили визуелни стил учења као доминантан, лакше разумевају садржаје који се тако обрађују.

Искуство показује да се учењем постижу бољи резултати, уколико су информације које се примају представљене и текстуално и визуелно, што стрип с његовим визуелно-вербалним потенцијалом сврстава у веома корисна наставна средства.

Наставник: припрема ученике за критичко читање стрипа;

Ученици: студиозно читају.

Други корак

После критичке рецепције графичког наратива, наставник организује дебату, тако што ученике подели у две велике групе (на леву и десну страну учионице) – једни тврде да је Марко добио посао, а други да није. Задатак ученика је да покушају да осмисли могуће разлоге – за и против ове тезе. Ученици се подизањем руке пријављују за дискусију, а наставник им даје реч, водећи рачуна о равноправној заступљености супротстављених страна.

Наставник треба да дозволи ученицима да током дебате слободно износе све могуће конструкције, али инсистирајући на објективној аргументацији. Дебата не треба дуго да траје, тек толико да ученици износе основне аргументе.

Наставник: организује активност; усмерава ток дебате;

Ученици: дебатују.

Трећи корак

Ученици добијају задатак да проуче *Кодекс понашања државних службеника* (Прилог 2), а наставник им објашњава задатак:

- Радићете у пару, тако што ћете прео пажљиво прочитати Кодекс, а затим покушати да пронађете одредбе документа које могу да се односе на Марков случај. – Обратите пажњу, без обзира на то што кандидат није државни службеник, свакако да га понашање, које није у складу са Кодексом, дисквалификује. – Кад прочитате Кодекс, поново размислите о исходу Марковог разговора са конкурсном комисијом. – Усагласите заједнички став и припремите се да га изложите.

Ученици износе своја гледишта, а наставник уобличава њихове ставове и закључује случај са претпоставком да Марко сасвим сигурно није добио посао, јер га је његов начин комуникације, стил одевања, однос према државној имовини, схватање тимског рада и вођства у потпуности дисквалификовало. Другим речима, Маркова радна етика је на веома ниском нивоу и он испољава потпуну неприпремљеност на правила и вредности које владају у пословном окружењу.

Наставник: даје упутства за рад; усмерава активности на задатку.

Ученици: прате упутства за рад; раде на задатку и реферишу.

Четврти корак

Наставник кроз кратко предавање објашњава најважније елементе разговора с послодавцем.

Интервју за посао је врста разговора у којој једна страна, послодавац, усмерава разговор низом питања – како би се ближе упознао са кандидатом. Питања која интервјуер поставља углавном су отвореног типа. То значи да нису постављена никаква ограничења у погледу дужине одговора, а циљ је да се кандидату да више ширине у формулацијама како би се опустио и изнео више личних информација.

Наравно, интервју је прилика и за кандидата да прикупи што више информација од потенцијалног послодавца, јер на крају и један и други треба да донесу одлуку о запошљавању. Послодавац да понуди радно место, а кандидат да га прихвати.

Сваки кандидат би требало посебну пажњу да посвети припреми за интервју – како за питања која ће бити њему постављена, тако и за оно што би он питао.

У сваком случају, требало би направити стратегију личне презентације и то узевши у обзир следеће теме:

Какве су моје личне карактеристике – посматране кроз димензије: прилагодљивости, грађења поверења, континуираног усавшавања, креативности и иновативности, продуктивности, личне иницијативе и интегритета личности, истрајности и рада под стресом.

Какав је мој однос према другим људима – посматран кроз димензије подучавања и пружања подршке, начина комуникације, сарадње у тиму, као и прихватања и уважавања различитости.

Како схватам лидерство – посматрано кроз димензије личног утицаја на друге, подела улога и одговорности за извршење задатака, вођства у тиму.

Како доносим одлуке – посматрано кроз димензије идентификовања проблема, одлучности, планирања и организовања.

Наставник: објашњава; одговара на питања;

Ученици: активно слушају; постављају питања.

Пети корак

Наставник поставља изазов за ученике: шта би било када би Марко добио још једну шансу, па да поново дође на интервју. Шта би рекао када би му опет поставили иста питања? Ученици раде у пару, а задатак добијају на радним листовима (Прилог 3).

Након креираних одговора, који треба да воде повољном исходу Марковог интервјуа за посао, ученици представљају своја виђења адекватних одговора.

Наставник: објашњава задатак; по потреби помаже;

Ученици: раде на задатку, осмишљавајући адекватне одговоре.

Шести корак

На крају наставник сумира активности и укаже на значај радне етике – закључујући:

- Радна етика се огледа у позитивном односу према раду и радним навикама.

Наставник: сумира активности; анкетира ученике; упућује на додатне изворе;

Ученици: слушају; бележе; врше евалуацију активности.

Додатна упутства:

Постоји велики број упутстава за припрему кандидата за разговор са послодавцем. Истражите доступне ресурсе на следећим адресама:

- <https://poslovi.infostud.com/saveti/zaposlenje/Intervju-za-posao/3>

- <http://www.kakopedija.com/6713/kako-se-spremiti-za-razgovor-za-posao/>

Корисне публикације на ову тему се могу наћи на <http://www.bos.rs/cgcc/publikacije>

Евалуација: упитник за ученике

Пажљиво прочитај следећа тврђења и заокруживањем слова поред једног од понуђених одговора изрази колико се слажеш са наведеним!

- Овако обрађена тема, у облику стрипа, била је веома занимљива.

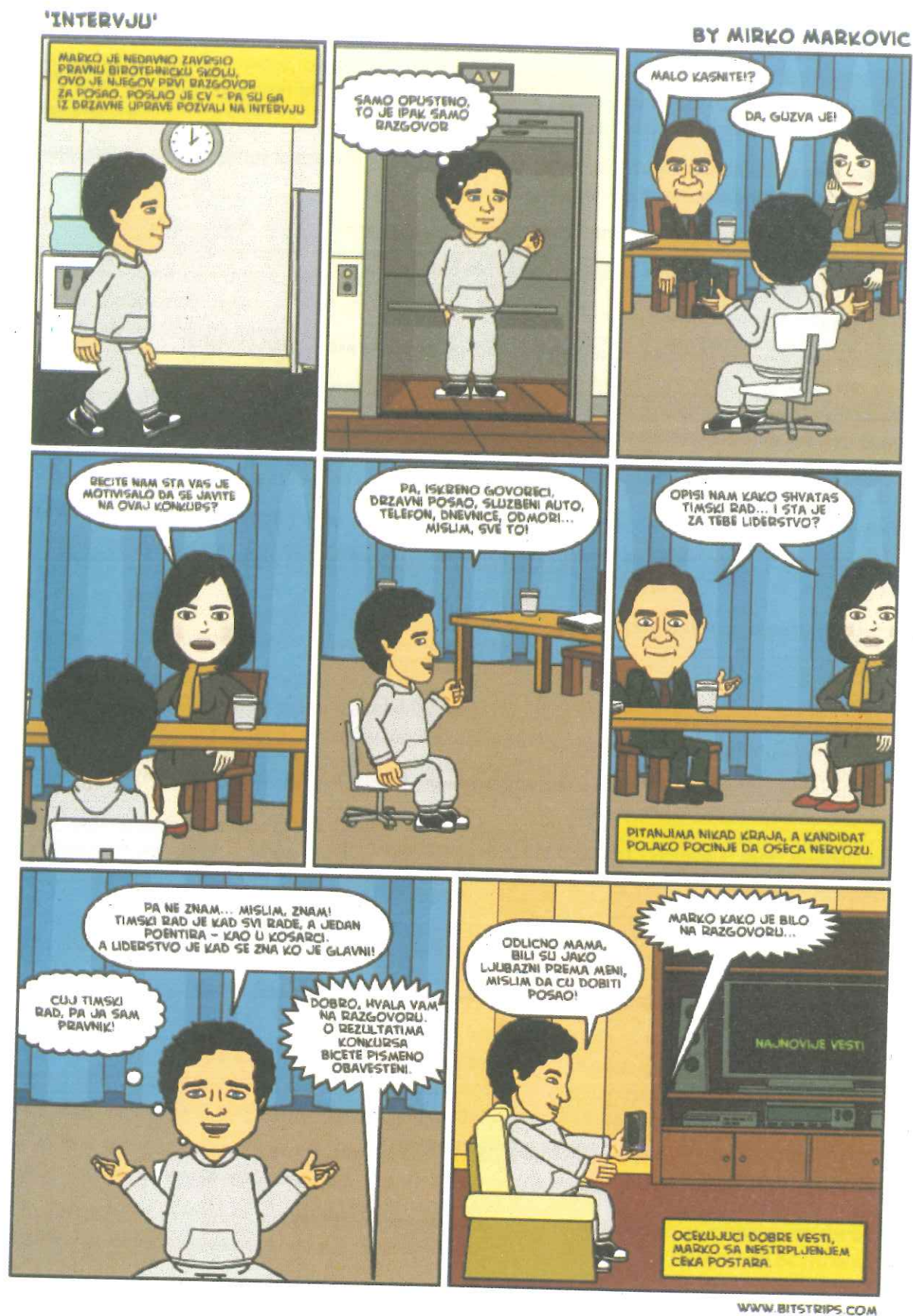
- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Ова активност ми је помогла да боље разумем шта је интервју за посао.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

- Припрема за интервју је сложена и веома важна активност.

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) делимично се не слажем
- г) у потпуности се не слажем

Члан 3

Државни службеник дужан је да се понаша на начин који доприноси очувању и подстицању поверења јавности у интегритет, непристрасност и ефикасност органа.

Члан 10

Државни службеник је дужан да материјална и финансијска средства која су му поверена у вршењу послова користи наменски, економично и ефикасно, искључиво за обављање послова и да их не користи за приватне сврхе.

Члан 13

У опхођењу са странкама државни службеник је дужан да: поступа професионално, љубазно и пристојно; покаже заинтересованост и стрпљење, посебно са неуком странком; благовремено и тачно даје податке и информације, у складу са законом и другим прописом; пружа помоћ и даје информације о надлежним органима за поступање по захтевима, као и о правним средствима за заштиту права и интереса; руководи се начелом једнакости и не даје привилегије зависно од било каквих својстава и личних особина странке; с посебном пажњом поступа према особама с инвалидитетом и другим особама с посебним потребама; поштује личност и достојанство странке.

Члан 14

У односима са претпостављеним, подређеним, другим државним службеницима и намештеницима државни службеник поступа с дужном пажњом и поштовањем.

Државни службеник је дужан да у односу са другим државним службеницима обезбеди потребну сарадњу, не омета процес рада, поспешује професионалне односе и радну атмосферу и да избегава радње које би имале штетне последице по углед органа.

Члан 17

Државни службеник је дужан да буде прикладно и уредно одевен, примерено пословима државног службеника, и да својим начином одевања на радном месту не нарушава углед државног органа нити изражава своју политичку, верску или другу личну припадност која би могла да доведе у сумњу његову непристрасност и неутралност.

Неприкладном одећом сматрају се нарочито: непримерено кратке сукње, блузе са великим деколтеом или танким бретелама, изразито кратке или провидне блузе, кратке панталоне.

(Делови Кодекса наведени према: <http://www.ombudsman.rs/>)

- Објасните нам зашто касните?

- Шта Вас је мотивисало да се јавите на овај конкурс?

- Како схватате тимски рад и шта је за Вас лидерство?

Активности школског тима за каријерно вођење

Активности тима за каријерно вођење

Биљана Ђорђевић

Како формирати Школски тим за каријерно вођење и саветовање и како институционализовати његов рад?

Двогодишњи план рада, кораци у реализацији активности, подршка органа управљања, Савета родитеља и других релевантних чинилаца.)

Циљ активности:

Формирање школског тима за каријерно вођење и саветовање и институционализовање његовог рада кроз одговарајуће органе управљања у школи, израда двогодишњег плана рада и почетак рада према усвојеном плану.

Задачи:

1. Информисање чланова Наставничког већа о каријерном саветовању као услузи чија је имплементација у средњошколској пракси у Републици Србији предвиђена Законом о средњој школи из 2013. године, али и Стратегијом каријерног вођења и саветовања у РС;
2. Формирање вишечланог Школског тима за каријерно вођење и саветовање који ће бити сачињен од наставника и стручних сарадника који желе да учествују у реализацији поменуте активности;
3. Израда двогодишњег плана рада Школског тима за каријерно вођење и саветовање;
4. Обезбеђивање подршке раду Школског тима за каријерно вођење и саветовање од стране органа управљања школом, Савета родитеља и других релевантних чинилаца;
5. Анкетирање ученика трећег разреда који су заинтересовани за учешће у активностима Тима за каријерно вођење и саветовање и формирање групе са којом ће се радити.

Информисање чланова Наставничког већа о каријерном саветовању – законски оквир и имплементација у средњошколској пракси

Први задатак у формирању Школског тима за каријерно вођење и саветовање јесте информисање чланова Наставничког већа о томе шта заправо подразумева концепт каријерног вођења и саветовања и како је законским решењима предвиђено да се тај концепт реализује у средњошколској пракси.

„Каријерно вођење и саветовање је услуга којом се појединцу помаже да процени своје способности, интересовања и вредности, да добије информације о могућностима додатног образовања и запослења и позиционира себе на тржишту рада – како у односу на захтеве самог тржишта, тако и у односу на сопствене способности, интересовања и искуства.“
(Водич за каријерне саветнике, др Искра Максимовић, стр. 17)

Истовремено, са аспекта образовно-васпитног рада који се у школама спроводи, то је једна ваннаставна активност која мора бити институционализована и пажљиво испланирана у оквиру Годишњег плана рада школе који се усваја до 15. септембра за текућу школску годину, а у коме су садржане све наставне и ваннаставне активности чија се реализација планира.

Од школске 2013/2014. године уређен је и законски оквир којим је ова активност уведена у средњошколску праксу, о чему такође треба информисати чланове Наставничког већа и потенцијалне чланове Школског тима за каријерно вођење и саветовање. Наиме, према Закону о средњем

образовању и васпитању (Службени гласник РС, бр. 55/2013) чланом 15 програм каријерног вођења и саветовања дефинисан је на следећи начин:

„Школа омогућава формирање зреле и одговорне личности, способне да доноси добро промишљене и одговорне одлуке о властитој професионалној будућности и да их спроводи у дело.

Школа формира стручни тим за каријерно вођење и саветовање у чијем су саставу стручни сарадници и наставници. Тим у сарадњи са наставницима реализује праћење индивидуалних склоности ученика. Саветодавни рад обавља се током школовања, а школа, по потреби, сарађује са надлежним установама које се баве каријерним вођењем и саветовањем.

Школа помаже ученицима и родитељима у истраживању могућности за даље учење и запошљавање, односно идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и објективно разликовање и формирање сопственог става о томе. У том циљу школа прати развој ученика и информише их о занимањима, образовним профилима, условима студирања и потребама на тржишту рада.“

Дакле, школа је законом обавезана да у свој делокруг планираних активности уврсти и активности Тима за каријерно вођење и саветовање.

Директор школе, односно наставник или стручни сарадник ког директор одреди, припрема на основу ових података презентацију за седницу Наставничког већа која се одржава у периоду од 20.8. до 31.8. како би чланови Наставничког већа били директно упућени у концепт и законски оквир каријерног вођења и саветовања у школи. (Пример десетоминутне ПП презентације који је коришћен у нашој школи приликом покретања Школског тима за каријерно вођење и саветовање налази се међу прилозима у електронској верзији овог Приручника на адреси <http://euroguidance.rs/resursi/prirucnik>)

За професоре и стручне сараднике који раде у средњим школама активности каријерног вођења нису потпуна непознаница, будући да се сродни садржаји обрађују на часовима грађанског васпитања кроз део који се бави професионалном оријентацијом. Такође се одређени садржаји који имају додирних тачака са планирањем каријере понекад нађу у плану рада одељењских старешина, па је зато препорука директорима или особама којима је поверено формирање Школског тима за каријерно вођење и саветовање да управо међу тим наставницима траже потенцијалне чланове тима.

Више података о програму каријерног вођења за младе узраста од 15 до 19 година заинтересовани наставници могу пронаћи и у Стратегији каријерног вођења и саветовања у Републици Србији, као и у одговарајућим програмима Београдске отворене школе⁶.

На истој седници се наставници позивају да се током наредног периода (у нашој школи су за то биле предвиђене две недеље) пријаве директору, односно стручној служби, уколико су заинтересовани да учествују у раду Школског тима за каријерно вођење и саветовање.

Селекција наставника и стручних сарадника и формирање школског тима за каријерно вођење и саветовање

Након седнице Наставничког већа на којој су чланови информисани о законском оквиру за имплементацију Програма каријерног вођења и саветовања у средњошколској пракси и позвани да се пријаве за те активности, следећи корак јесте селекција наставника и стручних сарадника од којих ће бити састављен Тим за каријерно вођење и саветовање у школи. Као што је поменуто у претходном пасусу, у нашој школи за тај корак биле су потребне две недеље. Важно је да се селекција обави до 15. септембра.

⁶ Препоруке за развој програма каријерног вођења и саветовања у средњим школама <http://www.bos.rs/cqcc/uploaded/Preporuke%20za%20razvoj%20programa%20karijernog%20vo%20vo%20C4%91eni%20i%20savetovanja%20u%20srednjim%20C5%A1kolama.pdf>

Директор школе даје коначну реч о томе како ће бити састављен школски тим који би требало да буде вишечлан, састављен од наставника и стручних сарадника, а пожељно је да своје место међу члановима нађе и представник управе школе (чиме би се обезбедила боља логистика). Добро је, такође, да у рад Тима буду укључени како наставници општеобразовних, тако и наставници стручних предмета (уколико је реч о средњој стручној школи), јер се на тај начин доприноси хетерогености и широј компетенцији Тима.

Прво питање које се поставља приликом селекције чланова тима јесте како на оптималан начин одабрати наставнике и стручне сараднике који ће чинити тим.

Да ли формирати тим од просветних радника који су се сами пријавили, исказујући на тај начин ентузијазам или одредити људе који по квалификацији могу спроводити ове активности, а којима ће то бити још један од „задатака из структуре радног времена“ на који ће их управа школе распоредити?

Материјална надокнада за активности у Школском тиму за каријерно вођење и саветовање не постоји, а није могуће рачунати ни на друге видове екстерне стимулације, зато је у нашој школи превладао став да је важно у рад Школског тима за каријерно вођење и саветовање укључити запослене које имају унутрашњу мотивацију и желе да своје педагошко искуство и ресурсе ставе у функцију имплементације једног оваквог програма у школи.

Процес селектовања окончан је тако што је директор на седници Наставничког већа почетком септембра прихватио пријаве свих седморо колега који су изразили жељу да учествују у раду овог Тима. Пракса је показала да је за потребе школе коју похађа око 780 ученика распоређених у 24 одељења тај број адекватан. Наравно број чланова Тима варира у зависности од величине школе и броја ученика укључених у активности каријерног саветовања, па предлагемо да се остави могућност да се Тим увећа уколико се у одређеним активностима појави потреба.

У напредном облику селектовања чланова Тима за каријерно вођење и саветовање могуће је применити методу селекције засновану на радним биографијама и мотивационим писмима којима би потенцијални чланови тима „конкурисали“ за место у Тиму. Овакав облик селекције препоручујемо школама у којим је концепт каријерног вођења и саветовања заживео и у којима је велики број наставника показао интересовање за укључивање у поменуте активности. Уважавајући референце из приложених биографија и мотивацију изложену у писмима, директор школе, у сарадњи са представницима стручне службе, спроводи селекцију.

Процес селекције завршава се на седници Наставничког већа која се одржава на почетку школске године (прва половина септембра) када директор школе упознаје чланове Наставничког већа са саставом школских тимова, укључујући и Тим за каријерно вођење и саветовање.

Израда двогодишњег плана рада Школског тима за каријерно вођење и саветовање

Конституисање Школског тима за каријерно вођење и саветовање, након информисања и селекције чланова Тима, завршава се усвајањем плана рада, израдом акционог плана и поделом задужења међу члановима Тима.

У складу са Програмом каријерног вођења за младе од 15 до 19 година, а према Стратегији каријерног вођења и саветовања Републике Србије, читава средњошколска популација може бити обухваћена активностима везаним за планирање каријере, што би значило да би се и активности Школског тима планирале кроз четворогодишњи период, дакле од почетка до краја њиховог средњошколског образовања. Законских ограничења у том погледу нема, те је школским тимовима остављена слобода у изради плана и одређивању интервала у којима се планира.

Током семинара *Занимају ме занимања* који је током 2013. године организовала Београдска отворена школа, представници десет школа обухваћених пилот-програмом развили су и пилотирали у својим школама шему једногодишњег акционог плана (шема је садржана у прилогу). Том шемом предвиђено је да у активности Школског тима буду укључени ученици завршног разреда средње школе.

На основу поменуте шеме, аутор овог текста (и сама учесница поменутог семинара) развила је сопствени двогодишњи модел који се примењује са успехом у нашој школи и обухвата ученике трећег и четвртог разреда.

Наше виђење било је да ученицима треба понудити могућност да науче како да преузму одговорност за планирање сопствене каријере пре но што се нађу у завршној години средње школе, јер их тада очекују бројне обавезе – полагање матурских испита, припрема за полагање пријемних испита, организовање матурских прослава... Са друге стране, сматрали смо да је неопходно да се ученици током првог и другог разреда оријентишу у новој школској средини, да стекну јаснију слику о струци за коју се образују и да се формирају као личности, како би у трећем разреду били спремни да се укључе у активности каријерног вођења и саветовања.

Мишљења смо, такође на основу спроведених активности, да свим ученицима који покажу интересовање приликом анкетирања у трећем разреду (о чему ће бити речи у посебном одељку) треба омогућити да се укључе у активности које Школски тим за каријерно вођење и саветовање спроводи, како у оне пленарног карактера, тако и у оне радионичарског типа које траже понављање радионица у мањим групама (око двадесет учесника), како би се свим заинтересованим ученицима изашло у сусрет.

Предлог двогодишњег акционог плана рада Школског тима за каријерно вођење и саветовање

Редни број	Активност	Носиоци реализације	Временска динамика	У сарадњи са
Рад у 1. школској години				
1.	Информисање чланова Наставничког већа о имплементацији програма КВиС	наставници и стручни сарадници који су упознати са програмом КВиС	20.8–31.8.	Управом школе
2.	Пријављивање наставника и стручних сарадника и формирање Школског тима за КВиС. Усвајање акционог плана за наредне две школске године	наставници и стручна служба	прва половина септембра	Управом школе
3.	Промоција активности Школског тима за КВиС и анкетирање ученика 3. разреда за услуге каријерног саветовања у школи	Тим за КВиС	друга половина септембра	Управом школе, Саветом родитеља, одељењским старешинама и Ђачким парламентом
4.	Формирање групе ученика која ће учествовати у активностима каријерног саветовања и реализација уводне радионице на којој се представља појам каријере и план рада и спроводи анкетирање ученика о занимањима која би волели да упознају кроз програм ЈС	Тим за КВиС	октобар	Управом школе, одељењским старешинама
5.	Радионице самопроцене и самоупознавања са ученицима трећег разреда	Тим за КВиС	новембар	одељењским старешинама

6.	Тестирање ученика ТПИ (тест професионалних интересовања) и презентовање резултата ученицима	Тим за КВиС	децембар	Стручном службом и НСЗ
Т.	Индивидуални разговори са психологом и оп потреби упућивање на разговор са стручним лицима у НСЗ	Психолог и педагог из Тима за КВиС	јануар и фебруар	Одељењским старешинама, стручном службом и НСЗ
У.	Организовање ЈС посета на бази исказаног интересовања ученика о занимањима која би волели да упознају	Тим за КВиС	март и април	Управом школе, Саветом родитеља и социјалним партнерима
Рад у 2. школској години				
V.	Презентовање искуства са ЈС посета	Тим за КВиС	септембар	Ђачким парламентом и одељењским старешинама
NM.	Припрема и организација Сајма каријерних могућности	Тим за КВиС	октобар и новембар	Управом школе и социјалним партнерима
NN.	Сајам каријерних могућности	Тим за КВиС	децембар	Управом школе, одељењским старешинама, Ђачким парламентом и социјалним партнерима
N2.	Радионице о писању CV-ја и припреми за разговор са послодавцем	Тим за КВиС	фебруар, март	професорима грађанског васпитања
NP.	Саветовање у Каријерном кутку	Тим за КВиС	јануар, фебруар и март	Стручним службама, одељењским старешинама, НСЗ
NA.	Организација и подршка у презентацији високих струковних школа и факултета	Тим за КВиС	јануар–јун	Управом школе
NR.	Завршна активност ученика који су прошли програм каријерног саветовања – израда визиткарте за десету годишњицу матуре	Тим за КВиС	април	одељењским старешинама
NS.	Прикупљање података о успешности ученика приликом уписа на факултете	Тим за КВиС	август	одељењским старешинама
NT.	Извештај о раду Школског тима за КВиС	Тим за КВиС	до 20. У.	Управом школе и осталим члановима НВ

Каријерни кутак

Континуирани рад Школског тима за каријерно вођење и саветовање може се обезбедити формирањем Каријерног кутка, наравно уколико просторне и техничке могућности школе то дозвољавају. То би било место на коме би ученицима у сваком тренутку био доступан материјал који могу користити у планирању сопствене каријере, дакле упитници о самопроцени, снимци и приче о различитим занимањима која су предмет њиховог интересовања, као и разноврсни промотивни материјали којима се високе школе и факултети препоручују будућим студентима. У Каријерном кутку ученици, али и њихови родитељи, такође могу заказати и обављати индивидуалне разговоре са школским психологом.

Обезбеђивање подршке органа управљања школом, Савета родитеља и других релевантних чинилаца

Подршка управе школе

Имплементација програма каријерног вођења и саветовања у средњој школи подразумева подршку органа управљања школом, дакле директора школе и школског одбора, али и Савета родитеља и других релевантних чинилаца.

Подршка је неопходна у свим сегментима планирања и реализације активности Школског тима за каријерно вођење и саветовање, почев од конституисања Тима чији ће план рада бити уврштен у Годишњи план рада школе, преко успостављања веза са социјалним партнерима школе, који су потенцијални домаћини за реализацију посета *Сенка на послу*, до организације Школског сајма каријере и искуство из наше школе показује да је најбоље тражити подршку у директним разговорима са директором школе и представницима школског одбора из реда запослених. (Уколико иницијатива полази од наставника који је упознат са концептом каријерног вођења и саветовања, а тај концепт у школи још увек не постоји.)

У разговору се треба позвати на чињеницу да је подршка ученицима једна од кључних области у самовредновању, али и у екстерном вредновању квалитета рада школе, а управо је каријерно саветовање одличан начин пружања подршке ученицима. Ученици добијају прилику да у својој школи добију драгоцене информације и савете неопходне за планирање каријере, а образовно-васпитне институције кроз реализацију овог програма јачају капацитете који се вреднују приликом интерне и екстерне евалуације.

Треба истаћи и бенефит који се у промоцији школе остварује кроз реализацију Сајма каријерних могућности који је отвореног типа и који осим ученика школе и њихових родитеља могу посетити и остали заинтересовани.

Уколико располажемо позитивним искуствима других школа (с обзиром на то да велики број наставника ради истовремено у више школа), то такође може бити значајно у обезбеђивању подршке управе школе.

Конечно, уколико се наиђе на разумевање управе школе, рад Школског тима за каријерно вођење и саветовање у напредној варијанти могао би се бавити и развојем каријере запослених, у првом реду кроз сарадњу са Тимом за стручно усавршавање професора и стручних сарадника.

Подршка Савета родитеља

Веома је важно да Савет родитеља пружи подршку раду Тима за каријерно вођење и саветовање. Искусни наставници знају да родитељи желе да њихова деца у својим професорима имају и каријерне саветнике. Када у школи постоји Тим за каријерно вођење и саветовање, та идеја се реализује на стручнијем, озбиљнијем и боље организованом нивоу, и зато је наш предлог да два члана Тима припреме десетоминутну презентацију којом ће се активности Тима представити Савету родитеља у проширеном саставу (у нашој школи користили смо модификовану презентацију која је представљена и члановима Наставничког већа). Време када треба ову активност реализовати везано је за септембар

и почетак школске године, када се и међу ученицима промовишу активности Тима за каријерно вођење и саветовање у школи и када се одржавају обавезни састанци Савета родитеља.

Искуство наше школе показало је да су родитељи након тога радо прихватили да подрже концепт каријерног саветовања у школи, нудећи се да буду партнери школе у реализацији програма *Сенка на послу*, прихватајући да гостују на радионицама на којима су говорили као представници занимања и нудећи логистичку помоћ у реализацији Школског сајма каријерних могућности.

Сарадња са Националном службом за запошљавање

У складу са Стратегијом каријерног вођења и саветовања у Републици Србији која подразумева активности које се тичу планирања каријере са популацијом различите старосне доби, међу којима су и млади од 15 до 19 година, дакле средњошколци, потребно је остварити сарадњу школа и НСЗ. Стручњаци НСЗ креирају садржаје који би требало да су комплементарни активностима каријерног саветовања које се спроводи у оквиру школе, што се у првом реду односи на исцрпније и прецизније информације о стању на тржишту рада, али и на могућност да ученици посећују програме каријерног саветовања које они организују.

Сарадња школског тима за каријерно вођење са НСЗ иницирана је писаним обраћањем које су чланови Тима упутили локалној НСЗ, позивајући је на сарадњу и тражећи одговор на питање какве је облике сарадње могуће успоставити између школе и ове институције, како би се у складу са тиме планирале даље активности.

Сарадња са Канцеларијом за младе, НВО и осталим социјалним партнерима

Школски тим за каријерно вођење и саветовање током рада остварује сарадњу са локалном самоуправом кроз рад Канцеларије за младе, као и са невладиним организацијама које на локалном нивоу остварују програме који се тичу планирања каријере младих људи и са осталим социјалним партнерима.

Социјални партнери са којима средње стручне школе сарађују у реализацији практичне наставе, а у новије време и приликом полагања стручне матуре, јесу привредни субјекти или јавна предузећа у којима раде представници струке. Они су значајан ресурс и у реализацији активности Школског тима за каријерно вођење и саветовање, али треба рачунати са тим да су за њих те активности потпуна непознаница.

Иницијативу за сарадњу покрене писаним путем представник школе (директор или лице које он одреди), који образлаже концепт каријерног вођења и саветовања у средњој школи тражећи логистичку и суштинску помоћ привредних субјеката у спровођењу тог концепта и позивајући се на друштвено одговорно понашање привредних чинилаца од којих се очекује да остварују сарадњу са школама.

Постоји могућност да одговори неких социјалних партнера изостану (искуство наше школе показало је да је некада неопходно покренути приватне контакте како би привредни субјекти или представници јавних предузећа и институција показали мало више интересовања за потребе школе за оваквим обликом сарадње), али зато чланови Школског тима треба да искористе све позитивне одговоре и да сваком партнеру понуде прихватљив модус сарадње. Код неких ће то бити омогућавање разговора са представницима занимања или реализација програма *Сенка на послу*, други ће бити заинтересовани за Школски сајам каријерних могућности или неку другу активност. Важно је да ученици који долазе у контакт са представницима других институција буду добро припремљени, да озбиљно и достојанствено представе и себе и школу током пажљиво планираних активности. Тада се може очекивати већа отвореност социјалних партнера за сарадњу са школом на овим активностима у неком наредном периоду.

Анкетирање ученика трећег разреда који су заинтересовани за учешће у активностима Тима за каријерно вођење и саветовање и формирање групе са којом ће се радити

Имплементација програма каријерног саветовања у школи и почетак рада Школског тима за каријерно вођење и саветовање заснивају се на укључивању ученика који су заинтересовани за такву услугу унутар своје школе, а у склопу ваннаставних активности.

Предложена шема двогодишњег рада Тима подразумева да ученици на почетку трећег разреда буду анкетирани и сходно резултатима анкете укључени у поменуте активности.

С обзиром на чињеницу да је програм каријерног саветовања још увек новина у нашем образовном систему, мора се рачунати са тим да ученици углавном немају довољно информација у вези са могућностима да сопствену каријеру планирају у сарадњи са наставницима и у оквиру своје школе. Наставници и стручни сарадници који су чланови Тима у сарадњи са управом школе и одељењским старешинама промовишу, гостујући на једном часу одељењског старешине половином септембра, активности и садржаје који се остварују у оквиру планираних активности каријерног вођења и саветовања. (Мотивисање ученика за укључивање у активности Школског тима за каријерно вођење и саветовање детаљније су размотрене у оквиру одељка „Како мотивисати ученике за активности каријерног вођења и саветовања у средњој школи“.)

Тај час организационо треба поделити у две целине. Прва целина, након уводног дела заснованог на представљању гостујућих наставника, посвећена је десетоминутној презентацији о појму каријере и постојању Тима који се у школи бави каријерним вођењем и саветовањем (и у ову сврху могуће је користити модификовану презентацију која се представља члановима Наставничког већа и члановима Савета родитеља). У другом делу часа ученици попуњавају анкету која њима служи да промисле о планирању сопствене каријере, а наставницима, члановима Школског тима за каријерно вођење и планирање да остваре увид у бројно стање и интересовања потенцијалних учесника у активностима Тима.

У нашој школи коришћена је анкета која је садржала пет питања (питања се налазе у оквиру поменутог одељка који обрађује мотивисање ученика). Резултате анкете обрадили су преставници стручне службе, чланови Тима, и на основу тих резултата формирана је група ученика са којом је заказана прва пленарна сесија половином октобра. (Путем обавештења ученици су информисани о тачном термину и месту одржавања првог састанка.)

Као што је већ истакнуто, мишљења смо, на основу спроведених активности, да свим ученицима који покажу интересовање приликом анкетирања треба омогућити да се укључе у активности које Школски тима за каријерно вођење и саветовање спроводи, уз напомену да ће се активности радионичарског типа одвијати у поновљеним радионицама, у мањим групама (око двадесет учесника), како би се свим заинтересованим ученицима изашло у сусрет.

Сваке школске године са ученицима трећег разреда на исти начин спроводи се анкета.

Промоција активности Тима за каријерно вођење представља посебан изазов у школској години када Тим отпочиње са радом, а далеко је једноставнија у наредним годинама, када су одређене активности реализоване, када је могуће презентовати резултате и на оствареним постигнућима темељити будући рад са ученицима који ће бити носиоци активности у наредном периоду.

Материјал за рад: пројектор, видео-бим, ПП презентације, електронска преписка, анкетни листићи.

Закључак:

Школски тим за каријерно вођење и саветовање формира се као стручно тело састављено од наставника, стручних сарадника и представника руководства школе који су са ентузијазмом прихватили идеју да својим ученицима, радећи са њима током две школске године, помогну у планирању професионалне каријере. Тај рад одвија се према јасно утврђеном плану, у сарадњи и уз подршку управе школе, Савета родитеља, социјалних партнера школе и других чинилаца.

Како мотивисати ученике за активности каријерног вођења и саветовања у средњој школи?

Биљана Ђорђевић

Када у школи постоји могућност да се ученицима пружи подршка кроз програм каријерног вођења и саветовања, ученике треба информисати о томе какве активности и садржаји из ове области постоје у њиховој школи и на који начин се они могу укључити у те активности. Такође је потребно мотивисати ученике да у што већем броју искористе могућност да се у својој школи оспособе за планирање сопствене каријере.

Циљ активности:

Промовисање услуге каријерног вођења и саветовања међу ученицима и родитељима, анкетирање заинтересованих и формирање групе ученика која је спремна да испрати планиране активности и одржавање мотивације међу учесницима активности током планираног периода.

Задачи:

1. Како увести ученике (и зашто управо ученике трећег разреда) у програм каријерног вођења и саветовања?
2. Промоција активности Тима за каријерно вођење и саветовање на часу одељењског старешине и анкетирање заинтересованих ученика за укључивање у представљене активности Тима.
3. Како одржати континуитет у мотивацији током двогодишњег спровођења планираних активности Школског тима за каријерно вођење и саветовање?

Како увести ученике (и зашто управо ученике трећег разреда) у програм каријерног вођења и саветовања?

У складу са законско-стратешким оквиром који регулише каријерно вођење и саветовање у Републици Србији, могуће је планирати спровођење концепта каријерног вођења и саветовања током четворогодишњег трајања средњошколског образовања, али је исто тако могуће и ограничити програм на једну или две школске године.

У школама које су 2013. године учествовале у пилот-програму Београдске отворене школе „Занимају ме занимања“ (реч је о десет школа са територије Републике Србије, међу којима је и Економска школа из Лесковца у којој аутор овог текста ради), школски тимови за каријерно вођење и саветовање углавном су спроводили програме који трају једну школску годину и остварују се са ученицима четвртог разреда. Размењујући искуства о једногодишњем пилотирању на радионици „Каријерно вођење и саветовање у средњим школама – снимац стања и наредни кораци“, такође у организацији Београдске отворене школе, августа 2014. године, полазници су се сложили да је за квалитетно спровођење оваквог вида подршке ученицима потребно више од једне школске године, зато што концепт каријерног вођења и саветовања у средњој школи обухвата велики број активности које треба пажљиво планирати и спровести. Чула су се мишљења да је можда најбоље ученике укључити у програм каријерног вођења већ на почетку средње школе.

Ауторка овог текста, као што је поменуто у одељку који говори о активностима школског тима за каријерно вођење, развила је на основу шеме коришћене у пилот-програму сопствени двогодишњи модел који се примењује са успехом у нашој школи и обухвата ученике трећег и четвртог разреда.

Наше искуство показало је да је реално (у смислу одрживости) да двогодишњим планом рада Школског тима за каријерно вођење и саветовање буду обухваћене активности које ће се спроводити са ученицима трећег и четвртог разреда средње школе. Планиране активности организују се као ваннаставне и за такве активности је важно обезбедити просторне, техничке и временске предуслове.

(Ово посебно напомињемо зато што у појединим школама постоји широк спектар ваннаставних активности које се ученицима нуде и зато је важно усагласити термине одржавања појединачних активности како би ученици могли да планирају своје слободно време.)

Ученици трећег разреда одабрани су, као што је већ поменуто у одељку који говори о активностима Школског тима за каријерно вођење и саветовање, зато што смо сматрали да су прве две године средњошколског образовања потребне да ученик стекне јаснију слику о образовном профилу за који се школује, да кроз стручне предмете упозна професију коју је одабрао, да сазри као личност и да сходно томе заузме став да ли свој професионални развој види у тој струци или су његова интересовања другачија. Са друге стране, две школске године сматрали смо довољним периодом да се реализују разноврсне активности каријерног саветовања које је наш Тим предвидео планом.

Први корак у увођењу ученика трећег разреда у програм каријерног вођења је пружање информација о радионицама и другим активностима које спроводи Школски тим за каријерно вођење. Чланови Тима ће те информације предочити на часу одељењског старешине (о мотивационој вредности овог часа биће речи у наставку). На истом часу ученици ће имати прилику да размисле и сходно интересовању попуне анкету којом ће се изјаснити о намери да учествују у активностима.

Као добар инструмент мотивације за укључивање у активности каријерног саветовања, на који смо ми у школи упутили ученике након поменутог часа, препоручујемо блог колегинице Југославе Лулић. Назив блога је Југославин блог – Учење кроз авантуру (<http://jucoslava.wordpress.com>) и преко њега ученици могу приступити налогу на YouTube каналу под називом Сајбер учитељица (http://www.youtube.com/channel/UCH5e_MPEBb-3z1E1fN385Ng/feed) и погледати мотивационе филмиће на тему каријере, разговора за посао и слично, чији су аутори Југослава Лулић, професорка српског језика и књижевности из Бачке Паланке и Катарина Вељковић, професорка информатике из Крагујевца. Нашим ученицима су ови прилози били веома занимљиви и подстицајни за укључивање у сродне активности у својој школи.

Сва даља обавештења ученицима који учествују у активностима које Школски тим планира да спроведе дају се кроз Књигу обавештења, а по потреби је могуће укључити плакат (у случају обавештења које се односи на одржавање Школског сајма каријерних могућности).

У четвртном разреду ученици настављају активности према плану са којим су упознати на почетку укључивања у активности каријерног вођења и саветовања у школи.

Промоција активности Тима за каријерно вођење и саветовање на часу одељењског старешине и анкетање заинтересованих ученика за укључивање у представљене активности Тима

Први задатак са којим се Школски тим среће након конституисања и усвајања плана рада јесте мотивисање ученика да се укључе у програм каријерног вођења и саветовања, да се у својој школи информишу о занимањима, образовним профилима, условима студирања и потребама тржишта рада, како би у складу са тиме, а према својим потребама и афинитетима, могли планирати каријеру. Посебно је важно да се у школама које први пут успостављају концепт каријерног саветовања у својој пракси, ученицима представе све предности једног оваквог програма. (Ученици кроз организоване активности процењују своју професионалну оријентацију, упознају припаднике појединих занимања који им говоре о предностима и недостацима својих професионалних опредељења, истражују могућности даљег школовања, односно запослења, добијају стручну помоћ у сагледавању личних капацитета итд.)

Наше искуство је показало да програм каријерног вођења и саветовања, када заживи, углавном сам себе промовише, јер ученици међусобно радо говоре о искуствима током којих су имали прилике да упознају представнике занимања или су били нечија Сенка на послу. Поред тога, активности отвореног типа као што је Школски сајам каријере на коме су материјали изложени две недеље, доприносе да се код ученика створи јаснија слика о томе „шта се на радионицама о каријери радило“, и тако се

мобилицу млађи ученици да се, кад за то дође време, и сами укључе у програм који ће им помоћи да планирају сопствену каријеру.

Као први корак пожељно је да се у План рада одељењских старешина трећег разреда за септембар месец уврсти гостовање чланова Школског тима за каријерно вођење и саветовање.

Идеја је да они у форми једног часа одељењског старешине, дакле у трајању од 45 минута, информишу ученике о концепту каријерног саветовања у школи и да их анкетају о њиховој заинтересованости за активности које Тим има у свом двогодишњем плану рада.

Сваке године треба изнова реализовати овакав час одељењског старешине са ученицима трећег разреда.

Тај час може имати следећи ток:

Уводни део часа (5–7 минута)

На почетку ученике треба упозорити на важност доношења утемељених одлука приликом планирања каријере како би се избегли погрешни избори, правци образовања или избора занимања и упутити и на могућност да у самој школи добију помоћ у процени сопствених способности, интересовања и вредности на чему ће темељити своје изборе. Стручни тим састављен од професора и стручних сарадника водиће их током две школске године кроз различите активности које ће им помоћи да преузму одговорност за планирање своје каријере.

У ову сврху могуће је користити модификовану ППТ презентацију која се користи при формирању Школског тима за каријерно вођење и саветовање. (Пример се налази међу прилозима у одељку који говори о активностима Тима.)

Главни део часа (подељен у две целине од по 15 минута)

Први сегмент обухвата представљање плана рада Школског тима за каријерно вођење и саветовање

У двогодишњем плану који се спроводи у нашој школи налазе се садржаји групних радионица самопроцене, самоупознавања, тест ТПИ, али и могућност да у индивидуалним разговорима са школским психологом говоре о себи и својим професионалним изазовима и ученици су за те садржаје показали велику заинтересованост, будући да о томе нису имали готово никаквих сазнања до овог часа.

Такође, могућност коју им школа пружа, да кроз програм Сенка на послу (програм је пилотиран од стране Београдске отворене школе кроз програм Занимају ме занимања) проведу један дан са представником одређене професије, за ученике је посебно примамљива. Уколико постоји могућност, добро је да о овом концепту ученицима трећег разреда говори један од ученика који је претходне године имао искуство са представником занимања.

Други сегмент обухвата спровођење анкете међу ученицима

Додатну мотивацију ученицима ће пружити и попуњавање анкетног листића са добро вођеним питањима. За добро вођена питања, у смислу да ученицима послуже као средство мотивације, а члановима Тима за каријерно вођење као инструмент испитивања ученичких интересовања, задужени су представници стручне службе (педагог, школски психолог) који су чланови Тима.

Већина ученика у нашој школи тврдила је, по попуњавању ове анкете, да су се први пут озбиљније замислили над својом професионалном будућношћу управо док су одговарали на питања садржана у анкети, па су се зато и одлучили да се укључе у активности које су им представљене на часу одељењског старешине.

Анкетна питања:

1. Како процењујеш своје знање о планирању каријере? (на скали од 1 до 5)
2. Да ли ти је потребна помоћ у планирању каријере?
3. У којој мери предложене активности могу користити твој планирању каријере? (на скали од 1 до 5)
4. Које теме би предложио/ла и која занимања би волео/ла да боље упознаш кроз програм каријерног саветовања?

Закључни део часа (трајање 5–7 минута)

Ученици добијају прилику да се додатно обавесте о питањима у вези са реализацијом концепта каријерног саветовања у школи, али како се и где додатно могу информисати о подацима који су им корисни у планирању каријере, а односе се на могућности даљег образовања или запошљавања у струци за коју се у школи оспособљавају. Зато их чланови Тима упућују на сајтове Водич за ученике на НСЗ, Каријера Београдске отворене школе и др.

У циљу добре мотивације потребно је да час одељењског старешине на коме се ученици информишу и анкетирају о заинтересованости за укључивање у програм каријерног саветовања у школи протекне у позитивној и афирмативној атмосфери, да се нагласи како сваки појединац може бити успешан у читавом низу занимања, само је важно да се добро информише, да темељно промисли о својим способностима, жељама и могућностима, па да тек након тога доноси одлуке у вези са планирањем каријере.

Наравно, треба рачунати и са тиме да немају сви ученици недоумице у вези са планирањем каријере. Традиција породичног посла, у детињству откривена склоност ка некој професији и други разлози код појединаца су условили решеност да каријеру усмере без већег премишљања. Ипак, активности које Школски тим за каријерно вођење и саветовање спроводи и таквим ученицима могу бити од користи у смислу прикупљања додатних информација и преиспитивања личних ставова.

На основу спроведене анкете формира се група ученика који ће у учествовати у спровођењу програма каријерног саветовања. Свим ученицима који у анкети изразе жељу да учествују у активностима Школског тима за каријерно вођење треба омогућити да то и остваре, без обзира на бројно стање. Уколико је број ученика већи од двадесет, активности радионичарског типа ће се понављати.

Након овог часа ученици су били у знатној мери мотивисани да се укључе у активности Школског тима за каријерно вођење и саветовање (У првој години рада у нашој школи се око 70% ученика трећег разреда након овог часа определило за учешће у активностима каријерног вођења.)

Како одржати континуитет у мотивацији током двогодишњег спровођења планираних активности Школског тима за каријерно вођење и саветовање

Један од изазова са којима се чланови Школског тима за каријерно вођење и саветовање срећу током спровођења планираних активности јесте одржавање континуитета високе мотивисаности ученика који су поменути активностима обухваћени.

Размењујући искуства са колегама који су учествовали у пилот-програму увођења концепта каријерног вођења и саветовања, под називом Занимају ме занимања, у организацији Београдске отворене школе, наставници, учесници пилот-програма, сложили су се у закључку да ученици већином добро реагују на увођење ваннаставних активности било које врсте. Интересовање постоји за сваки облик ангажовања који излази из строгих оквира наставних садржаја. Такав је случај и са каријерним информисањем и саветовањем у школи, утолико пре што у средњошколском узрасту већина ученика интензивно размишља о томе како да усмери своју професионалну будућност. Ту позицију користили смо за иницијалну мотивацију при формирању групе ученика трећег разреда који ће бити обухваћени активностима везаним за планирање каријере, тако што смо промовисали и упутили их у концепт каријерног вођења и саветовања у школи, а потом их анкетирали и на основу исказаног интересовања увели у активности.

Пажљиво планиране и добро припремљене активности из плана Школског тима за каријерно вођење и саветовање, позитиван став наставника који их спроводе и добар пријем на који су ученици наилазили сусрећући се са представницима занимања ван школе, допринели су одржавању високог нивоа мотивисаности ученика за учешће у активностима тима. У нашем искуству то је значило да су поштовани сви договорени термини, да су били обезбеђени технички услови за извођење радионица, да су у радионицама коришћени проверени алати (тестови самопроцене из Водича др Искре Максимовић), да је програм Сенка на послу (из пилот-програма Занимају ме занимања Београдске отворене школе) реализован са еминентним представницима адвокатске и менаџерске професије, а уз претходно припремљена питања под менторством наставника, као и да је Школски сајам каријерних могућности привукао велики број заинтересованих посетилаца. Успешна реализација донела је свим учесницима задовољство и додатну мотивацију за наставак рада.

Мора се ипак рачунати и са претпоставком да ће ученици у извесном периоду показати мању заинтересованост за учешће у активностима које је Школски тим планирао да оствари. Тај мањак ентузијазма и мотивације углавном се осети код матураната који су, посебно у другом полугодишту четвртог разреда, више окренути другим обавезама и активностима, а добар део њих је донео коначну одлуку о томе шта планира у својој професионалној перспективи и сад је усредсређен на припреме за остварење тих одлука. Зато је важно да се план Школског тима за каријерно вођење и саветовање прилагоди таквој очекиваној ситуацији и да се у плану за тај период нађу активности које неће много оптерећивати ученике.

Предлог је да то буде израда визиткарте са којом би ученици желели да се својим друговима представе на десетој годишњици матуре или нека слична активност кроз коју ће ученици без претераног оптерећења моћи још једном да промисле своју одлуку о даљем школовању или запошљавању.

За оне ученике којима је и у том периоду потребна стручна помоћ у планирању каријере, могу се организовати додатни индивидуални разговори. У сваком случају треба уважити потребе појединца и према њима креирати радну атмосферу.

Наравно, као што смо већ поменули у ранијем разматрању, не постоје код свих ученика недоумице у вези са избором занимања односно наставка школовања и такви ученици вероватно неће узети учешће у активности каријерног информисања и саветовања у оквиру школе. Одређене активности могу користити и ученицима који иницијално нису имали мотивацију (у првом реду информације представљене на Школском сајму каријерних могућности) и чланови Школског тима требало би да омогуће и таквим ученицима да се укључе у рад Тима, уколико се накнадно заинтересују за активност каријерног саветовања.

Материјали:

Пројектор, видео-бим, ПП презентације, електронска преписка, анкетни листићи, плакат, Књига обавештења.

Закључак:

Имплементација програма каријерног вођења и саветовања у школској пракси треба да буде заснована на афирмативном ставу и пружању прилике и једнаких шанси свим ученицима да у својој школи добију прилику да истраже своје могућности, да се информишу о карактеру и условима рада појединих занимања, о потребама тржишта рада за одређеним занимањима и да на основу тога преузму одговорност за планирање сопствене каријере. Унутрашња мотивација по овом питању код младих људи несумњиво постоји, а чланови Школског тима за каријерно вођење и саветовање кроз пажљиво планиране и темељно припремљене активности треба да пруже импулс и омогуће ученицима да је ту мотивацију открију и да је следе.

Школски сајам каријерних могућности

Биљана Ђорђевић

Школски тим за каријерно вођење и саветовање и ученици завршног разреда, укључени у активности каријерног саветовања, организују у својој школи манифестацију сајамског карактера, отвореног типа, на којој својим вршњацима, али и осталим ученицима школе, њиховим родитељима и другим заинтересованим посетиоцима представљају могућности у даљем планирању каријере по завршетку средње школе.

Циљ активности:

Школски сајам каријерних могућности организује се са циљем прикупљања и презентовања информација које се тичу планирања каријере кроз наставак школовања у одређеним високошколским установама или кроз почетак рада у струци за коју је ученик оспособљен током средње школе. Спецификум овако организованог Сајма јесте истраживачки приступ и тимски рад, захваљујући коме ученици сами трагају за релевантним подацима, селекују материјал и презентују закључке пред својим вршњацима, показујући на тај начин да су спремни да преузму одговорност за важне одлуке о својој професионалној будућности.

Задаци:

- x Како осмислити Школски сајам каријерних могућности и како припремити материјал за сајамску манифестацију?
- x Како организовати Сајам каријерних могућности у школи?
- x Како презентовати садржаје о каријерним могућностима по завршетку средње школе на сајамској манифестацији?

Како осмислити Школски сајам каријерних могућности и како припремити материјал за сајамску манифестацију?

У складу са двогодишњим планом рада Школског тима за каријерно вођење и саветовање, ученици који су током трећег разреда прошли активности каријерног вођења радионичарског типа, упознајући том приликом боље своје капацитете, склоности и могућности, на почетку четвртог разреда интензивније се укључују у процес прикупљања информација о високошколским установама на којима желе да наставе школовање, односно о потребама тржишта рада за струком за коју се школују уколико не намеравају да наставе школовање по завршетку средње школе.

С тим у вези, током октобра и новембра ученици подељени у пет до седам група (у зависности од исказаног интересовања на нивоу генерације) прикупљаће и припремати материјал који се односи на читав низ корисних информација о томе шта сродни факултети на различитим универзитетима нуде у својим студијским програмима, шта садрже наставни планови тих студијских програма, на који начин се полажу пријемни испити, колико кошта школарина за самофинансирајуће студенте, какве су могућности за остваривање одређених права из области студентског стандарда итд.

У складу са интересовањима и предлозима ученика, низ информација које се припремају за потребе Сајма може се проширити и на податке о стању на тржишту рада у вези са занимањима за које би ученици желели даље да се образују.

Једна група ученика истраживаће могућности за наставак школовања у иностранству, а посебна група размотриће каријерне могућности младих људи који не намеравају да се даље школују, већ желе да почну да раде. Та група прикупља информације о актуелним потребама тржишта рада за образовним профилима и звањима које ученици стичу по завршетку средње школе, али и о додатним вештинама и способностима која уз звања послодавци обично траже као услов за заснивање радног односа, као и могућности да започну сопствени бизнис (стартап кредити, конкурси за почетнике).

Групе ученика формирају се на основу исказаног интересовања.

Као мотивациони и инструктивни инструмент у школама које имају развијен концепт каријерног вођења и саветовања, користе се репрезентативни сајамски материјали претходних генерација.

Ученици ће имати четири недеље да прикупе материјал, обраде га и уз менторство наставника из Школског тима за каријерно вођење и саветовање припреме за презентацију.

Организација часа и садржај активности приликом планирања сајма

Уводни део часа (5–7 минута)

Активности наставника:

- x Предлаже ученицима да на стикерима испишу назив факултета о коме би желели да се информишу.
- x Разврстава добијени материјал у неколико група тематски обједињених сличним подручјима рада.

Активности ученика:

- x Исписују на стикерима називе високошколских установа о којима би желели да се информишу

Главни део (30–35 минута)

Активности наставника:

- x Формира пет до седам група ученика (на основу исказаног интересовања) које ће прикупљати информације о каријерним могућностима на одређеним високошколским установама према исказаним интересовањима ученика.
- x Очекивано је, нпр. у економским и правнобиротехничким школама, да једна група ученика жели да истражује могућности уписа и студирања на економским и сродним факултетима, друга група на правним и сродним факултетима. Код медицинских школа та интересовања ће очекивано бити везана за медицинске и фармацеутске факултете итд. Трећа група имала би задатак да прикупи информације о високим струковним школама економских и правних усмерења, а четврта група истраживала би податке који се односе на факултете на којима се школују студенти за занимања која нису у вези са подручјем рада које се изучава у средњој школи, у овом случају то је економија, право, администрација. Пета група има задатак да истражи каријерне могућности за ученике који не желе даље да се школују, већ намеравају да се по завршетку средње школе запосле. Уколико има исказаног интересовања, шеста група прикупљаће податке о могућностима за наставак школовања у високошколским установама у иностранству.
- x Наставник распоређује пријављене ученике у групе и даје инструкције о подацима које треба прикупити и на основу њих сачинити презентацију.
- x Наставник дефинише основна питања и елементе које о свакој високошколској установи треба прибавити:
  - Назив, адреса и контакт високошколске установе.
  - Прецизни називи звања која се стичу по завршетку школовања.
  - Садржај наставних планова појединих студијских програма.
  - Број студената који се прима у прву годину основних студија (на бази расположивих података) и број поена који је претходне школске године био потребан за упис.
  - Предмети и наставни садржаји који се полажу приликом уписа.
  - Висина школарине за самофинансирајуће студенте, удаљеност високошколске установе од места из ког ученици долазе, могућности за остваривање стипендија и других видова побољшања студентског стандарда.
- x За групу која истражује могућности запослења по завршетку средње школе препоручује следећа питања:
  - Какве су тренутне потребе тржишта рада за занимањима за која се ученици образују у нашој школи?

- Колики је број људи који су носиоци те струке, а тренутно чекају посао?
- Које вештине послодавци обично траже уз одређено занимање?
- Да ли постоје и како се могу искористити могућности за обављање стручне праксе у оквиру средњошколског звања?
- Да ли постоје и како се могу искористити могућности за покретање сопственог бизниса из домена струке за коју се образују у својој средњој стручној школи? (стартап кредити, помоћ локалне заједнице младим предузетницима)?
- Да ли је могуће, и на који начин, радити у струци у иностранству?
- x Наставник дискутује са ученицима о њиховим предлозима које додатне информације би требало укључити у презентацију појединих високошколских установа како би ученичка интересовања била у потпуности задовољена.

Активности ученика:

- x Изјашњавају се о групама у чијем раду би желели да узму учешће.
- x Предлажу које додатне информације треба уврстити у садржај презентација које припремају за Школски сајам каријерних могућности.
- x Предлажу визуелна и техничка решења за своје презентације.
- x Усаглашавају идеје и предлоге унутар групе, деле задужења и бирају известиоца.

Завршни део часа

Активности наставника:

- x Предлаже да материјал за Школски сајам каријерних могућности буде припремљен у виду паноа и у виду ППТ презентације која ће бити приказана на дан отварања Сајма.
- x Упућује ученике на изворе информација (званичне странице факултета, сајт НСЗ, сајтове локалних самоуправа) сугеришући им да се критички односе према информацијама које се нуде у промотивним материјалима.
- x Одређује рокове за припрему материјала и организацију манифестације.
- x Даје додатне информације и одређује термине за консултације (у складу са наставним и ваннаставним обавезама ученика и наставника) са члановима Школског тима за каријерно вођење и саветовање током наредне четири недеље док припрема материјала траје

Активности ученика:

- x Усаглашавају динамику рада унутар појединачних група и у складу са предлозима наставника из Школског тима за каријерно вођење и саветовање.
- x Траже додатне инструкције у вези са прикупљањем и презентовањем материјала о каријерним могућностима на предстојећем Школском сајму.

Како организовати сајам каријерних могућности у школи?

Током четири недеље ученици припремају материјал који ће бити представљен на Школском сајму каријерних могућности. Припрема материјала врши се под менторством наставника, члана Школског тима за каријерно вођење и саветовање. Предлажемо да један наставник испрати активности два тима. Менторство треба прилагодити потребама групе и у складу са тиме одржавати додатне сесије са целом групом или само консултације када чланови групе имају неко додатно питање. Електронска комуникација омогућава да се велики део питања и евентуалних недоумица, пре свега оних која се односе на сређивање форме ППТ презентација и паноа, реши тим путем. До краја наведеног рока сваки тим треба да има припремљену и од стране ментора одобрену ППТ презентацију коју ће присутнима на дан отварања Сајма показати (а по исказаном интересовању електронским путем проследити осталим ученицима који учествују у активностима Школског тима за каријерно вођење и саветовање), као и пано који ће у наредне две недеље бити изложен у простору који је школа за то предвидела.

За то време чланови Школског тима за каријерно вођење и саветовање уз помоћ управе школе обезбеђују техничке услове за одржавање такве манифестације у школи. Под техничким условима подразумевамо обезбеђивање адекватног простора (свечана сала, хол, атријум или неки други

простор који одговара за излагање ППТ презентација и паноа), обезбеђивање пројектора и видеобима, обавештавање ученика и наставника о времену и месту одржавања манифестације (путем *Књиге обавештења*, а уколико има могућности обавештење може бити израђено у виду плаката). Очекивано је да велики број ученика школе, како старијих тако и млађих разреда, покажу интересовање за овакав догађај, те је зато важно да простор буде довољан за пријем свих заинтересованих.

Уколико постоје могућности да се Школски сајам организује као манифестација отвореног типа, ствара се прилика да се школа додатно промовише као образовно-васпитна институција у којој се ученицима пружа пуна подршка и могућност да уз компетентне савете планирају и воде своју каријеру. У том случају чланови тима уз помоћ управе школе електронском преписком, а још боље путем локалних електронских и штампаних медија (о начину обавештавања одлучује директор школе) недељу дана пре почетка обавештавају социјалне партнере школе, локалну заједницу, друге школе (средње, али и основне из којих ће нам наредних година долазити ученици) о одржавању Сајма каријерних могућности.

У нашој школи сајамска манифестација овог типа реализована је први пут у другој години рада школског тима за каријерно вођење и саветовање. Реализација је била успешна, судећи по броју и реакцији посетилаца, као и по мишљењу учесника (изреченом у неформалним разговорима). С обзиром на чињеницу да је ово био пионирски подухват, изостала је систематска евалуација коју бисмо свакако препоручили школским тимовима који намеравају да реализују сајмове каријерних могућности у својим школама.

Како презентовати садржаје о каријерним могућностима по завршетку школе на сајму?

Када након двонедељних припрема за Школски сајам каријерних могућности дође време да тимови прикажу и изложе своје радове, препоручујемо да манифестација поприми свечанији тон тако што ће ученицима бити препоручен посебан, свечанији начин одевања и наступа. Остављамо могућност униформног избора гардеробе за све чланове тима.

Пожељно је да манифестацију отвори директор школе (или неко од чланова руководства), чиме она добија на значају.

Организација часа и садржај активности приликом отварања сајма

Уводни део часа (5–7мин)

Активности наставника:

Уводна реч члана Школског тима за каријерно вођење и саветовање о Сајму каријерних могућности и представљање група које су учествовале у припреми Сајма.

Активности ученика:

Припрема за презентацију.

Главни део часа (30 мин)

Активности наставника:

Прати и координира излагање ученика према утврђеном редоследу. Сваки ментор задужен је да прати излагање својих двеју група.

Активности ученика:

Известиоци група имају 5 минута времена да представе рад своје групе о појединачним опцијама за наставак каријерног планирања

Све групе излажу садржаје према раније утврђеним темама и према поменутом распореду.

Завршни део часа (8–10 минута)

Активности наставника:

Наставник прати дискусију након презентације.

Сугерише посетиоцима сајма да потраже додатне информације у Каријерном кутку и обезбеђује да материјал презентован у облику паноа буде изложен у адекватном простору током наредног периода.

Активности ученика:

Известиоци групе дају додатне информације посетиоцима о каријерним опцијама које су истраживали, и излажу паное у Каријерном кутку или другом простору који је за то предвиђен.

Материјали за рад:

Пројектор, видео-бим, ПП презентације, електронска преписка, анкетни листићи, плакат, локални штампани и електронски медији.

Закључак:

Организацијом и реализацијом Школског сајма каријерних могућности обезбеђује се истраживачки, тимски рад ученика који се сада налазе у улози вршњачких каријерних информатора. Тимови ученика, под менторством наставника, прикупљају, селекују и припремају материјал који касније обликују у ППТ презентације и паное и излажу у простору који је школа за то предвидела. Вишеструка је корист од оваквих активности, будући да ученици трагају за квалитетним, провереним информацијама које су сами означили као важне, не задовољавају се промотивним и рекламним материјалима које високошколске установе нуде, селекују податке, заузимају став о предностима и недостацима појединих програма и на тај начин показују да сазревају за преузимање одговорности у планирању своје каријере.

Индивидуални рад

Разговор о вођењу каријере са ученицима

Маја Светозаревић

Рецепт за успешно грађење каријере

Циљ радионице:

Јачање компетенција ученика/ца за самостално доношење исправних професионалних одлука, грађења каријерног пута, самоактуализације и остварења у свету рада.

Задаци:

- х Дефинисање личног и професионалног идентитета, интегрисане улоге у грађењу каријере.
- х Самопроцена компетенција неопходних за развој каријере и улазак у свет рада.
- х Јачање сензибилитета ученика/це за праћење промена тржишта рада, идентификацију ресурса, превазилажење потешкоћа кроз стручно усавршавање и израду личног професионалног плана.

Исходи:

- х Ученик/ца разуме појам личног и појам професионалног идентитета, увиђа сличности и разлике, има професионални циљ.
- х Ученик/ца разуме шта су међупредметне компетенције, схвата њихову важност за грађење каријере, уме да процени развој својих компетенције, дефинише „јаке“ стране и тражи помоћ и подршку за оснаживање потребних компетенција.
- х Ученик/ца оснажен/на за улазак у свет рада, оспособљен/на да прави лични професионални план, дефинише циљеве и успешно прати промене кроз целоживотно учење

Материјал за рад:

- х Упитник за ученике/це
- х Скала процене међупредметних компетенција
- х Портфолио ученика/це (препука за наставника да постоји регистар свих индивидуалних облика рада у области КВС са учеником/цом, као и са вршњачким КВС тимом).

Облик рада: индивидуални

Сценарио / опис активности:

Први корак

Дефинисање личног идентитета; наставник наводи ученика/цу да постави себи питање: „Ко сам Ја?“

Ученик описује себе онако како се види, доживљава, процењује. Истиче своје вештине, способности, знања, ставове, вредности.

Дефинисање професионалног идентитета; наставник наводи ученика/цу да постави себи питање: „Шта бих волео/ла да будем?“

Ученик/ца говори о занимању којим планира да се бави, предностима, недостацима, условима рада, могућностима запошљавања и напредовања.

Наставник истиче важност интегритета личности (личног и професионалног идентитета) за успешно грађење каријере. (Временска динамика 10 мин.)

Други корак

Наставник води формални интервју (на основу упитника за ученике) и бележи одговоре ученика/це.

УПИТНИК ЗА УЧЕНИКЕ КВС

Име и презиме _____
Датум и место рођења _____
Име оца _____ степен образовања _____
радно место _____
Име мајке _____ степен образовања _____
радно место _____

Одељење _____
Одељењски старшина _____
Образовни профил _____
Успех у школи _____
Завршена основна школа _____
Успех у основној школи _____

Одлуку о упису средње школе донео/ла сам:

а) због вршњака б) родитеља ц) самостално д) уз стручну помоћ г) случајно

Задовољан/на сам избором школе: а) да б) не

Желим да се професионално бавим занимањем за које се школујем: а) да б) не

Планирам да студирам: а) да б) не

Планирам да се запослим када завршим средњу школу: а) да б) не

Моје способности су _____

Моја интересовања су _____

Моја професионална интересовања су _____

Мој професионални циљ је _____

Активно партиципирам у школским активностима: а) да б) не

Имам потребна знања, вештине да изградим успешну каријеру: а) да б) не

Знам да пишем личну биографију: а) да б) не

Знам шта је мотивационо писмо и уем да га напишем: а) да б) не

Пратим промене света рада и уем да им се прилагодим: а) да б) не

Разликујем појмове образовање, посао и каријера: а) да б) не

Потребно је стално стручно усавршавање да би се изградила успешна каријера: а) да б) не

Имам добре преговарачке способности: а) да б) не

Сигуран/на сам у себе: а) да б) не

Уем самостално да доносим одлуке: а) да б) не

Члан сам вршњачког тима (за медијацију, Ученичког парламента, превенцију насиља и др.) у школи

Похађао/ла сам акредитоване програме и семинаре: а) да б) не

Волим да професионално напредујем: а) да б) не

У будућности себе видим као _____

Познајем предности и мане професије којом планирам да се бавим: а) да б) не

Уем да превазиђем потешкоће и преузем ризике у послу: а) да б) не

Одговорна сам особа: а) да б) не

Родитељи подржавају моје професионалне планове: а) да б) не

Схватам важност постављања циљева и планирања за успешно грађење каријере: а) да б) не

Након завршетка интервјуа наставник дефинише „јаке“ стране, у циљу успешног каријерног грађења личности, и заједно са учеником/цом прави план које аспекте личности треба оснажити. (Временска динамика 15 мин.)

Трећи корак

Наставник дефинише међупредметне компетенције, истиче неопходност њиховог развоја и релевантну улогу у напредовању и каријерном остварењу ученика/це и даје задатак да ученик/ца на скали од 1 до 10 изврши самопроцену развоја сваке компетенције.

Компетенција за целоживотно учење	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Комуникација	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Рад с подацима и информацијама	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дигитална компетенција	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Решавање проблема	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сарадња	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Одговорно учешће у демократском друштву	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Одговоран однос према здрављу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Одговоран однос према околини	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Естетичка компетенција	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Наставник након самопроцене ученика/ца дефинише заједно са учеником/цом које компетенције треба јачати; истовремено хвали, охрабрује, подстиче и мотивише ученика/цу. (Временска динамика 10 мин.)

Четврти корак

Наставник даје инструкцију ученику да дефинише свој професионални циљ и да на основу сопственог виђења тржишта рада (процена и идентификација ресурса) и свог места у њему, направи свој професионални план. Наставник усмерава, помаже, подсећа на могуће потешкоће, ризике, начине превазилажења, уз стално подсећање на неопходност праћења промена, стално стручно усавршавање. (Временска динамика 10 мин.)

Додатна упутства:

х Препоручена литература:

- о Brančić, B. *Izbor zanimanja*, Beograd: Rad, 1965;
- о Chamorro-Premusic, T. *Personality and individual differences*, chapter 12 Vocational interests. UK:Blackwell Publishing, 2007;
- о Bandura, A. Chapter 10 Career development and pursuit. New York:Freeman and Company.
- х Консултације са Тимом за КВС; активно учешће у вршњачком КВС тиму; разговор са педагошко-психолошком службом, тестирање професионалних интересовања (ТПИ); посета НСЗ; самостално истражити професионални пут каријерно остварених личности.
- х Написати биографију и мотивационо писмо.
- х Самостално истражити ситуацију на тржишту рада, могућности запошљавања (дефицитарна, суфицитарна занимања у окружењу), истражити занимања 21 века.

Евалуација:

- х Шта је лични, а шта професионални идентитет?
  - х Дефинишите појмове образовања, посла и каријере.
  - х Шта су међупредметне компетенције и зашто су важне за грађење каријере?
  - х Зашто је тржиште рада променљиво и како га пратити?
  - х Зашто је важно стално стручно усавршавање и лични професионални план?
- (Временска динамика 5 мин)

Смернице за вођење индивидуалног разговора о каријери са ученицима из осетљивих група

Јадранка Лилић

Циљ индивидуалних разговора са ученицима из осетљивих група је да им, уз остале методе каријерног вођења, пружимо подршку и помогнемо у:

- x успешном завршавању средње школе,
- x оспособљавању за будуће жељено занимање, које су самостално изабрали,
- x започињању каријерног пута,
- x стицању увида у све своје способности које треба да ускладе са захтевима школовања и тржишта рада.

Инклузивним образовањем у средњој школи уклањају се препреке и дискриминације које се односе на пол, националну припадност, социо-економско порекло, способности, здравствено стање или било које друго лично својство ученика. Од савремене школе се захтева да се, поред других планова, и планови и програми каријерног вођења прилагоде индивидуалним особеностима ученика из осетљивих група у средњим школама. За то је веома прикладан, уз остале методе, индивидуални разговор.

Указаћемо на неке опште смернице у вођењу индивидуалног разговора са ученицима ромске националне мањине, ученицима са сметњама у развоју и ученицима који имају неке здравствене проблеме, који су сметња за обављање изабраног или жељеног занимања, а затим и неке примере из праксе. Разговор може тражити сам ученик, његов родитељ, односно старатељ, одељењски старшина, Тим за инклузивно образовање у школи, координатор за професионалну оријентацију или стручни сарадник, када се процени да би индивидуални разговор био користан за ученика.

Опште смернице за вођење разговора о каријери:

1. **Добро се припремити за разговор** (потребно је прикупити оне податке о ученику који су релевантни за предмет разговора који планирамо да водимо са учеником, а при прикупљању података користити различите изворе):

- x прикупити што више информација о успеху и владању ученика (његов успех током текућег, али и претходних разреда, владање и изостанке, предмете у којима не успева да савлада ни најнижи ниво постигнућа и предмете у којима показује добар успех);
- x прикупити податке о развојним променама и евентуалним потешкоћама у развоју;
- x о породичној ситуацији ученика;
- x физичком и здравственом стању ученика;
- x податке на тестовима интелигенције и тестовима постигнућа, емоционално стање и социјални статус у одељењу;
- x о ваншколским активностима;
- x о интересовањима, вредностима, способностима и посебним талентима;
- x о понашању ученика у школској средини и његовом односу према раду;
- x уколико се са учеником ради по ИОР-у, податке из педагошког профила ученика употребити за планирање интервенција и инструкција за конкретног ученика.

2. **Створити пријатну атмосферу** и обезбедити просторију где нико неће улазити и прекидати разговор;

3. **Током разговора ништа пуно не записивати**, али након разговора што прецизније забележити ученикове исказе, водити хронологију разговора, уколико их има више, попуњавати је редовно, систематично и што исцрпније (погледати у Прилогу предлог протокола за вођење разговора);

4. Током разговора **не прекидати ученика**, пажљиво га саслушати, пустити га да изнесе своје ставове, мишљења, емоције и планове о каријери, исказати флексибилност у разговору, стрпљивост,

асертивност у комуникацији и љубазност, не омаловажавати ученика или давати негативне коментаре на његове изборе каријерног пута;

5. Ученици овог узраста, тинејџери, не воле да им други намећу правила, не прихватају да им одрасли „соле памет“, дају готове одговоре, зато је боље **постављањем питања наводити ученика** да добро промисли о последицама погрешног избора будућег занимања;

6. **Указати му поштовање и поверење**, тако да ученик осећа и зна да смо му ми подршка у његовом каријерном опредељењу;

7. **Строга поверљивост** онога што нам је ученик рекао о себи или о другима;

8. Потребно је током разговора **ученика охрабривати**, подстицати га да усклади своје жеље са својим могућностима и са потребама тржишта рада;

9. Ученику треба пружити **потребне информације** и упутити га на друге стручњаке и институције који му могу бити од користи и дати савет у наредној фази каријерног вођења и саветовања;

10. У индивидуалном раду са учеником, како у припреми за разговор, тако и током самог разговора, ако проценимо да је ученик за то способан, можемо **применити модификовану и упрошћену СВОТ анализу**. Неопходно је да идентификујемо и проценимо које су ученикове јаче стране (способности), које су му слабости (или где ученик заостаје у развоју), на кога се можемо ослонити из спољашње околине и које су потенцијалне опасности из окружења на које треба да обратимо пажњу. На овај начин можете боље разумети ситуацију у којој се ученик налази. Податке које добијемо овом анализом можемо користити и за припрему наредног разговора, ако проценимо да је он потребан. Уколико заједно са учеником примењујемо ову анализу трудимо се да га подстакнемо на што активније сагледавање својих способности, али и прихватање отежавајућих фактора и тражење алтернативног решења;

11. **Успоставити сарадњу са породицом**, неким чланом породице или неком блиском особом која има велики утицај на ученика;

12. Пожељно је да ученик **добровољно пристане** на разговор или да сам затражи разговор.

Смернице у индивидуалном разговору са ученицима ромске националности

Поред горенаведених општих смерница, у индивидуалном разговору са ученицима ромске националности пожељно је:

1. **Уважавати физичке, емоционалне и културолошке разлике** ромске популације.

2. Полазити од тога да је нижи ниво социоекономског статуса ученика један од узрока лошијег успеха у школи, а не слабији потенцијали за развој менталних способности ученика Рома у односу на неромску децу. **Много је талентоване ромске деце**, а ти таленти углавном остају непримећени.

3. Слабија мотивација за школска постигнућа условљена је и тиме што су њихови родитељи углавном необразовани и имају ниже аспирације у вези са образовањем своје деце, односно пожељно је подстицати ученике Роме да **могу успешно да заврше не само средњу школу него и високу школу или факултет**.

4. Неопходно је током разговора толерисати њихов, углавном нижи, **ниво комуникацијских вештина**.

5. Пожељно је радити на **мењању представе о каријери ученика** ромске националности, али и неромске, указивањем на професионално успешне Роме и оне који имају формално запослење (постоји јака предрасуда да су за Роме резервисана „лошија“ и физичка занимања).

6. Уколико ученик жели да напусти школу, **указати на пример њихових родитеља** који представљају посебно осетљиву групу на тржишту рада код које доминира неформална запосленост (ученици ромске националности у великом проценту напуштају започето школовање).

7. Информисати ученике о конкурсима за стипендије Министарства просвете, општине или неке друге невладине организације и помоћи им у спровођењу процедура око попуњавања формулара, места где да изваде или овере неки документ (стипендије су подстрек ученицима да не прекидају школовање).

8. Информисати ученике о постојању средњошколских домова док иду у школу.

9. Информисати ученике који желе да упишу вишу или високу школу да постоје **Мере афирмативне акције**, повезати их са Канцеларијом за инклузију Рома, обавестити их о временском року пријављивања за коришћење мера, контакт телефону и адреси где се налазе просторије Канцеларије за инклузију Рома општине, покрајине или републике.

10. Да би поправили успех, подстицати ученике да **похађају допунску наставу**, а да би развили своје таленте **укључити их у секције и додатну наставу**.

Пример из праксе:

Ученик Ј. С., трећи (завршни) разред, смер електромеханичар за термичке и расхладне уређаје, ромске националности, има велики број изостанака (оправданих и неоправданих), због којих ће остати неоцењен из великог броја предмета. Током целе године има недовољну оцену из математике. Практика показује да у таквим случајевима ученици углавном прекидају школовање и остају без планираног звања. Позван је на разговор.

Ученик је примао општинску стипендију коју су добијали сви ученици ромске националности. Показао је спремност на сарадњу, велику комуникативност, али није испољавао иницијативу да почне да учи и смањи изостајање са наставе.

Применили смо SWOT анализу:

<p>1. Снаге (унутрашње):</p> <ul style="list-style-type: none"> -просечних интелектуалних способности; -други ученици га у одељењу прихватају; -ученик је комуникативан, спреман на сарадњу; -има пет позитивних оцена; -из предмета практичне наставе има четворку; -пријатне спољашности љубазан, што су неке од пожељних карактеристика за услужну делатност за коју се оспособљава; -стабилног здравља и јаке физичке конституције што је битно за обављање заната за који се школује. 	<p>2. Слабости (унутрашње):</p> <ul style="list-style-type: none"> -велики број изостанака ; -недовољна оцена из математике, током целе школске године; -из четири предмета је неоцењен пошто има велики број изостанака; -немотивисан да почне редовно да долази на наставу; -заљубљен, има потребу да што више времена проводи са девојком, а кад није са њом онда је тужан и депресиван.
<p>3. Прилике (спољашњи чиниоци):</p> <ul style="list-style-type: none"> -ученик добија општинску стипендију; -живи у стабилној породици; -има могућност да похађа допунску наставу из математике и предмета из којих је неоцењен; -завршни је разред средње школе и има могућност да се запосли код предузетника код кога иде на стручну праксу ако заврши средњу школу; -могућност да лекарским оправдањем регулише изостанке. 	<p>4. Претње (спољашње):</p> <ul style="list-style-type: none"> -могућност да изгуби стипендију због неоправданих изостанака и слабог успеха; -недовољна спремност одељењске заједнице да га мотивише да не изостаје са наставе и да му дају белешке са часова на којима није био; -девојка, са којом је у емотивној вези иде у средњу школу али супротну смену, тако да изостаје са наставе да би био са њом; -родитељи незаинтересовани за његово школовање.

Овако идентификовање свих чинилаца помаже да јесније сагледамо проблем и увидимо начине како да га решимо.

Заједно смо анализирали целокупну ситуацију и поставили **циљ**: завршити трећи, завршни разред у јуну и одбранили завршни рад.

Задаци:

- x редовно долазити на наставу;
- x задржати стипендију;
- x долазити на допунску наставу из предмета где му је потребна помоћ у учењу;
- x затражити помоћ од другова из одељења, белешке, помоћ око учења;
- x регулисати изостанке лекарским оправдањем;
- x задржати или поправити оцене из предмета где има довољне оцене;
- x што више се ангажовати на стручној пракси ради што бољег оспособљавања за будући позив (директор предузећа у којем обавља праксу запошљава добре ученике);
- x поправити оцену из математике;
- x набавити уџбеник из математике и долазити на допунску наставу;
- x испланирати да се виђа са девојком преко викенда.

Током разговора договорили смо се:

- x да ћемо пратити његове доласке на наставу и напредовање на часовима;
- x да озбиљније схвати значај и сврху стипендије коју прима;
- x да ћемо обавити разговор са предметним наставницима око организације допунске наставе;
- x да ћемо успоставити сарадњу са породицом;
- x да на наредне разговоре може долазити и његова девојка (која је такође ромске националности и која је, као и он, добијала стипендију).

Након свих прузетих мера, Ј. С. је завршио средњу школу.

Смернице у индивидуалном разговору са ученицима који имају сметње у развоју

У припреми индивидуалном разговору са ученицима који имају сметње у развоју и инвалидитет неопходно је:

1. Поред општих података, **прикупити информације које се односе на сметње у развоју** ученика са којим планирамо индивидуални разговор о каријери (у лекарском уверењу, који је ученик предао при упису у средњу школу, погледати да ли је ученик здравствено способан за смер за који се школује);

Због специфичности развојног проблема конкретног детета тешкоћа у учењу могу бити узроковане оштећењем вида, слуха, поремећајима гласовно језичке говорне комуникације, моторичким поремећајима и хроничним болестима, сниженим интелектуалним способностима, поремећајима пажње услед хиперактивности, поремећајима у понашању, емоционалним поремећајима и поремећајима аутизма.

2. Од Тима за инклузивно образовање у школи, који прати напредовање свих ученика са сметњама у развоју или одређеним степеном инвалидитета, затражити **досије о ученику или педагошки профил ученика**. Њега можемо употребити као извор информација.

3. Заједно са учеником **анализирати његов успех у учењу**, полазећи од сваког појединог предмета. Сагледати да ли је ученик задовољан постигнутим резултатима и где и ма потешкоће. Указати му да има право на допунску наставу, да се она организује за све ученике који имају потешкоће у усвајању наставног градива, а не само на ученике који имају јединицу из тог предмета.

4. Често ћемо у школи чути од других ученика али, нажалост, и од појединих наставника, да ученик који заостаје у развију манипулише својим проблемом. Никада не прихватати овакав став, него **показати**

ученику да имамо разумевања за његов проблем и подстицати га да буде упоран у извршавању својих школских обавеза које га припремају за будући позив.

5. Родитељи ученика могу да нам пруже велику помоћ. Пракса је показала да се родитељи деце која имају неки развојни проблем изузетно ангажују да сазнају што више о деформитету које има њихово дете, проучавају медицинску литературу и повезују се са другим родитељима чија деца имају исти развојни проблем. Поразговарати са учеником да ли би пристао **да се његов родитељ укључи, као асистент, у поједине облике васпитног рада**, нпр. у допунску наставу.

6. Уколико ученик намерава да настави школовање после средње школе, прикупити што више информација о појединим занимањима и на индивидуалним разговорима, заједно да учеником, **анализирати занимања у којем ученик има највише изгледа за успех у односу на своје психофизичке способности** али и где му се пружају највеће могућности за личну сатисфакцију.

7. Информисати ученика да постоје удружења за особе које имају исте или сличне сметње у развоју, да се може повезати са њима јер од тога може имати вишеструку од помоћ.

Смернице у индивидуалном разговору са ученицима који имају здравствене сметње за обављање жељеног занимања

1. У средњим школама се често наилази на ученике који су у здравственом стању са контраиндикацијама за одређена занимања, а ученици се:

- x - управо школују за смер који их оспособљава за ту професију,
- x - или намеравају да упишу високу школу, факултет или академију која их оспособљава за контраиндиковано занимање.

Констатовати у којој је ситуацији ученик са којим водимо индивидуални разговор о каријери.

2. Уколико се одређене сметње на време дијагностикују, **објаснити ученику да је неопходно да прихвати своје здравствено стање** као ограничење за обављање одређеног занимања, занимања које је изабрао или за које тек намерава да се школује.

3. Подсетити га да **постоји толико других занимања која може са успехом да обавља**. Указати му да је пожељно да се консултује са одређеним лекаром специјалистом, који ће извршити лекарски преглед и утврдити медицинске индикације и контраиндикације за занимање које га занима. Мотивисати га да ће лекар сагледати да ли је здравствени проблем решив или је неопходна промена образовног смера.

4. Пожељно је указати ученику да погрешан избор занимања доводи до фрустрација, незадовољства на послу, а често је неминовна и промена позива. Такође, у оваквим случајевима **повећан је ризик од професионалних обољења и несреће на раду**.

Пример из праксе:

Ученик П. К. коме је уграђен пејсмејкер изразио је жењу да студира физику. Пошто током студија, а и касније у свом раду, долази у контакт са апаратима која имају висока електромагнетна зрачења, сугерисано му је током индивидуалног разговора да се консултује са својим кардиологом по питању жељеног занимања. Он му је саветовао да је велики број апарата који се користе на вежбама из физике контраиндиковано пејсмејкеру.

5. Када се ученик школује за одређено занимање, за које је његово здравствено стање ограничавајуће за обављање одређених послова, постоји високи степен ризика да се његова здравствена ситуација погорша. Контраиндикације се могу појавити или испољити током средње школе (услед незгоде или развојног процеса) или их је ученик имао када је уписао средњу школу, али није био упозорен да оне представљају проблем за обављање тог занимања. Са учеником је неопходно обавити разговор **да пронађе алтернативно занимање које одговара његовим способностима**.

6. Боље је у току школовања ученику **предложити промену образовног смера** и информисати га о процедури око промене школе него да ученик заврши трогодишњу или четворогодишњу средњу школу, па да онда мора да се преквалификује.

Пример из праксе:

Ученик првог разреда електротехничке школе постигао је изузетно низак успех из математике и електро групе предмета, а одличан успех из друштвених предмета. Имао је изузетно развијене вербалне способности и меморију, а логичко-математичке способности биле су му на ниском нивоу. Са пуно труда и рада и из ових предмета је постигао довољне оцене. Обављен је разговор са учеником где му је сугерисано да ће захтеви из ових предмета бити још виши у наредним разредима и да би он могао постићи високе резултате у некој другој средњој стручној школи, а чак касније и да настави школовање. Ученик се сложио. Позвани су и родитељи ученика. Одлучио је да упише хортикултуру.

7. За успешно обављање појединих занимања неопходан је задовољавајући ниво развијености појединих чула.

Пример из праксе:

Слабовиди ученик је уписао техничку школу, смер електроинсталатер. Зашто и како је он добио лекарско уверење да је способен да упише овај образовни профил, није предмет овог приручника. Обављена су три разговора са учеником, уз придржавање унапред наведених смерница. Ученик је прво одбијао сарадњу. Након извесног времена сам је тражио помоћ. Анализирајући своја интересовања одлучио је да промени смер и да упише смер за пекара. Пошто је ово дете потицало из једнородитељске породице успоставили смо контакт са мајком.

8. Постоје **контраиндикације које се могу и елиминисати**. За успешно обављање доста занимања прекомерно знојење дланова може представљати велики проблем.

Пример из праксе :

Ученик коме су се дланови јако знојили похађао је смер где има доста техничког цртања, што би и касније током обављања жељеног занимања радио. Током разговора направили смо стратегију да постоје две алтернативе или да мења образовни профил или да здравственим путем реши тај проблем. Обратио се школском лекару који је дијагностиковао да код њега прекомерно знојење не мора бити психолошке природе, него да узрок може бити генетски и физиолошки. Након прегледа и анализа ученик се подвргао хирушкој интервенцији на Институту у Сремској Каменици где се проблем хиперхидрозе, односно прекомерног знојења, лечи. Ученику се смањило знојење дланова и није морао да мења образовни профил.

Прилог: протокол за вођење индивидуалног разговора

Презиме и име ученика: _____

Датуму разговора: _____

ПРОБЛЕМ (РАЗЛОГ РАЗГОВОРА): _____

Исказ ученика: _____

Да ли је ученик свестан свог проблема, дилеме око избора или изабраног занимања? да не

Да ли је позван родитељ/старатељ?

(Када и како – телефоном, писмом...) да не

Ко је још присуствовао разговору? Одељенски старешина, родитељ, друга блиска особа, предметни наставник: _____

Да ли је одлучено да се предузму одређене акције? Које?

Савет ученику: _____

Да ли је упућен код педагога (психолога, лекара специјалисте)? да не

Да ли је договорен термин за наредни разговор? да не

Кад? _____

НАПОМЕНЕ (понашање ученика током разговора, после обављеног разговора, информације које су битне за будуће разговоре):

Други разговор, датум _____

Ток разговора: _____

Разговор са родитељем о развоју каријере ученика/ца

Маја Светозаревић

Јачање компетенција родитеља, мотивисање и укључивање у КВС ученика/ца као релевантних партнера.

Циљ: Обучавање родитеља за каријерно вођење и саветовање ученика/ца

Задаци:

- Упознавање родитеља са појмом Каријерног вођења и саветовања (у даљем тексту КВС), постојањем тима за КВС ученика/ца у школи, програмом рада, функцијом и значајем за грађење каријере ученика/ца.
- Оснаживање улоге родитеља кроз активну партиципацију у КВС ученика/ца.
- Родитељ као партнер у КВС ученика/ца.

Исходи:

- Родитељ схвата значај КВС ученика/це и важност своје улоге у грађењу каријере детета.
- Оснажен, обучен родитељ за активну партиципацију у КВС.
- Родитељ препознаје и преузима своју улогу као партнера у КВС ученика/це.

Материјал за рад:

- Упитник за родитеље.
- Евалуиран упитник ученика/це родитеља који се укључује у КВС.

Облик рада: индивидуални

Циљна група: родитељи ученика

Сценарио / опис активности:

Први корак

Наставник јасно, концизно, афирмативно презентује програма рада КВС школе, конкретне циљеве и задаци; значај оперативног, систематичног, вођеног процеса грађења каријере ученика/ца, улогу школе тј. школског КВС тима, као и изузетно важну и неопходну улогу родитеља, као једног од кључних актера за формирања зреле, одговорне, компетентне личности ученика, оспособљене да донесе самосталну, исправну одлуку о свом професионалном путу, спремне да се стално усавршава, испитује ресурсе, прати промене света рада и успешно гради каријеру. (Временска динамика 5 мин.)

Други корак

Наставник води формални интервју. На основу упитника бележи одговоре родитеља.

Напомена за наставника: У колико је родитељ незапослен, након добијања општих података прескочити део везан професионални идентитет родитеља и прећи на трећи део упитника* – однос и улога родитеља у професионалном развоју ученика/це и грађењу каријере.

Ресурси и корисни материјали

Мирко Марковић

Штампане публикације

- x **Основни елементи каријерног саветовања – Процеси и технике** (Норман Амудсон, Џоан Харис-Боулсби, Спенсер Најлс, Београдска отворена школа, Београд, 2010.)
Незаобилазна литература за каријерне саветнике, садржи теоријска објашњења процеса и техника каријерног саветовања и вођења са разрађеним практичним примерима и препорукама. За каријерне саветнике у средњим школама посебно је значајан део који објашњава технике индивидуалних разговора.
- x **Водич за каријерне саветнике** (др Искра Максимовић, USAID, Београд, 2012)
http://www.lokalnirazvoj.rs/upload/YouthEmployment/SrAttachment/2014-03/Vodic_Za_Karijerne_Savetnike.pdf
Приручник који је првенствено намењен наставницима, саветницима, сарадницима у области каријерног информисања, вршњачким каријерним информаторима. У њему су, између осталог, представљени облици и садржаји каријерног вођења и саветовања, методи и технике рада каријерних саветника, организација каријерног центра, велики број корисних ресурса као и концептуалне и програмске елементе каријерног вођења.
- x **Водич за планирање каријере** (Београдска отворена школа, Београд, 2012)
<http://www.bos.rs/cgccc/uploaded/vodic%20za%20planiranje%20karijere.pdf>
Водич намењен младима, првенствено средњошколцима и студентима који желе да спремни изађу на тржиште рада. Водич обилује саветима како да се превазиђу препреке и честа ограничења са којима се млади суочавају приликом запошљавања у Србији.
- x **Комуникација – Принципи и контексти** (Стјуарт Табс, Клио, Београд, 2013.)
Ова књига обухвата све најважније проблеме изучавања комуникације, а поткрепљена је обилежјем занимљивих студија и примерима препознатљивих ситуација из свакодневног живота који олакшавају праћење и разумевање теоријског садржаја.
- x **Културна интелигенција** (Дејвид Томас, Кер Инксон, Клио, Београд, 2013.)
Живети и радити глобално, основни је мото ове књиге, која сагледава рад кроз феномене глобалног и мултикултурног окружења за чије нам је разумевање потребна културна интелигенција. Књига садржи занимљив *Тест с двадесет изјава* који пружа слику о томе до које мере себе сматрамо независним од других људи или узајамно зависним с другима.
- x **Грађанско васпитање – за 4. разред средње школе** (Министарство просвете и спорта, Београд, 2005.)
Поред осталих тема, садржи 16 радионица професионалне оријентације са комплетним сценаријима. Најзначајније теме које су обрађене тичу се планирања каријере, самопроцене вештина, разговора с послодавцем и тражења информација значајних за каријеру.

Електронски материјали

- x **Препоруке за развој програма каријерног вођења и саветовања у средњим школама** (Београдска отворена школа, <http://www.bos.rs/cgccc/publikacije>)
Садржи шаблон за израду плана каријерног вођења и саветовања у средњим школама са примерима добре праксе неколико средњих школа.
- x **Интернет телевизија** (<http://www.linkedin.tv/karijera>)
Домаћа интернет телевизија са мноштвом одличних прилога из разних области значајних за каријерно информисање. Прилози су најчешће дужине 10–20 минута и могу бити значајан извора едукације наставника који се баве каријерним саветовањем, али исто тако се могу искористити и за различите радионице за ученике.
- x **Тестови** (Београдска отворена школа, <http://karijera.bos.rs/testovi>)
Онлајн тестови особина, вештина и интересовања креирани су за средњошколце, али наставницима могу бити значајна смерница за разумевање потреба својих ученика.
- x **Енциклопедија филма на интернету** (<http://www.imdb.com/>)

Како филм може бити значајно средство и подстицај за мотивацију ученика у процесу каријерног планирања – овај ресурс нуди одличан преглед филмова који могу бити искоришћени у те сврхе.

Компјутерски програми и анимације

- x **Гугл диск** (<https://drive.google.com/>)
Одличан електронски алат за дељење докумената и може бити значајан ресурс у асинхроној комуникацији каријерних саветника са својим ученицима.
- x **Стрип** (<http://bitstrips.com/>)
Иако је у питању онлајн алат за креирање стрипа, овај програм функционише и као друштвена мрежа. Креирање стрипа је једноставно, помоћу понуђених елемената у галерији, а може бити ефикасно средство за обраду различитих тема које су у функцији привлачења пажње и мотивисања ученика.
- x **Анимација** (<http://www.powtoon.com/>)
Веома занимљив програм за анимацију, који се може користити за израду промотивних материјала или за обраду тема значајних за каријерно информисање.
- x **Бигмаркер** (<https://www.bigmarker.com/>)
Програм за организовање видео-конференција.

Државне институције

- x **Национална служба за запошљавање** (<http://www.nsz.gov.rs/live/o-nama/nsz-danas>)
Вероватно један од најважнијих извора информација за активности каријерних саветника у средњим школама. Са представницима ове службе могуће је организовати различите активности за средњошколце – како на нивоу школе, тако и на нивоу општине или града.
- x **Канцеларије за младе**
У Србији има преко 100 канцеларија за младе и оне су вероватно прва адреса за сарадњу на програмима и активностима које школе организују за каријерно саветовање и вођење својих ученика.
- x **Министарство просвете, науке и технолошког развоја** (<http://www.mpn.gov.rs/>)
Извор информација за законски оквир организовања каријерног саветовања и вођења у средњим школама.
- x **Министарство омладине и спорта** (<http://www.mos.gov.rs/>)
Извор информација за различите програме, стипендије и сл. намењене младима, као и Стратегију каријерног вођења и саветовања.

Невладине организације

- x **Београдска отворена школа, Центар за вођење каријере и саветовање** (<http://www.bos.rs/cgccc/>)
Подстиче унапређење запошљивости, целоживотног учења и укупног економског развоја Србије кроз допринос развоју каријерног вођења и саветовања и јачању веза образовања и привреде. Једна од најважнијих невладиних организација са мноштвом програма и активности у вези са каријерним вођењем и саветовањем.
- x **Професионална оријентација** (<http://profesionalnaorientacija.org/>)
Професионална оријентација је пројекат који спроводи Немачка организација за међународну сарадњу ГИЗ у циљу успостављања одрживог и функционалног система професионалне оријентације у свим основним школама и канцеларијама за младе у Србији у периоду од 2011. до 2015. године.
- x **Инвентива** (<http://centarinventiva.com/>)
Центар Инвентива је удружење професионалаца и професионалки за подршку професионалном и личном развоју. Центар Инвентива је партнер појединцима, групама, организацијама, институцијама, образовним И другим установама које се баве децом и младима на развојном путу одрастања.

- x **Europass** <http://europass.cedefop.europa.eu>
Документи који омогућавају јасно и лако представљање вештина и квалификација, од којих су за појединце најзначајнији CV и језички пасош.
- x **Eurydice, Eurypedia** <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/>
Преглед образовних система у Европи
- x **Ploteus** <http://ec.europa.eu/ploteus/>
Портал о образовним могућностима у Европи
- x **ESCO** <https://ec.europa.eu/esco>
Вишејезична класификација вештина и компетенција
- x **EURES** <https://ec.europa.eu/eures>
Европска служба за запошљавање
- x **Euroguidance** <http://euroguidance.eu/>
Основни сајт Европске мреже за подршку каријерном вођењу и саветовању, садржи преглед система каријерног вођења и саветовања у Европи
- x **ReferNet** <http://www.cedefop.europa.eu/EN/bibliographies/lifelong-guidance-bibliography.aspx>
Библиографија радова о каријерном вођењу
- x **CEDEFOP** <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>
Публикације CEDEFOP-а; већи број публикација из области каријерног вођења и саветовања.
- x **ELGPN** <http://www.elgpn.eu/>
Европска мрежа политика целоживотног вођења; сајт садржи већи број публикација и базу примера добре праксе у области целоживотног вођења.
- x **Еразмус+** (<http://erasmusplus.rs/>)
Програм Европске уније који обезбеђује финансирање пројеката за сарадњу у областима: образовање, млади и спорт.

О нама

Аутори

Јадранка Лилић - професор педагогије у Средњој техничкој школи „Миленко Брзак-Уча“ у Руми

Мирко Марковић – наставник филозофије и грађанског васпитања у Гимназији „Вук Караџић“ у Лозници

Маја Светозаревић – професор грађанског васпитања и психологије у Угоститељско-туристичкој школи, Медицинској школи „Др. Миленко Хаџић“ и средњој школи „Прокоповић“ у Нишу; стручни сарадник – психолог у средњој школи „Прокоповић“ у Нишу; докторанд на Филозофском факултету – група за психологију

Миљана Китановић – стручни сарадник – психолог у Гимназији „Душан Васиљев“ у Кикинди

Биљана Ђорђевић – професор српског језика и књижевности у Економској школи „Ђука Динић“ у Лесковцу

Јелена Манић Радоичић, Тамара Кљајић, Александра Ђуровић – Београдска отворена школа

Euroguidance - Европска мрежа за подршку каријерном вођењу и саветовању

Покретањем националног Euroguidance центра у оквиру Фондације Темпус, Србија је 2013. године постала чланица пан-европске мреже за подршку каријерном вођењу и саветовању која постоји у 34 европске државе.

Шта је Euroguidance мрежа?

Euroguidance је европска мрежа за подршку каријерном вођењу и саветовању која промовише европску димензију каријерног вођења и пружа релевантне информације о каријерном вођењу и мобилности. У зависности од националних приоритета, активности Euroguidance центара се разликују од државе до државе, али сви центри имају два основна циља:

- x промоцију европске димензије каријерног вођења и
- x пружање квалитетних информација о каријерном вођењу и мобилности.

Како Euroguidance промовише европску димензију каријерног вођења?

Euroguidance подржава умрежавање каријерних саветника и стручњака из области каријерног вођења и саветовања на националном и међународном нивоу кроз организацију семинара, обука и студијских посета. Такође, ЕГ промовише сарадњу свих актера из области каријерног вођења и образовања на националном нивоу. Са друге стране Euroguidance поклања посебну пажњу развоју европске димензије националних система каријерног вођења и саветовања у сарадњи са Европском мрежом политика целоживотног образовања (European Lifelong Guidance Policy Network - ELGPN).

Какве информације пружа Euroguidance?

Euroguidance прикупља, публикује и размењује информације о:

- x резултатима пројеката, иновативним методама и примерима добре праксе у области целоживотног каријерног вођења,
- x могућностима за међународну мобилност, образовним системима у европским земљама,

- x европским иницијативама и програмима у областима образовања, каријерног вођења и мобилности.

Такође, Euroguidance мрежа ажурира информације на европском порталу са могућностима за образовање – Ploteus (Portal on Learning Opportunities throughout the European Space) укључујући:

- информације о образовним системима у Европи,
- x информације о трошковима живота, школаринама, смештају током студија, правним оквирима и друге корисне информације у вези са мобилношћу и
- x информације о програмима размене и доступним стипендијама, начину пријаве и сл.

Ко може да користи услуге ЕГ центра?

Услуге Euroguidance центра су првенствено намењене стручњацима из области каријерног вођења и саветовања, укључујући:

- x каријерне саветнике / практичаре,
- x доносиоце одлука на националном и локалном нивоу,
- x педагоге и психологе,
- x наставнике и образовне установе које спроводе програме каријерног вођења и саветовања,
- x активисте и НВО организације који се баве питањима каријерног вођења и саветовања, запошљивости и мобилности,
- x представнике компанија, удружења или организација који се баве питањима у вези са каријерним вођењем и саветовањем,
- x истраживаче и научне институције који се баве истраживањем у вези са каријерним вођењем и саветовањем или образују кадрове.

Поред тога, услуге Euroguidance мреже могу користити и сви заинтересовани појединци – студенти, ученици, наставници, запослене или незапослене особе. За њих постоји посебан пакет услуга са посебним нагласком на пружању информација о каријерном вођењу, мобилности, као и образовним системима у другим земљама Европе. Више информација можете пронаћи на сајту <http://www.euroguidance.rs>

Београдска отворена школа

Београдска отворена школа (БОШ) www.bos.rs је непрофитна образовна организација грађанског друштва, основана 1993. године. БОШ оснажује људске ресурсе, унапређује рад јавних институција и организација, развија и заговара јавне практичне политике у циљу изградње бољег друштва заснованог на слободи, знању и иновацијама. Центар за вођење каријере и саветовање Београдске отворене школе је од 2004. године посвећен унапређењу запошљивости, целоживотног учења и укупног економског развоја Србије кроз допринос развоју каријерног вођења и саветовања и јачању веза образовања и привреде.

БОШ је један од иницијатора и активан учесник спровођења Стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији. Бројни пројекти које је почев од 2004. године БОШ спровео били су усмерени на развој система каријерног вођења и саветовања у средњим школама, јачање капацитета школа за израду програма, формирање тимова и пружање услуга каријерног вођења и саветовања, као и оснаживање наставника и стручних сарадника кроз акредитоване програме обуке. Поред тога, БОШ подржава канцеларије за младе за пружање услуга вршњачког каријерног информисања, као и рад са младима из осетљивих група. Каријерно информисање и онлајн каријерно саветовање младих БОШ организује путем интерактивног веб-сервиса www.karijera.bos.rs

Фондација Темпус – Еразмус+ канцеларија

Фондација Темпус своје постојање и рад везује за учешће Србије у програмима Европске уније за сарадњу у области образовања од 2000. године наопако.

Основана је у октобру 2002. године као организација која је пружила оквир за активности канцеларије за Темпус програм модернизације високог образовања; неколико година касније, од 2007. године, почела је да промовише и програм Еразмус Мундус, његове заједничке студијске програме и стипендије за студенте, наставнике и остале запослене на високошколским институцијама, а 2011. године у свој портфолио додала је и Програм за целоживотно учење, којим су обухваћени и предуниверзитетски нивои образовања.

Број институција са којима је сарађивала се ширио – од универзитета и високих школа до основних и средњих школа и организација, државних институција, предузећа и организација цивилног друштва које су активне у области образовања.

Када су крајем 2013. године сва три програма уступила место новом програму Европске уније под називом Еразмус+, Фондација Темпус именована је за канцеларију надлежну за промовисање и праћење спровођења тог програма за пројекте у области образовања. Више информација можете пронаћи на сајту <http://www.erasmusplus.rs>

Фондација Темпус – Еразмус+ канцеларија за Србију

Ресавска 29, I спрат, 11000 Београд, Србија

Тел/фах: 011/33 42 430, 33 42 432

www.erasmusplus.rs

office@tempus.ac.rs

www.euroguidance.rs

euroguidance@tempus.ac.rs

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
37.048.4(035)

КАРИЈЕРНО вођење и саветовање : приручник за наставнике
средњих школа / [Миљана Китановић ... [и др.]. - Београд : Фондација
Темпус - Euroguidance центар : Београдска отворена школа,
2014 (Крагујевац : Зим плус). - илустр. - 192 стр. ; 30 см

Тираж 1.000. - Библиографија: стр. 186-187.
ISBN 978-86-88623-03-2

1. Китановић, Миљана [аутор]
а) Каријера - Приручници
б) Професионална оријентација - Приручници 005.961(035)

COBISS.SR-ID 211397132

<http://euroguidance.rs/resursi/prirucnik>

Електронску верзију публикације „Каријерно вођење и саветовање – приручник за наставнике средњих школа“, као и појединачне активности каријерног вођења и додатне прилоге можете бесплатно преузети са сајта Euroguidance центра.

European Network to Support
Guidance and Counselling

This project has been funded with support from the European Commission.
This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot
be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Erasmus+